ఆంధ్రభవిష్యపర్వము

(పద్యప్రబంధము)

జమీందారు లగు

శ్రీ ముళ్లపూడి తిమ్మరాజుగారు

సమాదరణమున వెలసినది.

ఇది

ఆంధ్ర విశ్వ కలాపరిషత్కలాశాలా విశ్రాంతులును,
శ్రీజయజ్జయపుర సంస్థానాధీశ్వర సాహిత్య సమ్రాట్
కలాప్రపూర్ణ డాక్టరు బిరుదాంచితు లగు
శ్రీ విక్రమ దేవవర్మ మహారాజా
సాహేబువారి గౌరవాస్థాన
పండితులు నయిన

బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు
నిర్మించినది.

ప్రకాశకుడు
షష్టిపూర్తి సన్మాన సంఘ కార్యదర్శి.

తణుకు రాయల ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

1941

ని వే ద న

శ్రీ ముళ్లపూడి తిమ్మరాజుగారు బహుశ్రుతులు. ఆగర్భశ్రీమంతులు; నిరాడంబరులు, దివ్యజ్ఞానులు, విశేషించికవితాభిలాషులు. కావుటంజేసియే అచ్చుఁగూటము నెలకొల్పినారు. నెలకొల్పునాఁడె నేను ఇట్లా శీర్వదించితిని.

"ముంగలి గోస్తనీనదికి పూర్వవిలాసము నావహించు శు
భ్రాంగణ కావ్యహర్మ్యమునకేయందు సుఖంబుగఁ గూరుచుండి స
ర్వాంగ సలక్షణంబులుగ వ్రాయు కవీశుల గ్రంథజాలముల్
పొంగుచు నచ్చుగూర్చి పెనుకపుంగొనురాయలయచ్చుఁగూటమా!
రాయలతోడనే తెలుఁగు రాజ్యము పోయెను దానితోడనే
పోయిరి సత్కవీశులను మూర్ఖజనావళిమాట చెల్లఁగా
నీయనటంచుఁ జాటుటకె నిల్చెను 'రాయల' యచ్చుఁగూటమా!
రాయల తిమ్మరాజు నినుఁ బ్రాభవము న్గనిపించి మించుమా!"

"ఈముద్రాక్షరశాల మీది అనఁగాఁగవులది. మహాకవుల గ్రంథములనుద్ధరించుటకే యిది నెలకొల్పఁబడినది. దీనఁ బ్రతిఫలాపేక్ష నాకు లేదు. అసలుకు మోసము లేకుండ దీనిని మీయిష్టమువచ్చినట్లు ఉపయోగించుకొనుఁడు. దీనిమూలమున భాషాసేవ, మానవసేవ జరుగునట్టులు చూడుఁడు. ఇంతే నావాంఛ. నామకరణము మీరేచేయుఁడు' అన్నారు శ్రీతిమ్మరాజుగారు శ్రీ నాదెళ్ల కృష్ణమూర్తిగారితోడను; నాతోడను. మేము నిర్భరానందము చెందినాము. వారి తండ్రిగారి పేరుతో 'రాయల ముద్రాక్షరశాల' అని నామకరణము చేసినాము. ఇంగ్లీషులో 'రాయల్' తెలుఁగులో 'రాయల' అయి చాలచక్కఁగాఉన్నదన్నారు శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. నరేయంత్రాలువచ్చినవి. పనిసాగినది. రెండు మూఁడేండ్లు కడచినవి. 'ప్రెస్సు' ఒక అనుపు. ఉంగలాగు టీకాని పైకిఁ దేలనీయదు.

అనుకొన్నపని నెఱవేఱలేదు. మా మొగముగాంచి శ్రీ తిమ్మరాజుగారు వారి మొగముచూచి మేము వెలవెల పాటుచెందవలసిన వారమైతిమి. ఇంతలోఁ గొంత వెలుఁగు చూపట్టినది. యజ్ఞమిల్లి వేంకటాచలము మేనేజరైనాఁడు. మాకు శిష్యుఁడు అయినింటబిడ్డ. ఆర్థిక విషయము లందాటి తేటినవాఁడు. 'ఫరవా' లేదన్నాఁడు. క్రింద మీఁద పడ్డాఁడు. నిలఁద్రొక్కినాఁడు. ఇంతలో ఉపాధ్యాయ పండిత పరిషత్తు జరిగినది పెనుగొండలో; శ్రీ సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు భవిష్యపర్వము తెచ్చినారు. కవికులాలంకారునికి వినిపించినారు. చెంత నేనును ఉన్నాను. కవిత్వము మృదుమధురముగా ఉన్నది. 'వ్రతానాముత్తమంవ్రతమ్మ' న్నట్లుకాదు. వాఙ్మయోద్ధారకుఁడు శ్రీ జవ్వాది లక్ష్మయ గారు పుత్త్రిని వివాహ సందర్భములో విశ్వజిద్యాగము చేసినారు. ఇంకను వారిపై ఈభారము పెట్టుట తగదని తోఁచినది.

మా ముద్రాక్షరశాల ఆశయము తటాలున జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మిత్త్రిలు కృష్ణమూర్తిగారు నేను యోజించుకొన్నాము. శ్రీ తిమ్మ రాజుగారి చెవిని వేసినాము. "ఒక విశ్వకళాపరిషత్పండితుని గౌరవించి నామన్న యావదాంధ్రదేశమును గౌరవించినామన్నమాట కానిండు పుస్తకము తెప్పింపుఁడు" అన్నారు జమీందారుగారు. ఆయుష్మంతుఁడు వేంకటాచలమును బిల్చినారు సంగతి చెప్పినారు. ఇఁకఁ గావలసినదే మున్నది. మేమే కోరికతో ఈముద్రాక్షరశాల నెలకొల్పితిమో అది నెఱవేటినది.

పిమ్మట శాస్త్రిగారు వచ్చినారు. నేను శాస్త్రిగారు కలిసి శ్రీ తిమ్మరాజుగారి దర్శనానికిఁ బొలములోనికి వెళ్లినాము. పగలు పండ్రెండు గంటలువేళ. కన్నులు పండువుగాఁ బెరిఁగియున్నది పసుపుఁ దోఁట. ఆతోఁటలుచుట్టును జక్కని చిక్కని కొబ్బరిమొక్కలు తోరణ గట్టియున్నవి. తూర్పుగాలి మందమందముగా వీచుచున్నది. ప్రశాంత

మగునమయము. కూలివాండ్రు కలుపు తీయుచున్నారు. కొబ్బరి మొక్క-నీడను గూర్చుండి 'కళ్యాణకల్పతరువు' అను వేదాంతపత్త్రిక చదువుకొనుచున్నారు శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. మమ్ములను చూచుచునే లేచినారు. 'రండి దయచేయండి' అన్నారు. ముగ్గురము కూర్చుండినాము. "మన సమావేశము [illegible]దోటలో జరిగినది. ఇది పరమేశ్వర విలాసము. శుభోదర్కము. [illegible] రాజుగారు చెప్పినారు సంగతి అంతయు పుస్తకము వ్రాయించండి" అన్నారు ఆదర పూర్వకముగా. పిమ్మట శాస్త్రిగారు, నేనును సెలవు తీసికొన్నాము. పుస్తకము వచ్చినది. అచ్చైనది.

నన్నయాదొట్టి యింతవరకు భవిష్యపర్వము తెలిగింపబడకుండ నెంమలకో ఉండిపోయినది. నాటికి నేడు శాస్త్రిగారికి మాట దక్కినది. భారతము అంతా తెలిగింపబడినది. ఆదికవి నన్నయ తణుకువాడని చాలమంది [illegible]. [illegible]ముగా "నన్నయ భట్టుగారు యజ్ఞం బొనరించినచోటు [illegible]. తణుకు తూర్పున" అను [illegible] [illegible] చరిత్రలోని పద్యపాదమును [illegible]చున్నారు. ఇంకను '[illegible]' [illegible] గొండలు చూపుచున్నారు.

అయితే భారత[illegible] [illegible]సంహారములు పూర్తిగావించిన యదృష్టము [illegible] లభించినది. గోదావరీనది కావలి [illegible] [illegible], [illegible] శ్రీ తిమ్మరాజుగారు. [illegible] తణుకువాడు నాగనశాసనుడు—[illegible] [illegible]యమువాడు అభినవ నాగనశాసనుడు—నాగనుశాసనుడు [illegible]ను ఆశీర్వదించినాడు-అభినవ నాగనుశాసనుడు-తిమ్మ[illegible] ఆశీర్వదించినారు. నలువురు ధన్యులు! [illegible]లలోని [illegible] మేమును ధన్యులము!

ఇ తి శి వ ము

తణుకు
18.8.41.

పండిత సత్యనారాయణ రాజు.

విజ్ఞప్తి

బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి షష్టి పూర్తి సంపుటము లాంటింటిలో నొకటి యగుదీనినిగూర్చి యించుకమనవి.

ప్రాచీనార్వాచీనకవితాశైలులకలయికయై "సంగః కస్య హి న స్వాదేత మనసే మాధ్వీకమృద్వీకయోః" అన్నట్లు గుణగ్రహణపారీణుల హృదయమాకర్షింపఁదగిన యాంధ్రభవిష్యపర్వ మన్నయీపద్యప్రబంధమును దాము రచియింపఁబూనినకారణమును శ్రీ శాస్త్రిగారే గ్రంథావతారికలోఁ దెలిపియున్నారు. వారీగ్రంథము 119వ పుటలో నడుగునఁ దెలిపినదానినిబట్టి యిది 1919 లో సుమారు రెండాశ్వాసముల గ్రంథమైనపిదప నాఁగిపోయి మరల 1938 లోఁ బూర్తిగాంచినట్లు తెలియుచున్నది. ఆమధ్యకాల మిరువదిసంవత్సరములలో వారెన్నోకృతులు నిర్మించి ప్రకటించియు దీనిని బూరింపక యట్లే విడిచినందు కాలోచింపవలసినది లేదుగాని, యుత్తమపద్యప్రబంధములలో నొకటిగా గణింపఁదగినయిది నేఁటికైనను బ్రకటితమగుట యాంధ్రసారస్వతభాగ్యమే యని సంతోషింపవచ్చును.

షష్టిపూర్తి సమ్మానసంఘమువారు శ్రీ శాస్త్రిగారియముద్రిత గ్రంథముల ముద్రణమునకు భాషాభిమానుల ప్రోత్సాహ మభిలషించుచున్న సమయమునందనఁగా 1940 డిసెంబరులో, ఉపాధ్యాయపండిత పరిషద్వార్షికసభలు పశ్చిమగోదావరిజిల్లా పెనుగొండలో జరిగినవి. అపుడు పరిషదుద్ధారకులైన శ్రీ ఇవ్వాని లక్ష్మయ్యనాయుఁడుగారి యింట శ్రీ శాస్త్రిగారుదీనిలోని కొన్ని భాగములు చదువఁగావిని ఇది శ్రీతిమ్మరాజుగారి సమాదరణమున ముద్రితమగుటభవ్యమని సంభావించి శ్రీపెన్మెచ్చ సత్యనారాయణరాజుగా వంపుగఁ దగినయేర్పాటు గావించిరి. ఉదార

హృదయులును వదాన్యులును మాతృభాషాభిజ్ఞులు
రాజుగారు శ్రీ శాస్త్రిగారితో సంభాషించి యీగ్రం
పద్యములు విని యానందించి "మనపరస్పరసంపర్క
పసుపుతోటలో జరిగినవి. ఇది యెంతయు శుభోదర్క
నే నచ్చువేయించెద" నని సెల విచ్చి యాప్రతిజ్ఞ ని
పోషక ప్రశంసలోఁ బ్రతిఫలించినసుగుణసంపద నల
రాజుగారికిని, వారిని ప్రోత్సహించిన గుణసముపా
పురోన్నతపాఠశాలోపాధ్యాయులునైన కవిశాస్త్రవిశార
సత్యనారాయణరాజుగారికిని, శ్రీనాదెళ్ళ కృష్ణమూర్తి
ర్తి సమ్మానసంఘము పక్షమున కృతజ్ఞ[illegible]
రించుచున్నాను. మఱియు నీకృతి ముద్రణదోషములు
టింపవలె నని యెంత యత్నించినను, తుద కివి తప్పిన
పత్రమునఁజూపినవి గాక, థ-ధ, ర-ఱ, ట-ఠ, వర్ణములు
మొదలుగా-ప్రథమ-అపరాధ-వంటివి ము[illegible] యుం
పాఠకులు సవరించు కొందురుగాక.

ఇట్లు

దివాకర్ల వెంకటావధాని, ఎం.

షష్టిపూర్తి సమ్మాన

కృతిపోషక ప్రశంస

శ్లో. శ్రీముళ్లపూడి కులర
త్నాకరరాకాసుధాకరం సుమతిమ్,
శ్రీతిమ్మరాజ మనిశం
శ్రీమన్నారాయణః పాయాత్!

ఉ. కమ్మకులమ్మునందు నుతి౯ గాంచిన వేంకటకృష్ణపౌత్త్రుఁడ
క్కమ్మకుఁ బెద్దబాపయకు౯ గాదిలి పుత్త్రుఁడు ధర్మతత్పర
త్వమ్మున వన్నెకెక్కినయు౯దారుఁడు వంశవివర్ధనుండునై
తిమ్మయ ముళ్లపూడికుల౯దీపకుఁ డయ్యెను గోస్తనీతటి౯.

క. అతనికి నాశాలాంబా
సతియం దుదయించి సుజన౯సమ్మతుఁ డగుచున్
నుతి గను వేంకటరాయఁడ
ప్రతియూరను ముళ్లపూడి ౯రాయుం డయ్యెన్.

సీ. ఆడినమాట కొ౯కక్కుడుగ్గైన దాఁటని
యట్టినిజాయతీ౯ కాటపట్టు
తలఁచినకార్య మొ౯కటిమున్క్కరం బైనఁ
గడముట్టఁ జూచెడు౯ కార్యదీక్ష
పెండ్యాలసంశాఖీ౯సమృద్ధి తదైశ్వర్య
వృద్ధి గావించిన౯ బుద్ధిగరిమ
బంధుమిత్రులు దైన్య౯పాలుబుంగకయుండ
సాహాయ్య మొనరించు౯సచ్చరిత్ర

గీ. అసఁగఁ జేకొంటి పరధర్మ౯సమునకుఁ బోక
నిజకులోచితధర్మ౯సత్క్రియుఁ డగుచు
దేవభాషాభిషక్తుండు ౯తిమ్మయార్య
రాయఁడు వెలరారుఁ గాఁకినీపురంబునందు.

క. అతనికి సుగుణసుశీలాన్విత యక్కాయమ్మకును జనించెను వంశ
స్థితికరుఁడై సత్త్వగుణాంచితమతియై తిమ్మరాజు శ్రీమంతుండై.

ఉ. తోరపుభాగ్యభోగ్యములతోఁ దులఁదూఁగుచుఁ గర్వి కాక వి
ద్యారస మాన నాస గొని యాంధ్రము నాంగ్లము నభ్యసించి త
త్సార మెఱింగి తాత్త్వికవిచారణ సల్పుచుఁ దత్త్వవేత్తలన్
గౌరవబుద్ధిఁ గొల్చుగుణగణ్యుఁడు రాయని తిమ్మరాజిలన్.

సీ. సర్వార్థసంపూర్ణసంసారసౌఖ్యసం
పన్నుఁడౌఁగాని లంపటుఁడు కాఁడు
గౌరవోద్యోగాధికారనిర్వాహప్ర
గల్భుఁడేగాని యక్రముఁడు కాఁడు
ధర్మమార్గప్రవర్తన మెచ్చుకొనుఁ గాని
కులమతభేదసక్తుండు కాఁడు
నిత్యసంతుష్టుఁడై నెగడునుగాని య
న్యాయార్జనార్థచింతనుఁడు కాఁడు

గీ. అనుచుఁ బొగడొందుచుండ సజ్జనహితుండు
భారతాదిమహాగ్రంథపాఠకుండు
భక్తివిజ్ఞానసాధనాభ్యాసరతుఁడు
ధీరగంభీరభావుండు తిమ్మరాజు.

చ. అతఁడు సమస్తధర్మపురుషార్థపదం బగుభారతంబునన్
శతతమపర్వమై నవరసం బగు శ్రీహరివంశవర్ణనాం
చితము భవిష్య మేఁ దెనుఁగుచేయుట మిత్రులవల్ల వించు నీ
కృతి వెలయించుకీర్తి గనెఁ గృష్ణకథాశ్రవణప్రహృష్టుఁడై.

చ. మితహితభాషణంబు మెఱమెచ్చులయీవి పరోపకారశీ
లత పరమార్థదృష్టియుఁ జెలంగినయాతఁడు తిమ్మరాజు శ్రీ
పతికరుణాకటాక్షమునఁ బత్నియుఁదానును బుత్త్రపౌత్త్రసం
తతియును సర్వసౌఖ్యములు దామరతంపరగాఁ దలిర్చెడున్.

కృతిపోషకులు: శ్రీ ముళ్లపూడి తిమ్మరాజుగారు

జమీందారు, తణుకు.

విషయసూచిక.

—:o:—

శ్రీరస్తు.

ఓ న్నమః పరబ్రహ్మణే

ఆంధ్ర భవిష్య పర్వము.

ప్రథమాశ్వాసము.

గ్రంథావతారిక.

శ్లో॥ ఓ న్నమ స్సర్వవేదాన్తవేద్యాయ పరమాత్మనే
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాంశై ర్జగజ్జన్మాదికారిణే. 1

వాణీపరమేశ్వరీరమణమూర్తిం దాల్చి యాత్మీయమా
యావిర్భూతజగత్త్రయీస్థితికిఁ బ్రాపై నిల్చి సంసారమో
హావేశంబునఁ గ్రీడ సల్పుతనుఁ దానానందియై చూచుస
ద్భావుం జిన్మయు నద్వితీయుఁ బరమాత్మన్నిత్యు భావిం
చెదన్. 2

ఉ. శ్రీకరు జానకీవరు వశీకృతసద్గుణలోకు నుత్తమ
శ్లోకుని వేదవేద్యుఁ బరిశుద్ధుని రాముని గావ్యనేతఁ గాఁ
జేకొని యాదికావ్యము రచించినతాపససార్వభౌము వా
ల్మీకిని వశ్యవాణిని సమీహితసిద్ధికి నాత్మఁ గొల్చెదన్. 3

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరునిచిత్రచరిత్రఁ బవిత్ర మామహా
భారతసంహితం బ్రజలభాగ్యముగా నొనరించినట్టియా
భారతవంశవర్ధను నపారతపోధనుఁ దత్త్వబోధనుం
గారుణికాగ్రణిం దలఁతుఁ గామితసిద్ధికి బాదరాయణున్. 4

చ. తెలుఁగును దోడిభాషలు నుతింప ననర్గళధార యౌచితీ
కలితపదార్థభావరసకల్పన మొప్పఁగ నాంధ్రభారతం
బనఁ దొలుఁబల్కు లిచ్చినమహాత్ముని సత్కవితావిధాత వి
ద్యలనిధి నన్నపార్యుఁ గొనియాడెద సత్కవిమార్గదర్శకున్. 5

చ. అనుపమభావశుద్ధియు సమర్థపదౌచితి యర్థపుష్టియుం
బనుపడ జిహ్వకున్ రుచిగ భారతమందు పదేనుపర్వముల్
తెనుఁగున నిల్పి లోకమునుతిం గనువాఙ్మయమూర్తిఁ దిక్కయ
జ్వను గవిలోకనాథు నుతిసల్పెద సత్కవిమార్గవర్ధనున్. 6

క. ఆరణ్యపర్వశేషముఁ
బూరించి కవిత్రయంబుఁ బూరించినవి
స్ఫారయశుఁ దలఁతుఁ గవితా
పారగు నెఱ్ఱనఁ బ్రబంధపరమేశ్వరునిన్. 7

క. ఉత్తరహరివంశము బుధ
సత్తములు నుతింప వ్రాసి సర్వజ్ఞుఁడు నా
నుత్తమబిరుదము గనువి
ద్వత్తల్లజు సోమనాథుఁ దలఁచెదఁ జేర్మిన్. 8

గీ. సర్వలోకప్రసిద్ధయశస్కులైన
భాసకాళిదాసాదుల భక్తిఁ బొగడి
దలఁచెదను సత్కవిత్వవదాతకీర్తు
లైనశ్రీనాథసూరనార్యాదికవుల. 9

గీ. అనఘు నిరతాన్నదానవిఖ్యాతు శబ్ద
శాస్త్రగురుఁ జర్లబ్రహ్మయశాస్త్రిఁ గొలిచి
బ్రహ్మవిద్యాగురుం డగు భవ్యచరితు
మంథచెన్నయశాస్త్రి నెమ్మది భజింతు. 10

సీ. వెలనాటివైదికు విదితవేదశ్రౌతు
మల్లాదివంశసమ్మాన్యు హారీత
గోత్రు నాపస్తంబసూత్రు లక్ష్మీనర
సింహావధాని భజించితాత
తండ్రిని, వేదశాస్త్రజ్ఞు రామస్వామి
శాస్త్రి నారాధించి జనకజనకు
సంచితస్వాధ్యాయు ననఘు వేదాంతవి
జ్ఞాని శ్రీరామావధాని జనకుఁ

తే. దలఁచి గురుభక్తి నియతివ్రతంబు మెఱయ
వేదమయు నిత్యు నాదిత్యు వినుతిచేసి
యిష్టసిద్ధిని బడసినశిష్టచరిత
జనని యగువేంకమాంబ కంజలిఘటింతు. 11

వ. అనియిష్టదేవతాశిష్టకవిగురుజనవందనం బాచరించి శ్రీపరమేశ్వర
కరుణాకటాక్షసమాసాదితమదీయకవిత్వంబును దదీయమహిమాభి
వర్ణనంబునఁగృతార్థంబుఁగావించుటయొక గ్రన్థంబుగా సము[illegible]
హాలవికసితాంతఃకరణుండనై యొక్కనాఁ డిక్కరణిం దలంచితి. 12

సీ. తెనిఁగించి విదురనీతిని బూర్తిగా మున్ను
స్త్రీధర్మబోధినీకృతి నొనర్చి
స్వకపోలకల్పన సత్యకీర్తి రచించి
విస్మృతాంధ్రకవీంద్రవితతిఁ దెల్పి
ఆంధ్రీకరించి మహావీరచరితము
నుత్తరరామచరితంబు సరసస్ఫూర్తి
ఘటియించి సంస్కృతకవిజీవితము ప్రతి
జ్ఞాశాంతనవనాటకంబు నుడివి

దశరూపకంబు నాంధ్రమొనర్చి సవిమర్శ
భారతోదంతంబు పరిఢవించి
భవభూతినాటకభాసరూపకముల
వచనకావ్యంబులు రచనచేసి
శృంగార మాంధ్రము చింతామణియు నాఁగఁ
జక్కనివ్యాసముల్ పెక్కు వ్రాసి
సురభారతిని బ్రహ్మసూత్రార్థదీపిక
సంస్కృతభాషాప్రశస్తి యువతి
గీ. పరిణయవిమర్శనంబును బలికినాఁడ
నింతకును జవ్వనం బింక నింత గలుగఁ
బరమపురుషార్థమున కాలవాల మైన
గ్రంథ మేదేని తెలిఁగింపరాదె యనుచు. * 13
వ. అట్టిదాని నన్వేషించుచుఁ దుదకు మహాభారతం బనుపంచమవేదం
బున కుపనిషత్తనాఁ బరగుహరివంశం బామూలాగ్రం బవలోకించి
మదుద్యోగంబు సద్యోగంబుగా నానందించి— 14
మ. హరివంశంబును విష్ణుపర్వము భవిష్యం బన్నపర్వత్రయిన్
హరివంశం బలరారెడున్ ఖిలపురాణాఖ్యన్ సదాఖ్యానసుం
దరమై సాత్యవతేయవాగమృతమై, దానన్ భవిష్యంబు శ్రీ
హరితత్త్వప్రతిపాదకంబు శతపర్వామ్నాయశీర్షం బగున్. 15
గీ. ఆది నించుక గొనె నెఱ్ఱనార్యుఁ డందు,
తుది నొకించుక సోమనాథుండు గొనియె,
గాన వారిద్దఱిఁ దలంచి దాని నిప్పుడు
పూర్తిగాఁ దెనిఁగించుట పోలదొక్కొ? 16

* ఇందలికృతులా నాఁటికి రచియించినవి. తరువాత రచియించినవి, ఆంధ్రభాషానుశాసన సంస్కృతవాఙ్మయచరిత్రాదులు.

వ. అని యూహించి తత్కార్యంబునఁ గృతనిశ్చయుండనై మహా
భారతకవుల మరల నొక్కమాఱు వచశ్శుద్ధికై స్మరియించి పర
మేశ్వరానుగ్రహపురస్సరంబుగా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధిగా నాయొన
ర్పంబూనిన మహాభారతమకుటమనెడియాంధ్రభవిష్యపర్వంబునకుఁ
గథాక్రమం బెట్టులనిన— 17

కథాప్రారంభము

జనమేజయవంశము

గీ. రమ్యతర మైననైమిశారణ్యమందు
సత్రయాగంబు జరిగెడిసమయమందు
సకలమునికులపతి యైనశౌనకుండు
కథకుఁ డుగ్రశ్రవసున కిక్కరణిఁ బలికె. 18

చ. భరతకులేతిహాస మగుపంచమవేదము సర్వధర్మసం
భరిత మనేకరాజమునివల్లభవృత్తము విష్ణుతత్త్వబం
ధుర మగు దాని నింతకును దొంబదితొమ్మిదిపర్వముల్ మహా
దరమునఁ దెల్పి నీవు మము ధన్యులఁ జేసితి రౌమహర్షణీ! 19

చ. తెలివిని జెందె మామనము దివ్యపరాశరసూనునిర్మితో
జ్జ్వలభరతాన్వవాయహరివంశకథాసుధ గ్రోలి యింక న
వ్వలికథ యేమొకో వినఁగ వాంఛ దలిర్చెను మాకుఁ దెల్పుమా
ఖిలముల నద్భుతం బనెడికీర్తిని గన్నభవిష్యపర్వమున్. 20

క. జనమేజయభూవరనం
దనులం దెవ్వండు పాండునందనకులవ
ర్ధనుఁ డయ్యె? సర్పయాగం
బున కవ్వల నాతఁ డేమి వొనరిచెఁ జెప్పుమా! 21

మ. అనఁగన్ సూతసుతుండు తాపసులయాహ్లాదంబు నీక్షించి యి
ట్లని చెప్పన్ జనమేజయుండు కనెఁ గాశ్యాదేవియందున్ యశో
ధనుఁడై యన్వయవర్ధనుం డయినచంద్రాపీడుఁడున్ బ్రహ్మవి
ద్యానుబూర్ణుండయి యాత్మవేత్త యగుసూర్యాపీడుఁడన్పుత్త్రులన్. 22

క. కలిగిరి చంద్రాపీడున
కలఘులు నూర్వురు కుమారు, లన్వయకరులై
వెలసినవారలఁ దొలివాఁ
డిల నేలెను సత్యకర్ణుఁ డిభపురపతియై, 23

క. వారాణసపురపతి యా
శూరాగ్రణి రాజ్య మేలి సుతునికి నుర్వీ
భారం బొసంగి పూర్వా
చారంబున సతిని గూడి చనె వనమునకున్. 24

ఉ. ఆనరనాథుసూనుఁడు మహాహవవీరుఁడు శ్వేతకర్ణభూ
జాని యదూద్వహుం డగుసుచారునిపుత్త్రిని మానినీమణిన్
మానినిఁ బెండ్లియాడి జనమానితుఁడై భువి నేలి యేలి సం
తానము లేమి నేలుబడిఁ దద్దయు రోఁత జనించినంతటన్. 25

గీ. ధరణిరాజ్యంబు మంత్రులపరము చేసి
యెల్లభోగంబులను మది కెడముచేసి
నీడవలెఁ దోడ వచ్చుమానినియు, దాను
నరిగె నారణ్యకవ్రతమాచరింప. 26

చ. వనగతుఁడైనయాతఁ డతిభక్తి మహేశసపర్య, లామె య
జ్జనపతిపాదపద్మపరిచర్యలుఁ జేయుచునుండునంత న
య్యనుపమశీలమానినికి నయ్యెను గర్భము దైవయుక్తి నం
తన నవమాసముల్ గడచెఁ దత్సమయంబున శ్వేతకర్ణుఁడున్. 27

క. మానస మతివైరాగ్యముఁ
బూనఁగ నిజవంశపూర్వపురుషులత్రోవన్
మానిత మైనమహాప్ర
స్థానము చేయంగఁ దలఁచి చయ్యనఁ గదలెన్. 28

చ. తనగతి చూడ కట్లు మమతారహితాత్మత నేగుచున్నభ
ర్తను బెడఁబాయ నోపక భరం బగు గర్భముతోన యాతనిన్
వెనుకొని మానినీసతి వనీస్థలిలోఁ బ్రసవించి కన్నపు
త్త్రుని విడనాడి యేగెఁ బతితో మును ద్రౌపది యేగినట్లుగా. 29

సీ. పతిభక్తిపేర్మి నపత్యమోహంబును
విడనాడి తనతల్లి వెడలినంత
నెండతాఁకునఁ గంది యేడ్పునక్కసుగందు
గతి కచేతనములు గరఁగ నఁగ
నంబుదంబులు నీడ నతనిపైఁ బఱపెడి
సమయమం దాదారిఁ జనుచునున్న
శాంతచిత్తులు శ్రీవిశ్వామిత్రపుత్త్రు లగుపిప్ప
లాదుండు కౌశికుఁ డనెడివారు

గీ. కూర్మి నబ్బాలుఁ గొనిపోయి కొండకాల్వ
బండపై నిడి కడుగుచునుండ వాని
ప్రక్క లారాతిరాపిడిఁ బొక్కియల్ల
నల్లవాఱె క్రమంబుగ నల్లవాఱె. 30

గీ. అప్పు డజపార్శ్యములయట్టు లతనిప్రక్క
లెసఁగ నజపార్శ్వుఁ డనునామ మిడి నృపసుతు
వారు గొనిపోయి వేమకవనిత కిచ్చి
రామె యాబాలు నాత్మజప్రేమఁ బెంచె. 31

ఉ. వేమకిపుత్త్రుఁడై పెరిగి పెద్దయి యాతఁడు గానఁ దన్ను ము
న్నోమినవారు మంత్రులుగ నున్నతపూరుకులక్రమాగత
శ్రీమహితాత్ముఁడై గుణగరిష్ఠత భూతలమేలెఁ దన్మహా
ధామునివంశ మాతనిప్రధానులవంశము నిండె నెల్లెడన్. 32

గీ. పాండువంశప్రతిష్ఠ యిప్పగిది నుండెఁ
బౌరవాన్వయనిష్ఠ నుపన్యసించి
పద్య మొండు యయాతి చెప్పెండె తొల్లి?
దానిఁ జదివెద వినుఁడు మేధావులార! 33

శ్లో. "అచంద్రార్కగ్రహా భూమి ర్భవే దపి న సంశయః
అపౌరవా నతు మహీ భవిష్యతి కదాచన" 34

రాజసూయప్రసక్తి—వ్యాసునిరాక

వ. ఇది యిట్లుండె నింకఁ బరీక్షిన్నందనువృత్తాంతంబు వినిపించెద
వినుండు. జనమేజయభూనాయకుం డట్లుసర్పయాగంబు సమాప్తి
గావించి పదంపడి యశ్వమేధం బొనరింపఁ గృతాభిలాషుండై
యొక్కనాఁ డాసర్పసత్త్రప్రదేశమందలియొక్కశిబిరంబున ఋత్విక్పు
రోహితాచార్యాదులకుం దనసంకల్పంబు విన్నవించి తదనుమతి
నంతఁ దదాహవయోగ్యం బైనహయరత్నంబు విడువ సన్నాహంబు
సల్పుచున్నయెడ యోగదృష్టి నతనిమనోరథం బెఱిఁగిన త్రికాలజ్ఞుం
డగుకృష్ణద్వైపాయనుండు కామగమనంబున నచ్చటికి వచ్చి సాక్షా
త్కరించె. అప్పుడమిఱేఁడును సంభ్రమాశ్చర్యసంతోషపరీతచేత
స్కుఁడై ప్రత్యుత్థానాభివందనపూర్వకంబుగ నర్ఘ్యపాద్యాదివిధు
లాచరించి యమ్మహాత్ము నుచితాసనాసీనుం గావించి సకలవేద
పురాణార్థసంగతంబు లగువివిధకథాప్రసంగంబులఁ గొంతప్రొద్దు
గడపి యనంతరంబుతనతాతముత్తాతయుఁ గౌరవాన్వయస్థితికరుండు

ఉ. వేమకిపుత్త్రుఁడై పెరిగి కొపెద్దయి యాతఁడు గానఁ దన్ను ము
నోఁ్నమినవారు మంత్రులుగ కనున్నతపూర్వకులక్రమాగత
శ్రీమహితాత్ముఁడై గుణగరిష్ఠత భూతలమేలెఁ దన్మహా
ధాముని వంశ మాతనిప్రకాశభానులవంశమునిండె నెల్లెడన్. 32

గీ. పాండువంశప్రతిష్ఠ యిశప్పగిది నుండెఁ
బౌరవాన్వయనిష్ఠ నుపన్యసించి
పద్య మొండు యయాతి చెప్పెండె తొల్లి!
దానిఁజదివెద వినుఁడు మేధావులార! 33

శ్లో. "అచంద్రార్కగ్రహా భూమి ర్భవే దపి న సంశయః
అపారవా నతు మహీ భవిష్యతి కదాచన" 34

రాజసూయపరిసక్తి—వ్యాసునిరాక

వ. ఇది యిట్లుండె నింకఁ బరీక్షిన్నందనువృత్తాంతంబు వినిపించెద వినుండు. జనమేజయభూనాయకుం డట్లుసర్పయాగంబు సమాప్తి గావించి పదంపడి యశ్వమేధం బొనరింపఁ గృతాభిలాషుండై యొక్కనాఁ డాసర్పసత్రప్రదేశమండలియొక్క శిబిరంబున ఋత్విక్పు రోహితాచార్యాదులకుం దనసంకల్పంబు విన్నవించి తదనుమతి నంతఁ దదాహవయోగ్యం బైనహయరత్నంబు విడువ సన్నాహంబ సల్పుచున్నయెడ యోగదృష్టి నతనిమనోరథం బెఱింగిన త్రికాలజ్ఞు డగుకృష్ణద్వైపాయనుం డాకాశగమనంబున నచ్చటికి వచ్చి సాక్షా త్కరించె. అప్పుడమిఱేఁడును సంభ్రమాశ్చర్యసంతోషపరీతచే తస్కుఁడై ప్రత్యుత్థానాభినందనసపూర్వకంబుగ నర్ఘ్యపాద్యాదివిధు లాచరించి యమ్మహాత్ము నుచితాసనాసీనుం గావించి సకలవే పురాణార్థసంగతంబు లగువివిధకథాప్రసంగంబులఁ గొంతప్రొ ద్దడపి యనంతరంబుతనతాతముత్తాతయుఁ బౌరవాన్వయస్థితికరుం

నై నయప్పరాశరసూనుతో మహాభారతప్రశంసాపూర్వకంబుగ నిట్లనియె. 35

ఉ. వీనులవిందు మానసముకు వేడుక నాలుకతీపి యైనయా
ఖ్యానము సాంగవేదపరమార్థనిదానము సర్వధర్మసం
స్థానము పౌరవాన్వయనిధానము భక్తజనేష్టసిద్ధిసం
ధానము భారతంబును సదా వినుచుందును వీనులారఁగన్. 36

గీ. కాని, శంఖపయోధార•కరణిఁ బరమ
పావనంబును హృద్యమై •పరగునీదు
దివ్యకవితాసుధాధార•తీపి మరగు
నాదుమది కిప్పటికిఁ దృప్తి •లేదు సుమ్ము. 37

గీ. కాక, సుధ నారగించుట •నాకసుఖము
గాంచుటం గూడఁ దనివోవఁ•గలను గాని
భారతకథాసుధారసా•స్వాదనమున
నొక్కనిముసంబు నాపోవ •నోప నేను. 38

క. అనవరత మట్లు భారత
మును విన ననుమాన మొకటి •పొడమెను దానిన్
విని తీర్పుము మున్మనుమనిఁ
గని కూర్మిఁ దపోనిధాన •కరుణాభరణా! 39

సీ. ఆదిని రాజసూ•యము సోముఁడొనరింపఁ
దారకామయసంప్రహార మయ్యె,
అటుపైని వరుణుఁ •డయ్యాగంబు సాగింప
నుగ్రదేవాసుర•యుద్ధ మయ్యె,
అంత హరిశ్చంద్రుఁ •డాజన్న మొలయింప
ఘనతరాడీబక•కలహ మయ్యె,

అట ధర్మజుఁడు దాని ♦నాచరింపఁగఁ గురు
పాండవానీకంబు♦ప్రాప్తమయ్యె,

గీ. రాజసూయంబు దారుణ♦క్రతువు గాదె?
ధరణి కది యత్యుపద్రవ♦కరము గాదె?
యదియు కురువంశ మేర్చిన♦యగ్ని గాదె?
యింతయును నీ వెఱుంగని♦దె మునీంద్ర! 40

క. అలవికి మీఱినయంగం
బులు పెక్కులు రాజసూయ♦మున కవి యెల్లన్
దలమే జరపఁగ?నొక్కటి
తలఁగిన జనసంక్షయంబు ♦తప్పదుగాదె? 41

గీ. ఇంత యెఱిఁగియు ధర్మజుం ♦డేల గడఁగె
నన్వయక్షయమూల మ♦య్యజ్ఞమునకు
నాగతానాగతజ్ఞుఁడ ♦వై ననీవు
దాని మాన్పఁగ లేదేల ♦మౌనినాథ! 42

గీ. కానివారల నమ్మిన♦హీనమతులు
ననదలును దారితప్పుట ♦చనునుగాని
ఘనమనీషులు నీశిష్య♦గన్న వారు
పాండవులు త్రోవ తొలఁగుట ♦పాడియౌనె? 43

వ. అని యడిగిన నభిమన్యుపౌత్రునకుఁ బాండవపితామహుం డిట్టు
లనియె. 44

ఉ. కాలము దాఁట నేరికిని ♦గాదు తదద్భుతవేగ మాఁగఁగాఁ
జాలునె మానవుండు తన♦శక్తిని?గానఁ బ్రజావినాశ మా
చాలునఁ జేయఁ జూచువిధి♦చాపలభావ మెదుర్కొనంగఁ దాఁ
బోలక ధర్మజుం డపుడు ♦పుట్టినబుద్ధిన పోయె బాలకా! 45

ఉ. కాలవశంవదుం డగుటఁ ♦ గాఁగలకార్యము నట్టులుండ న
న్నేల యుధిష్ఠిరుం డడుగు?♦ నియ్యది యీ నిది గా దటంచు నే
నేల వచింతు నాతని క♦ పృష్టుఁడనై? యది గాక త్రోవఁగం
బోలునె నాకుఁ గాలకర♦ ముద్రితమానవఫాలలేఖలన్? 46

ఉ. నీ విపు డశ్వమేధమున ♦ నిక్కపుఁగూరిమి గల్గి యిట్టులీ
త్రోవకు వచ్చినాఁడ వని ♦ తోఁచిన దెంతయుఁ, దెల్ల మయ్యె నీ
భావము, దైవయత్నమునఁ ♦ బౌరుష మడ్డము గాదు గాని మే
ధావివి గానఁ జెప్పెదను ♦ దాల్మి భవిష్యము నాలకింపుమీ! 47

ఉ. రాజుల కశ్వమేధము గ♦రం బుచితం బగు, దాని కీవు పే
రోజఁ గడంగు, దవ్విధికి ♦ నోర్వక వాసవుఁ డడ్డుచేయు ను
త్తేజముతోడ, నట్టు లని ♦ తీర్పఁగఁ బూనినదాని మానఁగా
నీజతనంబు చెల్లునె? గ♦ణించునె దైవము పౌరుషంబులన్? 48

క. కావున నీహయమేధం
బీవిధముగ నగు నటంచు ♦ నిపుడు తెలిసినన్
నీ వప్పుడు పురుహూతుని
కావించినపనికి నలుక ♦ గాంచవు వత్సా! 49

ఉ. ఇప్పటి కశ్వమేధ మిది♦ యే భువిలో నిఁకమీఁద నుండ దం
చప్పరమేష్ఠి శాసన మ♦హా! యిది సమస్తయజ్ఞముల్
ముప్పునఁ బోవు వానిఫల♦ముల్ తెగనమ్మెడివిప్రజాతిచేఁ
దప్పక సర్వభూతములు ♦ తత్ప్రళయంబునఁ బోవుకైవడిన్. 50

వ. కావున సచరాచరం బైనయీసకలప్రపంచంబు దైవాధీనం బగుటం జేసి పురుషుండు పౌరుషంబున నించుకేని ప్రతీకారంబు చేయ నోపం డని భావింపు మన్న నంతనన్నరనాయకుం డిట్లనియె. 51

గీ. అనఘ! యియ్యాగ మిఁకమీఁద ♦ నాఁగిపోవ,
గారణం బెఱిఁగింతు వేఁ ♦ గరుణతోడ
దానిఁ దొలఁగింపఁ జూతు నే ♦ నైనఁ గాని
నీదుదీవనకతమున ♦ నేర్పుకొలఁది. 52

మ. అనినన్ సాత్యవతేయుఁ డిట్లనుఁ గుమా ♦ రా! నీకు భద్రంబు, చా
లును దానిం దొలఁగింతునంట, యట నా ♦ లోచింపు లోకేశుశా
పనిమిత్తం, బిఁక భూమి యుండఁగ మహీ ♦ పాలావళి న్నిక్కుఁ ద
క్కొరుం డొక్కని కశ్వమేధమునవం ♦ కం జూడఁ గా దేనియున్. 53

చ. అనవుడు భూవరుండు చతు ♦ రాస్యుని శాపము సోఁకి యింక భూ
మిని హయమేధ మాఁగఁగ ని ♦ మిత్తము నేనయి దుర్యశంపుబం
ధనమునఁ జొత్తునేని యురి ♦ త్రాళులఁ జిక్కినరాజహంసచ
ర్యను గనఁజాల విష్ణుపద ♦ మంచు భయంపడి యమ్మునీంద్రుతో. 54

గీ. యోగిజనవందనీయ! నీ ♦ యోగదృష్టిఁ
దురగమేధనివృత్తిహే ♦ తువును గాంచి
నట్ల తత్పునరావృత్తి ♦ నరసి తేని
తెలిపి కూరిమి నావంత ♦ దీర్పు మనఁగ. 55

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లు వచించె ది ♦ నాంతవేళ
నఖిల తేజంబు భాస్కరు ♦ నందు దణంగు
నట్లు లీహయమేధంబు ♦ నణఁగియుండు
బ్రాహ్మణోత్తములందు గీ ♦ ర్వాణులందు. 56

వ. అట్లీయాగంబు పెక్కువేలేండ్లు వారియందు విలీనమై యుండినంతఁ గలియుగంబునఁ గాశ్యపగోత్రుం డైన సేనాని యనుద్విజశ్రేష్ఠుండు తనతపోయోగనిష్ఠ కునికిపట్టయిన భూబిలంబు భేదించుకొని యీవలికి వచ్చి యశ్వమేధంబును మరల నవనిపైఁ బ్రవర్తిల్లఁజేయును.

తరువాత మఱికొంతకాలంబునకుఁ దత్కాలంబున మఱియొకఁ డుదయించి ప్రలయము శ్వేతగ్రహంబునట్లు రాజసూయ మావిష్కరింపఁ జేయఁగలండు. తదాదిగాఁ గ్రతువులు మానవుల శ్రద్ధాభక్తుల ననుసరించి ఫలించునుగాని, కలియుగాదిగా మనుష్యుల హృదయంబులు సనాతనాచారదూరంబులై దుర్బలంబు లగును. దానంజేసి చాతుర్వర్ణ్యధర్మంబు లడుగంటును. అయిన నక్కాలంబునఁ గోటి కొక్కం డెవ్వఁడేని ధర్మపరుం డున్నచో నతఁ డల్ప ధర్మకార్యంబుననే యధిక ఫలంబు గాంచఁగలం డనుచు నక్కాణింప జనమేజయుండు వెండయు నిట్లనియె. 57

వ. కలియుగపూర్వసంధి యిది ♦గావున నింతకు ధర్మకర్మముల్
తలఁగక యుండె నింతట న♦ధర్మము జాతుల నాశ్రమంబులం
గలఁచుట యల్పకర్మ మధి♦కం బగుధర్మము గూర్చు టన్ననీ
పలుకుల విస్మయం బగుఁ గృ♦పన్ వినిపింపు కలిప్రభావమున్. 58

• అని యడిగిన నాద్వైపా
యనముని నిజయోగదృష్టి ♦నరసి కలియుగం
బున నయ్యెడిపలువింతలు
వినిపింపఁ దొడంగె నిట్లు ♦విబుధులు పొగడన్. 89

కలిప్రభావము.

మారణసాధనవృద్ధియు
దారుణయుద్ధములు ఘోర♦తరవర్షములున్
గ్రూరతరపాలనము ని
ష్కారణజనహింస దుష్ట♦కలిలక్షణముల్. 60

పరులకష్టసుఖంబు ♦లరయక నరపతుల్
బలిమిమై నదిమి క♦ష్టములు గొందు.

రక్షత్రియులు భూమి ♦కధ్యక్షులగు చాత్మ
భోగభాగ్యంబులఁ ♦బొంగుచుందు
రవని దేవతలు శూ♦ద్రాశ్రయంబునఁ జిక్కి
కష్టజీవనమును ♦గడపుచుందు
రాశూద్రు లవనీసు♦రాచారు లగుదురు
బ్రాహ్మణు లాయుధ♦పాణు లగుదు
గీ. రఖిలవేదోక్తకర్మంబు ♦లంతరించు
నెల్లజాతులవారలు ♦నేకపంక్తి
నారగింతురు పానమాం♦సాశనములఁ
గాంక్ష హెచ్చును బ్రజలకుఁ ♦గలియుగమున. 61

క. ధనమున్నకుం గలగౌరవ
మున నొకవీసంబు సుగుణ♦ముల కబ్బదు నీ
చున కయ్యోడి తెఱఁగున స
జ్జనునకు నొకచిన్నపనియు ♦సాగదు కలిలో. 62

గీ. అన్న మమ్ముదు రూరూర ♦నఖిలజనులు
వీథివీథిని విప్రులు ♦వేదములను
వెల కొసంగెద,రందందు ♦కులముకులము
కాంత లమ్ముదు రంగముల్ ♦కలియుగమున. 63

గీ. కపటసన్న్యాసులు వితంతు♦కామినులును
బుత్త్రముఖవీక్షణసుఖంబు ♦పొందఁగలరు
పదియు నాఱేండ్లు నిండని♦బాలకులును
గలిని బిడ్డలతండ్రులై ♦వెలయఁగలరు. 64

క. తెలు పగుపండ్లును నున్నని
తలలును దండంబు శమము♦దమమేర్పడుప
ల్కులు కావిరంగుబట్టలు
నలవడఁ గలివేళ బోడ ♦లగుదురు కాఁపుల్. 65

గీ. ఉచితకర్మంబు లెల్లరు ♦నుజ్జగింప
బ్రహ్మవాదంబు నెపముగాఁ ♦బడయఁగలరు
కులమతభ్రష్టు లనియెడి♦కొఱఁత లేక
పతితు లందఱమన్ననఁ ♦బడయఁగలరు. 66

గీ. ఏమి యేమోయి యేమండి ♦యేమిర యని
యెచ్చుతగ్గులు కనిపెట్టి ♦యెచ్చరించు
నట్టిపిలుపులు తాఱుమా♦ ఱగుచునుండుఁ
దెలఁగు నుత్తమమధ్యమా♦ధమవివక్ష. 67

చ. ఋతువులు తల్లక్రిం దగును ♦వృష్టియుఁ జిత్రవిచిత్రఖండప
ద్ధతిఁ గురియంగఁజొచ్చు గడి ♦తప్పనిదూడలు దుక్కిటెద్దు లాఁ
గుతలము చౌడువాఱి జిగి ♦గోల్పడుఁ గోడులు మెట్టచే లగున్
హితరుచిఁ బాయుధాన్యములు♦ నెల్ల ఫలంబులుఁ గూరగాయలున్. 68

క. పుడమికడ నున్న మ్లేచ్ఛులు
నడుభూమికి వత్తు రల్ల♦నడుచోటిజనుల్
కడఁ జొత్తు రిందు నందును
గుడియెడమలు లేక వారి♦కోర్కులు తీరున్. 69

క. కొనియమ్ముట మోసంబున
ధన మార్జించుటయు దొంగ♦తనమునఁ గలిమిం
గని త్రుళ్ళిపడుట పదరుట
యనునివి సామాన్యగుణము♦లగు నందఱకున్. 70

క. చెడునడవడిఁ బూర్వార్జిత
మెడిలించిసమస్తభోగ♦హీనుండగుచున్
గడియింపనేర కుండిన
జడమతిఁ బెండ్లాము ప్రోచు♦సమయము వచ్చున్. 71

క. అందఱు వాణిజ్యంబున
కుం దిగుదురు,తగ్గిపోవు ♦ గోకుల,మూళ్లం
జెందును వృకశార్దూలము
లందఱు ధర్మార్థశూన్యు ♦లగుదురు కలిలోన్.

క. విడనాడి సిగ్గు శీలము
తొడవులు,జడముడియె తమకుఁ ♦దొడవుగఁ బడఁతుల్
చెడుతెరు వంటుట పడుచుల
గడితము మగవారికొఱఁత ♦కలిలక్షణముల్.

గీ. వయసు మీఱక వచ్చెడి ♦ వార్ధకంబు
హద్దు మీఱినకోర్కెలు ♦వ్యసనములును
క్షణక్షణజనము నణంచు నం ♦దఱు నణంచుఁ
దస్కరాగ్నినృపత్రయో ♦ త్పాతభీతి.

క. వికలాంగు లగుచు నాఁకట
నకనకఁ బడువారియార్త ♦నాదము వెలిగా
నొకనిముస ముండ దట్టులె
యొకకబళము పెట్టునిల్లు ♦నుండదు కలిలో.

క. ఈసును ద్రోహంబును జే
రాసయుఁ బరదూషణంబు ♦నాత్మస్తవమున్
రోసము బ్రహ్మద్వేషము
దోసపుఁజేఁతలును జనుల ♦తోడన పుట్టున్.

క. వడగండ్లవాన వేంద్రము
వడగాలియు గాలివాన ♦వనపావకమున్
బిడుగులు నుల్కాపాతముఁ
కడువడిఁ దలసూపుచుండుఁ ♦గలియుగమందున్.

సీ. వేదాంతవిద్యావి♦వేకంబు సంసార
పోషణసాధనం♦బుగ ఫలించు
ధర్మశాస్త్రపురాణ♦దక్షత్వ మభినవా
చారముల్ సాధింప ♦సందడించుఁ
జదివినకొంచెంబు ♦సాధుసమ్మతిఁ బాసి
సర్వజ్ఞభావంబు ♦సంతరించు
శబ్దార్థభావసౌ♦ష్ఠవదూరనిస్సార
నవనవకావ్యస♦న్తతి జనించు
గీ. నంత్యవర్ణంబులు ద్విజత్వ ♦మనుకరించు
నగ్రవర్ణంబులమహత్త్వ ♦మంతరించు
దయయు సత్యంబు శౌచంబు ♦దత్తఱించుఁ
గనఁదరంబౌకొ కలికాల♦జనముసంచు? 78
గీ. సమయములఁ బత్రముల సాక్షి♦శపథములను
స్వీయకరలేఖనంబుల ♦వేఱుచేసి
యుత్తమర్ణాధమర్ణు ల♦యోగ్యవిధులఁ
బాడితప్పుదు రన్యాయ♦వాదు లగుచు. 79
క. పరలోకంబును బూర్వో
త్తరజన్మంబులును బండి♦తమ్మన్యులచే
నరమరఁబడు శాస్త్రంబుల
పరమార్థం బప్రమాణ♦పద్ధతి నరుగున్. 80
క. కులమతనిందితకృత్యం
బులు చేసెడివాఁడు సంఘ♦మునఁ బెద్ద యగుఁ
గులటాపుత్త్రు లపాఙ్క్తే
యులు క్రతువులు చేయఁగడఁగు♦చుందురు కలిలో. 81

గీ. పాపచింతయుఁ గపటంబు ♦వంచనంబు
సత్యశూన్యత లేవడి ♦స్వార్థపరత
స్త్రీసమృద్ధియుఁ బూరుష♦క్షీణదశయు
లజ్జలేమియుఁ గలికాల♦లక్షణములు. 82

గీ. తల్లిదండ్రుల దండించుఁ ♦దనయుఁడెందు
నత్తమామలఁ గోడలు ♦నాడిపోయు
నాలు మగని మగం డాలి ♦నతకరించి
తిరుగుదురు శిష్యుఁ డెదిరించు ♦గురుని గలిని. 83

క. ఉపకారము శూన్యం బగు
నపకారము హెచ్చు నతిథి ♦నభ్యాగతునిం
గృపఁ జూచుగృహస్థుండఁడు
జపహోమసురార్చనాది♦సత్క్రియ లణఁగున్. 84

క. అందఱు కవనము చెప్పదు
రందఱు నీతులు వచింతు ♦రందఱు దుర్నీ
తిం దిరుగుదు రొరులధనం
బందఱు చవిఁచూతు రంద ♦ఱధికులు కలిలోన్. 85

క. లోకం బివ్విధి బహుపా
పాకీర్ణము రోగమయము ♦నల్పాయుష్కం
బై కాఱియపడియెడు హా
హాకారము పెల్లుగా మ♦హాకలియందున్. 86

చ. అని వివరింప నాతఁ డన♦ఘా!జగ మివ్విధిఁ బుణ్యహీనమై
ఘనతరపాపపావకశి♦[illegible]తం బయి మండుచుండఁగా
జన మెటు లక్కలిం గడవఁ ♦జాలికృతంబును జేరఁ దెల్పు నా
కనవుడు నక్కహోత్తమున ♦కమ్మునినాథుఁడు నవ్వి యిట్లనెన్. 87

మ. కలికాలం బొకమాత్రఁ బోవునొకొ? యా♦కార్పణ్య మాడంబమ
క్కలుషం బక్కలహంబు మచ్చరము నే♦కంబై జగంబెల్లఁ జి
చ్చులఁ బోఁద్రోయఁగ రూపుమాపి విడఁజూ♦చుం గాని యవ్విప్రవృ
త్తుల జాత్యంతరు లాక్రమించుటయె యం♦దు న్నాశమూలంబగున్. 88

చ. వినఁ గన రానిభూవలయ♦భీషణ ఘోరరణంబు, సస్యనా
శన మొనరించి నో రణఁచు♦సంతతవృష్టియు, దిక్కు లెల్ల తు
త్తునియలుగాఁ బగుల్చుబహు♦తూర్ణనినాదము, జంతుకోటికిన్
ఘనతరభీతిగాఁ గలియు♦గంబుతుదం బొడచూపు భూవరా! 89

చ. ఎవనికి వాఁడె యెల్ల జగ♦మేలఁగఁ బూనినలోభవృత్తిచే
నవనితలంబు నల్గడల ♦నాహవ మేర్పడి కీడుమూఁడు భూ
ధవులు విధించుపన్ను లమి♦తం బగు భూములొకింతయేని పం
డవు కఱ వెంతయుం బొడన♦డంచును లోకులు దాస వారలున్. 90

ఉ. దారుణ మైనయాఁకటికిఁ ♦దాళక యిం డ్లెడఁబాసి దేశసం
చారము చేసిచేసి యొక♦చక్కని గూఁపును గుడ్డ లేక కాం
తారసముద్రతీరవసు♦ధాధరభూములఁ జొచ్చి లోభులున్
నారలుఁజీర, లాకు లశ♦నంబుగ బొందెల నుంచు రెట్టులో. 91

గీ. బహుజనం బట్లు దేశముల్ ♦వాసి పోవ
గడమవారలు నట్టులె ♦కుడుపులేక
కటకటంబడి బహురోగ♦కలితు లగుచు
నూళ్ళ నుందురు ప్రాణంబు ♦లూడినట్లు. 92

క. అప్పగిది ముప్పు లొప్పిన
నెప్పటి కప్పుడె ప్రజాభి♦వృద్ధి యగుటయున్
ముప్పదియేండ్లకు మిఱక
యప్పటిమానవుల కాయు♦వగుటయుఁ గలుగున్. 93

గీ. అట్లు లోకంబు కుతకుత♦లాడునపుడు
పుడమి నిస్సారమై గొడ్డు♦వోవునపుడు
తారకంబులు తమగతుల్ ♦తప్పునపుడు
మొదలు లేకుండ ధర్మంబు ♦పోవునపుడు. 94

వ. సకలప్రపంచసంక్షోభం బుప్పతిల్లు దానంజేసి మానవులకుఁ బ్రాణభీతియు దానిచే మనోవ్యథయుఁ దన్నిమిత్తంబున బలగ్లానియుఁ దత్కారణంబున వ్యాధివైవర్ణ్యంబులును వానిచే నాయుష్యక్షయంబును సంభవించు. అంత గలియుగం బంత కంతకుఁ బరిసమాప్తిం గాంచుచుండఁ గృషివాణిజ్యాదివివిధవృత్తిచ్ఛేదంబున నిర్వేధంబును నిర్వేదంబున నిష్కామతయు నిష్కామత్వంబున నిరహంకారతయు నిరహంకృతి సత్యాభిలాషయు దాన సత్వచింతయు బొడముటంజేసి ధర్మజిజ్ఞాసువు లగుకొందఱు ప్రచ్ఛన్నవేషంబుల నందందు నివసించుమహాత్ము లగుతపోధనులచెంత కరిగి సవినయభక్తిప్రణామపురస్సరంబుగాఁ దమయాపదలు వాకొచ్చి వానికిం దగినప్రతిక్రియలు వారివలన నెఱింగి వచ్చి తదుక్తప్రకారంబున శ్రేయోదాయకంబు లగుసత్కర్మంబు లాచరింతురు. వారిం జూచి తక్కినవారు నట్లే శుభకర్మధర్మపరాయణు లగుదు రంతకు మున్ను క్రమక్రమంబుగ ధర్మహాని కలిగినట్లే యంతటినుండి ధర్మంబున కుత్తరోత్తరాభివృద్ధి సంభవించుసూచన లేర్పడు నది యె కృతయుగారంభంబై పరిణమించు నంత 95

చ. అమితవిపత్పరంపరల ♦నవ్విధిఁ జేడ్పడియున్న వారికా
హిమరుచి రాహునోట వెలుఁ♦గే చె పదంపడి తోఁచినట్లుగాఁ
గ్రమముగ హీనమై కలియు♦గంబుతుదన్ మొద లూడినట్టియా
యమలినధర్మ మాకృతయు♦గాదిని గన్నులపండు వయ్యెడున్. 96

వ. అని చెప్పి కుమారా! యింతకుఁ బరమార్థంబుగ నొక్కమాట
చెప్పెద విను మని మఱియు నిట్లనియె. 97

గీ. ఒక్కటే కాల మది ధర్మ♦యుక్త మైనఁ
గృత మగును గాని చోఁ గలి,♦యిదియ భేద
మిందుఁ డొక్కండె యతఁడు పూ♦ర్ణేందుఁ డసియు
క్షీణచంద్రుండు నాఁ బేరు ♦ చెంద లేదె? 98

ఆ. సర్వతోగతంబు ♦సంపూర్ణ మవికార
మవ్యయంబు కాల ♦మది నిజంబు
పగలు రేయి నెలయు ♦వత్సరం బను పేళ్లు
గ్రహగతులనుబట్టి ♦కల్పితములు. 99

ఆ. వేదశాస్త్రవిహిత♦వివిధవర్ణాశ్రమ
ధర్మవిధులగతుల♦తారతమ్య
మనుసరించి కృతయు♦గాదిసంజ్ఞలు గూడఁ
గల్పితంబు లయ్యెఁ ♦గాలమునకు. 100

వ. కావున లోకంబు పాపభూయిష్ఠం బై నకతంబునఁ గలి యనఁబడు.
కాలంబ చాతుర్వర్ణ్యంబు స్వస్వధర్మనిష్ఠం బై పుణ్యావర్తనంబున
నున్న యెడఁ గృతమనఁబడు ననియు నవికార్యం బై నకాలంబునకుఁ
బుణ్యపాపంబులు లే వనియుఁ గాలము పరమేశ్వరస్వరూప మనియు
భావింపు మనుచుఁ గాలతత్త్వం బుపదేశించి వెండియు నిట్లనియె. 101

గీ. అతిసుఖప్రద మైనయా♦కృతయుగమున
మరల ధరణి సమస్తసం♦పదలఁ బొదలు
నఖిలజనులకు శతమాన♦మాయు వలరు
ధర్మ మప్పుడు నాల్గుపా♦దముల నడచు. 102

క. ప్రతియుగమును బురుషార్థము
లతితరవిపదాకులంబు ♦లగుచుండఁగఁ ద
త్ప్రతిహతి యొనరిచి వానిన్
బ్రతికింతురు యోగమహిమఁ ♦బరమమునీంద్రుల్. 103

క. సర్వేశ్వరాజ్ఞ యుగముల
పరివర్తనములనుబట్టి ♦బహుకాలముగాఁ
దిరుగుచు వృద్ధిక్షయముల
వరుసన నరలోక మిట్లు ♦వచ్చుచునుండెన్. 104

వ. మఱియు నిందొక్కవిశేషంబు పుష్కరప్రాదుర్భావంబునకు సూత్రభూతంబును సకలశాస్త్రరహస్యంబు నైనది కల దది యాకర్ణింపుము. 105

మ. పరమాత్ముండె యనాదితత్త్వము జగ♦ద్భావంబుకోర్కిం జరా
చరమౌ నాతఁడె ప్రత్యగాత్మ యన సం♦సారభ్రమన్ విస్మృతే
శ్వరభావుం డయి కాలచక్రవశుఁడై ♦వర్తిల్లు నాతండె వే
దరహస్యజ్ఞత బంధముక్తిని దనుం ♦దాఁ గాంచు నానందియై. 106

గీ. ముఱికి పట్టినమణి మట్టి♦ముద్ద యగుచుఁ
బులు గడిగినంత రత్నమై ♦వెలయునట్లు
తెలివి సంసారబంధంబు ♦తొలఁగఁజేసి
నంత జీవాత్మ పరమాత్మ♦యై వెలుంగు. 107

చ. అని పరమాత్మతత్త్వము న♦నాగతమున్ విశదీకరించి,య
జ్జనపతియున్ సభాసదులు ♦సన్నుతిచేసి నమస్కరించి,త
న్ననుపఁ బరాశరాత్మజుఁ డ♦నంతమహామహిముండు వారి వీ
డ్కొని నిజయోగశక్తిఁ దన♦కోరినచోటికి నేగెఁ బిమ్మటన్. 108

చ. హితమితభాషి యైనజన మేజయుఁ డాప్తసహాయులం బురో
హితులను గూడి కొల్వునకు నేగి యథావిభవంబుగా మహా
వ్రతులను ఋత్విజుల్ హితులు రాజులు మున్నగువారికిన్ యథో
చితకనకాంబరాభరణ జీవధనాదు లొసంగి పేర్మిమై. 109

గీ. సర్వమారణమునఁ దన చలము నుడిపి
తక్షకునిచావు తప్పించి ధన్యచరితుఁ
డైనయాస్తీకమునికి స మ్మానవిధుల
వేడ్క సలిపియు నందఱి వీడుకొలిపి. 110

జనమేజయుని యశ్వమేధము—విశ్వావసుని హితోపదేశము

క. పరివారంబును దానును
గరిపురమున్ జొచ్చి మెచ్చఁ గాఁబ్రజ లెల్లన్
ధరనేలు చుండ నొకతఱిఁ
దురగంబును విడిచెఁ గ్రతుకుతూహల మలరన్. 111

వ. అదియు నాయుధపాణు లైననెఱజోదులు వెంట రా నిరంతరాయంబుగ ధరాతలం బెల్లఁ గుమ్మరి క్రమ్మఱి వచ్చి యథోక్తభూరిదక్షిణల భూసురుల కాహ్లాదంబు సమకూర్చుచు నాజనమేజయుం డున్నయాగశాలఁ జొచ్చినంత నధ్వర్యుండు నయ్యజమానుండును దానినాలంభమంత్రోదకప్రోక్షణంబున నపగతప్రాణంబుఁ గావించి యారేయి దానిచెంత నిద్రింప యజమానురా లగువపుష్టమను నియోగించి తా మంతంత నుండిరి. ఆకాశ్యయు విధివిహితకర్మాయత్తయై యట్లుండ నయ్యెడ నెఱింగి వాసవుం డామెఁ గామించి కామరూపంబున నాగుఱ్ఱంబుమేనం బ్రవేశించి యాదేవిం జెనక నుంకింపఁ దద్వికారం బెఱింగి యారాణి యధ్వర్యుం బిలిచి ఘోటకంబు కదలుచున్న దని చెప్పె. అంత నతండు జ్ఞానదృష్టిం

బరికించి యది యింద్రునిపని యని తేనికి విన్నవించె. అది విని యతండు మహోత్ఖీలరోషానలజ్వాలలు గ్రక్కుచు రౌద్రంబు దాల్చి దిగ్గనలేచి— 112

చ. శ్రుతివిహితక్రియాచరణ♦శూరుఁడ నేని సధర్మపాలిత
క్షితివలయుండ నేని ముని♦సేవనపావనమూర్తి నేని యూ
ర్జితసితకీర్తి నేని ననుఁ ♦ జెందినయాఘలమాన,యుర్వి నీ
క్రతువు మహీశుఁ డింక సుర♦రాజునుగూర్చి యొనర్పకుండెడున్. 113

చ. అని శపియించి బుత్త్విజుల ♦నందఱఁ బేర్కొని మీయశక్తిచే
తన కద సాదుజన్మము వృ♦థా యవమానిత మయ్యెఁ జాలు మీ
పని యిఁక నాదురాజ్యమును ♦బాసి సపుత్త్రకళత్రమిత్రులై
చనుఁ డని పల్క నల్క పెలు♦చన్ బెలుచం గని వారు చెచ్చెరన్. 114

క. చనిరి నిజావాసములకు,
జనమేజయుఁ డంత యజ్ఞ♦శాలం దనకాం
తను జుట్టియున్న సుదతులఁ
గనుఁగొని రూక్షస్వరంబు♦గా నిట్లనియెన్. 115

మ. పరరాజన్యకిరీటరత్నరుచిభా♦స్వత్పాదపద్ముండ ని
ర్జరభూనిర్జరకీర్తితామలయశ♦స్సద్ముండ నై మించునా
శిర మీపాంసుల పాంసులాంఘ్రిహతిఁ గా♦సింబెట్టి యీజన్నముం
గురువంశంబుయశంబు నామహిమ ము♦న్మూలించె దుశ్శీలయై. 116

చ. పరపరిచుంబితోష్ఠి యగు♦భార్యను గూడి సుఖింపఁ గోరు కా
పరుఁడును గుక్క ముట్టికొను♦పాపపుఁగూటికి నాసపడ్డ కా
పురుషుఁడు వేఱొకో! కమలి♦పోయినతమ్మిని బోనిదీని మో
మరయఁగఁ జాలఁ ద్రోయుఁ డిపు♦డాహవశాలకు దవ్వులం బడన్. 117

క. అను చతఁడు వపుష్టమపైఁ
గినియుతటిన్ దివమునుండి క్రిందికి దిగివ
చ్చినవిశ్వావసు వచ్చటి
జను లచ్చెరు వొంద నిట్లు జనపతి కనియెన్. 118

ఉ. ఏమిది శౌరవేంద్ర! తగునే? తగ వేదినమాటలాడి నా
రీమణి రాణి నిట్టు లొనరింపఁగఁబోలునె? వాసవుం డసూ
యామతి నీదుజన్మమున నడ్డముపెట్టిన వట్టిమాయకున్
నీమది తప్పుదారిఁ బడె నీసతిదోసము లే దొకింతయున్. 119

చ. నలువుగ మూఁడునూర్ల సవనంబు లొనర్చినవాఁడ వీవు నాఁ
జలమున నీమఖంబు కొనసాగినచోఁ దనుఁ బోలు దీవు నాఁ
దలఁపున దీని కీపదను తప్పినఁ దప్పక కీడు మూఁడు నాఁ
దలఁకున వజ్రి యశ్వమున దాఁగుటయాత్రము దోషమందువా? 120

ఉ. ఇంతకు నొక్కమాట విను మీవు వపుష్టముగాఁ దలంచు ని
య్యింతి బలారిపీట సుఖయించినరంభ తదాజ్ఞఁ గాశిభూ
కాంతునిపుత్రి నీదుకులకాంతయు నయ్యెను గాన నేలు మా
వంతయుఁ దప్పు లేనియమరాంగన నీజగదేకసుందరిన్. 121

చ. ఇదియును గాక యింద్రుఁ డన నేమనుకొంటి? మహానుభావు లౌ
త్రిదశుల నేలుసద్గుణగరిష్ఠుఁడు గాఁడె? పతివ్రతామణిన్
మదిఁ దలపెట్టునట్టిమదమత్తుఁడె? జన్మముసం దెఱింగి యి
మ్మదితను రంభఁ జేసి నిను మోసముచేసెను గాక యన్యమే? 122

క. అనుమానింపకు మింకఁ దన
మునితనుమనికోడ లగువపుష్టమఁ జెనకం
గను నంతటి మూర్ఖుఁడు గాఁ
డనఘుఁడు మఘవంతుఁ డామె యతిసాధ్వియగున్. 124

గీ. అతిపవిత్రచరిత్రకుఁ గులాంగనలకు
నన్యసంస్పర్శమున దోష మంటఁ బోదు
మలినతరవస్తుజాతసంపర్కదోష
మగ్నిచంద్రార్కదీప్తులఁ గంటు నొక్కొ? 12

క. మఱియుఁ బతివ్రత లగుసుం
దరులు నమస్కార్య లనుచుఁ దత్త్వజ్ఞులు చె
ప్పిరి యని యెఱుఁగవె? సన్నుత
చరితకుఁ గులసతికిఁ గీడు సలుపఁగ నగునే? 12[illegible]

వ. అదియునుం గాక. 12[illegible]

ఉ. ఆధరణీసురోత్తములఁ దనందఱి నింత కనంతభక్తి నా
రాధన చేయు చిప్పు డపరాధ మొనర్చితి, గాని యింద్రుఁ డే
బాధ పడంగఁ గారణ మపారతపోమహిమాత్మతత్త్వసం
బోధబలాఢ్యు లాద్విజులపూన్కికి జంకుటగాఁ దలంచితే? 127

ఉ. కావున సర్వలోకమును గాలవశంబును గాఁ దలంచి పూ
జావిధి వాసవున్ మఱి ప్రసన్ను నిజేసి మహీసురాళిసం
భావనచేసి నిల్పి యనవద్యగుణాభరణాభిరామ నీ
దేవిని గారవింపు నరదేవమునిస్తుతు లొప్ప నెండియున్. 128

క. కృతయాగశతత్రయుఁడగు
చతురుఁడ వఖిలార్థబోధశాలివి నగుటన్
సతతైశ్వర్యసమాహిత
మతిభూతలశక్రకీర్తి మనియెద వధిపా! 129

వ. అని యనునయింప నజ్జనమేజయుండు ప్రసన్నహృదయుండై వైప
మలంఘ్య మని వేదవ్యాసుండు తొల్లి చెప్పిన నీతివచనంబులు
స్మరించి కోపవేగంబుతో నయ్యశ్వమేధయాగంబునకును శాంతి

చెప్పి తనకుఁ జిత్తశాంతి గలిగించిన యోగంధర్వశ్రేష్ఠుఁ గృతజ్ఞతా పూర్వక ప్రణామపురస్సరంబుగా వీడ్కొలిపి శతక్రతునియెడ వీత మన్యుండై తనయనాదరణంబు వడసిన యవనీసురోత్తముల మరలఁ బిలిపించి తొంటికైవడి గౌరవసత్కారంబు లాచరించి వపుష్టమం బ్రీతితో రావించి మృదుమధురాలాపంబుల ననునయించి పదంపడి సకలపరివారసమేతంబుగా యజ్ఞశాల వెలువడి వచ్చి యిభపురంబు చొచ్చె. 130

చ. యజనము దానభాజనధరామరపూజన మిష్టదేవతా
భజనము సర్వబాంధవసభాజన ముత్సవయోజనంబుఁ దా
ఋజుమతిఁ జేయు చాత్మహృదయేశ్వరిఁ గాశ్యనుగూర్మిఁ జూచుచున్
బ్రజలు సుఖింప ధర్మపరిపాలన భారతవర్ష మేలుచున్. 131

మ. ఒకనాఁ డాప్తగురుప్రధానతతితోఁ గొల్వోడ్డోలగంబుండి య
య్యకలంకం బగుభారతంబు హరివంశాఖ్యానముం బ్రీతితో
సకలంబున్ వినిపించినట్టిముని వైశంపాయనుం జూచి పు
ణ్యకథాగోష్ఠికి డెంద మానపడ సన్మానంబుతో నిట్లనెన్. 132

పుష్కరోదంతము.

సీ. కమలనాభుం డెంతకాలంబు వారాశి
నీరంబులో యోగనిద్ర నుండు?
కాలకారణుఁ డాతఁ డేలీల నేలోకో
పవళించు? మరల నెప్పటికి లేచు?
లేచి వెండియు నాత్మలీల నెవ్విధి బహు
చిత్రచరాచరసృష్టి చేయు?
ఎందఱు బ్రహ్మ లైరింతకుఁ? బుష్కరం
బున నెట్లు పొడమిరి మునులుసురలు?

గీ. సకలభూతప్రపంచంబు సమయునప్పుడు
పరమపూరుషుఁ డాతఁ డెప్పగిది నుండు ?
ననెడి నాసంశయము లెల్ల నణఁగఁ గరుణఁ
బద్మనాభప్రభావం బుపన్యసింపు. 133

మ. అన నత్తాపసుఁ డిట్లు వల్కె జననాథా! బ్రహ్మజిజ్ఞాస మీ
ఘనవంశంబున నుగ్గుపా లగుటచేఁ గాంక్షించి తీ విట్లు పా
వననారాయణకీర్తికీర్తనము, నీప్రశ్నాళి కారూఢబో
ధనిరూఢాత్ములు గాక యన్యులు సమాధానంబు లీ నేర్తురే? 134

సీ. కార్యంబు కర్తయుఁ గారణంబును, శాస్త్ర
శాసనీయంబును శాసనంబు,
జ్ఞానంబు జ్ఞేయంబు జ్ఞాతయు, దృశ్యంబు
ద్రష్టయు దృక్కును, దాన యగుచు
సంకల్పనిర్మితస్థావరజంగమ
సర్గంబునకు నధిష్ఠాన మగుచుఁ
బ్రకృతిపూరుషభేదభావమై విలసిల్లు
వేదవేద్యంబు సంవిన్మయంబు
గీ. సత్యసంకల్పసర్వజ్ఞసర్వశక్తి
సచ్చిదానందరూపమై సర్వజగము
నావరించిన నారాయణాఖ్యమైన
యాత్మతత్త్వంబు బోధింప నగునె నాకు ? 135

ఉ. ఐనను బాదరాయణమహాముని సద్గురుఁ డాగమాంతవి
ద్యానిధి నాకుఁ జెప్పినవిధంబున నాదిపురాణమర్మవి
జ్ఞానధనాదితేయముని చంద్రపరంపర తెల్పినట్టిచం
దానఁ బరాత్మతత్త్వము యథామతి నీకు నుపన్యసించెదన్. 136

వ. *దేవమానంబున నాలుగువేలయెనిమిదివందలసంవత్సరములు కృతయుగము. అందు తపశ్శౌచదయాసత్యము లనునాలుగుపాదంబుల ధర్మము నడచును. నాలుగువర్ణములవారును స్వధర్మనిరతులై యుందురు. మూఁడువేలయాఱువందలయేండ్లు త్రేతాయుగము. అందు ధర్మము మూఁడుపాదంబులఁ బ్రవర్తిల్లును. చతుర్వర్ణముల వారును మనోదౌర్బల్యంబున లౌల్యము నొందుదురు. రెండువేల నాలుగువందలవర్షంబులు ద్వాపర యుగము. అందు ధర్మము రెండుపాదంబుల నడచు. నాలుగుజాతులవారును రాజసంబున స్వార్థపరు లగుదురు. క్షుద్రజాతు లావిర్భవించును. కృతయుగమందలిధర్మసేతువులు తలక్రిందగును. ఒకవేయి రెండువందల హాయనంబులు కలియుగము. అందొక్కపాదంబున నడచుధర్మంబునకు నాలుగుపాదముల నడచునధర్మము బాధకమగును. సర్వవర్ణముల వారును తామసావిష్టులై కామక్రోధాది దుర్గుణములకు వశ్యు లగుదురు. దయాసత్యశౌచము లంతరించును. వర్ణాశ్రమాచారములు విపర్యయముగాంచును.

ఇట్లు సంధికాలాబ్దములతోడి నాలుగుయుగముల సంవత్సరములు పండ్రెండువేలు. ఆకాల మొక్కదివ్యయుగమనఁబడును. అట్టిదివ్య యుగము డెబ్బదియొక్కమాఱు తిరిగినచో నొకమన్వంతర మగును. సంధికాలములందలి డెబ్బదిరెండువేలదివ్యాబ్దంబుతోడి యట్టిమన్వంతరములు పదునాలుగు జరుగునప్పటి కగువేయిదివ్యయుగముల

* మూఁడువందలయఱువది సౌరమాన సంవత్సరము లొక్కదేవమానసంవత్సర మగును. అనఁగా, సౌరమానమునఁ గృతయుగప్రమాణము ౧౭౨౮౦౦౦ సంవత్సరములు — దేవమానంబున నొకకృతయుగప్రమాణము మన్వంతరసంధికాలము. పూర్వాపరసంధులఁగూడిన పదునాలుగు మన్వంతరసంధులు పదియే నగుటచే సంధికాలాబ్దములు ౭౨ వేలదివ్యాబ్దము లగుచున్నవి.

వ. అనుపమయోగయజ్ఞమున కగ్నులు ఋత్విజు లాగమంబులుం
దనర నిజాంతరంగమునఁ దత్పరమాత్ముఁడు యజ్ఞకర్తయై
యనితరవేద్యరూపమున నట్లు లనేకయుగంబు లాజలం
బున శయనించి యుండునని పూర్వులు చెప్పఁగ విందుభూవరా! 139

వ. త్రికాలమూర్తియు సచ్చిదానందమూర్తియు నగుపురుషోత్తముని యేకార్ణవశయనోదంతము గతమహాప్రళయకాలమున నప్పరమేశ్వరునియవ్యాజానురాగంబునకుఁ బాత్రుండు ననేకయుగసహస్రజీవియు నగుమార్కండేయుండు పునస్సృష్టం బైనయీప్రపంచమున ముముక్షువుల కుపదేశించుటం జేసి యింతమాత్రం బేని దేవతాపసక్రమోపలబ్ధమై తెలియవచ్చుచున్నది గాని లేకున్న నప్పరాత్పరునియనన్యదుర్గ్రహం బైనయాప్రలయమందలి మహత్త్వ మెఱుఁగ నెవరితరము? కావున నీప్రశ్నముల కెల్ల నొక్కటియె సదుత్తరంబుగా నతివిస్మయానందజనక మైనయాచిత్రకథ వినిపించెద నవధరింపుము. 140

మార్కండేయుఁడు ప్రళయమునఁ బరమాత్మను దర్శించుట.

మ. ప్రలయం బొందిన యీజగంబు తనగర్భంబందు లీనంబుగా
జలజాక్షుం డటు పవ్వళించినతఱిన్ సర్వంసహాతీర్థయా
త్రలు సాగించు చిరాయురున్నతుఁడు మార్కండేయుఁ*డక్షీణపు
ణ్యలసద్యోగసమార్జితేశ్వరవరవ్యాపన్ననైజాకృతిన్. 141

ఉ. ఆపరమేశ్వరోదరగతాఖిలతీర్థము లాడియాడి యా
త్రాపరితుష్టచిత్తుఁ డయి క్రమ్మఱి తన్ముఖమార్గగామియై
వే పయి వచ్చి యెల్లెడలఁ బెల్లగుచీఁకటి వ్రేటు నాటి చూ
పేపఱి క్రిందఁ గూలఁబడి యెన్ భయసంభ్రమవిహ్వలాంగుఁడై. 142

---

* అక్షీణపు । ణ్యలసద్వివ్రతపస్సమాధి బలనిర్వ్యాపన్న ...... పా. అం.
అక్షీణని । ర్మల పుణ్యాంచిత దివ్యయోగబలనిర్వ్యాపన్న—...

శా. ఆయేకార్ణవ మట్లు చొచ్చి యతఁడాహా స్వప్నమా భ్రాంతియా!
మాయావేశమ? యేమివింత యిది? నిర్మర్యాదగాఢాంధకా
రాయత్తం బయి లోక మిట్లనిలచంద్రాదిత్యతారాదులం
బాయంగారణ మేమి? యేమిగతి యీపై నాకు జీవింపఁగన్.? 143

మ. ధరణీభాగము కానరాదు గిరిబృందం బంతరించెన్ లతా
తరుగుల్మాదులు లేవు జంతుతతి శబ్దం బేని లే దీద శాం
తరముం జొచ్చి జగంబు చేడ్పడుట సత్యం బౌనె? కాకున్న ను
త్తరలోకాంతరమో యి దంచు బహుచింతామోహనిర్మగ్నుఁడై.

చ. అరయఁగలేక సత్య మప్డాపద దాఁట నుపాయశూన్యుఁడై
మరణము నిశ్చయించుకొని మానస మాతఁడు నూలుకొల్పి యీ
శ్వరభజనంబు సల్పి హిమశైలనిభంబును గోటిసూర్యభా
స్వరమును నీలమేఘసదృశంబగు తత్పురుషోత్తమాకృతిన్. 145

చ. కనుఁగొని యాతఁ డెవ్వఁ డని కన్గొనఁ జేరఁగఁ బోయి యజ్జనా
ర్దనువదనానిలంబువడిఁ దజ్జఠరంబును వెండి చొచ్చి ని
ద్రను గని మేలుగాంచినవిధంబునఁ దన్నుఁ దలంచి తొంటియో
జను జగతీతలాటనము సల్పఁగ వెల్వడి యల్లనల్లనన్. 146

చ. హరియుదరంబులోని విపినాంబుధిశైలనదీనదంబుల
ధ్వరములు నాత్మధర్మపరతంత్రము జాతిచతుష్టయంబుఁ దా
నరసి యనంతకాల మచలాంతము గానక యెంత కేని వే
సరి తనచొచ్చినట్టిగతి చాలున వెల్వడివచ్చి వెండియున్. 147

చ. మునుపడినట్టియబ్ధిఁ బడిమున్గుచుఁ దేలుచు నీఁదు లాడుచున్
దనగతి యట్టులౌటఁ బరితాపము నొందుచు నంత ముందటన్

* ఘనవటశాఖ నడ్డముగఁ గ్రాలినకొమ్మపయిం బరుండి యుం
డినయుదయార్కతేజు నొకడింభకుఁ గన్గొని కౌతుకంబునన్. 148

చ. ఇది యొకవేఁబువింత ముని యీవటవృక్షము గానరాదు నా
మది నలరించునీరవిసమానుఁడు బాలుఁడు లేఁడు గాని యేఁ
జదురుఁడ నొక్క యీశిశువుసన్నిధిఁ జేరఁగ నిట్టిమేలు నా
కొదవునొకో?యటంచు వగ నూర్చుచు నమ్ముని తల్లడిల్లుడున్.

శా. ఆలోకాంతకుఁ డాజగన్నిలయుఁ డాయాదిత్యనీకాశుఁడా
కాలాత్ముం డగుచిన్నిబాలకుఁడు మార్కండేయ-వత్సా! భయం
బేలా?నీ కిటు రమ్మ ధీరుఁడవు గావే?యైన నియ్యబ్ధిలోఁ
జాలాడస్సితి వెంతకష్ట మని యాశ్వాసించె నమ్మౌనియున్.

మ. విని యాపల్కులు కోపగించి యెవఁడో యీఁ డిట్లు పేరెత్తి న
న్ననుమానింపక పిల్చె,నాతపము నాయాయుస్సు తేజస్సు నుం
గనఁ డౌరా!నిజ మిప్రమత్తునకుఁ బోఁగాలంబు దాపించెఁ,బే
ర్కొనెనే నన్నిటులాపితామహుఁడు రుద్రుండచ్యుతుం డెన్నఁడేన్?

గీ. ఆత్రిమూర్తులు నన్ను దీర్ఘాయు వనుచుఁ
బిలిచెదరు గాని పేరెత్తి పిలుచువారె?
యిట్లు న న్నవమానింప నిక్కమారుఁ
డేను ఘోరశిరుండ నా నెఱుఁగఁ డేమొ? 152

చ. అనుటయుఁ జిన్నినవ్వు నగి యవ్వటశాయి కుమార!నేననీ
జనకుఁడ నొజ్జ దైవమును సర్వము,నీపిత పుత్త్రికాంక్ష ము
న్ననఘతపంబు చేయఁగఁ జిరాయువుఁ బావకతేజు నిన్ను న
మ్మునికిడినాఁడఁ గావున నెపోకట దాఁటితి వీలయంబునన్. 153

---

* ఘనవటశాఖిశాఖల నొకానొకయాకునఁ బవ్వళించి — ఇది పురాణాంతర వాక్యమునను సరించి వ్రాసినపాఠము.

క. నీ వింతకు బ్రతుకుటయును
నావర్తన మెఱుఁగుటయును నాకతమున నే
కావునఁ గొంకక గురుసం
భావనమతి నన్నుఁ జేరు మార్కండేయా! 154

చ. అన విని భక్తివిస్మయభయంబులు ముప్పిరిగొన్న మానసం
బున మునినాథుఁ డప్పుడు "నమో భవతే జగత్పతే"
యని భగవత్కృపాశ్రయమునందు వటంబెగఁ బ్రాకి యప్పరా
త్మని గని. గోత్రనామములతో నిరుగేలు మొగిడ్చి
మ్రొక్కుచున్. 155

చ. కనుఁగవ మానసంబును మొగంబుఁ గలంక దొలంగ నెంతయున్
వినయవినమ్రగాత్రుఁ డయి వేడ్కమెయిన్ వినుతించి "యో సనా
తనపురుషోత్తమా! లయవిధానము సర్గవవర్తనంబు నీ
యనుపమయోగతత్త్వము దయామతిఁ దెల్పి యనుగ్రహింపవే!

చ. అనుఁడుఁ బరాత్పరుండు విభుఁ డవ్వటశాయి "కుమార! తొల్లి నీ
కనినసమస్తసృష్టికిని కర్తయు భర్తయు హర్త యైనబ్ర
హ్మను జగదంతరాత్మను జరాచరజాలము నేన నాతలం
పున మును పంచభూతములు పుట్టును బిమ్మట వానికూడికన్. 157

క. స్థిరచరరూపంబులు స్త్రీ
పురుషవిభేదంబు లగుచు భువనంబులు చె
చ్చెర నేర్పడుఁ బదునాలుగు
వెరవుల బహునామరూపభేదంబులతోన్ 158

క. ఈరీతిని జనియించిన
యీ రేడుజగంబులందు నెందును నే నై
నారాయణనామంబుఁ ద్ర
యీరూపముఁ గలుగ నుందు నిచ్ఛాశక్తిన్. 159

గీ. త్రివిధకాలంబు దశవిధదిశలు రేయుఁ
బవలు నెలలును ఋతువు లబ్దములు యుగము
లఖిల తేజంబులు సురాసురాదిగణము
వివిధవర్ణాశ్రమాచారవిధులు నేన. 160

క. శమదమములు సత్యము వే
దము యజ్ఞము పురుషుఁడుం బ్రధానంబును యో
గము సాంఖ్యముఁ దపమును జ్ఞా
నము ధర్మము నాదువిలసనంబులు పుత్రా! 161

క. ఇది యది యని వివరింతునె?
యెది వినఁ గనఁ దినఁగ ననఁగ నీయఁగఁ గొనఁగా
నొదవును లోకంబుల న
య్యది యంతయు మామకంబ యగు నిక్కముగా. 162

క. ఈవిధమునఁ బలు తెఱఁగుల
నావిర్భావంబు నొందు నవ్విశ్వమునా
భావనఁ బెంపొంది తిరో
భావంబును గాంచుచుండు బహుచిత్రముగన్. 163

క. యుగయుగమును నేనిట్టులె
జగములు కల్పించి పెంచి సమయింతును నా
దగుమాయ,నఖిలవిశ్వం
బగపడు నాకుక్షి నీలయావసరమునన్. 164

వ. అని యాత్మప్రభావం బెఱింగించి యంత. 165

చ. వనజభవాదు లైనసురవర్యులు కాశ్యపుఁ డాదిగాఁ దపో
ధనులును నాదుకుక్షి నిజధర్మపరాయణులై చరింతు రా
ఘనులను గూడి నామహిమఁ గాంచి సుఖంపడు మీ వటంచు నా
తని మరల న్నిజోదరపదంబునఁ జేర్చెను దొంటికైవడిన్. 166

క. ఈవిధి మార్కండేయుం
డావిశ్వేశ్వరునితత్త్వ మారసి తద్గ
ర్భావిష్టుం డయి నిశ్చల
భావంబునఁ బరమహంసభావముఁ డయ్యెన్. 167

చ. హరిహరమూర్తి యప్పరమహంసయు నట్టి చిరంబు దన్నుఁ దా
నరయుచు యోగదృష్టిని నిరంతనిరంతర తోయసూక్ష్మగ
హ్వరమున నుండి యుండి పరమాత్మ మైనతపం బొనర్చి యా
తరసకలప్రపంచముఁ బరంపడి వెల్వడఁ జేయుకోరికన్. 168

సీ. ఆమహార్ణవ మించుకంత గలంచిన
దాన నేర్పడియె రంగత్తరంగాకృతి
యాచిన్నయాకాశమందు శబ్దంబుతోఁ
గలిసి యెక్కించుక గాలి పొడమె
నాగాడ్పు పెద్దదై యర్ణవంబును గడు
వడిఁ గలంచిన దాన వహ్ని పుట్టె
నాయగ్ని వర్థిల్లి యర్ణవం బింకింపఁ
బెరిగినచరల నావిరియు నిండె.

గీ. దాన వాన జనించెఁ దద్వర్ష జలము
నడుము పరమాణుసంఘటనంబు పేర్మి
బురదయై గడ్డగట్టంగఁ బుడమి పొడమెఁ
బద్మనాభునిబొడ్డునఁ బద్మమగుచు. 169

గీ. సురభిళంబు సమున్నత మురుతరంబు
నగ్నిసూర్యప్రకాశంబునై చెలంగ
సచ్చిదానందసంకల్పజనిత మైన
పార్థివం బగుతన్నాభిపద్మ మప్పుడు 170

మ. పరమాత్ముండును బంచభూతముల నాసపాదించి యానందసం
భరితుండై మది లోకసర్గమును సంభావింపఁ దన్నాభిపు
ష్కరగర్భంబున బ్రహ్మపేరఁ జతురాస్యుండై తదంశంబు గో
చర మయ్యెన్ వివిధప్రపంచరచనాసామర్థ్యసంపన్నమై. 171

చ. అతఁడె హిరణ్యగర్భుఁ డఖిలాగమమూర్తి విధాత నా జగ
న్నుతుఁ డగు,నాహిరణ్మయ మనోహరపుష్కరమే నదీసరి
త్పతికులపర్వతాదికలితం బయి యే డగుదీవు లొప్పు నీ
క్షితి యని కీర్తి కెక్కె మునిశేఖరగీతపురాణపద్ధతిన్. 172

వ. అది యెట్లంటేని వినుము. నారాయణోదరసంజాతంబును బార్థివ
లక్షణలక్షితంబు నయి యాపుష్కరంబునం దిమిడియున్న సార
వద్భాగంబులె దేవగణావాసయోగ్యంబు లైనహిమాలయాదిపర్వ
తంబులై దానికర్ణిక మేరుశైలంబై దానినడుమ స్రవించువమృతో
పమానం బైనజలంబె దివ్యసరిత్తులై తదగ్రభాగంబునఁ దొఱఁగు
సలిలంబె చతుస్సముద్రములై దాని కేసరంబులె యసంఖ్యాతధాతు
మహీధరంబులై తదూర్ధ్వపత్రంబులె దుర్గమశైలచితంబు లైనమ్లే
చ్ఛదేశంబులై దానిక్రిందిరేకులె పాతాళనామంబున దైత్యభుజంగ
మనివాసదేశంబులై వానికంటెను గ్రింద నున్నభాగంబె మహాపాతక
కర్మంబు లొనరించినవారిపాపానుభవంబునకుఁ దగినయుదకసంజ్ఞితం
బైన ఘోరనరకంబై యేర్పడె ననియు,నందు తొలుత సూచించిన
హిమ మేరు నీల నిషధ కైలాస ముంజవ గ్గంధమాదన త్రిశిఖర
కాంత మద నోద యాస్త కందర వింధ్య నామకంబులు దేవగంధర్వ
యక్షకిన్నరాదులక్రీడామందిరంబులై విలసిల్లెననియు,ఆహిమాలయ
వింధ్యాదిమహాపర్వతంబుల నానుకొని జీవనదీసరోవరకాననంబుల
నలరారుచు వేదోక్తధర్మపరాయణులై నిజవర్ణాశ్రమాచారవిధుల

వర్తించుమానవుల కాకరం బయి భూభాగంబు జంబూద్వీపనామం బున యజ్ఞయాగాదియోగ్యం బైన కర్మభూమి నాఁ బ్రఖ్యాతం బయ్యె ననియు, సకలపురాణజ్ఞు లైనపురాణమునులు ప్రశంసింతురు. ఇదియ యవాఙ్మనసగోచరంబు నప్రతిమానం బమేయంబు నయిన పరమేశ్వరునిత్యసంకల్పప్రభావంబున నావిర్భవించినసకలజగన్మయం బగునాభీపుష్కరము నుదంత మని సనాతనదేవర్షిబ్రహ్మర్షిపరంపరా యత్తమై కర్ణాకర్ణికగా వచ్చుచున్నదని చెప్పి వెండియు నైశంపా యనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 173

పౌష్కరసర్గము

ఉ. ఆకమలాననుండు పరమాత్మునియాశయముం దలంచి మా
యాకరణంబు చేకొని యనంతరసృష్టిఁ దలంచునంత ము
న్నాకమలాక్షుకుక్షి నణఁగారుతమంబు రజంబునున్ మహా
భీకరరాక్షసాకృతుల వెల్వడియెన్ మధుకైటభాకృతిన్. 174

ఉ. ఘోరశరీరముల్ నిమదకోమలు కామగతుల్ చెలంగ నీ
లారుణవస్త్రధారు లగునద్దనుజుల్ నడగొండలట్లు సం
చారము చేయు చవ్విభునిచక్కి జలంబు గలంచి మూడుచున్
గేరుచు వచ్చి యాభువననిర్మితి చేయువిధాత నల్కమై. 175

చ. కనుఁగొని నీ వెవండవు? మొగంబులు నాలుగు వచ్చె నెట్లు? నీ
జనకుఁ డెవండు? నీ విపుడు సల్పెడికర్జ మ దేమి? మమ్ము మా
ఘనతరబాహుదర్పమును గాంచక యిట్టులు కూరుచుండు దే?
యని యొనరింపర మ్మని మహాంకృతిఁ బైఁ బడఁబోవునంతటన్. 176

గీ. కమలసంభవుఁ డట్టులే కదలకుండి
యిట్టులనె, నోర నన్నుమీ రెఱుఁగ రొక్కొ?
యెవని నెవ్వ రెఱుంగక యెవ్వఁ డందు
రతఁడు పుట్టించె నను స్రష్ట నగుదు నేను. 177

చ. అనుటయు దానవుల్ కినిసి యయార! ప్రపంచమునందు మాకుఁ ద
క్క నెగడెనే యెవం డనఁగఁ? గగప్పుదు మేము రజస్తమోరజం
బున జగముం ద్రికాలము న మోఘముగా నతిలోభమోహక
ల్పనమున నర్థకామసుఖ బద్ధముఁ జేయుదు మెల్లలోకమున్. 178

క. కావున నెల్లయుగంబుల
మావలననె విశ్వ మెల్ల మసలుట గనుచున్
నీ వనినయెవ్వఁ డనువాఁ
డీవును నస్మన్మహత్త్వ మిపుడెఱుఁగఁ దగున్. 179

చ. అనవుడు నాచతుర్ముఖుఁడు నక్షరసత్యపరాత్మసత్త్వసం
జనితుఁడ నే నతం డఖిల సాత్త్వికరాజసతామసప్రపం
చనిలయుఁ డాత్మయోగమున సన్మయుఁడై పవళించె నిందె యా
తని బిలువుండు పోకిరి మ దం బణఁగించు నటంచుఁ బల్కుడున్. 180

చ. సరి యని పోయి వారు జల శాయిని గన్గొను శాంతదర్పులై
కరములు మోడ్చి యోవరద! కాలమయా! భువనోదరా! దయా
భరణ! యమోఘదర్శన! య పారతపోమహిమా! మహేశ్వరా!
శరణు నమస్కృతంబులు ప్రసన్నత చెంది వరం బొసంగవే! 181

మ. అనియర్థించుడు నీశ్వరుండు నగి మీ యభ్యర్థనీయంబు జీ
వనమా? నాశనమా? వచింపుఁడనఁగా వా"రెవ్వరు న్మన్ను చా
వనిచోట న్మరణంబు మాకు లభియిం పన్నీదుగర్భంబునన్
జనియింపన్నినుఁ గోరువార"మనుడు న్నారాయణుం డత్తఱిన్. 182

చ. అనయము మీదుకోర్కి ఫల మందును రాఁగలకల్పమందు నా
తనయులుగా జనింతు రది తప్ప దటంచు వచించి యాత్మసం
జనితరజస్తమోమయు ల సాధ్యపరాక్రము లైనవారలన్
దనతొడలం దణంచె జల తల్పగతస్థిరసత్త్వమూర్తియై. 183

వ. అనంతరంబు బ్రహ్మయు నూర్ధ్వబాహుండై మధ్యందిన ప్రభాకరుం బోలి దివ్యతేజఃప్రభాభాసమానుండై పరమాత్ము నాత్మ నెలకొల్పి యుగ్రతపం బాచరింప నవ్యయుండు శివకేశవాత్ముండు నర్ణవశయనుండు నగునప్పరమహంసునియుత్తమాంశంబులై సాంఖ్యాచార యోగాచార్య ఖ్యాతి గపిలనారాయణు లనుమహర్షు లుద్భవిల్లి యప్పద్మసంభవుం జేరి తనతపోబలంబున నుదయించినతమ్ముం జూచి యానందించునతనితోఁ దొలుతఁ దమమతంబులం గలభేదంబులును బరస్పరవిరుద్ధవిషయంబులు నుగ్గడించి చర్చించి తుదకుఁ బరమార్థంబున నుభయమతంబుల కైక్యంబు సిద్ధాంతీకరించి యతనియనుగ్రహంబునకుఁ బాత్రులై రంత నప్పరమేష్ఠియు వ్యాహృతిత్రయంబున లోకత్రయంబును మానసంబునఁ బుత్త్రిత్రయంబును సృజింప నమ్మానసపుత్త్రు లతనికి నమస్కరించి తండ్రీ!మాకర్తవ్యం బాన తిమ్మని ప్రార్థించిరి. అప్పుడు బ్రహ్మ తనయంతికంబున నున్నకపిలనారాయణుల సాభిప్రాయంబుగ నీక్షించె నమ్మహామునులును వారిం గనుంగొని "పురుషా న్న పరం కిఞ్చి త్సా కాష్ఠా సా పరాగతిః" అనుశ్రుతిం బ్రతిపాదితం బైనసత్యజ్ఞానానంతమ్ము నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావమ్ము నగునిర్గుణపరబ్రహ్మంబును ధ్యానింపుఁ డని యుపదేశించి వారిం దోడ్కొని తమదారిం జని రంత నప్పితామహుండు వెండియు. 184

చ. అనఘతపం బొనర్చి తనకాయంగమునందు సగంబుఁ గాంతఁ గా
నొనరించి యన్నిటం దనకుఁ గ నుద్ది యనం దగునాలతాంగిపొందున
నఖిలప్రజాపతులఁ గదోయఘుల న్నదులన్ సృజించి యం
తన ధవళాంగియు న్నిగమధాత్రియు నైనకుమారికం గనెన్. 185

క. అట్లు లోకేశుండు గాంచినవిశ్వేశ ధర్మ దక్ష మరీ చ్యత్రి పులస్త్య
పులహ క్రతు వసిష్ఠ గౌతమాంగిరో భృగు మనువు లనుత్రయో

దశప్రజాపతులును దేవర్షి బ్రహ్మర్షి రాజర్షివంశంబులకుఁ గర్త లైరి. వారిలో దక్షుని కుదయించిన యదితి దితి దను కా లానాయు స్సింహికా ముని ప్రభోధా సురసా క్రోధా వినతా కద్రువు లను పండ్రెండుగురుపుత్త్రికలును మరీచిబ్రహ్మపుత్త్రుం డగుకశ్యపప్రజా పతికిని రోహిణ్యాదిసంజ్ఞలు గలసప్తవింశతితనూజలు చంద్రునికిని భార్య లైరి. అందు కశ్యపుని కదితిగర్భంబున నింద్ర విష్ణు భగ త్వష్టృ వరుణాంశ శార్యమ రవిపూష మిత్ర మను పర్జన్యు లనుద్వాదశ విధదివాకరులు వరిష్ఠులై యాదిత్యు లన నుదయించిరి. దితియందు దైత్యులును దనువునందు దానవులును కాలయందు కాలకేయా సురరాక్షసులును అనాయువునం దాధివ్యాధులును సింహికయందు గ్రహములును మునియందు గంధర్వులును ప్రభోధయం దప్సరసలును సురసయందు సరీసృపములును క్రోధయందు భూతపిశాచయక్షగు హ్యకులును గోవులు గాక తక్కినచతుష్పాదంబులును వినతయం దరుణగరుడులును కద్రువునందు సర్పరాజంబులు మహీధరంబులు నుదయించిరి. మఱియుఁ బరమేష్ఠిగాంచినలక్ష్మీమ్మ కీర్తి సాధ్యా విశ్వా మరుత్వతీ నామక లైనపంచకన్యలును ధర్మునకు ధర్మపత్ను లైరి. అందు లక్ష్మికిఁ గాముఁడు కీర్తికి ధ్రువాదులు సాధ్యకుసాధ్యులువిశ్వకు విశ్వేదేవులు మరుత్వతికి మరుద్గణంబును బుట్టిరి. బ్రహ్మతొలికూఁతు రగుగాయత్రికినాలుగువేదంబులు నుదయించె. మఱియు నయ్యబ్జయోని కామరూపిణి యగుతనయర్ధాంగిని గోరూపధారిణి యగుసురభిని గావించి దానిపొందున నిరృతి సజైకపా త్పినాకి మృగవ్యాధ దహ నేశ్వ రాహిర్బుధ్న్య కపాలి రుద్ర సేనానులను నేకాదశరుద్రు లను గోవృషభంబును నానావిధధాన్యంబులను బహువిధలతా తరుగుల్మంబులు నోషధీసమూహంబు నుత్తమంబైనయమృతంబు నమం

త్యారుణీసురభీనామకం బైనపుత్త్రీత్రయంబును చ్యవనాదితనూజులను సృజయించె. అందుసురభి ధర్మునకు సహధర్మచారిణియై యష్టవసువులం గనియె. ఇట్లు లోకత్రయంబు పుష్కరమూలంబుగ నావిర్భవించి వర్ధిల్లె. ఈపౌష్కరసర్గవృత్తాంతంబు సకలదురితహరణంబు గోప్యంబు నగు నని వివరించినంత నాఱేఁడు సంతుష్టాంతరంగుఁడై మునీంద్రుని కిట్లనియె. 186

బ్రహ్మయుగము

చ. పరమమునీంద్ర! నీకరుణఁ బంకజనాభమహాత్త్వతత్త్వసం
భరితము నద్భుతంబు నగుపౌష్కరసర్గ మెఱింగితిన్ సవి
స్తరముగ, సాంఖ్యయోగములసత్యము తేటపడంగ వ్యాసవా
క్పరిచిత మైనబ్రహ్మయుగవర్ణన మింక ననుగ్రహింపుమీ! 187

చ. అనుటయు మౌని యిట్లనె ధరాధిప! సుస్థిరచిత్తవృత్తివై
వినుము త్రికాలసత్యము నవేద్య మచింత్య మనామరూపవ
ర్తనము నఖండ మైనపరతత్త్వ మొకండు సదాత్మకంబు దాఁ
దనకు నిమిత్తమై యవిదితస్వపదంబు ననాదియై తగున్. 188

చ. అదియె పరాత్పరుండు పరమాత్ముఁడు పూరుషుఁ డాద్యుఁ డంచుఁ బ్రాఁ
జదువులు వల్కు నవ్విభుఁడు సర్వజగంబు సృజింతు నేను నా
ముదమున బ్రహ్మభావమునుబొంది యహంపదవాచ్యుఁ డయ్యె న
ప్పదమునఁ బంచభూతములు భౌతికముల్ జనియించె నెల్లెడన్. 189

చ. అరయ నతం డహమ్మనుట యప్పద మందు సమస్త మీచరా
చరజగ ముప్పతిల్లుటయు సన్నుతి కెక్కె స్వభావ మంచు, స
త్పురుషుఁడె నైజమాయ జగముల్ గలిగించియు నిండియుం దదం
తరచరుఁ డయ్యు ద్రష్టయయి తాఁ గన రాక వెలుంగుజ్యోతియై. 190

మును వివరించినట్లు మునుకమున్ను తదీశ్వరమాయచే జనిం
చినవియదాదిభూతములఁ జేవయు లావును గల్గు పృథ్వి నీ
టను బడి మున్గిపోవుచుఁ “గటా! పయినుండఁగఁ గోరి క్రింది కిం
కను దిగజాఱుచుంటి గతి గల్గదొకో నను నుద్ధరింపఁగన్!” 191

అని కడు మొఱ్ఱవెట్టఁ బరమాత్మ తదార్తరవంబు విన్నచో
ప్పునన వరాహరూపమును బూని తటాలున దూఁకి యర్ణవం
బున నడుగంట మున్గి తన పోటుగుకోఱలఁ బట్టి యెత్తి భూ
మిని బయి నిల్పి తా నధిగమించెను వెండియు బ్రహ్మభావమున్. 192

అట్టిబ్రహ్మమయంబు దివ్యంబు నైన
తేజ మాకాశ మనఁగ నుతింపఁబడియె
అందు జనియించి బ్రహ్మ విధాత యగుచు
సర్వభూతపితామహసంజ్ఞ నడసె. 193

నాఁటగోలెను బ్రహ్మమానసముబలిమి
నేఁటి దనుకను ధర యిట్లునిలిచియుండెఁ
దాదృశజ్ఞానయోగమే ధర ధరించు
శేషకూర్మాదు లని ప్రశంసింపఁబడును. 194

ఇమ్మగ నట్లు నిల్చిన మహీసతిగర్భమునుండి వచ్చునీ
రమ్మనఁ గల్గినట్టివివరమ్మున మేరువు పొల్చె దానియ
గ్రమ్మున సూర్యమండలముగ్రాలెఁ బ్రిభాకర మాచు దానిమ
ధ్యమ్మున నుండి వెల్వడె సుధామయకాంతులఁ జంద్రబింబమున్. 195

ఉమ యనఁగ బ్రహ్మవిద్య యాయమను గూడి
సోముఁ డనఁగ సనాతనధామభూతుఁ
డైనయాబ్రహ్మ తన్మండలాభిమాని
బ్రాహ్మణాధ్యక్షుఁ డగుచునుబరఁగె నట్లు. 196

క. ఆసోమునియాస్యంబున
శ్వాసం బక్షరమయంబు సర్వార్థసము
ద్భాసక మగు తేజంబున
భాసిల్లుచు వెడలె వేద వాఙ్మయ మగుచున్. 197

గీ. మఱియుఁ బరమాత్మమహిమసంభవము లైన
యాచతుర్వేదములయర్థమాత్మఁ దలఁచి
యాధిదైవికనిర్మాతమైనసృష్టి
కడఁగి యాధ్యాత్మికార్థసంఘటన కపుడు. 198

చ. సలిలము మాంసశోణితవసామదమజ్జలు, భూమి చర్మ మె
మ్ములు, గగనంబు కర్ణములు మున్నగుచిల్లులు, పావకంబు క
న్నులు, పవనంబు ప్రాణములునుం గలిగింపఁగ ముఖ్యకారణం
బులుగఁ దలంచె దివ్యుఁ డగుపూరుషు నొక్కని జీవసంజ్ఞునిన్. 199

గీ. ఆసనాతనపురుషుఁడే యట్లు జీవ
పురుషుఁడై యింద్రియంబులఁ బొందుకతన
నాత్మతత్త్వంబు మఱచి మాయావశుఁ డయి
మసలుచుండు శరీరాభిమాని యగుచు. 200

గీ. ఆతఁ డెంతకు నిజతత్త్వ మరయలేఁడో
యంతదనుకను సంసార మాశ్రయించి
పూర్వపూర్వానుగతకర్మభోక్త యగుచు
మరణజననప్రవాహనిర్మగ్నుఁ డగును. 201

గీ. ఇంద్రియంబుల నిర్జించి యెపుడు యోగ
శక్తిచేఁ దన్నుఁ దాఁ గనఁ జాలు నతఁడు
సర్వబంధంబు లప్పుడే సడలిపోవ
బ్రహ్మభావంబు గాంచి కైవల్య మొందు. 202

వ. ఇత్యాది యఖిలవేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితం బైనపరమాద్వైతసిద్ధాంతం
బింక దీని నిటుంచి ప్రకృత ప్రసంగం బాకర్ణింపుము. 203

గీ. ఆది నవ్యక్తుఁడై యట్లు వ్యక్తరూప
మలర నావిర్భవించిన యట్టిపంచ
భూతమయుఁ డైనయాదివ్యపూరుషుండె
బ్రహ్మ పరమాత్మ స్రష్టనాఁ బరగుఁ జుమ్మి. 204

ఉ. ఆతఁడు దివ్యపూరుషసమాఖ్యుఁడు నైజశరీరకాంతి వి
ద్యోతితమేరుపృష్ఠమున నుండి సనాతన మాత్మతేజమున్
జేతమునందు నిల్పి గురునిష్ఠఁ దపం బొనరించెఁ దా నసం
ఖ్యాతసమంబు లాత్మజని తాగమతత్త్వపరాయణాత్ముఁడై. 205

గీ. అతనితపమున కునికిపట్టయినయట్టి
యతివిశాలంబు రమణీయమైనమేరు
శిఖరమే బ్రహ్మలోకమై చెన్నుమీఱె
నతఁడు నట్లుండి సృష్టి చేయందలంచి. 206

గీ. తాన యానందలీల ద్వంద్వంబు గాక
నలరి క్రీడించి యవ్యక్తమక్షరంబు
నైనతన తేజమున నభివ్యక్తపఱిచి
క్షరము నామరూపాత్మకసర్గ మతఁడు. 207

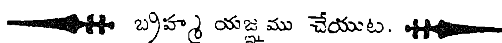
గీ. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాహ్వయము లలర
సకలభౌతిక జగదధిష్ఠాన మఖిల
కారణంబును సర్వకార్యంబు నగుచు
విశ్వరూపంబు ధరియించి వెలసె నంత. 208

క. తొలి వెలసిన వేదంబుల
నలు మొగములఁ దాల్చినట్టి నలువముఖమునం
గలిగిరి బ్రహ్మోక్తవిధుల్
వెలయింపఁగఁ జాలునట్టి విప్రులు తొలుతన్. 209

గీ. బ్రహ్మముఖమున జనియించి బ్రహ్మ మెఱిఁగి
బ్రహ్మపారాయణ మొనర్చి బ్రహ్మవిధుల
నాచరించుట బ్రాహ్మణు లైరి వారు
వారె పురుషార్థముల కాలవాల మైరి. 210

గీ. బ్రహ్మములు లీనమైయుండు బ్రహ్మమందు
బ్రహ్మములయందు లీనమై బ్రహ్మ ముండు
ననెడిపరమార్థ మెఱుఁగు బ్రాహ్మణుఁడె బ్రహ్మ
వేత్త నావేదవేత్త నా వినుతి కెక్కు. 211

వ. మఱియు విజ్ఞానఘనుం డగునప్పరమపురుషుని నేత్రంబుల ఋగ్యజుస్సులును, జిహ్వాగ్రంబున సామంబును, మూర్ధంబున నథర్వవేదంబును బొడముటంజేసి పురుషోత్తమోత్తమాంగ సంభూతంబైన వేదచతుష్టయం బెల్ల విద్యలకు శీర్షంబై బ్రహ్మయజ్ఞాంగంబై పరిఢవిల్లె నిత్యబ్రహ్మయజ్ఞనిష్ఠుండై యింద్రియ నిగ్రహంబున నరివర్గంబు నిర్జించి సాధనచతుష్టయసంపన్నుండై సత్త్వగుణప్రధానుండై యమ నియమాద్యష్టాంగ యోగాభ్యాసంబున నాత్మతత్త్వానుసంధానంబు గావించు బ్రాహ్మణుండు సర్వబంధవిముక్తుండు జీవన్ముక్తుండు పునరావృత్తిరహితుండునై శాశ్వతంబైన బ్రహ్మానందభావంబు నొందు నిట్లు సత్త్వప్రవృత్తిని సకలఫలత్యాగపూర్వకంబుగ నిఖిలవేదోక్తకర్మంబు లాచరించుచు నిర్వికల్పసమాధిని బ్రహ్మానంద మనుభవించుసమయంబె బ్రహ్మయుగము నాఁబడు నదియునుం గాక యిప్పట్టున నింకొక విశేషంబు వక్కాణించెద సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 212

చ. అనఘతపోగరిష్ఠులు జటాజినవల్కలధారు లాత్మవ
ర్తనులు జితాంతరంగు లగు బ్రాహ్మణవర్యులు మేరుపర్వతం
బున నతిపావనం బగుతపోవనమం దొకనాఁడు పంకజా
సనుఁ గని భక్తిమైఁ గ్రతువు సల్పఁగఁ బ్రేరణచేసి రంతటన్. 213

ఉ. ఆపరమేష్ఠి వల్లె యనియాహవయోగ్యపదార్థ సంతతుల్
దాపున నవ్వనీస్థలిఁ జెలంగ సరస్వతిఁ గూడి యజ్ఞదీ
క్షాపరుఁడయ్యె మంత్రములుఁ గర్తయుఁ భోక్తయుఁ దానుగాఁగ స
త్తాపసు లెల్ల ఋత్విజులు ద్రష్టలు వేత్తలు గాఁగ నయ్యెడన్. 214

గీ. అధ్వరాంగంబు నాగ్నేయ మైనజమ్మి
చేవ నరణిఁగఁ జేసి త్రచ్చెను విధాత
దాన జనియించె నగ్నిహోత్రంబు దానిఁ
బ్రజ్వలింపఁగఁ జేసె నధ్వర్యుఁ డెలమి. 215

ఉ. అంతట యాగకల్పవిహితాఖిలహోమము లాచరించుచున్
శాంతమనస్కు లాగమవిశారదు లైనమహీసురోత్తముల్
స్వాంతముఁ జేసి రాసలిలజాసనుజన్మము సర్వభూతజా
తాంతరవర్తి యైనపరమాత్ముని కర్పణ మంచు నత్తఱిన్. 216

చ. సరసిజసంభవుండు తనజన్మముఁ గూరిమిఁ దీర్చినట్టియా
ధరణిసురాళికిం దగినదక్షిణ గాఁగ నొసంగె రమ్యకం
దరము సుగంధిపుష్పఫలనమ్రలతాతరుసుందరంబు భా
స్వరమణిహేమరంజితవిశాలతటం బగుమేరుశైలమున్. 217

ఉ. దానిఁ బ్రతిగ్రహించి వసుధామరు లెల్లరు మున్ను లేనిదు
ర్మానము మానసంబు లలమం దమపాళులకై పెనంగి యె
వ్వానికి వాఁడె పెద్ద దగుభాగము గైకొనఁగా దురాశ న
ద్దానిఁ బగుల్పఁజేసి యమితం బగుయత్నము నెల్లభంగులన్. 218

గీ. గోరంతపసిఁడియే న
మ్మేరువునన్ గిల్లికొనెడికేమెయి గానక వే
సారుచుఁ జదికిలఁబడి ని
ట్టూరుపు పుచ్చుచును లేవకే నోపక యుండన్. 219

గీ. ఆపుడమివేల్పు లట్లు నిరర్థకముగఁ
బడుప్రయాసంబు గాంచి యోర్వంగ లేక
యాహిరణ్మయధరణీధ రాభిమాన
దేవత వచింపె నిట్టు కలదృశ్య యగుచు. 220

మ. వినుఁడీ బ్రాహ్మణులార! సుస్థిరము దుశ్ఛేద్యం బహార్యంబు నీ
కనకక్ష్మాధర మేడ? నొండొరులపైఁ గ్రౌర్యంబు మాత్సర్యముం
గనలుం బూనినమీర లేడ? నిటు లాకల్పాంత మీపర్వతం
బును భేదింపఁ గడంగి తీయుదురొకో పూసంతబంగార మేన్? 221

క. మీ రెంత కీపరస్పర
వైరంబు వహింతు రంతకేవఱకు నిజం బీ
మేరువున నింతముక్కయుఁ
జీరఁగ మీతరము గాదుకే సిద్ధము సుండీ! 222

మ. అనుసప్పర్వత దేవతోక్తులను దాకే మాలించి యవ్విప్రు లె
క్కినకోపంబును డించి శాంతి మదిలోఁ గేలించి యన్యోన్యమై
త్రిని బాటించి ధనార్జనంబుపయి నిర్వేదంబునం దొంటిభం
గిని విజ్ఞానధనార్జనంబునకు రక్తిం జూపి రొక్కుమ్మడిన్. 223

సీ. బ్రహ్మయజ్ఞమునఁ బావన మైనయమ్మేరు
భూధరం బానాఁడు మొదలుగాఁగ
బ్రహ్మలోకఖ్యాతిఁ బరఁగె నాబ్రాహ్మణు
లాపుణ్యభూమియం దధివసించి

శ్రమాచారసంపన్నులై యంత
రరివర్గ మల్లనణఁగ ద్రొక్కి
పస్వాధ్యాయకర్మతత్పరు లయి
బ్రహ్మవిద్యాగోష్ఠి బరవశులయి
జగదంతరాత్ముఁ డనాదిమధ్య
డు సద్రూపుఁ డానందమయుఁడు నైన
పూరుషు సేవించి భవ్య మైన
మార్గంబు గాంచిరి మోదమలర. 224

లింద్రియనిగ్రహం బలరఁ నెవ్వ
వేదోక్తకర్మంబు లాచరించి
విద్యాగరిష్ఠులై పరగుచుందు
హాత్ములు మోక్షంబు నందఁగలరు. 225

పలికినయమ్మునిఁ గని
జయుఁ డవ్వరాహచరితము నరసిం
పుణ్యకథయు వామను
సంతంబు తెల్పు మని యడుగుటయున్. 226

ఇది

భాషానుశాసన ప్రేమతత్వకలివిడంబన సంస్కృతవాఙ్మయ
చరిత్రాద్యనేకకృతికర్తయు, ఆంధ్రవిశ్వకలాపరిషత్కలా
శాలాసంస్కృతాంధ్ర భాషాధ్యాపకుఁడునైన
మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిరచించిన
యాంధ్ర భవిష్య పర్వమునందు
ప్రథమాశ్వాసము

ఆంధ్ర భవిష్య పర్వము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్లో. చరాచరజగత్సర్వం,య దిచ్ఛామాత్రనిర్మితమ్,
సచ్చిదానంద మవ్యక్తం తత్తేజ స్సంస్మరామ్యహమ్

వ. దేవా!వైశంపాయనుండుజనమేజయునకిట్లని చెప్పందొడంగె

-o❀❀- బ్రహ్మ యింద్రాదులకాధిపత్యము లిచ్చుట. ❀❀o-

క. కారణకారణుఁ డగు శ్రీ
నారాయణునాజ్ఞఁ బూని కనలినాసనుఁ డీ
యీరేడుజగంబుల నొగిఁ
దీరిచి తన్నాయకుల విశదింపఁ దలంపన్.

గీ. దివ్య మాదిత్యతేజంబుక తేజరిల్ల
నదితిగర్భంబునం బుట్టెక నఖిలలోక
పాలకుం డైనవిష్ణువుక వజ్రకవచ
ధారియై సుమనోమనోకహారి యగుచు.

క. జనియించినయబ్బాలుని
మునినాథులు సకుశహస్తకములఁ గూరిమి నె
త్తినకారణమునఁక గౌశికుఁ
డనుపేరం బరఁగె నాతఁక డాదిత్యులలో.

చ. జలజభవుండు నాక్షణమక సర్వకలాపరిపూర్ణు దేవతా
కులపతిలక్షణాంచితు నకకుంఠితతేజు నుదారుఁ గౌశికున్
గొలువఁగ నెల్లనిర్జరులు,కకోరి భజింపఁగ నెల్లతాపసుల్,
తొలి యభిషిక్తుఁజేసి సురకలోకముఁ బ్రోవఁగ నంత నేర్మిమిన్.

సీ. బ్రాహ్మ ణౌషధి తపో గ్రహ తారకా యజ్ఞ
ములవిభుత్వంబు సోమున కొసంగి,
యఖిలనదీసాగరాధిపత్యంబును
వరుణదేవున కిచ్చి, వాయువునకు
నాకాశశబ్దబలాధిపత్యంబును,
యమునకుఁ బితృలోకసమభిరక్ష,
వహ్నికి బహువిధప్రాణిసంరక్షణ,
మర్థవిభుత్వంబు యక్షపతికి,

గీ. నైరృతునకు నిశాచరనాయకత్వ
మాదరంబున నొసఁగి యత్యంతభక్తి
నఖిలలోకలయాధిపత్యంబుఁ దోడ
సకలభూతేశ్వరత్వ మీశ్వరుని కిచ్చె. 6

వ. మఱియు నప్సరోగణంబులకుఁ గామదేవుని గంధర్వులకుఁ జిత్రరథుని సాధ్యుల కరుణని దైత్యరాజ్యదానవరాజ్యంబులకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను, అనాయుషాపుత్రులకు వృత్రుని గాలకేయులకు మహాకాలుని నిఖిలచతుష్పాదజాతులకు నందిని వివిధవిహంగకులంబులకు వినతానందనుని సకలసరీసృపంబులకు శేషవాసుకితక్షకులను బహుళోత్పాతంబులకు రాహువును దినపక్షమాసాయనంబులకు సంవత్సరుని బయోదంబులకుఁ బర్జన్యుఁ బర్వతంబులకు హిమవంతుని నాయకులఁ జేసి వా రెల్లరు తమయాధిపత్యంబులు నిరంతరాయముగ నిర్వహించుచుండఁ దాను సర్వద్రష్టయై యానందించుచు బుష్కరంబున నుండె నంత నొక్కసమయంబున.

వరాహ ప్రాదుర్భావము.

క. పరమేశ్వరు మాయ ధరా
ధరములు పై కెగసి పక్షదర్పంబున ని
ర్జరమార్గంబునఁ బడమటి
కరిగి హిరణ్యాక్షుపురము నారసి లీలన్.

చ. ధరణికి డిగ్గి యేన్గులు ప్రాదంబును జొచ్చి కలంచుభంగిన
ప్పురముఁ గలంచి యాడె "సురకంపుగవృష్టికి [illegible] నీ యా
సురరిపుప్రోలు? నేఁడె యిది చూర్ణముగాదె?" యనుచు నెల్లమం
దిరములు నేలమట్టముగ దిగ్గనఁ గూలఁగ [illegible] గావ్వఁగన్. 9

ఉ. తల్లికి బిడ్డ యన్నలకుఁ దమ్ముల్లు చెల్లెలి [illegible]
దల్లియుఁ బిల్ల లెక్కడఁ గనంబడకప్పుడు [illegible]
బెల్లగునేడ్పు లార్పులును బొబ్బ లవెల్లుఁ [illegible]గన్
గొల్లున గోలుగో లనుచుఁ గూయిడు చేగిరి [illegible]. 10

చ. అప్పుడు హిరణ్యనేత్రుఁడు సహోర్యదురాక్కృతి [illegible]
కుపితమనస్కుఁడై కొలువుకూటము చేరి [illegible] యో
ధపతులఁ గాంచి నాబలము దర్ప మొఱుంగక [illegible] సి
చపుఁబనికిం గడంగె నిది సాధ్యము [illegible]. 11

చ. అని వచియించి పౌరతతి నాపదకుం [illegible]
నునిచి యమాత్యవర్గమును యోధపతుల్ చతురంగ సైన్యమున్
గొని తనతోడ రాఁ గదలె ఘోరరణాచరణ [illegible] సం
ధనసహితంబుగా నమర నాథపురంబును [illegible]. 12

క. తనపురికి హిరణ్యాక్షుం
డని సల్పఁగ వచ్చుచుండె నని చారులచే
వినిన సహస్రాక్షుండును
ఘనవాహినితోడ నెదురుగాఁ జనుదెంచెన్.

నోక్కట
ముకాలికోదధులగతిన్
భటు
ధక వాద్యధ్వనితో. 14
డు సురాసురవీరు లొనర్చిన శస్త్రశ
ణానిశితాయుధకుంతగదాకుఠారదు
పరిఘపట్టిసతోమరభల్లచాపవి
సరుషధ్వని భీకర మయ్యె నయ్యెడన్. 15
విశాలవక్షుఁ పిశంగస్ఫీత కేశుండు నం
మగ్రరూపుఁడు హరిశ్మశ్రుండు కల్పాంతమృ
హిరణ్యనేత్రుఁడు "చనుండొడ్డుండు పోరుం"డటం
కొల్పి చే విసరుచుఁజొత్తెంచినంతన్ సురల్. 16
లునసురాధిపతిం గని యీషదుచ్చల
సాజ మగుమానము పేరిమి నాయుధంబులం
ముందు చన బోరునఁ బోరికిఁ బోయి శస్త్రసం
శాచరగణంబులయా పణఁగించున త్తటిన్. 17
వేగమున దైత్యులు దేవబలంబు నంత న
భగ్నరథపుంజము మ్రొగ్గినదంతివాజిరా
యుధోత్కరము చోఁలు, గండలు గండుమీలు, భూ
ల్లస మంబువుగ సాగర మయ్యె భయంకరంబుగన్. 18
బుఁ గంధరయుగంధర జుట్టును జుట్టుఁ బట్టి ని
వరల్ బ్రతుకు చావు లెఱుంగక ఘోర మల్లసం
వ వారిపదఘట్టన గ్రిక్క దలెన్ ధరిత్రి త
స్త్రజానుభుజఘాతములన్ మఱుమ్రోఁగె దిక్కులున్. 19

చ. దనుజులయమ్మహోద్ధతికిఁ గ్రొదాళక వెన్కకు జంకి నిర్జరుల్
ఘనతరభీతి నల్గడఁ గకావికలై పఱవంగ వారలన్
బనుకుచు నింద్రుఁ డోడకుఁడు పాఱకుఁ డంచును మందలించి ని
ల్పినతఱి దైత్యు లెల్లరు నిలింపపతిన్ వడి ముట్టడించుచున్. 20

చ. పరిఘము లాయుధంబులును బాణములుం బరగింప నొచ్చియుం
బరవస మొప్ప వాసవుఁడు బాణకృపాణశితారధారలన్
జెరచెర వారలన్ జెలఁగి చీల్చుచు నంబుధిఁ ద్రచ్చినట్టిమం
దర మన దిర్ధిరం దిరిగి దానవసేనఁ గలంచు చయ్యెడన్. 21

ఉ. పున్నమనాఁటిసాగరునిఁబోలికిఁ బొంగుచు భీమరోషసం
పన్నుఁడు దైత్యనాథుఁడు సుపర్వులపైఁ బడి వారలన్ గదా
భిన్నశిరస్కులం బరిఘపీడితబాహుల ఖడ్గసాయక
చ్ఛిన్నపదోరువక్షులను జేసి దిశల్ పగులంగ నార్చుచున్. 22

చ. ఉరవడిఁ బోయి నన్నెదిరి యోర్చు మిదే చనుదెంచితిన్ సురే
శ్వర!నిలు మంచు వజ్రముఖవహ్నిశిఖావలి నంపవానలం
గురిసి శమింపఁ జేసి యెదకున్ గుఱిపెట్టుచు స్తంభనాస్త్రముం
బరప నతండు మ్రాన్పడె సుపర్వులు చూడఁగ ఱిచ్చపాటునన్.23

ఉ. చేవ తొఱంగి మ్రాన్పడి శచీపతి యట్టులె వ్రాలియుండ నై
రావతకుంభపాళిని,బరాజితులై సురవీరు లాత్మర
క్షావిధి లేక కట్టువడి సంకట మొంద జగత్త్రయంబు త
న్నే వరియించినట్లు లసురేశ్వరుఁడుద్ధతుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 24

చ. మును మధుకైటభాసురులఁ బోర మణంచినసత్త్వమూర్తి వా
ర్ధిని దిగఁబడ్డభూమిఁ బయిఁ దేల్చినయాదివరాహమూర్తి ద్రె
క్కొనినసమస్తలోకములఁ గుక్షిని దాల్చినవిశ్వమూర్తియై
తనరినవిష్ణుమూర్తి విబుధస్థితి నారసి యుగ్రమూర్తియై. 52

గీ. శంఖచక్రగదాఖడ్గ♦శార్ఙ్గహస్తుఁ
డగుచుఁ దొంటివరాహదే♦హంబు దాల్చి
యాహవస్థలిఁ బొడసూపి♦ యరులగుండె
లవియఁ బూరించెఁ బాంచజ♦న్యంబునంత. 26

క. అనిపదము విని దనుజుల
మానసములు బెగ్గడిల్లె ♦ మరుదాననముల్
దీనత విడనాడెను జతు
రాననుఁడును వచ్చినిలిచె ♦ నాహరిపజ్జన్. 27

గీ. అట్లు మాయావరాహమై ♦ యరుగుదెంచు
నరుణకమలాక్షుఁ బుండరీ♦కాక్షుఁ జూచి
యాహిరణ్యాక్షుఁ డపుడు ర♦క్తాక్షుఁ డగుచు
సేనఁ బురికొల్పి తా విల్లుఁ♦ జేతఁ బట్టె. 28

ఉ. అత్తఱి దైత్యవీరులు శ♦తారసమానములైన యమ్ములుం
గత్తులుఁగోల లీ♦ఁటెలును గాటముగా విసరంగ నన్నిటిం
దుత్తునియల్ వొనర్చుచుఁ జ♦తుర్భుజుఁ డందఱి కన్నిరూపులై
మిత్తి మసంగినట్లు రణ♦మేదిని దైత్యులఁ గూలఁగొట్టినన్. 29

చ. అనలునిమాడ్కి మండిపడి ♦యాదనుజేశ్వరుఁ డొక్కశక్తిఁ జే
కొని పరుగెత్తివచ్చి నినుఁ♦ గూల్చితి నంచు వరాహమూర్తిపో
మ్మను గుఱిచేసి వేయ నగు♦మోమున దానిని జేరనిచ్చి య
య్యనఘుఁడు హుమ్మనంగ నది♦ యంతన బెండయి కూలె నేలపై.

చ. అపుడు విరించి మేలు బళి ♦యంచు నుతింపఁగఁ గిన్క హెచ్చి య
చ్చపలుఁడు విల్లు పట్టి విష♦సాయక మేయఁగఁ బోవఁ జక్రియా
రిపునిశిరంబు వ్రేల్మిడి ధ♦రిత్రిని గూల్చెను జక్రధారచే
నపహతశేష మైనదను♦జావళి దిక్కఱి దిక్కులంటఁగన్. 31

గీ. దానవాన్వయనాశనార్థము వరాహ
మైనయాచక్రపాణి య ♦ట్లద్భుతముగ
రక్కసుల పీఁచ మణఁచి హిరణ్యనేత్రుఁ
గూల్చి యమరేంద్రు బంధవి♦ముక్తుఁ జేయ. 32

ఉ. పోయినప్రాణముల్ మరలఁ♦ బొందెలఁ జేరినయట్లు లేచి నా
రాయణుఁ జూచి మ్రొక్కి యమ♦రప్రభువువాదిగ దేవతల్ మహా
పాయమునుండి మమ్ము నెడఁ♦బాపితి వోనిగమాంతవాస! నీ
సాయము గల్గకున్న మముఁ ♦జంపును దప్పక దైత్యుఁ డింతకుణ.

గీ. నీదుకూరిమికలిమిని ♦నిశ్చయముగ
నంతకునినోటినుండి పై ♦కరుగుదెంచి
యమ్మకడుపునఁ బుట్టితి♦మయ్య మరల
నిన్ను నేమని పొగడంగ ♦నేర్తుమింక? 34

క. పరమేశ్వర కరుణాకర!
పురుషోత్తమ దేవదేవ ♦బుధవత్సల! నీ
చరణంబులె శరణంబుగఁ
బరిచర్య లొనర్చి బ్రతుక ♦వర మిమ్మనుడున్. 35

వ. సకలలోకరక్షకుం డైనయప్పుండరీకాక్షుండు దుందుభిస్వనంబుం బురుడించుగంభీరకంఠస్వరంబున మధురాక్షరంబు లెసంగ బృందారకుల నెల్లనాశ్వాసించి. 36

చ. మనముల వంత మాని మును♦ మన్నన మీరకు నొసంగినట్టిసం
దనవనసుందరంబయిన♦నాకపురంబు సుఖంబు చేరి మీ
పని నెఱవేర్చుచున్ సవన♦భాగము లందుచు ధర్మపాలసం
బొనరుచుఁ డంచుఁ బల్కి పురు♦హూతుని గన్గొని కూర్మి నిట్లనెన్. 37

సీ. నిజకులోచితధర్మ♦నిష్ఠాగరిష్ఠులు
యాయజూకులు నన♦సూయమతులు
సత్యసంధులు ధర్మ♦సంగ్రామశూరులు
త్యాగులు యోగులు♦తాపసులును
నాకలోకసుఖంబు♦చేకొన నర్హులు,
మోహకామక్రోధ♦మూఢమతులు
బ్రహ్మవిద్వేషులు ♦పాపవర్తనులును
నాస్తికు లర్హులు, ♦నరకమునకు.
గీ. ననుచు నియమంబొనర్చితి♦ నమరనాథ!
దీని నడపుట నీకు వి♦ధేయకృత్య
మనుచు శాసించి బ్రహ్మదు ♦లరయుచుండ
నందె యంతర్హితు డయ్యె ♦నద్భుతముగ. 38
క. తరువాత నలువ మున్నగు
సుర లెల్లరు సర్వరాహ♦సురుచిరమూర్తిన్
బరమేశ్వరుఁ గొనియాడుచు
నరిగిరి నిజనిలయములకు ♦నంబరవీథిన్. 39
గీ. కూళ లైనట్టిదైత్యులు ♦కూలుకతన
స్వస్థురా లయ్యె భూదేవి♦చావు తప్పి
యమరు లాత్మాధికారంబు ♦లంది రిందు
నిఖిలలోకాధిపత్యంబు♦నిత్య మయ్యె. 40
వ. అంత. 41
క. గిరిబృందంబులు నలుఁగడఁ
దిరుగుటఁ బొటిల్లువెఱపు ♦దీఱిచి పుడమిం
దిరముగ నిలుప శచీపతి
పరివారముతోడ వెడలి ♦వచ్చి యవనికిన్. 42

క. ఇలకును జంతుగణంబుల
కలజడి లేకుండ నెగిరి ♦యల్లన మరలన్
మెలపున దిగి తమనెలవుల
నిలువఁగ ముద లిచ్చి శైల♦నిచయము నంతన్. 43

ఉ. వీఁక దలిర్పఁగా నిశిత♦విస్తృతకోటికఠోరవజ్రమున్
జేకొని జంతుజాలము ల♦శేషసురావళి మెచ్చ నొక్కమై
నాకుని దక్కఁ దక్కినఘ♦నస్థిరపక్షబలంబుఁ బర్వతా
నీకము నొక్కపూన్కిమెయి ♦నిర్గతపక్షముఁ జేసె నెల్లెడన్. 44

క. పరమపవిత్రము శ్రీయ
స్కర మగునియ్యది వరాహ♦చరితం, బిఁక భూ
వర! సావధానమతివై
నరసింహునిపుణ్యకథ వి♦నందగు భక్తిన్. 45

నరసింహప్రాదుర్భావము

వ. తొల్లి కృతయుగాది నాదిపురుషుండు దైత్యరాజ్యంబునకు యువరాజుగ నియమించినహిరణ్యకశిపుఁడు తనయన్న యనంతరము సార్వభౌముఁడై సకలదైత్యరాజ్యం బేలుచుఁ దనయాసతి యప్రతిహతంబు గావింప నూహించి యాధిపత్య మమాత్యునియం దుంచి తపం బాచరింప నుత్సాహంబునఁ బురంబు వెలువడి యొకపుణ్యనదిం జేరి. 46

చ. పదియు నొకండువే లయిదు♦వందలయేండ్లు నదీజలంబునం
గదలక యుండి యాకమల♦గర్భునిగూరిచి లోక మెల్లనె
ల్లదరఁ దపంబుచేయఁగ మ♦హావ్రతనిష్ఠఁ బితామహుండు స
మ్మద మొదవంగ దేవముని♦మండలి సేరిమి వెంబడింపఁగన్. 47

చ. మదకలహంసఁ బూన్చివవిమానము నెక్కి బిఱాన వచ్చియా
నదికడ డిగ్గి యోదనుజనాయక! నీదుతపంబు నాకు స
మ్మదమొనరించెఁ జాలు నిఁక మాను తపోవ్రతనిష్ఠఁ దెల్పు నీ
యెదఁ గలకోర్కి యాక్షణమ యిచ్చెద నన్న నిశాచరేంద్రుఁడున్.

క. పరమానందముతో నది
దరికిం జనుదెంచి భక్తితాత్పర్యములం
గరములు శిరమున మోడిచి
పరమేష్ఠికి మ్రొక్కి యిట్లుపలికె మృదూక్తిన్. 49

సీ. సురసిద్ధసాధ్యరక్షోనాగగంధర్వ
మానవాదులచేత మడియకుండ
బహువిధశస్త్రాస్త్రబాణకృపాణాద్రి
పాదపాదుల మృతిఁ బడయకుండ
నార్ష శాపంబుల నార్ద్రశుష్కపదార్థ
సర్పవిషాదులఁ జావకుండ
స్వర్గాంతరిక్షభూపాతాళములదిన
రాత్రిసంధ్యలఁ జావురాకయుండ

గీ. వర మొసంగుము దేవ! యెవ్వండు నన్ను
వట్టిచేతులతోఁ గొట్టి మట్టువెట్టు
నాతఁడే నాకు మృత్యువై యలరుఁ గాని
యొండుగతి నాకుఁ జావు లేకుండుఁగాక. 50

గీ. మఱియుఁ బంచమహాభూత మహితలోక
పాలరవి సోమ నక్షత్ర పాటవంబు
నాకు లభియింప రణభూమి నన్నుఁ జేరఁ
బరమదివ్యాస్త్రములు కూర్మి వరము లిమ్ము. 51

క. అని యర్థించిన నిచ్చితి
నని పల్కి విరించి యరిగె హంసవిమానం
బున నిజలోకంబునకా
య్యాన దేవత లంత నజున కని రిబ్భంగిన్. 52

ఉ, అంబుజగర్భ! నీ వొసఁగినట్టివరంబుల వాఁడు ముమ్ము లో
కంబుల నెల్ల నుక్కణఁచుఁ గావున నాతఁడు చావఁగా నుపా
యంబు దలంపు మన్నఁ జతురాస్యుఁడు నవ్వి విచార మేల? సి
ద్ధంబది వానిమాటలనె తద్వరముల్ తుదముట్టు దానితో. 53

క. సవరించిన తపముఫలం
బవసానము నొందుపిదప నాతని వెన్నుం
డవసానము నొందింపఁగ
నవతారం బెత్తు ననఁగ నమరులు వేడ్కన్. 54

గీ. జలజగర్భుని బొగడుచుఁ జనిరి యిండ్ల
కంత నక్కడ వరలబ్ధి కాత్మ నలరి
కఠినశాసనుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ డుగ్ర
బాహుదర్పంబు మెఱయంగ బయలుదేఱి. 55

సీ. పుడమిఁ గల్గినపురంబులఁ గొల్లగొట్టించి
పల్లియల్ నల్లిండ్లు పాడుచేసి,
ఆశ్రమంబుల నగ్ని కాహుతిగావించి
తాపసశ్రేష్ఠుల దఱుమఁగొట్టి
పాతాళముం జొచ్చి పాపఱేని జయించి
యందలిసర్వస్వ మపహరించి
సురలోకమున కేగి సురరాజు నీడ్పించి
యతని భద్రాసనం బాక్రమించి

గీ. అమరగృహములు సూగభాగ్యగార్వితలును
దైత్యుల కొసంగి భటుల సుభద్ర నిలిపి
నిజపురంబున కరుదెంచె నిఖిలలోక
విజయభేరీనినాదంబు విన్నుముట్ట. 56

గీ. అప్పు డాదైత్యనాయకుం డసురులందు
బందెగొనిపోవ మిగిలిన వార లింద్ర
గురులు ముందిడి సనువ వైకుంఠమునకు
బోయి వైకుంఠు దర్శించి మ్రొక్కు లిడుచు. 57

ఉ. దేవర! నీదుపాదములు దిక్కుగ నమ్మినమాకు నాకమం
దేవెత కల్గఁ బో దనుచు నెంచితి మింతకుఁ గాని సర్వసౌ
ఖ్యానహమైనసురపురమునందు నశించెడి భాగ్యరేఖలన్
మానవనంబులం దుఱిచెద నమ్ముచు దైత్యవిభుండు నేఁటికో. 58

ఉ. బోరన నాహిరణ్యకశిపుం డనుదెంచిన దాడివేడిమో
తీరున నోర్చి యెట్టి కడ నేఁగక యుంటిమి మము? చెప్పఁజాల మ
మ్మారి మసంగిన ట్లసుర మాపయి నచ్చుట లోఁ దలంచినన్
గారుణికోత్తమా! యుఘనకంపము పుట్టును మానసంబులన్. 59

చ. సురభటు లాయుధాళిఁ గొని చుట్టును గావలియుండ దిక్పతుల్
గురుఁడును దేవనాయకుఁడు గొల్వున నుంతన యున్నవేళఁ దాఁ
బరుగున వచ్చి యొక్కరుఁడు బానతలంబునఁ దన్ని యీసురే
శ్వరుతల పట్టి త్రొక్కె ననుఁ బ్రభుఁ డేమని చెప్ప మీశ్వరా! 60

ఉ. పాలన జేసినీమలగోఁ బట్టినసద్గతి పట్టి యష్టది
క్పాలకు లష్టకష్టములఁ బాల్పడి దన్యులకష్టపాటు లిం
కేల వచింపనిష్టగతుల గొల్లలు వోయె మఱి యీసురేంద్రుఁ డ
ప్పాలసు బారికిం బడినపాట్లు నోట వచించునట్టివే? 61

ఉ. సురపురి కిట్టిచేటు మును చూడఁగ లే దిఁకఁ జూడఁబోము మ
త్వరమున వచ్చునయ్యసుర దాడికిఁ దాళఁగలేక వేల్పు లె
వ్వారికిని వారె యై యమర భావము నెంచక జీవితాశఁ గా
తరు లయి పాఱిపోయిరి యథాయథలై సుతదారదూరులై. 62

సీ. సురతాపసస్నానరుచులైన మిన్నేటి
రేవు లన్నియుఁ జాకిరేవు లయ్యె
స్నాతానులిప్తసిద్ధాగరిష్ఠార్ఘ్యసో
పానముల్ చేఁపలబండ లయ్యె
బ్రహ్మవేత్తలకు నావాసంబులగు తీర్థ
శాలలు గుజ్జుపుసాలలయ్యె
నగ్నికుండంబు లయ్యశ్వంబులకుఁ బెట్టు
గుగ్గిళ్లు నుడికించుగుంట లయ్యె,

గీ. కల్పతరుసుందరానందకందనంద
నంబు దైత్యులచేతుల నల్లియయ్యెఁ
జెప్పెడి దిఁ కేమి! సురపురి చెన్ను దొఱఁగి
పాడుపడియయి నట్లుండెఁ బరమపురుష! 63

కం. సురవరాంగన లాతని
వరవధులై రమరభటులు బానిసలై రీ
శ్వర! యొక్క నమస్కారము
సురపురి,కిం దునిచి మమ్ముఁ జూడుము కరుణన్. 64

వ. అని పలుతెఱంగులఁ గుయ్యిడుచుఁ దమపడినపాట్లెల్ల విన్నవింప నప్పరమాత్ముఁడు నిజకృపాపాంగవీక్షాసుధారసధారలవారిహృదయాగ్నిఁ జల్లార్చి "మీ కభయ మిచ్చితి నే నిదె బయలువెడలి యామదోన్మత్తు నఖిలబలంబులతోఁ బరిమార్చి మీయభిమతంబు సమకూర్చెద మీరు నాకంబున కరిగి మీమీనివాసంబుల సుఖంబుండుఁడని వారిం బనిచి. 65

హిరణ్యకశిపువధ

వ. అరిగి హిమాలయంబునకుఁ నప్పరమాత్ముఁడు వైరి గన్నయా
వరముల ధిక్కరించెడియుఁపాయ మొకండు దలంచి కోటిభా
స్కరశతకోటిపావకులఁగన్నను మిన్నయి తేజరిల్లుసుం
దరనరసింహరూపమునుఁ దాలిచి దైత్యకులేంద్రుప్రోలికిన్. 66

మ. పరమోజ్కారసహాయుఁడై చని పురోఁభాగంబునం గాంచె నం
బరవీథీవలమాన కేతుశిఖరఁప్రాసాద మేరుక్షమా
ధరపాదాయితదుర్గమావరణమఁధ్యప్రోన్నతాట్టాలకో
పరిసంచారిభటాళిరక్షితము గీఁర్వాణద్విషద్దుర్గమున్. 67

సీ. అం దిందుకాంతకు♦డ్యంబును మరకత
ద్వారకవాటవా♦తాయనంబు
వజ్రనీలాంచిత♦స్వర్ణలిప్తతలంబు
సర్వరత్నాంచితా♦చ్ఛాదనంబు
కామచారము విశ్వ♦కర్మనిర్మితము ను
మణిసాలభంజికా♦మండితంబు
హైమరత్నాసంది♦కాసీనదేవగం
ధర్వదానవదైత్య♦నరవరంబు
వివిధపుష్పలతాతరు♦వేష్టితంబు
సకలలోకైకరామణీ♦యకపదంబు,
అతివిశాలమహోన్నతా♦త్యాయతంబు
నైనయాస్థానమండపం ♦బరసి యందు. 68
గంధర్వులు విపంచిఁకాశ్రుతి మేళగిం
చినపాట వీనులఁ దనుపుచుండ
నూర్వశీరంభాతిలోత్తమాదులు నృత్య
కలఁ గన్నులకు హాయి ఁగొలుపుచుండ

బందీకృతామరపంకజనేత్రలు
వింజామరంబులు వీచుచుండ
సురయక్షకిన్నరాసురవందిమాగధుల్
దిగ్విజయంబు కీర్తించుచుండ,
గీ. దివ్యకుండలకవచప్రదీప్తుఁ డగుచు
హైమసింహాసనాసీనుఁ డైనయట్టి
రత్నమకుటాభిరాము హిరణ్యకశిపుఁ
గాంచి యాతనిమ్రోల సాక్షాత్కరించె. 69

ఉ. ముందఱ వచ్చి నిల్చినసమున్నతవక్షము శంఖచంద్రికా
కుందనిభాంగముం జలితకుంచితదీర్ఘసటంబు నైనయా
సుందరనారసింహమును జూచి నిశాచరరాజు నిక్కమే
నెందును జూడ నిందనుక నిట్టిమృగం బని విస్మయంపడెన్. 70

చ. కనుఁగొన శాంతమై నిపుణుఁ గప్పిననిప్పయి హాస్య మద్భుతం
బును బయిఁ దోఁచు రౌద్ర మయి భూమికఁ దాల్చులయార్క తేజమై
దనుజులపాలిమృత్యు వనఁ దార్కొనునన్నరసింహుఁ జూచి కొ
ల్వునఁ గలవారు దానవవిభుం గని రెంతయు భీతచిత్తులై. 71

క. నరసింహాకృతి వచ్చిన
పరమేశ్వరుతత్త్వ మరసి భయసంభ్రమసం
భరితుండై ప్రహ్లాదుఁడు
పరమార్థము తండ్రి కెఱుకపడ నిట్లనియెన్. 72

చ. దనుజవరేణ్య!నీవు పెడదారిని బోయి విచిత్రజంతుభా
వనఁ గనుచున్నయీపరమపావనమూర్తి సమస్తదైత్యమ
ర్దనము తలంచి యిట్టు లవతారము నెత్తినవిష్ణుమూర్తి నా
మనమున నిశ్చయింపు మనుమానము మాను మదుక్తి నమ్ముమీ! 73

ఉ. ఈమహనీయరూపమునఁ జెల్లనదీనదసింధుశైలభూ
వ్యోమరసాతలంబులు ననేకపయోధసమానవదానవామర
స్తోమము తారకాగ్నిశశిసూర్యసమీరదిశావితాననా
నామృగపక్షికీటకగణంబులు గానఁగవచ్చుఁ జూడుమీ! 74

గీ. ఎల్లదైత్యులతోఁ గూడి యీవు నితని
నోటఁ గన్పట్టుచున్నావు నాసటిమీఁద
వెలయుచున్నారు శూలియు నలువ యింక
సందియం బేల!సచ్చిదానందుఁ డితఁడు. 75

చ. అనుటయు దానవేంద్రుఁ డవునా!వెడమాట లటంచు భృత్యులం
గనుఁగొని దీనిఁ బట్టుకొని కట్టుఁడు కొట్టమునందు పట్టనీ
యనియెడఁ జావఁగొట్టుఁ డని యానతి చేయఁగ వారు పగ్గముల్
గొని హరిఁ బట్ట నల్గడలఁ గూడి రదల్చుచు నంత విష్ణుఁడున్. 76

చ. నగములు మాఱుమ్రోఁగ మదనాగము లెల్లెడ భీతిఁ బర్విడం
బగతురు మూర్ఛిలం బ్రళయవారిదమట్టులు గర్జచేసి పై
కెగిరి భుజాయుగంబు పయికెత్తి విదిర్చిన యంతఁ దల్లక్రిం
దుగఁ బడెఁ గొల్వుకూట మతిదూరతలంబున ముక్కముక్కలై. 77

సీ. అపుడు దానవనాథుఁ డల్కమై నసురయో
ధుల నెల్లఁ బురికొల్పి, తలఁచినంత
సన్నిధిఁ జేరినశస్త్రసందోహంబు
కాలచక్రాదిచక్రవజ్రంబు
బ్రహ్మశిరోముఖ్యబహువిధాస్త్రచయంబు
శూలముద్గరకుంతజాల మెల్ల
నరసింహమూర్తిపైఁ బరగింప నవిసహ
స్రాంశునికరముల నణఁగునట్టి

గీ. మంచుచినుకులకై వడి ♦మాయ మైన,
మఱియు నాతండు జాజ్వల్య♦మానవివిధ
ఖడ్గబాణశతఘ్నికా♦కాండ మతని
మీఁదఁ గురియించెఁ బ్రళయప♦యోదభంగి. 78

గీ. దైత్యవీరులు నట్టులే ♦దారుణాస్త్ర
శస్త్రబాణకృపాణపా♦షాణవృష్టి
పాశశూలగదాశిత♦ప్రాసముసల
కోటిధారాపరంపర ♦గురిసి రంత. 79

ఉ. ఆనిశితాయుధప్రకర ♦మహిమశైలముమీఁదివర్షధా
రానిచయంబుపోల్కి రుచి♦రస్థితిఁ గూర్చ నకంపితాత్ముఁడై
భానుసహస్రమూర్తి లయ♦పావకతేజుఁడునై నృసింహుఁడ
ద్దానవరాజసేనలకు♦ దారుణరూపము చూపె నత్తఱిన్. 80

క. పెనుగాలివడికిఁ గదలెడి
వననిధిభంగంబులట్లు ♦భయకంపితు ల
య్యును దనుజవీరు లొక్కట
మునుకొని హరి నంపవాన ♦ముంచిరి కినుకన్. 81

గీ. అగ్నిలోఁ బడుమిడుతల♦యట్టు లవియు
నానృసింహుని తేజంబు♦నం దణంగ
వివిధచక్రాయుధావళి ♦విసరి రదియు
నతనిముఖగహ్వరంబునం ♦దణఁగిపోయె. 82

గీ. అప్పుడు హిరణ్యకశిపుఁ డా♦హా యటంచు
నగ్నికణములు వెదచల్లు♦నట్టిశక్తిఁ
బఱపఁగా నది నరసింహ♦వదనజనిత
మైనహుంకారమున ముక్క♦లగుచుఁ బడియె. 8.

వ. ఆసమయంబున దైత్యయోధు లత్యంతక్రుద్ధులై తమమాయం జేసి ఝంఝామారుతంబు గల్పించియు గాఢాంధకారంబు గలిగించియు రాళ్ళు రువ్వియు నీళ్ళు చిమ్మియు నిప్పులు కురిసియు నిసుమంతయేని ప్రయోజనంబు గానక తమచేత లెల్ల పొల్లగుటకు వగచి యప్పరమాత్మునిదివ్యాంగతేజఃప్రతాపాగ్నికిఁ దాళఁజాలక భయసంభ్రమపరీతచేతస్కులై విషణ్ణవదనంబులతో హిరణ్యకశిపు శరణుచొచ్చి రట్టియెడ. 84

ఉ. ఆరజనీచరేంద్రుఁడు భయానకరౌద్రరసానురూపకో
పారుణనేత్రుఁడైన భువి యల్లలనాడె సపర్వతంబుగా
నీరనిధుల్ కలంగె శశినీరజమిత్రులు కాంతిఁ దప్పి ర
త్తారలు ద్రుళ్ళె వాయువు యథాయథ లయ్యెను బర్వెఁ జీఁకటుల్ 85

ఉ. రక్కసు లెల్ల పో నవసరం బిది యంచును దెల్ప నొక్కచోఁ
జుక్కలతేనిఁ జుట్టుకొనెఁ జుక్కలు గాములు నేఁడు, వేఱుగా
నొక్కట నుండె రోహిణి భయోన్నతిఁ దెల్పఁ జరాచరాళికిన్,
దిక్కులు మాసె లోకభయదీక్షితదుర్గ్రహముల్ బయల్పడెన్. 86

చ. దితిసుతనాశకాలమును దెల్పెడితీఁగలు చెట్లు పూసె న
ద్భుతముగఁ బండ్లఁ బండులును బువ్వులఁ బువ్వులుఁ బుట్టె నూళులన్
బ్రతుకువిహంగముల్ పను లరణ్యముఁ జొచ్చెను రక్త బిందుసం
తతి గురిసెన్ మహోల్కలును దారుణభంగిని భూమిపైఁ బడెన్. 87

ఉ. ఆయమరారియింటి కెదురై చదలం గనవచ్చె నీలదే
హాయతబాహుపాద మగునట్టికబంధ మొకండు, వానియ
స్త్రాయుధగేహదుర్గశయనాలయముల్ మధుమక్షికావిహా
రాయతనంబు లయ్యెను శివాళి కూసెను వానినల్గడన్. 88

గీ. అట్టియుత్పాతములుచూచి ♦ యాహిరణ్య
కశిపుఁ డాచార్యు శుక్రుని ♦ గాంచి యిట్టి
యశుభసూచన లేలొకో ♦ యవతరించె?
ననఁగ నాతండు పలికె ♦ నయ్యసురపతికి. 89

ఉ. దైవము దుర్విలాసమునఁ ♦ దార్కొనునిట్టియరిష్టసూచనల్
భూవలయంబుచేటునకు ♦ మూలము లయ్యెను దైత్యరాజ్యదై
త్యావనిపాలనాశసమ♦యంబును సూచన చేయుచుండెడిన్
గావున నేర్పుమైఁ గనుము ♦ కర్జము నీకు శుభంబు గల్గుతన్. 90

చ. అని వచియించి యాతఁడు గృ♦హంబున కేగిన,దైత్యనాథుఁడున్
మును విధి యిచ్చినట్టివర♦ముల్ దితివంశవినాశదైవసూ
చనలుఁ దలంచి కొంతవడి ♦ సైనికులం బురికొల్పి నారసిం
హుని బరిమార్తు నంచుఁ గడు♦నుద్ధతిఁ బెన్గద పట్టి వెల్వడెన్. 91

వ. అట్టిబలదర్పసమగ్రుఁ డగువానివికటపదఘట్టనంబునకుఁ జతుర్జలధి వేలావలయితం బైనయిలాతలంబు వణఁకఁజొచ్చె నట్టియెడ నాదిత్యవిశ్వవసురుద్రాదులు కామరూపంబుల నరుదెంచి యాకసంబున నిలిచి యఖిలభూతనిలయుం డైననరసింహుని సందర్శించి కరంబులు జోడించి మ్రొక్కి వేదసూక్తంబులఁ బ్రస్తుతించి దేవా!సకలలోక కంటకుం డైనయీపాపాత్ముఁ బరిమార్పకున్న ముల్లోకంబులకు ముప్పు వాటిల్లు. నీకుఁ దక్క నన్యునకీకార్యంబు సాధ్యంబుకాదు. నిఖిలజగత్కారణుండ వైననీవ మాకెల్లరకు శరణంబవై యుండ ని న్నేమని నుతింప నేర్తుము!మాసర్వంబునకు నీయనుగ్రహంబు పరమగతి యని విన్నవించినంత. 92

ఉ. వారలపల్కులన్ విని య♦వారణభంగి నృసింహుఁ డప్పుడి
గ్వారణకర్ణరంధ్రపుట♦పాటనపాటవ మైనఘోరగ
ర్జారవ మాచరింప దితిజ♦ప్రకరం బతికంపితాంగమై
ధారుణి వ్రాలె దేవతలు ♦తాండవమాడిరి వేడ్క నత్తఱిన్.

ఉ. సింగము కావరించి రొద ♦చేయునె యంచు బుజంబు లల్క ను
ప్పొంగఁగ నాహిరణ్యకశి♦పుండు నృసింహుని దాఁకినంతఁ జే
రంగద మేన లేచు భయ♦దానలకీలలు నింగిఁ బర్వ సా
రంగము మీఁది కేగుమృగ♦రాజముకై వడి నాతఁ డుద్ధతిన్.

మ. దురితాత్ముండు మదాంధుఁ డాఖలునిపై ♦దోర్దండముల్ చాఁచి కం
ధరముం బట్టి యణంచి దాన నొకపా♦దం బూని వేఱొండు కా
లురుదేశంబున నొక్కిపెట్టి ఘనబా♦హాలుక్ష్వంస్వముం గట్టి పే
రురమున్ గోళ్లుల వ్రచ్చి చచ్చె నితఁ డో♦హో యంచు గర్జించినన్.

గీ. అఖిలలోకమనశ్శల్య♦ మగుహిరణ్య
కశిపుమరణంబునకు సిద్ధ♦గరుడయక్ష
నాగగంధర్వదేవమా♦నవగణంబు
నుల్లమానందవారిధి ♦నోలలాడె. 96

చ. కమలభవుండు వాసవుండు ♦కశ్యపుఁ డాదిగఁ గల్గువార లా
సమయమునం బరాత్పరుని♦సన్నిధిఁ జేరి ముకుంద! పూరుషో
త్తమ!జగదీశ!నీకరుణ ♦దానవనాథునిబాధ తప్పె లో
కములు సుఖించు నింక భవ♦కర్మవినాశన! పాపమోచనా! 97

క. మును లెల్లరు నీమహిమం
బును నీనరసింహరూప♦మును హృదయములం
గొనియాడుదు రనవరతము
నిను నర్చించెదరు భక్తి ♦నిర్జరులు నరుల్. 98

క. పరమేశ్వర!నీచరితమె
పరతత్త్వం బనుచుఁ బుణ్య♦వర్తనులు పరా
పరవేత్తలు ధర్మజ్ఞులు
పరమానందంబుతోడఁ ♦బఠియింతు రొగిన్. 99

గీ. ఆదిమధ్యాన్తరహితుండ ♦వవ్యయుండ
వఖిలలోకైకవాసుండ ♦వచ్యుతుండ
వక్షరుండ వచింత్యుండ ♦వఖిలవిదుఁడ
వద్వితీయుండ వీవ వే♦దాన్తవేద్య! 100

క. పదునాలుగులోకంబులు
నుదయించుట వృద్ధి గనుట ♦యుక్కడఁగుటయున్
సదసద్వివేకమునిజన
సదనా!నీచిద్విలాస♦సరణిని గాదె? 101

సీ. పరమాగమార్థంబు♦ పరమదైవంబును
బరమమంత్రంబును ♦బరమతపము
పరమధర్మంబును ♦బరమయశంబును
బరమాధ్వరంబును ♦బరమహోత్ర
పరమహోమంబును♦ బరమధామంబును
బరమయోగంబును♦ బరమవాణి
పరమసత్యంబును♦ బరమశమంబును
బరమరహస్యంబు♦ పరమవిద్య

గీ. పరమగతి పరమగురుండు ♦పరమధాత
పరమకర్త పరమభర్త ♦పరమహర్త
నీ వనుచు విశ్వసింతురు♦ నిఖిలమునులు
దేవ!నారాయణా! హరీ! ♦దీనశరణ! 102

చ. అని వినుతింప శ్రీహరి భయంకర మైననృసింహదేహ మం
తన దిగనాడి యాత్మవిహితం బగుదివ్యపురాణరూపముం
గొని యమృతాబ్ధియుత్తరపుఁగూలము చేరెను బంచభూతవా
హనఘటితాష్టచక్రఘనయానమునన్ జగ మెల్ల మెచ్చఁగన్. 103

వ. అంతఁ బితామహపురస్సరులై బృందారకసురతాపసేంద్రులును గంధర్వాదులును బరమోత్సాహంబుతో నారాయణనామసంకీర్తనంబు గావించుచు నిజధామంబుల కరిగిరి. ఇంద్రుండు సురపురంబు సుఖావాసంబుగఁ ద్రైలోక్యపాలన మాచరించుచుండె. ఇయ్యది నరసింహావతారవృత్తాంత మింక వామనచరిత మభివర్ణించెద నాకర్ణింపు మనుచు జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లు వక్కాణింపఁ దొడంగె. 104

బలిచక్రవర్తి జైత్రయాత్ర

చ. అతులతపోగరిష్ఠుఁడు మహామహిమాంచితుఁ డబ్జయోనికిన్
సుతుఁ డగునమ్మరీచిమునిసూనుఁడు దేవతపోధనాళిసం
స్తుతచరితుండు నిర్మలయశోభరితుం డగుకశ్యపప్రజా
పతిని మహాపురాణములఁ బల్కలు విందువు కౌరవోత్తమా! 105

గీ. అతఁడు దక్షప్రజాపతియనుఁగుఁగూఁతు
లందు పన్నిద్దఱను బెండ్లియాడె ననుచు
మున్ను వినియుంటి వారిలో నన్నియెడల
నదితి దితియును నమ్మని కనుఁగులైరి. 106

సీ. అతని కయ్యదితియం దధికతేజోమూర్తు
లగువివస్వంతుండు నర్యముండు
త్వష్టయు మిత్రుండు ధాత పర్జన్యుండు
వరుణుండు పూషాంశుభగవాసవులును

భగుఁడు విష్ణుఁడునాఁ బండ్రెండుగురు పుత్త్రు
లనఘాత్ము లుదయించి రాదియందు,
మఱియును దితియందు మదమత్తపాపవ
ర్తనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు
గీ. లనఁగ నిర్వురు జనియించి, రాహిరణ్య
కశిపునకుఁ బుట్టె సుతపంచకంబు, నందు
పరమభాగవతోత్తమప్రథితకీర్తి
యైనప్రహ్లాదుఁ డాద్యుఁ, డయ్యనఘమతికి. 107

క. జనియించె విరోచనుఁ డను
ఘనబలుఁ డొక్కండు, వానికడుపున నుదయిం
చెను బరిపూర్ణపరాక్రమ
ధనుఁ డగుబలిచక్రవర్తి దైత్యవిభుండై. 108

చ. దితిసుతవంశవర్ధనుఁడు ధీరుఁ డుదారుఁడు వేదశాస్త్రభూ
షితమతి ధర్మకర్మపరచిత్తుఁడు నీతివిశారదుండు సూ
నృతహితుఁ డస్త్రశస్త్రములనేర్పరి యైనయతండు యౌవనాం
చితుఁ డయి రాజ్యపాలనము చేయ సమర్థత గాంచినంతటన్. 109

ఉ. ఈతఁడు నీతిమర్మముల నెల్ల నెఱింగినబుద్ధిశాలి ము
త్తాతను బోలుశూరుఁడు వదాన్యుఁడు పాలనధర్మసూక్ష్మవి
జ్ఞాత యటంచు వృద్ధగురుసాధుపురోహితమంత్రు లాతనిం
బ్రీతిని నిల్పి దైత్యవిభుపీఠమునన్ శుభలగ్నసిద్ధిగన్. 110

గీ. కనకకలశసమానీతగంధపుష్ప
కలితసింధునదీజలంబుల శిరమున
విధియుతంబుగ నభిషేకవిధి యొనర్చి
పట్టముం గట్టి రధికవైభవము మీఱ. 111

వ. ఆసమయంబునందు 112

సీ. కర తాళములతోడి♦ఘనజయధ్వానంబు
కొలువునల్గడ మాఱు♦చెలఁగుచుండ
వేదార్థములతోడి♦విద్వదాశీర్వాద
నినద ముల్లంబును♦ దనుపుచుండ
స్తవపాఠములతోడి♦సంగీతనాదంబు
వీనులవిందు గా♦వించుచుండఁ
బుష్పాంజలులతోడి♦భూవరార్పిత హేమ
మణిగణధ్వని చూడ్కి♦మలపుచుండ,

గీ. పూర్వదేవత లెల్ల ను♦ప్పొంగుచుండ
హైమసింహాసనాసీనుఁ ♦డగుబలీంద్రుఁ
డమరరాజ్యాభిషిక్తుఁడై ♦యలరినట్టి
దేవనాథునివిభవంబు ♦ధిక్కరించె. 113

వ. అట్లతండు కులక్రమాగతరాజ్యలక్ష్మీసమాలింగితవక్షుండై యప్రతి
హతంబుగఁ బరిపాలనంబు చేయుచు నొక్కనాఁడు సకలసామంత
మంత్రిచమూనాయకబంధుమిత్రపురోహితసహితుండై పేరోలగం
బున్నయంతఁ బ్రధానసచివులు కరంబులు జోడించి దేవా!నీ వింతకు
మున్ను నీప్రపితామహునియుదంతము విన్నవాఁడ వైనను రాజ్య
కార్యపరతంత్రుఁడవగుట మఱచియుందువు గావున నీకావిషయ
మిపుడు స్మృతికిఁ దెచ్చుట కనుజ్ఞ గోరుచు విన్నవించుచున్నారము
సావధానుండవై యాకర్ణింపు మనుచు నిట్లు విన్నవించిరి. 114

శా. నీముత్తాత నరామరాహిపతుల న్నిర్జించి లోకత్రయ
స్వామిఖ్యాతి గడించె, నాఘను ధనుస్సాహాయ్యపారీణు మా
యామార్గంబునఁ జంపెఁ గేశవుఁ డమర్త్యప్రార్థనన్ దానఁ దా
నీముల్లోకము లేలఁ గల్గె నిపుడాయింద్రుండు దైత్యేశ్వరా! 115

శా. ఆతం డేలినలోకముల్ మరల నీ కవార్జించి ముత్తాతవి
ఖ్యాతిం దప్పక నిల్పఁబెట్టె దని కొంకడంతాసతో నున్నమా
చేతోవల్లరి పల్లవింపఁగ జగజ్జేగీయమానుండవై
పాతాళామరమర్త్యరాజ్యముల సంపాదింపు ముత్సాహివై. 116

క. నీ కున్న యంగబల మా
నాకేశున కున్నదో? నరనాగేశుల్
నీ కరియప్పన మీరె? త్రి
లోకీజయలక్ష్మి నీకు లోనగు టరుదే? 117

క. కావునఁ జతురంగబల
ప్రావీణ్యము దోఁప ముందు స్వర్గంబుపయిం
గావింపు జైత్రయాత్రను
దేవేంద్రునిగుండె లవియ దితికులజేంద్రా! 118

చ. అనుటయుఁ జిన్ననవ్వు నగి యయ్యసురేంద్రుఁడు కొల్వునల్వలం
కను గలయం గనుంగొని ముకుందునిగర్వ మణంగ ముజ్జగం
బును గడియించు టెంతపని? ముందుగ నాకముమీఁది కెత్తుడం
చనుమతి యిచ్చి లేవ నపు డందఱు జేయని లేచి రంతటన్. 119

క. అమితోత్సాహము మీఱఁగ
సమరప్రస్థానభేరిశబ్దము దిఙ్నా
గములకుఁ జెవుడొదవింపఁగ
నమరారిబలంబు వెడలె నద్భుతభంగిన్. 120

వ. అది యెట్లంటేని వినుముమహాపద్మ నికుంభ కుంభకర్ణ కాంచనాక్ష కపిస్కంధ వజ్రనాభ విద్యుదక్ష గజోదర గజస్కంధ గజేక్షణ ప్రభృతు లగుమున్నూఱుగురు మహారథికులు హిరణ్యకవచధారులై పదివేలగజంబులతోఁ బురోభాగంబునను, అష్టదంష్ట్రిచతుర్వక్త్ర,

చతుర్భుజ శతాంగ శతలోచన సహస్రపాద సహస్రబాహు రణోత్కట ప్రముఖు లగునేనూర్వురు రథికవీరులు దివ్యాస్త్రధారులై యిరువదివేలగుఱ్ఱంబులతో దక్షిణపార్శ్వంబునను, ధూమ్రాక్ష శిఖినేత్ర శిఖధ్వజ సరభ శలభ మహాబల ముఖ్యు లగుముప్పదివేల మహాశ్వికులు చండగదాకుంతకృపాణధారులై యెడమప్రక్కను, బహువిధాస్త్రశస్త్రసంపన్నంబు లగునలువదివేలయరదంబులతో నెనుబదివేలకాల్బంటులు వాలఖిల్యు లంశుమంతునిం బోలి తన్ననుసరించి వెనుకప్రక్కనునడువ, మేరుశిఖరంబులందలిపుష్పితకింశుకంబులం బోనియవ్వీరవరులకుఁ బ్రావృట్కాలజలదంబుమాడ్కి ముఖవికాసకారియై వారినడుమ వజ్రకవచరత్నకిరీటధారి యగు బాణాసురుం డనుబలినందనుండు సుబాహు మేఘనాద భీమగర్భ కనకమూర్ధ కేతుమంతు లనువీరాతివీరులం గూడి రజతచక్రంబును బతంగప్రతిమానంబును గాలాబ్దగర్జనఘోషంబు నగుకాంచనరథం బెక్కియు నతనివెనుక శతసహస్రరథికవీరపరివృతుం డైనయనాయుషాపుత్త్రుం డగుబలాసురుండు వేయిమెలుంగుల బూన్చినయుక్కరథం బెక్కియు నతనివెంటఁ బెక్కువేలయోధవరుల ఖరవాహంబులై నయఱువదివేలయరదంబు లెక్కిచుట్టుముట్టి యరుదేరఁ బ్రభాతంబున క్షీరసాగరమధ్యవర్తి యగుసహస్రాంశునిం బోలి విరాజిల్లునప్రతిమానప్రతాపశాలి యైననముచి పెద్దపులులం బూన్చినకంచురథం బెక్కియువానిపిఱుంద నర్థలక్షస్యందనంబులు వెంట నంట మహాశూరకీర్తనీయుం డగుమయుండు సింహధ్వజం బెత్తినయచ్ఛభల్లరథం బెక్కియు దేవలోకజిగీషంజనిరయ్యెడ వెండియు— 121

చ. అనుపమసత్త్వసంయుతమకహాంగసహస్రముఁ బూన్చినట్టిపే
రినుపరథంబు నెక్కి కదునేక్షైలనేగెఁ బసిండిరేకుకూ
ర్చినపిడితోడివెండిగద కచేకొని యర్వదివేలతేరులె
కిన్కవిలుకాండ్రు సంబరపుఁకగేకలవెంటఁ బడం బులోముఁడున్. 122

ఉ. దేవపురంబుపై బయలుకదేతె మహానగధీరుఁ డాహయ
గ్రీవుఁడు నాక మెల్ల తలక్రిందుగఁ జేయఁగఁ జూచునుద్ధతిన్
గ్రావసమానలక్షరథకరాజి వహించినపంచలక్షదం
తావళపంక్తిబృంహితనికనాదము లింద్రునివీనులం బడన్. 123

ఉ. ఆదరణీయసత్యకరుకణాభరణుండు శతాధ్వరుండు వి
ద్యాదయితుండు వీరుఁడు నుకదారుఁడు సింధుగభీరుఁ డైనప్ర
హ్లాదుఁ డసంఖ్యవీరరథికకావృతుఁడై సురసేవ్యమానవా
ణీదయితుంకు నా వెడలెక నేర్పునఁ దాడిసిడంపుఁదేరిపై. 124

గీ. అతనిసోదరుఁ డగుననుక హ్లాదుఁడంతఁ
బంచలోహరథంబుపై కబయలుదేఱెఁ
బరశుభల్లశతఘ్నికాకపాశహస్తు
లైదులక్షలకాల్బంటు కలనుగమింప. 125

ఉ. లక్షరథాధినాథుఁడు విక్రలక్షణవేషుఁడు మాయలాఁడు క
ల్పక్షయకాలవాయుజవకలక్షితకోటితురంగవాహినీ
రక్షకరక్షకుండు నవకరత్నకిరీటుఁడు ఖాదిరాగ్నిర
క్తాక్షుఁడు నైనశంబరుఁ డకహార్యముఁ బోలినతేరిపైఁ జనెన్. 126

ఉత్సా. బాహుదర్పవీరమల్లకవార మెల్ల నాజికు
త్సాహ మొప్పఁ జేర నస్త్రశస్త్రపూర్ణుఁ డద్భుత
వ్యూహసంవిధానవేత్తక యోగవేత్త మిత్రసం
దోహయుక్తుఁ డావిరోచకనుండు పోరికిం జనెన్. 127

గీ. పోరు చేయంగ బుజము లుప్పొంగునతని
తమ్ముఁడు కుజంభుఁ డనువాఁడు తరలి వెడలె
దండశరచాపకలిత మౌర్వీదండుతోడ
వెండితేరులు పదివేలు వెంబడింప. 128

తరల. అతనివెంబడి నద్రిపాదపహస్త ఘోరనిశాచరా
యుతయుతుం డయి పర్వతాయుధుఁడు దుర్గబాహుఁడు నీరదా
సితశరీరుఁడు చక్రనేత్రుఁడు చిత్రరత్నకిరీటభూ
షితశిరుం డసిలోముఁ డాలముఁ జేయఁగా వెడలెన్. వడిన్. 129

మానిని. వానిబడిన్ సురవైరిచమూపతి వల్లభుఁ డాహవఘోరుఁడు దు
ర్మానుఁ డహీనపరాక్రమశాలి కరాళశరీరుఁ డనాయువయ
స్సూనునిస్ప్రుత్తిరిఁడు నాఁబడువృత్రుఁ డనంతబలంబుల వెల్వడెఁ గో
పానలకీలలు పర్వఁగ నెల్లెడ నాఁకలిగొన్నమృగేంద్రమనన్. 130

సీ. అంతటఁ గాలచక్రాభీలబహుచక్ర
చక్రంబుతో నేకచక్రుఁ డేగె
నతనితోఁ గాలాంతకాకారిసాగర
గంభీరమోఘచక్రంబు వెడలె
దానికి వెనుకను దాళకార్ముకుఁడు వృ
త్రునియన్న వీర్యవంతుండు నరిగె
వానివెంబడి ధనుర్బాణతూణీరముల్
దాల్చినజోదులు దండు తరలె

గీ. అంత శతమస్తకోదరుఁ డతివిచిత్ర
బర్హిబర్హోపమాయసవర్మకలితుఁ
డనుశకోటికి సేనాని యగుఘనుండు
సింహికానందనుండు వెంచేసెఁ బిదప. 131

సీ. బ్రహ్మకు వర మిచ్చి వరము గైకొన్నమ
హాతాపసుఁడు కశ్యపాత్మజుండు
వేయిజన్మములు గావించిన కర్మనుఁ
డణిమాదిసిద్ధుల నలరువాఁడు
కైలాసశిఖరసంకాశాష్టనల్పహి
మాద్రిసన్నిభరథం బమరువాఁడు
శరదభ్రములపోల్కిఁ జద లంటి వచ్చుమ
హాకాయభటకోటి కాశ్రియుండు
గీ. పాండురచ్ఛత్రచామరభర్మవర్మ
మకుటుఁ డగువిప్రచిత్తినామకుఁడు పుత్ర
పౌత్రు లెల్లరు తేరులపై వసించి
తోడ రా దేవనగరికి దాడివెడలె. 132
గీ. వేయికారెనుపోతులు మోయునట్టి
కోటిగంటలతేరిపై గూరుచుండి
నూఱుచేతులు వందకన్నులు చెలంగు
దైత్యవీరుఁడు కేశియుఁ దరలె ననికి. 133
వ. కార్చిచ్చుమంటలం గాలి యెఱ్ఱవడినబంగరు కొండకొట్టకొనం బోని చారుచామీకరమయం బగు బొమిడికంబు దాల్చి వేల్పులపాలిటి యకాలకాలుండు నా హంసధ్వజం బెత్తినరాకేందుకుందసితశత పతాకంబు ద్రిలోకవిజయనామకంబు నగు శతాంగం బెక్కి వెడలిన యావిప్రచిత్తిని బురస్కరించుకొని రజతాద్రి విరాజమానశరీరులు నవదాతమాల్యాంబరధరులు శ్వేతాతపత్రులు పాండురదండమండితహస్తులు నైయర్ధచంద్రాకారంబు లైనవాఁడికోలలతోడి భీకరాననంబులతో సార్ధలక్షదానవయోధులు మయాసురనిర్మితంబు లగు మాయామయస్యందనంబు లెక్కి యనుగమించి రంత వెండియుఁ

గీ. పూసి తాలిచి కట్టియుఁ గబ్బాలుప్పు మీఱ
దనుజవీరులు తండోపతండములు గ
వెంటరా వృషపర్వుఁడు గళెండ్లికేగి
నట్లు వాద్యఘోషములతోడ గదరిగె నపుడు. 135

వ. ఇట్లు పేరు మోసినబిరుదులు పెక్కండ్రు కయ్యంపు వేడుకఁ గట్టాయితంబై లెక్కకు మీఱినచతురంగబలంబులతో దిక్కులు పిక్కటిల్ల దివంబునకుం దరలినంతఁ, దనకు విజయంబు కోరుచు వేదంబులు పఠియించి మంత్రంబులు జపించి తంత్రంబు లాచరించి హోమంబులు పచరించి యోషధు లిచ్చి పరమోత్సాహంబు చూపినబ్రాహ్మణోత్తము లొక్కొక్కరికి నిష్కసహస్రంబు నష్టోత్తరశతగోధనంబు వస్త్రహవానంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి, శరచ్చంద్రచంద్రికాసుందరంబు లగుకౌశేయాంబరంబులు సంతప్తజాంబూనదభూషణంబులు నవరత్నకిరీటవజ్రకవచంబులు ధరియించి శక్తిచక్రశతఘ్నికాదిసంగరోపకరణంబులు కూర్చినపంచలోహమయంబగుసమున్నతస్యందనంబు లధిరోహించి సంగ్రామసమయపరిధానంబులుధరించిన మహాకాయులు మహామాయులు మహాబలులు నగుదైత్యవీరులు గుంపులు గుంపులై సంచరద్రత్నాకరంబులమాడ్కి నిరుకెలంకుల సంకులస్థానంబులతో బయలుదేఱఁ బురోభాగంబున వందిమాగధజయజయఘోషంబులు నృత్తగీతవాద్యస్వనంబులు రణభేరీభాంకారంబులు నందడింప నయశ్శిరశ్శతాక్షప్రభృతులు పదిమంది దానవభటులు రథాంగంబులు రక్షింపఁ బుష్పమాలాలంకృతు లగుపుణ్యాజనులు శ్వేతచ్ఛత్రచామరధారులై యిరువలంకుల నిల్వ నసురతాపసులు సలప్రసక్కులఁ బరివేష్టింప సువర్ణరసవిచిత్రితవృకధ్వజప్రదీప్తంబు నేపథ్యైలాదేశీయంబు నైహూర్యహేమోపచితషోడశనల్వంబు

విద్యుత్ప్రభంబు సహస్రహయరత్నయుక్తంబు నగుమణిమయరథం
బధిరోహించి సకలదైత్యదానవచక్రవర్తి యగుబలీంద్రుఁడు. 136

సీ. అభినవాంభోజదామాంగరాగంబులు
శృంగారరసము పోషించుచుండ,
తటిదాభశితచక్రదండచండాయుధం
బులు వీరరసము పైఁ జిలుకుచుండ,
బాలసూర్యప్రభాభాసమానకిరీట
కాంతిపుంజము మింటఁ గ్రమ్ముచుండ;
చండాంశుభానుభాస్వరవర్మవజ్రరో
చుల నాల్గుదిక్కులు వెలయుచుండ,

గీ. తనకు దక్షిణనాయకత్వంబు జగతి
వెలయఁగా నొక్కమాఱుగ విజయలక్ష్మి
నమరపురలక్ష్మిఁ బెండిలియాడఁ గోరి
వెడలెఁ గడువేడ్కతోఁ బెండ్లికొడుకువోలె. 137

ఇ ద్రి ని స మ రో ద్యో గ ము

ఉ. ఈగతి నెత్తివచ్చెడిబలీందునికయ్యపుఁబూనికన్ మరు
ద్వేగులు వేగు లేగి వినిపింపఁగ బంగరుగద్దె వెన్కకున్
జాఁగిలికూరుచున్నసురనాథుఁడు ముందుకు వంగి నివ్వెఱన్
వేగులవాంగ్రడమాటలను వింటిరె యంచు సుధర్మనల్గడన్. 138

మ. కలయంగన్గొని వేరువేర సుమనోగంధర్వవిద్యాధరా
దులఁ బేరెక్కినపెద్దలం బిలిచి యాదుష్టాత్ము దైత్యేంద్రు నిం
దులఁ గాల్పెట్టకమున్న కూల్పవలయుం దోర్దండ మామీబలం
బులతో సిద్ధము కం డటంచు నయనంబుల్ కందఁగా లేచినన్. 139

క. సురలోకనాథునానతి
శిరమునఁ గొని లేచి వారు జేజే యనుచున్
బరిపరివిధములఁ దమతమ
పరివారంబులను సిద్ధపఱిచినయంతన్. 140

చ. హరితరుచిం జెలంగినసహస్రహయంబులఁ బూన్చినట్టిభా
స్వరశతభాస్వరం బగుసువర్ణరథంబున నెక్కి దైత్యసం
హరణచణంపుఁజక్ర మసురాదిని ప్రోదిని కేలఁ బూని యా
హరిహయుఁ డేగె మాతలి మహారభసంబునఁ దేరుఁ ద్రోలఁగన్. 141

చ. అమలినతారహీరమణిహారము వెన్నెలగాయ వక్త్రబిం
బము వడి నెండగాయ మదమత్తబలీంద్రవినాశకాలచి
హ్నము గ్రమంబు తప్పి గగనంబున నొక్కటఁ గూడినట్టిపు
ష్పము నెలలేవెలుంగు లన నాకవిభుం డనికేగు నత్తఱిన్. 142

ఉ. పాలకుఁ డేగ నా సపరివారము♦నా నుడిమూడ్కిఁ దారకా
జాలముఁబోలె వేలుపుల♦సంఘము నేగెను రాజువెంబడిన్,
వేలుపుటొజ్జ సప్తముని♦వీరులు నాహరివెన్క గాములం
బోలుచుఁ బోయి రేకమయి♦పూర్వసురేంద్రునికీడుమూఁడెనాన్. 143

చ. పరశుగదాసికుంతశర♦పాశశరాసనపాణులై నిశా
చరులు శతఘ్నికాభిదుర♦సాయకహస్తులు యక్షవీరులుం
బరుగులు వాఱుచుం గడలి♦పాయలునా నిరువంక సాగఁగా
హరిహయునెత్తికోలు చరి♦తార్థముగా ధనదుండు వెల్వడెన్. 144

ఉ. తేజ మెలర్పఁ భూతపితృ♦దేవగణంబు భజించి వెంటరాఁ
దేజులు నూఱు లాగునొక♦దివ్యరథంబునఁ గూరుచుండి వి
భ్రాజితదండచాపశర♦పాశధరుండు క్రుధారుణాక్షుఁ డ
వ్యాజపరాక్రముండు నగు♦నంతకుఁ డేగె ననంతసేనతో. 145

చ. పగతురపాలిమిత్తి యగు♦పాశము పట్టి శిరస్త్రయూషప
న్నగములఁ బూన్చినట్టిదశ♦నల్పరథంబున నెక్కి నింగి న
ల్మొగము జయధ్వనుల్ చెలఁగ♦ బోరన నాగబలంబు తోడురా
నగవరధీరుఁడై నజలనాథుఁడు ♦పోరికిఁ బోయెఁ బిమ్మటన్. 146

సీ. ద్వాదశాదిత్యు లే♦కాదశరుద్రులు
నమరభిషగ్వరు ♦లష్టవసువు
లఖిలగంధర్వగు♦హ్యకసిద్ధసాధ్యులు
కిన్నరచారణ♦కింపురుషులు
ధాత పర్జన్యుండు ♦త్వష్ట చంద్రుండును
విశ్వదేవతలును ♦విశ్వకర్మ
యాత్మీయదివ్యవా♦హనసమారూఢులై
కవచశిరస్త్రాణ♦కలితు లగుచు

గీ. బహువిధాయుధకలితులై ♦భండనమున
నమరవిభురాజ్యలక్ష్మి కై♦య్యసురనాథు
బలిని బలియిచ్చి వత్తు మ♦న్ప్రతిన పూని
బయలువెడలిరి బాహుద♦ర్పంబు మెఱయ. 147

మ. మనుజేంద్రా!యిఁక వీరు వా రని గణిం♦పన్ శక్యమే దైత్యమ
ర్దనదీక్షం గొని చన్నయాదివిజబృం♦దంబందు?ము న్నాబలీం
ద్రునిదాడిం జవిగొన్నలోకముల నా♦దుర్మార్గుపై రన్నఁ జే
యనువా రందఱు నేగి రొక్కవడిఁ దా♦ మాబాలగోపాలమున్. 148

వ. అట్లుసంభ్రమోత్సాహభరితంబు లైనదైత్యాదిత్యబలంబులు రెండును బ్రళయకాలజలధులం బోలి యొక్కటఁగలసినంత. 149

క. శరపాతము తోమరము
ద్గరఘాతము కుంతభల్ల ♦ ఖడ్గచ్ఛురికా
క్షురికోద్ఘాతము సరిపడ
నిరువాఁగులు కలియఁబడియె ♦ నేడ్తెఱ నంతన్. 150

క. ఒక్కొని కొక్కఁడు నెదురుగఁ
ద్రొక్కి నిలిచి పోరు చేయఁ ♦ దొడఁగుట మొన న
ల్ప్రక్కల నెక్కటికయ్యము
లక్కజముగ జరిగె నట్టి ♦ యాలము వినుమీ! 151

దేవాసురయుద్ధారంభము

వ. సావిత్రుండను నాఁబడు పంచమమరుత్తునకు బాణుండును, ధ్రువనామకుఁడగు వసువునకు బలాసురుండును, అధ్వరునికి నముచియు, వాయువునకుఁ బులోముండును, పూషనామకాదిత్యునకు హయగ్రీవుండును, భగదేవునకు శంబరుండును, విష్వక్సేనునకు విరోచనుండును, అంశునకుఁ గుజంభుండు నుద్ది తద్దయుం దగ నొక్కెడ నెదురై నిలిచి పోరుటయు; మఱొక్కెడ దేవాసురవిశ్వకర్మలకు దేవదానవశీతకరులగు సోమశరభులకు సురాసురదివాకరు లగు భాస్కరశలభులకును, అసిలోమమారుతులకు వృత్రాశ్విదేవతలకు రుద్రవృషపర్వులకుఁ గేశిధనేశ్వరులకు నుగ్రసంగ్రామంబయ్యె. అంత సైంహికేయహిరణ్యాగర్భులు ప్రహ్లాదదండధరులు వరుణవిప్రచిత్తులు ననుహ్లాదచిత్రరథులు నిండొకచక్కి నసహాయసంగరం బాచరించుచుండి రయ్యెడ వారి వారియెక్కటికయ్యం బాలోకింప సంజాతకుతూహలభరితాంతఃకరణుం డగుబలీంద్రుండు దైత్యరాజ్యనిర్మూలనబద్ధదీక్షుఁ డగుసహస్రాక్షుని బోరికిం జీరె. అట్లు దేవదానవచక్రవర్తు లిర్వురు తలపడుటయుఁ దక్కినయమరాసురవీరు లెల్లరు నొండొరులపైఁ గవిసి

కత్తిగ్రేవేటు వీఁకెలనాటులు పిడికిటిపోటులు వింటిమ్రోఁత లార్పు
లడల్పులు పెడబొబ్బలు నెసఁగ ఘోరరణంబు సలిపి రట్టియెడ. 152

క. కలఁగంబాఱెను జలధులు
కులగిరులును వీఁగె రేఁగె ఘోరానిలముల్
తలచూపెఁ బుష్కలాదిక
జలదంబులు భాస్కరుండుఁ జండిమఁ జూపెన్ 153

వ. అట్లు మహోత్పాతంబు లుప్పతిల్లుతఱి. 154

చ. సనకసనందనాదిమునిచంద్రులు సన్నుతిచేయ నాత్మనం
దనులు పులస్త్యముఖ్యులు యథామతి గొల్వఁగ స్తాంగవేదముల్
మనవులొనర్పఁ గా మణివిమానము నెక్కి చరించుచున్ సనా
తనుఁడు పితామహుండు రణధామము చూచుచునుండె
నయ్యెడన్. 155

ఉ. సైనికసింహనాదములు సజ్యశరాసనశింజినీస్వనం
బానకగోముఖారజముపహపటహాదినినాదముం గదా
ధ్వానము దిక్కు లెల్లఁ గలపన్ దుములాహవయజ్ఞదీక్ష నా
సేనలు రెండు పాల్పడె నశేషజగంబును దల్లడిల్లఁగన్. 156

వ. అమ్మహాయోధనయాగంబునకుఁ బ్రహ్లాదుం డున్నేతయు విరోచనుం
డధ్వర్యుండును నముచి హోతయు వృత్రుండు స్తోతయు మయుం
డుద్గాతయు ననుహ్లాదుండు ప్రస్తోతయు బలుండు పోతయు వృషపర్వుండు
ప్రతిప్రస్థాతయు హయగ్రీవుండు ప్రతిహర్తయు బాణుండు బ్రహ్మయు
నసిలోమాదులు తక్కినఋత్విక్కులుంగా బలీంద్రుండు యజమా
నుండై, రథపంక్తులు యూపంబులు, సురలు యజ్ఞపశువులు, కృపా
ణంబు లిధ్మంబులు, పరిఘంబులు పరిధులు, తోమరంబులు సోమకల
శంబులు, శిరంబులు పురోడాశంబులు, రుధిరం బాజ్యంబు, బాణంబులు

స్రుక్స్రువంబులుగా, వైరేంధనసమీరితం బగురణాగ్నిహోత్రంబుఁ
బ్రజ్వలింపఁజేసి జంభకుజంభాదులు సదస్యులై యభినందింప విప్రచిత్తి
యుపద్రష్టయై యుత్సాహంబు గొలుప శంబరుండు శామిత్రంబు
నడప నమరుల నందు వేల్చుచుండెనంత. 157

బాణుఁడు సావిత్రి నోడించుట

చ. సురభటులుం బరాజయము సోఁకున కోర్వనిభంగిఁ దన్నిశా
చరపరిరబ్ధయాగమును సాగఁగ నీయక యంపవానలం
గురిసి మహోగ్రదీప్తముఖకుండము ముంపఁగఁ జొచ్చి రంతఁ ము
ష్కరుఁ డగు బాణుఁ డయ్యమరసైనికకోటికి నడ్డువాఱుచున్. 158

మ. విమతానీకము నూఁతగా నిలుచు సావిత్రుండు పైరాఁగఁ జా
పమునం దొమ్మిదియమ్ములం దొడిగి తద్వక్షంబునం దేసి య
ర్యమకల్పం బగు బాణకోటి సురసైన్యాంభోధి నింకింప న
య్యమరశ్రేష్ఠుఁడు బాణు నేపడఁచె రౌద్రాగ్నేయశస్త్రంబులన్. 159

ఉ. దానికి నోర్చి బాణుఁ డొకదారుణబాణము వింటఁ గూర్చి నీ
మే నిదె ముక్కలయ్యెఁ గనుమీ యని యేయ నతండు రెండుగా
దానిని ద్రుంచి రక్కసు నెదం గుఱిచేసి శతఘ్నిశక్తిస
మ్మానిత మైనశక్తి నసమానబలంబున నేసె వేసినన్. 160

చ. బలితనయుండు నవ్వి యొకబాణమున న్నడుదారి దాని ము
క్కలుగ నొనర్ప నయ్యమరనాయకుఁ డల్గి నిశాతధారల
న్నలు వగుదానవార్దనమునాఁ జనుఖడ్గము నేసి వానిచే
విలు దెగఁగొట్టె నంత నరిభీకరబాహుఁడు బాణుఁ డుద్ధతిన్. 161

ఉ. ఒండొకవిల్లు చేతఁగొని యోరిసురాధమ! నీవు బాణుదో
శ్చండిమ కోర్తువే? యని కృశానుశిఖాభశిలీముఖోత్కరం
బొండొకటిం దగుల్కొనఁగ నోహరిసాహరి నేయ వానియు
ద్దండశరాళి తాఁకునకుఁ దాళఁగఁజాలక భీతిఁ దూలుచున్. 162

క. సురవరుఁ డగుసావిత్రుం
డరదంబు మరల్చికొంచు ననవ్వాలి కరిగెన్
సురవైరియోధవర్గము
పరమానందంబు నొందె బాణుఁడు పిదపన్. 163

చ. అనితల నోహటించి చనునాతనివెంబడిఁ బోక పాడి గా
దని తలపోసి వేఱొకట నాహవదర్పము చూపుపాక శా
సనునరదంబువంకకు నిజంబగుతేరు మరల్చికొంచుఁ జ
య్యనఁ జన నంతలోపల బలాసురుఁడున్ ధ్రువుఁ దాఁకి యేచ్చెఁన్.

బలాసురుఁడు ధ్రువుని గెలుచుట

క. బలితపుఁబెనుగద నాతని
తలపై విసరంగ దానితాఁకున ధ్రువునా
దల బొప్పికట్టె బుజములు
నలఁగెను గవచంబు పగిలి నలినలి యయ్యెన్. 165

క. అయ్యెడఁ దక్కినవసువులు
చయ్యన నరుదెంచి బలునిసారధి హయముల్
డయ్యఁగ నబ్బలునరదము
వ్రయ్యఁగ శరవృష్టి గురియ వాఁడును గిన్కన్. 166

ఆ. తేరు డిగ్గనుఱికి దీర్ఘగదాదండ
మొండు త్రిప్పుకొనుచు నురవడించి
వారిపైఁ బడంగ వజ్రాయుధముఁ బోలు
దానివేగమునకుఁ దాళలేక. 167

క. అరదంబులతో నలుదెస
నరిగిరి భయ మంది యప్పు డాదిత్యభటుల్
శరకుంతభల్లతోమర
పరిఘంబులు బలునిమేనఁ బరపినఁ గినుకన్. 168

చ. అమితబలంబుకల్మిని మహాబలుఁడో యన సబ్బలాసురుం
డమరులదండుపైఁ బడి గదాహతి వారలబాహుపాణిపా
దములను నుగ్గుచేసి భువిన్ దల్లడ మందఁగ నార్చుచో నరిం
దముఁ డగునాథుఁ డుండు శరధారల నాతనిఁ గప్పె నంతటన్. 169

ఉ. తొక్కిన తాఁచుమాడ్కిఁ గడున్ రోఁజుచు నాబలుఁ డోరిపంద! నీ
వెక్కడి కేగి తింత కిప్పుడేమని సిగ్గతి వచ్చి తంచుఁ దే
రెక్కి శరాసనంబు నడిన్ నెక్కిడి యెక్కటికయ్యమందు నీ
యుక్కణఁగింపనే యనుచున్ నొక్కినమ్ములు కుమ్మరింపఁగన్. 170

చ. ఉరుభుజగర్వ లయ్యిరువురున్ వొక్కని కొక్కఁడు తీసిపోక సం
గర మొనరించి రస్త్రములన్ గాండములన్ శితచక్రసంతతిన్
బరశుకృపాణకుంతముల రభండసరంగము గానరాక యం
బరమున బ్రహ్మదేవుఁడు విమానము నట్టిటు ద్రిప్పి చూడఁగన్. 171

క. ఇరువురు నట్లాయుధములు
సరిపడునందాఁకఁ బోరిన్ సంరంభమునం
బరుసంపుని యుద్ధంబున
నరదంబులు డిగ్గ నుఱికి రయద్భుతలీలన్. 172

ఉ. కారెనుపోతులట్లు కడున్ గావర మెక్కినకొమ్ముటేన్గుల
ట్లీరస మెత్తుమత్తవృషభేంద్రములట్టులు పోతరించుకుం
భీరములట్లు మైమఱచున్ బెబ్బులులట్టులు పోరునట్టియ
వ్వీరులబాహుయుద్ధమునన్ విహ్వలభావము గాంచి రెల్లరున్. 173

గీ. పెద్దయుం బ్రొద్దు వా రట్లున్ హద్దు లేక
దండదెబ్బలు మెడపట్లున్ దండపట్లు
గుఁజులాటలు ద్రోపాటన్ గ్రుద్దులాట
లాడనాడంగఁ దుదకు బకాసురుండు. 174

గీ. ధ్రువుని మెడ గట్టిగాఁ బట్టి దూరమందు
తల్లక్రిందై పడంగఁ బంతతానఁ ద్రోసి
దివిజవీరులగుండెలు దిగ్గురనఁగ
నార్చెఁ దననామ మన్వర్థ మగుచు వెలయ. 175

క. ఆదెబ్బ దానిమించిన
యాదీనత యంగ మంతరంగము నొంపన్
ఖేదంబున ధ్రువుఁడును బ్రా
చీదిఙ్ముఖుఁ డగుచుఁ బీడఁ జేరఁగ జనియెన్. 176

నముచి యధ్వరు నేపణఁచుట

ఉ. అత్తఱి వేఱుచో నముచి యధ్వరు మార్కొనె, వారు శౌర్యసం
పత్తిని వాసి లేక తమబాణపరంపర నంబరంబు ను
ద్వృత్తిగఁ గప్పి యొక్కమెయి విశ్వభయంకరలీలఁ బోరుచో
నుత్తలపాటు నుత్సవము నోలిఁ గనంబడె వారివాఁగులన్. 177

చ. నముచి పదాఱుముల్కు లెద నాటిన నధ్వరుఁ డల్క రుక్మపుం
ఖములును వాఁడివాతు లగుకాండము లిర్వది మేని గ్రుచ్చియ
య్యమరవిరోధి కేతు వొకయమ్మునఁ గూలిచె వాఁడు యూథనా
థము బరిగోలలంబలె శితప్రదరంబులఁ గొట్టె నధ్వరున్. 178

ఉ. అంతట నధ్వరుండును మహారభసంబున నద్దురాత్ము తే
రింతలు నంతలై పగుల నేసిన,నాతఁడు బెగ్గడిల్ల ది
గ్దంతులు శంఖమూఁది శితధారము సూర్యనిభంబు కీలవి
క్రాంతము నైనచక్రము నరాతిరథంబున నేసె యేసినన్. 179

క. అరనిముసంబున నధ్వరు
నరదము మసియయ్యె సూతుఁ డంతము నొందెన్
దురగంబులు పారిపోయెను
బరివారం బెల్ల పిక్కబలముం జూపెన్. 180

ఆ. దాన నధ్వరుంపు క్రతల వంచుకొనిపోయె
వచ్చినట్టిదారి గపట్టి యట్టు
నముచి విజయభేరీనాదంబు మిన్నంట
నమరసేనఁ జక్రమంటితఱిమె. 181

మయుఁడు త్వష్ట నోర్చుట

ఉ. వెండియుఁ ద్వష్టయు న్మయుఁడు కవిశ్రుతసర్వవిధాస్త్రసిద్ధియున్
భండనరంగచండతరబాహుబలంబును జెచ్చు మీఱ నా
ఖండలుఁడున్ బలీంద్రుఁడు సుఖంబున ముజ్జగ మేలుకోర్కెఁ దా
మొండొరు లాహవంబున జయోత్సుకతం దలపడ్డ నొడ్డనన్. 182
క. అన్నిర్జరసేనాగ్రణి
మున్నాఱుశరంబు లొక్కమొగిఁ జాపమునం
బన్ని ప్రయోగించిన మయుఁ
డన్నారాచముల నడుమ కనడఁగించి వడిన్. 183
గీ. మేటితొలకరిమొగులు వర్షించువాన
కురియునట్టులు శరపరంపరలు పర
యతనిరథసూతతురగచయంబుతోడఁ
గలఁచె ముమ్మాఱు లూఁపిరి కసలుపకుండ. 184
ఉ. అందు కమర్త్యవీరుఁ డురుకాననుఁడై కనుదోయి నిప్పుకల్
చిందఁగఁ దేరిపైఁ గినుకఁ గజందులు త్రొక్కుచు, గాలరుద్రమూ
ర్తిం దలపెట్టునాకృతి నుదీర్ణ మరిందమ ముష్ణరశ్మియో
జం దులకించుదాని నొకశక్తిని జేతికొలంది వేసినన్. 185
క. అది రథశిఖరము దాఁకెడి
యదనున మయుఁ డేడుముల్కులఁ లడరించి వడిన్
జిదురలుగాఁ గొట్టి శిత
ప్రదరంబులు విడిచె నమరవల్లభుమేనన్. 186

గీ. ఆతఁ డన్నింటిఁ దెగఁగొట్టి యగ్నిశిఖలఁ
గ్రక్కునుక్కుమ్మ లైదునూర్లఁ గ్లొక్కమూఁటు
రక్కసునిమీఁదఁ బరప నర్మొక్కలీఁడు
వాఁడిగద త్రిప్పి వానిఁ జెండాడి మఱియు. 187

క. ఏనుశరంబుల సూతుఁ బ
దేనింటఁ దురంగరాజి సీల్గింప,ధను
ర్జ్యానాదముతో నిర్జర
సేనాని రథంబు డిగ్గి శితబాణములన్. 188

ఆ. మయునిచేతివిల్లు మధ్యకు నఱకిన
నాతఁ డొండుచాప మందుకొనుచు
సమరవరునికార్ముకము తుంచి వెండియు
వాఁడితూపు లేడు నేడు గాఁగ. 189

చ. తొడిగి తదంగరక్షకులఁ దూలఁగ నేయుచు దేవవిశ్వక
ర్ముఁడు పదునాల్గుసూదిమొన ములుకులు తో నడరించి నిమదం
బడఁగెనుగాదె యంచు వడి నార్చిన నమ్మయుచేతివింటితోఁ
గుడిబుజముం బతాకరథ కూబరమున్ విదళించి వెండియున్. 190

ఆ. అస్తమించునట్టి యాదిత్యమండలం
బందు చొచ్చువెలుఁగు లట్లుపుట్ట
కలుఁగులందు చొచ్చు కాలసర్పములట్లు
పుడమిలోనఁ జొచ్చెఁ బొడమ వింత. 191

గీ. ఆశరాహతి కోర్చి మఱి యాసురుండు
త్వష్టతో మొక్కయమ్మున వ్రక్కలింప
నతఁడు కంఠగతప్రాణుఁ డగుచు వెడలె
మయుఁడు తత్సేనపైఁ బడె మఱియునంత. 192

వా యు దే వుఁ డు పు లో మా దు ల ని ర్జి ం చు ట.

మ. తనవారట్టులు పాఱిపోవఁ గని సంతాపంబుతోఁ దన్ను మిం
చిన వేగంబునఁ బోవుతేరిపయిఁ దా నాసీనుఁడై వాయువ
య్యనిరంగంబున కేగుదెంచు తఱిఁ బులోముండు త
ద్ఘనుమార్గంబున కడ్డవచ్చి ధను వత్యంతంబు మ్రోఁగించినన్. 193

శా. ఆవిస్ఫారము విన్నమారుతుఁ డసూయారోషసంరంభుఁడై
దేవారాతిబలంబు బెగ్గిలఁగ నుద్రేకించి ఝుంఘూధ్వనిన్
ద్యావాభూములు నించి తీవ్ర మగువాయవ్యాస్త్ర మొండేయఁగా
నావేగంబున దిర్దిరం దిరిగ బెండై వానితే రంతటన్. 194

క. అరుణాక్షుఁడై పులోముం
డరిఁబోసి సహస్రబాణ మడరింపఁగ నా
శరములు కిరణంబులుగా
నరుణుం డుదయించినట్టు లతఁ డలరారెన్. 195

క. తనకఱకుటమ్ము లమ్మెయి
ననిలుని మొయిఁ గాఁడకునికి యారసి వాఁ డ
గ్గిని బోలునంపగమి నే
సినఁ బూచినమోదుగట్లు చెలఁగె నతండున్. 196

క. సురవైరి యంతఁ దనయిరు
తరకసములు వట్టిపోవ ధనురాగమచా
తురి యంతయుఁ జూపఁగ నా
శరములు పెనుమంటఁ జొచ్చు శలభము లయ్యెన్. 197

చ. అనుపమశక్తి నయ్యసురయమ్ములు వమ్మొనరించి యట్టు ల
య్యనిలుఁడు వానిఱొమ్మిరువదమ్ముల నాటఁగ నేయ వాఁడు తే
రున నొఱఁగెన్ బలంబఱి మరుద్గణముల్ దివి నార్చె నారవం
బును విని వచ్చి యద్దనుజపుత్రులు సప్తమహారథుల్ వడిన్. 198

ఉ. వారిదముల్ మహీధరముపై జలధారలు నించుమాడ్కి నా
మ్మారుతుమీఁద నుద్ధవిడి మార్గణముల్ పరగింప నాతఁడున్
వారణహస్తతుల్యనిజ వామకరంబును బెంచి వానినే
వారిశిరంబులందు పడవైచెను గూలిరి వార లుర్విపై. 199

క. పిదపఁ బులోముఁడు తాఁకిన
మద మణఁగఁగ వానిఁ గొట్టి మఱి తద్బలముం
బ్రదరంబుల విదళింపఁగ
మొద లూడినచెట్లునాఁగ మ్రొగ్గిరి వారల్. 200

ఉ. నాఁటిరణంబుతీరు జననాయక! యేమని యుగ్గడింతు? బ
ల్మేటిమగండు మారుతుఁ డమేయపరాక్రమశాలి యాతని
ప్రాటగణంబు లేటికదు పట్టులు వేఁటయొనర్చె గైరికా
పాటలశైలజాల మను భ్రాంతిని గూర్చెను జూచువారికిన్. 201

ఉ. రాసులు రాసులై సమర రంగమునల్గడఁ గూలినట్టియ
య్యాసురసంఘహస్తివిస రాశ్వగణంబుల నెత్తు రస్రవ
త్రాసకరంబు భూతసుఖదాయకమై చదలంటఁ బొంగి వ
ర్షాసరిదుద్ధతిన్ జవభరంబున నల్గడ వెల్లువై చనెన్. 202

క. శరచాపముసలముద్గర
కరు లగుచుఁ బులోముఁ డేలు కాల్బంటులు వే
వురు వచ్చి చుట్టుకొని పరి
పరివిధములఁ బోరుసలుపఁ బవనుం డంతన్. 203

చ. తనజవసత్త్వముల్ సువిదితంబులుగా భుజయుగ్మ ముబ్బఁగాఁ
గనుఁగవ జేవురింపఁ బటుకాండపరంపర లేసి వారిలోఁ
నెనిమిదినూర్లమంది వధియించి మహాపథ మేర్పరించి యా
ర్చెను, ఇవి నేఁటి కాతెరువు చేసినచొప్పున నొప్పు భూవరా! 204

గీ. అమరరాక్షససంగ్రామసమయమందు వాయు
దేవుఁ డొనరించినట్టిమహోగ్ర దివ్యరథము
వాయురథ మనఁ బఱఁగుసిద్ధకవిస్తు లెపుడు
నేమఱక కాచుచుందు రకళంకభక్తి. 205

వ. అట్లు సమీరణుండు పులోము నుక్కణంచి నిశాచరమర్దనంబునం
దనివి తీఱక తనయరథంబు వేల్పులుండుచోటికిఁ దరలించుకొనిపోయి
నయనంతరంబ. 206

హయగ్రీవుఁడు పూషుని విరథుని జేయుట.

ఉ. దేవవిరోధిసేనలకుఁ దేకువ చేకుఱునట్లు మత్తదం
తావళపంక్తిఁ బూన్చినరథంబున నెక్కి బిఱాన నాహయ
గ్రీవుఁడు సింహనాదము మొనం గావించుచు నచ్చటు చొచ్చి, దైత్యయో
ధావళి నొంచుపూషుఁ డెదుర్కై చనుదెంచినఁ గిన్క పేరిమిన్. 207

చ. గుడుసువడంగ హేమమయకోటిశరాసన మారసంబు పె
ల్లడరఁగ నల్లియం దిడిచి కయమ్ముతనైపుణి నంబకంబులం
దొడుగుట యేయు టేదికిని కనోఁచక యుండెడుభంగి మంచుకై
వడిఁ గురియించె శత్రుభట కవారము తల్లడ మంద నవ్వడిన్. 208

ఉ. గొప్పదియై మహాశిఖరి కూటముఁ బోలినవానివింటియుం
దప్పటి కప్పు దుప్పటిలు కన్నులు ననంతములై తనర్చి వే
యుప్పరపీచి బాణములు యోలిఁ జరించెడుజేగపిండుల
ట్లొప్పినయాశరవ్రజము లొక్కటఁ బూషుని దేరు గప్పినన్. 209

క. గణనకు మీఱినయాశర
గణములు పూషునివిశేష కాంతికిఁ దాలుతన్
మిణుఁగురులై సాగసలు
కణములునై పిదప నతని కరములఁ నణఁగెన్. 210

గీ. దాని కద్భుతపడుచు నద్దానవుండు
వాఁడిసాయకముల జడివాన గురియ
నది యతనివేఁడి వెలుఁగున నంతరించె
వాఁడు నిది పని కాదని సరుసపెట్టి. 211

చ. పొగడికగన్నయట్టిపాలివాఁపనికోలల నేసి కేతువుం
బగిలిచి రశ్మియోక్త్రములు వ్రయ్యలుచేసినఁ బూషుఁడల్కన
వ్వగతునివిల్లు ముష్టి కెడఁ బాపి సిడంబును గూల్చి సూతు కే
లగలిచె నంత వేఱొకశరాసన మాతఁడు పట్టి యుద్ధతిన్. 212

క. సారథి రెండిట వ్రాల్చియు
వారువముల మూఁటఁ గూల్చి పలుపఱియలుగాఁ
దేరిని నాల్గిటఁ జీల్చియు
బీరము చెడి యడలఁ బూషు విరథుని జేసెన్. 213

గీ. అపుడు పూషుఁడు లజ్జించి యమరనాథు
తేరివంకకుఁ బఱచె నధీరుఁ డగుచు
నచట నప్పుడె పొసఁగె మహారణంబు
భగున కగధీరుఁడై నశంబరున కందు. 214

శంబరుఁడు భగునిదఱుముట.

గీ. పొడుగు పండ్రెండుమూరలు ♦ వెడలు పేడు
జేనలై లావు బిగి జిగి ♦ యైనయట్టి
భర్మకార్ముక మొండు చే ♦ పట్టి నారిఁ
బిడుగు మ్రోఁగినకరణి నె ♦ వ్వాడిని లాగి. 215

ఆ. కడలితరఁగలట్లు ♦ కంపించి కంపించి
కలఁగఁ బాఱ వేల్పు ♦ బలఁగ మెల్ల
నిసుము చల్లుమాడ్కి నిషు ♦ కోటిఁ బరఁగించి
మొగ్గరంబు నొక్క ♦ మొగిని జీల్చి. 216

గీ. అంతకాలనిరూపాత్ముఁ♦డనఁగ శంబ
రుండు భగుఁ డున్నయెడఁ జొచ్చు♦చుండ నతఁడు
నధర మదరంగఁ గ్రోధర♦క్తాక్షుఁ డగుచు
విల్లు మోపెట్టి పెడబొబ్బ♦పెట్టినపుడు. 217

చ. పరిసరవర్తు లచ్చెరువు♦పాటున మాన్పడి చూచుచుండ నం
బరచరులు న్నిజానిమిష♦భావము జంకున దూఱుచుండ ని
ష్ఠురశరపాతభీతి రణ♦శూరులుఁ ద్రొక్కుడు లాడుచుండ న
య్యిరువురు నంపవానఁగుఱి♦యించి రనంతము తూఁటువోయె నాన్.

చ. నురుగులు గ్రక్క వాహములు,♦నొవ్వున కోర్వక చక్రరక్షకుల్
పరుగులు వాఱ, సారథులు ♦బాణపుదెబ్బలఁ జాలసోలి కూ
బరముల వ్రాల, నొండొరుల♦వర్మము లొక్కటఁ జీలఁ బోరుచే
సిరి రుధిరంబు పైకెగయఁ♦జిమ్మనగ్రోవులఁ జిమ్మునట్లుగన్. 219

మ. అపు డాశంబరుఁడాత్మమాయ గగనం♦బత్యంతగాఢాంతకా
రపరీతంబుగఁ జేసి తాను ధనురా♦రావైక విజ్ఞేయుఁడై
కపటాయోధనబుద్ధియై పటుశరా♦ఘాతంబునం జేసి సూ
తుపదంబుల్ హయకంఠముల్ నఱికి తో♦డ్తోఁ గూల్చి తేరంతటన్.

ఆ. భగునిమేను తూటు♦పఱిచి జల్లెడచేయ
నతఁడు వింటిమ్రోఁత♦నాకళించి
దాని తెన్నువట్టి దశసా♦యకము వేసె
వాని శంబరుండు ♦వమ్ముచేసె. 221

ఉ. ఆతనిచేతివిల్లు దున♦మాడియు సచ్చట నంతరించి మా
యాతిమిరంబు వాపి సమ♦రాంగణమం దెకనొక్కచక్కి వి
ద్యోతితమూర్తియై యమర♦యోధుల నుక్కడఁగించి తాను ని
శ్చైతనునట్లు కూలి కడు♦ జిత్రముగా మఱియొక్కపట్టునన్. 222

ఉ. పర్వతతుల్యగాత్రుఁ డయి♦భవ్యదిశాగజ మెక్కి తోఁచి సా
పర్వగణంబు నొంచి బహు♦పర్వతరూపము దాల్చి వెండియున్
సర్వరణాంగణంబునఁ బ్ర♦చారము సల్పి నిమేషమాత్ర న
గ్గర్వగరిష్ఠుఁ డాకసము♦గ్రమ్మె జగత్ప్రలయాంబుదాకృతిన్. 223

మ. అతఁ డారీతి ననేకభీషణతర♦ప్రాకారముల్ చూపి య
ద్భుతవర్షం బాకతూరి యొక్కపరి వి♦ద్యున్మాలలిం గొక్కమా
ఱతితీవ్రాగ్నికణంబులం గురియ దే♦వానీక మల్లాడి కుం
ఠితవీర్యం బయి సింగముం గను మృగా♦నీకంబునా నట్టెసన్. 224

గీ. పఱవ నాతఁడు వెండియుఁ♦బ్రాంశుదేహ
మలర శతమస్తకోదరుఁ♦డగుచుఁ దోఁచి
సిద్ధసాధ్యులు శస్త్రముల్♦చిమ్మ వాని
నెల్ల దిగమ్రింగి భగునిపై♦కేగెరె మఱియు. 225

సీ. ఆతాఁకునకు నోర్వ♦కాతఁడు భీతిల్లి
పరువెత్తి యింద్రుని♦శరణుచొచ్చెఁ
బరభయంకరుఁడు శం♦బరుఁ డంతఁ బరుసంపుఁ
బలుకులఁ బావకుఁ♦బిలిచి యతఁడు
పోరుచున్నెడ కేగి♦యోరి! నాచేత నీ
యంత మంచంతనె♦యంతరించె
నంతలో రోహిణీ♦కాంతుండు సమరధీ
రులు తోడరా నని♦తలకుఁ జేరి

గీ. శిశిరశస్త్రాస్త్రనిష్ఠుర♦విశిఖకోటిం
బరరథికరాజిఁ బరిమార్చి♦యరదములను
నుగ్గుగావించి గజముల♦మ్రొగ్గఁగొట్టి
తురగములఁ గూల్చెఁ బటుకోప♦భరితుఁ డగుచు. 226

గీ. శివునిచేతిపినాకంబు నవలఁ ద్రోయు
నతనియస్త్రంబు మహిమ మేరమనఁగ వచ్చు?
చండమారుతుఁ డడవి వృక్షములఁ గూల్చు
నట్లు భటవర్గమును గూలఁగొట్టె నపుడు. 227

ఉ. దానవచంద్రభాస్కరులు తాలసమానశరాసనంబులం
బూని శశాంకు నంపజడి ముంపఁగ, నయ్యిరువాఁగుశింజినీ
ధ్వానము భేరిభాంకృతులు వారణఘీంకృతు లశ్వహేష లా
నానన మాఱుమ్రోఁగఁ దుములాహవసంకులమయ్యె నత్తఱిన్. 228

గీ. విండ్లు మబ్బులు, ములుకులు పిడుగు మెఱుము,
లరదములచప్పు డుఱుములు, నిరుబలంబు
కాలిబంట్లతలల్ వడగండ్లుగాఁగ
వఱదలై పాఱ నెత్తుటివాన గురిసె. 229

చ. తలలకు మొండెముల్ మిగుల దవ్వగఁ గూలెడుకాలుబంట్లు, రా
తులు తలక్రిందులై పడఁగఁ దున్కలుగాఁ బడుగుఱ్ఱముల్, కరం
బులు మునికాళ్లు త్రెవ్వ గజముల్ వడిఁ గూలినఁ గూలుతేరు, ల
ప్పాలికల నెల్ల నిండెఁ దరు మూలమహీధరరాసులో యనన్. 230

క. కను మూసి తెఱచులోపల
ననలంబునఁ గూలుమిడుతలట్లు తమబలం
బఱఁగారఁగ హతశేషులు
దనుజులు కడుసాహసంబు ధైర్యము మిగులన్. 231

ఉ. చావఁగఁ దక్కనట్టిసురజాలముబీర మణంప వారిపైఁ
బోవ శరక్షతాంగు లయి మూలల డాఁగినవేల్పుబంట్లు సీ!
చావున కిన్ని చావులాకొ? సంగరరంగము చొచ్చి చత్తమం
చావిబుధాళి కండయయి యాహవదర్పము చూపి రయ్యెడన్. 232

ఆ. అమరపూజ్యుఁ డైనయట్టివిష్వక్సేను
వీఁచ మఱచుమతి విరోచనుండు
బాణ మొండు నొసలిపైఁ నాట నాతఁడు
నమ్ము లేను వానియురమ్ము గ్రుచ్చె. 233

ఉ. అంతట వాఁడు తోత్రమున ♦ సద్గతమైనగజంబుమాడ్కి దు
ర్దాంతరుషారుణాక్షుఁ డయి ♦ రౌద్రము గ్రక్కుచు నో సురాధ్యక్షా!నీ
వింతటినేర్పుకాఁడ వని ♦ యేఁ గలనైనఁ దలంపఁ గాని నీ
వింతకు మున్నె యంతకుని ♦ యింటికి విందు గానియుందువే? 234

చ. అనుచును వాఁడివాయి గల ♦ యంకుశహస్తము నిగిడ్చి త
త్తనువు పవిల్చి యార్చిన, స ♦ తంబును డక్కకుఁ గూలు మూర్తగాఁ
గాని కడుసొమ్మసిల్లె,నరి ♦ గూలె నటంచు విరోచనుండు త
క్కినసురరాజి నాజి శర ♦ కీలితగాత్రులఁ జేయు నంతలో. 235

క. విష్వక్సేనుఁడు దెప్పిఱి
యిష్వాసముఁ బూని మరల ♦ నే ర్తెంచి నిదుసూ
నిష్వాసు లైనదనుజుల
విష్వగ్జాల రాచతతుల ♦ విదలించుతఱిన్. 236

వ. విరోచనుండు బహుచిత్రగతులం దన తేరు నడపించుచుఁ గమలా
కరంబు చొచ్చినమత్తదంతావళంబు భంగి నిర్జరవాహినీమధ్యంబునం
బ్రవేశించి కలగుండువెట్టుచు గదాశూలకాభిఘాతంబులఁ బదాతిబాహా
నలినీవలయంబు చిక్కుపఱచి శరాసారంబుల నాశ్వికశిరఃసంఘంబుల
రూపుమాపి శక్తిదంతప్రహారంబుల రథకుంజరఘోటకసమూలంబులు
పడఁగొట్టి ప్రలయకాలజీమూతంబుమాడ్కి గర్జించి యెక్కడఁ
జూచినఁ దానయై కనుపట్టుచు భ్రాంత ముద్భ్రాంత మావిద్ధ
మాప్లుతము విప్లుతము యుగము సంపాతము సముదీర్ణము నానని

మిదిసంయుగప్రకారంబులు చూపుచుఁ బ్రలయపావకునిమాడ్కిఁ విజృంభించినంత నిహతశేషంబైనబృందారకబృందంబు చెల్లాచెదరై నలుఁగడలం బఱచె నంతవిష్వక్సేనుండు సపరివారుఁడై పలాయితుఁ డగుటయు,నతనికి బాసటయై నిలిచినయంశనామకాదిత్యుఁడు పదివేల యేనుఁగులతో రాక్షససైన్య మెదుర్కొనె నట్టియెడ. 237

క. దనుజవరుండు కుజంభుఁడు
ఘనతర మగునినుపగుదియ♦ గైకొని లయవా
యునిమాడ్కిఁ దద్గజావళి
ఘనముల విరియంగఁగొట్టెఁ ♦గఱకురభసమునన్. 238

చ. సమధికబాహుదర్పుఁడు కు♦జంభునిపెద్దదెబ్బలన్ విశీ
ర్ణము లగుగండతుండచర♦ణంబుల నెత్తురు గాఱ ఘీనినా
దము దివి మాఱుమ్రోయఁగ ని♦తాకస నల్లడఁ బాఱుదంతిబృం
దము గనుపట్టె దైత్యవిభు♦నాశనసూచకవారిదాళినాన్. 239

ఉ. అప్పుడు దేవరాజు సక♦లామరసేనకుఁ జేయి వీవఁగా
నుప్పెనపోల్కి నమ్మొనయు ♦నుద్ధతి వచ్చి కుజంభు ముట్టినం
జెప్పెడి దేమి!యయ్యసుర ♦సింహనినాదము చేసి పెద్దదం
డ్రిప్పుచుఁ జెట్టు దుల్పిపగ♦తిం రథకుంజరవాజిఁ గూలిచెన్. 240

చ. సురభటు లప్పుడచ్చెరువు ♦శూరత సిగ్గును దోఁప నన్నిశా
చరు గుఱిచేసి క్రూరశర♦జాలము లేయ నదెల్ల పోతుపైఁ
గుఱిసినవాన యయ్యె నిటు♦ఘోరరణం బగువేళ దానవే
శ్వరుఁ డసిలోముఁ డయ్యమర♦సైన్యముపాలిటిధూమకేతువై. 241

క. చనుదెంచి హరిణమధ్యం
బున సింగము గగనమధ్య♦మున లేవెలుఁగో
యన ననితల దేవగణం
బునకు భయభ్రాంతు లొదవఁ♦బో రొనరించెఁ 242

సీ. అశనిదారుణపరిఘగ♦దాస్త్రిశస్త్రి
సాయకాఘాతములఁ బ్రతి♦క్షణము నాత్మ
దేహములు తూటువడుచున్న♦దేవవీరు
లపజయాశంకఁ బోరి ర♦య్యసురతోడ. 243

కం. ఆరోమహర్షణం బగు
పోరున సిరువాఁగు మోహ♦మూర్ఛాత్మంబై
ఘోరాస్త్రవ్రణశోణిత
ధారాకర్దమముఁ జేసి♦ధరణీతలంబున్. 244

కం. పదపడి తుములంబునకును
మొదలికి చేపడినయంగ♦ములఁ దృుంపఁగ న
క్కుడసక్షోణి యనంగా
స్పద మద్భుతహాస్యరౌద్ర♦పదమును నయ్యెన్. 245

చ. హరి యనుదేవవీరుఁ డప్పు♦డయ్యసిలోముని దాఁకి బల్లెముం
బరపి తదీయకార్ముకము♦బద్దలుచేసి సువర్ణపుంఖభా
స్వరనతపర్వనిష్ఠురప్రు♦షత్కచతం బరఁబోసి యేయ నె
త్తురు వడిఁ జిమ్మవానిమెయి♦తోఁచె సధాతుకమేరువో యనన్.

చ. అప్పు డసిలోముఁ డొండొకశ♦రాసన మూని విషానలంబు గ్ర
క్కు-పరుషశాతబాణమునఁ ♦గోపభరంబున ఱొమ్ము గ్రువ్వ మూ
ర్ఛపడె విచేష్టుఁడై నురుఁగు ♦గ్రక్కుచు నాహరి, దేవకోటి స
త్రపమయి దుఃఖనాదమును ♦దైత్యులు హర్షరవంబు చేయఁగన్.

సీ. అంత నసిలోముఁ డాహరి ♦ననుసరించి
నట్టిముప్పదియొకవేయి♦యమరభటుల
నేలఁ గూలిచి జయలక్ష్మి ♦నెమ్మిఁ గొలువ
శక్రరథ మున్నదెస కేగె ♦సంభ్రమమున. 248

ఉ. ఆసమయంబునందు ధను♦రాగమకోవిదుఁ డుద్ధతుండు వృ
త్రాసురుఁ డొక్కచో నమరు♦ లాకులతం బడ శంఖ మూఁదిబా
ణాసన మెక్కుపెట్టి సమ♦రాంగణ మల్లలనాడ నిస్వనం
బేసర నల్లె లాగి పగ♦యేర్చెఱ నశ్వియుగంబుఁ దాఁకినన్. 249

ఉ. వారును వారివారును జ♦వంబున మార్కొని శస్త్రసాయకా
సారమున న్నిశాటభట♦సంఘము ముంచి తదీయరక్తకా
సారముఁ జేసి రొక్కనిమి♦షంబున సంగరభూమి,హస్తపా
దోరుశిరోభుజానివహ♦మూర్ముల మీ లయి తేలి యాడఁగన్. 250

ఉ. దానికి వృత్రుఁ డోర్వ కొక♦దాఁటునఁ బైఁబడి యెందుఁ జూచినం
దా నయి యాశ్వినేయులప♦దాతిదళంబుల నూఁచముట్టుగాఁ
బీనుఁగుపెంట చేసి గజ♦బృందము గూలిచి తేజిగుంపు ను
త్తానముఁ జేసి యాశ్వికవి♦తానము వ్రేయుచునుండ నశ్వులున్. 251

చ. సునిశితసాయకాళివడి♦సోనల వృత్రుని ముంచి వానివిం
టిని దెగఁగొట్టి ఱొమ్మునఁ బ♦టిష్ఠవిషాంబకపంచకంబు గ్రు
చ్చిన నతఁ డల్లి సొమ్మసిలి♦ చెచ్చెర లేచి గదాద్వయంబు గొ
బ్బునఁ గొని యాశ్వినేయశిర♦ముల్ గుఱిగా సరిచూచి కొట్టినన్. 252

క. కఱకుశరంబుల వారును
జెఱియొకగద నఱక నసుర ♦చిఱచిఱ వడిచి
చ్చుఱవాఁడి వాతిములుకులఁ
దఱతఱఁదద్భటులతలలు ♦తఱుగఁగఁ జొచ్చెన్. 253

ఉ. దానికిఁ దాళఁజాలక య♦థాయథలై పరుగెత్త వేల్పుల
ద్దానవవీరు నశ్వు లతి♦దారుణశస్త్రవిదీర్ణకార్ముకుం
గా నొనరించి రాతఁ డిది♦గా దని వేఱొకవిల్లు పూని దీ
ప్తానలసాయకంబులఁ ద♦దంగములన్ విదళింప నశ్వులున్. 254

వ. శక్తి శూల గదా యుధంబులు గొని వానిరథం బగిలించి సూతు నటికి యిదె చచ్చితి వంచు సునిశితశూలంబుల నాసికాగ్రమ్ము నొవ్వఁగ్రుచ్చిన వాఁ డాపోటులు తృణప్రాయంబులుగా గైకొనక నిల చి యొకమహాశూలంబు నొకయశ్విపీఁపునం గ్రుచ్చి దైత్యు తేయుండు బన్నగంబుం బోలి లేవనెత్తి యుప్పరం బెగసి క్రిందికిఁ బడనైచిన నతం డాదెబ్బతోఁ బోరు విడిచి పోవరుంగూడి వాసవుం డున్నదిక్కు నకుఁ బరువెత్తె. అంత నచ్చోటనే దేవసత్తముం డగుసవితాజియు దైత్యవీరుఁ డగునేకచక్రుండును, మృగవ్యాఘనామకుం డగుసహస్రబ్రం డును బలదృప్తుండగుమహాసురుండును, ఏకపాదుం డగునజుండును శతముఖుం డగురాహువును, త్రిలోకవిప్రియుం డగుసహస్రముండును దానవశేఖరుం డగుకేశియు, మహాసంరంభుం డగునిష్కుంభుండును శౌర్యగర్వుం డగువృషపర్వుండును, ఒండొండ సమసఖ్యంబుగాఁ జండభండనంబునకుఁ గడంగి రోమహర్షణంబు లోకభీషణంబు నగు ఘోరరణంబు సలిపినంత నుభయపక్షంబుల ఖండితగండంబు లగు వేదండంబులును నికృత్తగ్రీవంబు లగుసైంధవంబులును విచ్ఛిన్నకర పాదంబు లగుపదాతివర్గంబులును రాసులు రాసులై యభ్రంకషం బుగఁ బొలికలనం బ్రవహించు నెత్తురుటేటఁ దేలియాడ వియత్త లంబున నున్నచూపఱకుఁ బ్రళయంబు ప్రత్యక్ష మైనట్లుండె; నట్టి తఱి రణాంగణంబున నలుఁగడల హతశేషం బగునిరువాఁగుల హాహా రవంబులు విషాదనాదంబులు సింహగర్జనంబులు కరతాళంబులు భేరీభాంకారంబులు చెలంగి మిన్నుముట్టె; నంత నుభయసైన్యంబుల జయాపజయంబులు సమంబు లగుట యెఱింగి బలీంద్రుఁ డత్యుగ్ర హాస్యగ్రుఁడై ప్రహ్లాదుని డాయంజని. 255

శా. తాతా! యేమిది? దేవసైన్యము మదాంధంబై [illegible]
దై తేయోత్తమశూరరాజి కెనయై తా వచ్చునే? యక్క[illegible]
ప్రీతుల్ యుద్ధము చేయనేర్తురె? యిసీ! బృందారక శ్రే[illegible]
రీతిం బోవఁగనిచ్చినన్ మనము కీర్తింబాయమే యన్నిటన్? 256

ఉ. కాలునిబీరమున్ నరుణుకావరమున్ ధననాథునుద్ధతిన్
శూలిబలంబునుం దన కనూనజయంబొనగూర్చు నంచు [illegible]
కాలను బోవువాసవునిగర్వ మణంగఁగ మున్ను వారల[illegible]
గూలిచినన్ జయంబు మనకుం బ్రమటిలో లభియింపకుండునే? 257

క. నినుబోటి మేటివీరులు
తనుఁగాచుచునుండ నిట్లు దానవసైన్యం
బనిమిషహాతకులచే నె
గ్గునఁ బోయినఁ బెద్దపులిని గోఱ్ఱె కఱవదే? 258

మ. అనఁ బ్రహ్లాదుఁడు పిన్ననవ్వు నగి వత్సా! శత్రులైనం[illegible]
ల్కన చూడందగువారలే సుర? లమోఘంబైనశౌర్యంబున[illegible]
దనుజాధీశులఁ దోల్లి గెల్వరొకో? దైవనన్ వీరి సేనాళికిన్
మనమే గెల్చెద మంచుఁ దోఁచు ననుమానం బేల [illegible]

ఉ. అంతకువీటి కంతకుని నంపఁగఁ జాలుదు నేను, బాశ[illegible]
తింతలుచేసి యావరుణునే పణఁగించును విప్రిచిత్తి, య
భ్యంతర మేమి లేకయ ధనాధిపు నోర్చును నా[illegible]
డింతకు మున్న కేశి శివునేడ్తెఱ మాన్పఁ బ్రతిజ్ఞ [illegible] 259

క. కావున నీపరివారము
చేవ చెడిన దంచు నీవు చింతింపకుమీ
దేవగణంబుల నోర్చుట 260
నీ విప్పుడ చూడఁ గలవు నిక్కము పౌత్రా!

క. అని వారిం బురికొల్పుచు
ననికాయితపడుచునుండునాసమయమునన్
దనుజగురుం డగుభార్గవుఁ
డనితరసాధ్యంపువిజయ మతనికిఁ గలుగన్. 262

వ. సత్వరంబుగ హుతాశను నారాధించి జపహోమతర్పణంబు లాచరించి తనపదివేలశిష్యులు దానవచక్రవర్తికి జయము కలుగ శాంతిక్రియ లొనరించుచుండ సురభిగంధం బగునొకపూలమాల తెచ్చి ప్రహ్లాదుని శిరంబునకుం జుట్టె; నంతఁ గార్ముకహస్తులు కవచనిషంగధారులు నగుదైత్యవీరు లసంఖ్యాకులు బలికి నమస్కరించి యతని దీవనలు వడసి తనవెంటరాఁ బ్రహ్లాదుఁడు మణికాంచనమయమై బాణాసనాస్త్ర శస్త్రసంతానంబులంగూడి మేరుశిఖరోపమంబై భాసిల్లుదివ్యరథం బధిరోహించి, తనకు మున్న యిరువదివేలరథికుల మోహరించి వారినడుమ నిలచి వీరాతివీరుం డగుకాలనేమి ధనుష్టంకారంబులతో సింహనాదంబు లొనరించుచుండ, భేరీకాహళనిస్వనపూర్వకంబుగాఁ బాలికలని కేతెంచి యుద్ధదుర్మదుండై యెల్లరు విన నట్టహాసంబుగావించె. 263

సీ. గీర్వాణవీరదోర్గర్వతూలాగ్ని నా
చేతులబలిమి నీక్షింతు నిపుడు
పాలివోవకుండ వేవుర నైనఁ గూల్చునా
కార్ముకశక్తినిక్ష గాంతు నిపుడు
కఱకుటమ్ముల కింతకొఱఁత రానీనినా
దోనలమహత్త్వంబుఁ గనుదు నిపుడు
రణభూమి రేఁగుపరాగంబు శాత్రవ
శోణితం బణఁగింపఁ జూతు నిపుడు

గీ. ఈయుగంబున నిఁక దానవేశ్వరుండు
కత్తి పట్టంగ నక్కఱ గలుగకుండ
నందనసుఖంబుగాంచి యానంద మొందఁ
జేయఁగా ముందు కాలుని జీల్తు నిపుడు. 264

గీ. అనుచుఁ జేసిన దైత్యసైన్యంబు లొక్క
పూన్కి నంతకుసేనల ముట్టె నంత
నుభయసేనలఁ బుట్టినయులివు నగిరి
కాననావని విఱిగినకరణి నయ్యె. 265

ఉ. ఆయురువాఁగువార లపుడద్భుతలీల మెలర్చ నస్త్రశ
స్త్రాయుధశూలముద్గరగదాంకుశనిర్దళితాఖిలాంగులై
గాయములైనకాయములఁ గాఱెడినెత్తుటఁ దోఁగి తేఁకువం
బాయక పోరి రాత్మజయభావన మేను లెఱుంగ కయ్యెడన్. 266

ఉ. ఆదనుజాళి భాసటగ నాహవరంగము చొచ్చినట్టిప్ర
హ్లాదుని జూచి యంతకుఁడు వ్యాధిగణంబుల మున్ను పంపి క్ర
వ్యాదులమీఁదఁ, దానును మహారభసంబున దేవసేవ కా
హ్లాదము గాఁగ నాతనిఁ బదాలుశరంబులఁ గొట్టె నత్తఱిన్. 267

క. వ్యాధిగణంబులు దనుజుల
బాధలఁ బెట్టంగఁ గినిసి ప్రహ్లాదుఁడు నా
వ్యాధుల వాఁడిశరంబుల
వేధించియు దేవసేన భేదించి మొగిన్. 268

క. సైన్యస్వాము నెదిరించుచుఁ
బ్రావృడ్జలధరములట్లు వారసువులు క్రో
ధావేశంబున శరధా
రావిల మొనరించి మహాహవాంగణ మెల్లన్. 269

క. పోరఁగ నాప్రహ్లాదుని
దారుణబాణములవడికిఁ దాళక కాలుం
డారణరంగము విడి చనె
దూరంబుగఁ దనదుసేనతో నట్టియెడన్. 270

ఉ. ఆదివిజారి తేరి కెదురై ధనదుం డరుదేరఁ గా నను
హ్లాదుఁడు వాని కడ్డువడి యంతకుఁ డేగినదారి కీవునుం
బోదువు గాక యంచు నరిఁబోసిశితప్రదరంబు వేయ ని
స్సీ!దితిజాధముండ విలు చేకొను నే యని యాకుబేరుఁడున్. 271

చ. దరహసితాననుం డగుచు దానవమారణదారుణంబు నాఁ
బరిఘ మొకండు వైవ నది బాణములం దిగఁద్రోసి వచ్చి యా
సురరిపుకాలిబంట్లగమి శోణితధారల ముంప వా రెసం
గిరి మధుమాసపుష్పితపుఁగింశుకపాదపజాతమో యనన్. 272

వ. అంత ననుహ్లాదుఁడు. 273

చ. కనుఁగవఁ గెంపు లొల్క ధనగర్విత!వడ్డికి నిచ్చి జీవనం
బొనరుచువాఁడ వీవును రణోద్ధతిఁ జూపుదె యంచు నంపవా
నను గురియింప గుహ్యకగణంబు విదీర్ణనిజాంగరక్తవా
హినిఁ బడి మున్గి తేలు టది యెంతయుఁ జోద్యమ యయ్యె సత్తటిన్.

గీ. కినిసి ధనదుండు బాణాగ్నికీల లొక్క
మొగిని బఱపి నిశాటులమూఁకలందు
నార్తనాదంబు చెలఁగఁ దదాస్యబాహు
కవచతూణీరములఁ గాల్చెఁ గాల్చినంత. 275

చ. ఇరువురు పోరి రాత్మవిజయేచ్ఛ యెలర్ప నిశాటకోటిని
ర్జరతతు లద్భుతంపడఁగ శస్త్రగదాపరిఘాయుధంబులం
బరమును గప్ప,నప్పు డొకపాదపముం బెకలించి వైచె నా
శరవిభుఁ డాధనాధిపతిసైంధవముల్ పడ దైత్యు లార్వఁగన్. 276

వ. ఇట్లిరువురు పెద్దయుం బ్రొద్దు పోరి విరథులై నేలకు డిగ్గి యొక్కింత తడవు శిలాసాలజాలంబులను,గొంత సేపు బాహుజానుముష్టిఘాతంబులను,జటపోరు సలిపి వెండియు గదాప్రహారంబులఁ జీర్ణితాంగులైనంత నసుహ్లాదుండు ప్రయోగించినగిరిశృంగంబాకండు వ్యాదితాస్యుం డైనయంతకుఁడునా నరుదెంచుట గని కుబేరుండు దానిం దప్పించుకొనునుపాయంబుతోఁచక భయంపడి పాఱిపోయి దివస్పతి మఱుఁగు చొచ్చె నాసమయంబున. 277

క. వరుణుఁడు రణరంగంబున
కరుదేరఁగ విప్రచిత్తి శయద్ధంబై దు
ర్భరసాయకపావకశిఖ
లెరియించిన,నార్చి వాని శనెల్ల వరుణుఁడున్. 278

క. ఆశరయోధుల బ్రింగఁగ
నాశీవిషవీరకోటి శకానతి యిడి తాఁ
బాశము చేకొని దనుజవి
నాశన మొనరింపఁ గడఁగ శనారక్కసుఁడున్, 279

గీ. గారుడాస్త్రంబునం బన్నగగ్రజంబు
నంత మొందింపఁ బాశి వాశయవ్య మేసె
నాతఁ డాగ్నేయ మేయంగ శనబ్ధిపతియు
విసరెఁ బర్జన్య మంత నశవ్వీరవరులు. 280

మ. పరమాస్త్రంబులఁ గొంత పోర సమరశవ్యాపారదీక్షాధురం
ధరుఁడై శస్త్రగదాకృపాణశరసంశతానంబు గుప్పించి క
ర్బురనాథుండు తురంగసూతరథముల్ శపోకార్ప,నబ్ధీశ్వరుం
డరిగెన్ వాసవుచెంతకున్ భయము దైశన్యం బొప్పఁగా నంతటన్.

చ. అమరపరాజయంబు గని యాత్మ నలందురి హవ్యవాహనుం
డమలసహస్రకాంతు లెరియంగ వెలుంగుచు దివ్యపావకా
స్త్రము విడువంగ దానిఘనతాపశిఖావళి కగ్గమై సహ
స్త్రము నయుతంబు నర్బుద మసంఖ్యమునై పడె దైత్యసంఘముల్.

వ. అట్లు లనివార్యప్రతాపంబైనయయ్యాగ్నేయాస్త్రంబుబారికిం జిక్కినదానవులలో మృతశేషు లగువారు నలుదెసల మంట లలముటం జేసి యెట్లును దప్పించుకొని పోవ నలవి గాక ప్రాణరక్షణోపాయంబు గానక యిటునటు మతిచెడి పరువు లెత్తుచుం జందులు ద్రొక్కుచు సరదంబులమఱుఁగు చొచ్చుచు నేనుఁగులకాళ్లసందుల దూఱుచు మొఱ్ఱ లిడుచు విలపించుచున్నంత మహాసంక్షోభపరీతంబైనయారణరంగంబునుండి. 283

చ. ప్రలయహుతాశనుండు మనపాలిటిమిత్తిగ వచ్చెఁ గాని యే
బలియుఁడు దానవాళి నిటు భస్మముచేయఁగలాఁడు? చూడ వే
ల్పులమొనఁ గానరాఁడు సెగలుం బొగలుం జెలరేఁగునట్టిఘో
జ్వలనపరంపరం బఱపువాఁడని వెల్వడె నార్తనాదముల్. 284

చ. మయుఁడును శంబరుం డనెడిమాయలమారులు కిప్పు డప్పుడ
మ్మయ మగుమాయఁ గొల్పి పెనుమంటన నార్చి దైత్యసేనకున్
భయ మెడలంగఁ జేసిన, సుపర్వగురుండు తదగ్ని శాంతి వి
స్మయ మొనరింపఁ దొట్రువడి పావకుఁ గన్గొని పేర్మి నిట్లనెన్. 285

చ. జలమున కీవు కారణము సర్వజగంబున కీవు ప్రాణమై
వెలయుదు వెల్లలోకములు విశ్వాలయంబున నిన్నుఁ జొచ్చు నీ
బల మనిలుండు, జన్నములభాగము ముందుగఁ గొందు వీవు, ని
ర్మల మగునీమహత్త్వ మరిమాయ నణంగుట సైఁప నచ్చునే? 286

చ. అని నిగమార్థయుక్తి గురుఁడాడినమాట హవిస్సుగాఁగ న
య్యనలుఁడు ప్రస్ఫురించి ప్రళయాగ్ని యనన్ దివిజారిమాయతో
దనుజగణంబులన్ మరల దగ్ధముచేయుచునుండఁ జావు ద
ప్పినతొలివేల్పుమూఁక దురపిల్లుచుఁ బోయె బలీంద్రుచెంతకున్.

ఉ. ఆదనుజేశ్వరుం డపజయంబున కించుక కొంకుచుండఁ బ్ర
హ్లాదుఁడు వానిఁ గన్గొని స్వయంభువు నీకు నొసంగలేదె యిం
ద్రాదుల కందరానివరమట్టిది కల్ల విచారమేటికిన్
నీది జయంబు నాపలుకు నిక్క మనంగ నతండు నుద్ధతిన్. 288

చ. హితులు పురోహితుల్ సచివు లెల్ల జయంబును గోర మాగధుల్
నుతులొనరింప సేనలఁ గనుంగొని మీకు భయంబు లేదు పో
రిత మొనరింప రం డనుచుఁ బేర్చి మహాహవదివ్యసాధనాం
చితరథ మెక్కి వచ్చి నడి సింహనినాదము చేసి కిన్కమై. 289

ఉ. పౌరుషవిక్రమేంధనుఁ డపారశరోత్కరధూముఁ డుర్వరా
భారవహోగ్రచండతరబాహుసమీరుఁడు ఘోరవీక్షణాం
గారకణుండునై ప్రళయకాలధనంజయుఁడో యనంగ దు
ర్దారుణమూర్తియై యమరరాజబలంబులు భీతినొందఁగన్. 290

క. ఒక్కొక్కసాయకంబునఁ
బెక్కుర ప్రాణములు నూడఁ బెఱుకుచుఁ గన నే
దిక్కునఁ దానై చూపఱ
కక్కజముగ నర్బుదమ్ము లమ్ములు విడిచెన్. 291

గీ. వానిశరవేగమునకు దేవతలు వెఱచి
యవ్వడుగఁబఱచుచుఁ దొట్రిల్లు చదరిపడుచు
బొబ్బవెట్టుచు నేడ్చుచు మొఱ్ఱలిడుచుఁ
బఱచి రింద్రునికడకుఁ గాపాడు మనుచు. 292

బలిచక్రవర్తి విజయము.

సీ. ఇంద్రుఁ డయ్యమరులనీక్షించి చేయెత్తి
యదలించి భయము లేదనుచుఁ బలికి
వేయికన్నులు వేయివేఁడివెల్గులు గాఁగ
సంవర్తపావకప్రభలఁ జిలికి
సర్వతోముఖ మైనశతకోటి చేపట్టి
యుద్ధసన్నాహసంసిద్ధ మైన
రథము మాతలి తోల రయ మారఁగా వచ్చి
బలితేరు గానంగ బాసటైన
గీ. దనుజవీరులఁ జెండాడి దారిచేసె
బలిరథంబును గుఱిచేసి బాణ మేసెఁ
బ్రభువు లిరువురిపోరు ప్రారంభమయ్యె
నుభయసైన్యంబు మరల నుద్యుక్తమయ్యె. 293
సీ. ఇంద్రుడి డింద్రాస్త్రంబు సేయ నద్దానిని
బలిచక్రవర్తి ముక్కలుగఁ జేసె,
అమరరా జాగ్నేయ మస్త్ర మేయఁగ బలి
వారుణంబున దానిఁ బోరణంచె
అసురారి పర్జన్య మడరింప నమరారి
యనిలాస్త్రమున దాని నణఁగఁగొట్టె
వజ్రి వాయవ్యంబు పరగింప సురవైరి
సౌరాస్త్రమున దానిఁ జక్కఁబెట్టె,
గీ. అంతఁ బురుహూతుఁడమితకోపావిలాత్ము
డగుచు బలి నొక్కదెబ్బకు నణఁతు ననుచు
శైలశృంగాభ మైనవజ్రంబు నెత్తె
నంత నశరీరవాణి యిట్లనుచు వెడలె. 294

ఉ. వాసవ! వద్దువద్దసురవైరిని గెల్వఁగలేవు నీవు ప
ద్మాసనుఁ డిచ్చినట్టివర మట్టిదియీ జితనంబునన్ వృథా
యాసముగాని లాభ మిసుమంతయుఁ గల్గదు సర్వవేదవి
ద్యాసదనుం డశేషజగదంతరవర్తి జయించు నీబలిన్. 295

గీ. అని వినఁగ నచ్చుపల్కుల నాలకించి
కినుక నెడ డించి వజ్రంబు క్రింద దించి
యమరసైన్యంబు లెల్ల దన్ననుసరించి
నడువ నింద్రుండు రణభూమి విడిచె నంత. 296

చ. దనుజులు వేడ్కతో డికిరతాళరవంబులు హర్షహాసని
స్స్వనములు మంత్రగానములు వాద్యరవంబులు మిన్నుముట్ట నీ
ఘనతకు నడ్డు లేదిఁక జగత్త్రియరాజ్యరమాధురంధరా!
యనుచును దైత్యనాథునికి నప్పుడు పట్టము గట్టి రత్తతిన్. 297

గీ. జయము జయమంచు జయలక్ష్మి సన్నుతించి
దానవేంద్రుని వరియించె దానిఁజూచి
శాంతి కీర్తి ప్రభాదు లచ్చరలు నతనిఁ
గూర్మితో నాశ్రయించిరి కురువరేణ్యా! 298

క. అని వైశంపాయనముని
వినిపిన జనమేజయుండు విస్మితుఁ డగుచున్.
దనుజేశ్వరు నేగతి లో
కనివాసుండు గెల్చెఁ దెల్పు కరుణ ననుటయున్. 299

ఇది

శ్రీ వేంకటగిరి సంస్థానాధీశ్వర జి. సి. ఐ. ఇ. మహారాజేత్యాది
బిరుదాంకిత సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య నిష్ణాత శ్రీరాజ
గోపాలకృష్ణయాచేంద్ర మహీంద్రాస్థాన కవియు,
తత్సమాదరణప్రణీత సంస్కృత కవిజీవితాంధ్ర
దశరూపకాది కృతియునైన మల్లాది సూర్య
నారాయణశాస్త్రి నిర్మించిన యాంధ్ర
భవిష్య పర్వమునందు
ద్వితీయాశ్వాసము
సమాప్తము.

ఆంధ్ర భవిష్య పర్వము

తృతీయాశ్వాసము.

శ్లో॥ అఖండమవ్యయంపూర్ణ మనాదినిధనంమహః
జ్ఞాతృజ్ఞేయజ్ఞానరూప మద్వితీయ ము పాస్మహే.

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లని చెప్పంబోలెం 1

ఇంద్రాదులు కశ్యపునివెంట బ్రిహ్మపాలికేఁజనుట.

చ. బలరిపుఁ డట్లు సంగరముఁ ♦ బాసి సుపర్వులఁగూడి తన్నగాఁ
దోలిదెసదారి పట్టి వడి♦తోఁజని నాకముఁజేరి యంతయున్
దెలియఁగఁ జెప్పెఁ దల్లి నది♦తిం గని,యామెయు చెప్పవాసికా
ల్కులు పొలివోవునే! సురల♦కున్ బలిఁ గెల్వఁగ రాదు నిక్కమా. 2

ఉ. స్రుక్కఁగనేల! దివ్యవర♦శోభితుఁడైన బలీంద్రు గెల్వఁగా
నొక్కసహస్రశీర్షున కె♦యొప్పుఁ జరాచరసాక్షి యాతఁడే
దిక్కన నెట్లు వానిఁ గడ♦తేర్చునో? మీజనకుండు కశ్యపుఁ
డక్కటికంబునం దెలుప ♦నర్హుఁడు కొల్వుఁడు మీర లాతనిన్. 3

క. అని పల్కునదితి మున్నిడు
కొని వాసవుఁ డఖిలదేవ♦గుహ్యకయక్షుల్
తనవెంబడి రాఁ గశ్యప
మునియాశ్రమమునకు నేగి ♦ముద మలరారన్. 4

సీ. సురదీర్ఘికాస్నాన♦శుచిభూత దేహుండు
భస్మరేఖాంచిత♦ఫాలతలుఁడు
నికటవిన్యస్తదం♦డకమండలుండు ని
ర్మలమంజువల్కలాం♦బరధరుండు

కృష్ణాజినపరీధా♦రితకుశాస్తరణుండు
పద్మాసనాష్టాంగ♦పరవశుండు
బాలసూర్యశతప్ర♦భాభాసమానుండు
బ్రహ్మతేజోమూర్తి♦భాస్వరుండు

గీ. బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠతా♦పసఘనుండు
దేవహితుఁ డాదితేయద్వై♦తేయగురుఁడు
నైనకశ్యపరమేష్ఠి♦ నరసి భక్తి
నంజలి ఘటించి మ్రొక్కి యి♦ట్లనుచుఁ బలికె. 5

ఉ. ఓబుధలోకసన్నుతమ♦హోదయ! లోకవిధాత! నీసుగా
రాబపుబిడ్డ లెల్లరు దు♦రాత్ముఁడు దైత్యువ కోడి ఘోరచిం
తాబడబానలంబునకుఁ♦దాళఁగఁ జాలక వచ్చి రిట్లు తం
డ్రీ! బలిచక్రవర్తిని జ♦యించు పరాత్పరుఁ జూపవే కృపన్. 6

చ. అన విని కశ్యపుండు తన♦యా! వినియుంటివి దివ్యవాణిప
ల్కును, మును బ్రహ్మఁగూర్చి బలి♦ ఘోరతపం బొనరించి యిట్టిగ
ల్గును గనె వాని గెల్వఁ దగు♦పోటరి నెవ్వని బ్రహ్మ తెల్పునో
వినదము గాక రం డిపుడె ♦వేగమె పోదము బ్రహ్మసాలికిన్. 7

ఆ. అనుచు లేచి యదితి ♦నాదితేయులఁగూడి
కామయానములను♦ గడియలోనఁ
బోయి బ్రహ్మలోక♦మును జేరి ముందటఁ
జూపె బ్రహ్మసభను♦ సుతుల కపుడు. 8

సీ. నాల్గువేదములు వి♦న్నాణంబుగా స్వర
యుక్తిఁబఠించువా ♦రొక్కచోట
నఖిలశాస్త్రంబుల ♦నన్వయవ్యతిరేక
యుక్తిఁ జర్చించువా♦ రొక్కచోట

నర్చనోపాసనా ప్రార్థనాదులకు ది
క్కెక్కుటే యనెడివా రొక్కచోటఁ
ముక్తిభేదంబుల ముఖ్యతాత్పర్యంబు
లుగ్గడించెడివార లొక్కచోటఁ
గీ. దనదుపీఠంబునలువలం కున వసింప
నత్రిదక్షాదు లిరువంక నధివసింప
గరిమఁ జేకోలగంబున్న కమలభవుని
గొలువుకూటంబు గని వారు కుతుకమలర. 9

చ. అవుర! సుధర్మకే గరువ మందుచు నుందుము గాదె? యీసభా
భవనముకాలిగోటి కెన వచ్చునె యీసభ?యంచు వేడ్కఁ గ
న్గవ విరియంగ నల్గడలు గాంచుచు నద్భుతశిల్పచాతురిం
దవిలినచిత్తవృత్తిమెయిఁ దండ్రిపిఱుందన పోవుచుండఁగన్. 10

సీ. ఆబాలగోపాల మమరలోకం బిందు
వచ్చెనేమో యని వగచువారు
కశ్యపబ్రహ్మను గాంచి తత్తఱపడి
లేచి దోసిలి యొగ్గి చూచువారు
చిఱునవ్వుతో శచీపతిముఖంబును జూచి
చే యూఁచి కూర్మి సూచించువారు
నేఁడు పుణ్యదినంబు నిఖిలనిర్జరమాత
యదితిదర్శన మయ్యె ననెడువారు
గీ. గాఁగ నతిహర్షవిస్మయాక్రాంత మైన
యీసభాభ్యంతరంబున నల్ల నడచి
కశ్యపుఁడు తాను ముందుగాఁ గాంతఁ గూడి
పద్మభవుపాదపీఠంబు ప్రక్కఁ జేరి. 11

గీ. వినయవినమితగాత్రుఁడై విశ్వపతికి
యంజలి ఘటించి యభివాదనార్థమంత్ర
పూర్వకంబుగఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నిలిచె
నంత నింద్రాదిగీర్వాణు లధికభక్తి. 12

-ooo బ్రహ్మస్తవము ooo-

ఉ. కారణకారణా! భువనకారణ! తాపకభక్తలోకసం
తారణ! వేదకారణ! నితాంతసదాత్మకధారణా! [illegible]
స్కారము లంచు భక్తిభయసంభ్రమయుక్తి [illegible]
కేరుహపీఠిపైఁ దలలు కేలును మోడ్చుచు [illegible]. 13

చ. దరహసితాననుం డయి పితామహుఁ డప్పుడు కశ్యపాద [illegible]
శ్వరులను జూచి మీ రిపుడు వచ్చినకార్య [illegible], ని
ర్జరులక కాదు మాకును నజయ్యుఁడు దానవ [illegible], కా
వరుఁ డగువాఁడు దుష్కరతపంబునఁ [illegible]. 14

ఉ. ఆపరమేశ్వరుం డొకఁడె యాదనుజేశ్వరు [illegible]
తాపము నార్చువాఁ డనుట తథ్యము, [illegible]
నోపెడివాఁడు వేఱొకరుఁ డుండఁడు [illegible] చెప్పుదున్?
బాపమువంతు వచ్చె భువనంబుల నేలఁగ [illegible]! 15

చ. అనవుడు నింద్రుఁ డుల్కిపడి యక్కట! [illegible]!
దనుజులదాడి కోర్చుపుడు దక్కి సుఖించినవాఁడనొక్కొ? నా
మనమున నిండియున్నయవమానము చెప్పినఁ దీఱునొక్కొ? యీ
దినదినగండమై తనరుదేవవిభుత్వము చాలు దేవరా! 16

చ. అనినఁ బితామహుం డిగులు లందినలాభము లేదు ధైర్యముం
గను మని చెప్పి కశ్యపునిఁ గాంచి కుమార! యచింత్యమానసా
తనునిమహత్త్వ మెఱిఁగి నధర్మము హెచ్చినయప్పు డాతఁడే
తనువునఁ బుట్టి యేకరణి ధర్మము నిల్పునొ చెప్ప నేర్తుమే. 17

గీ. ఐనఁ బరమేశ్వరానుగ్రహంబుకలిమి
దీని కొక్కయుపాయంబు గానవచ్చె
దానిఁ దెల్పెద మీర లాదారి నడచి
కనుఁడు ఫల మంచుఁ గూర్మి నిక్కరణిఁ బలికె. 18

సీ. క్షీరాబ్ధియుత్తర తీరంబునం దున్న
యమృతనామక మైనయాశ్రమంబు
యోగీంద్రసేవ్యమై యొప్పు నందుల కేగి
పరమాత్మ, గూర్చి తపంబుచేయ
నుఱుమునా గంభీరముచ్చైస్స్వనంబు వి
స్పష్టాక్షరము నైనసత్యవాణి
యెవ రేమి కోరెద రే నిచ్చెద నటంచు
వీనులవిందుగా వినఁగవచ్చు

గీ. దాని విని నీవు నదితియుఁ దత్పరమతి
“నీవు మా గర్భమునఁ బుట్టు మనెమ్మ”ననుచు
వేఁడుకొనుఁ డప్పుడే మీకు వినఁగవచ్చు
నట్టు లగుఁగాక యనునట్టియమృతవాణి. 19

గీ. ఆవరంబునఁ గృతకృత్యు లయ్యెద రని
వత్సలతఁ బల్కఁ గశ్యపబ్రహ్మ దార
పుత్త్రిలం గూడి విధిపాదములకు మ్రొక్కి
యప్పుడే పాలకడలికి నరుగఁ దలఁచి. 20

ఉ. అంతట నావిభులో ల్వడసి యందఱదీవనలున్ గ్రహించి స
న్మంగళులు కొంతద వ్వనుప నాసభ వెల్వడి వచ్చి కోరిసం
తం దమచెంతఁ జేరిన సనాతనయానము నెక్కి సచ్చిదా
నందమయా! పరాత్పర! సనాతన! జే యన నవ్విమానమున్. 21

కశ్యపాదుల తపస్సు - శ్రీమన్నారాయణస్తవము.

చ. కదలి నదీదానంబునిధి కానసపర్వతపంక్తులన్నిటన్
బాదవఁగ దాఁటి యుద్ధవడి తను త్తరదిక్కునఁ బోయి కేవనా
స్పద మగుదుగ్ధసాగరముఁ బారముఁ జేరి తదంతికంబునం
బదిలముగాఁగఁ గొంత దిగి భానుఁడు చూడనియట్టి త్రోవునన్.

గీ. చొచ్చి పెంజీఁకటులు క్రమ్మి శూన్య మైన
యతివిశాలంబు నైనయయ్యమృతపదము
నందు నిలిచిన, వారందఱు అవతరించి
తపము చేయంగఁబూని రత్యంతనిష్ఠ. 23

గీ. పెక్కువే లేండ్లు తపముగాఁ బించి యట్లు
కాంక్షితార్థాభిసిద్ధికై కశ్యపుండు
పలికె నిట్టులు వేదాంతసభవ్యఫణితి
నిస్తులం బగునారాయణ స్తవంబు. 24

వ. "నమోఽస్తు దేవదేవేశ! ఏకశృంగవరాహ వృషాసింహ వృషాకపే
విష్వక్సేన త్రేతావర్త భద్రకపిల ధర్మరాజ వైకుంఠ అనాదిమధ్య
నిధన సనాతన త్రికామ త్రిధామ త్రిగుణధామ పరంధామ మహా
నాభ లోకనాభ పద్మనాభ ధర్మనాభ గభస్తినాభ ధర్మరూప
విరూప విశ్వరూప సత్యరూప సర్వలోకప్రతిష్ఠ శిపివిష్ట సుతపస్త
పోఽగ్రజ ఖండపరశో హృషీకేశ సూక్ష్మ పరసూక్ష్మ విశ్వమూర్తే
సహస్రశీర్ష సహస్రపాద సహస్రనేత్ర సహస్రబాహో జిహ్మేశయ
బ్రహ్మమయ బ్రహ్మదేవ ద్యావాపృథివీపురుషరూప భూతేశమయ
భూతాధార యజ్ఞాంగ! యజ్ఞపురుష! యజ్ఞఫల హిరణ్మయ విశ్వ
తోముఖ విశ్వసంభవ త్రిభువనవిక్రమ ప్రభాకర శంభో స్వాయంభు
విశ్వంభర సురాసురగురో హిరణ్యాగ్రకేశ పద్మేశయ విశ్వపాలక

సర్వజ్ఞ వరార్థినో స స్త్రాయస్వ త్రాయస్వ నమ స్తే నమః" అనుచు శ్రద్ధాభ క్తిపూర్వకంబుగ నామ పారాయణంబు గావించినంత నింద్రాదిబృందారకబృందం బాకశ్యపునితోఁ గలసి యుచ్చైస్స్వనంబున నిట్లని స్తుతియించె. 25

శా. శ్రీకల్యాణగుణాభిరాము మని కీర్తిం గాంచుచి త్త్వంబునన్
లోకం బెల్లను నీవమై తనరి నీకలో నీవయుపొంగు నా
నాకారాత్మక చిత్రదివ్యమహిమకవ్యాపారపారీణ! నీ
యేకత్వంబు తలంప మాకుఁ దరమా కనే సర్వలోకేశ్వరా! 26

మ. ఒకయాకాశమె పెక్కుకుంభములయం దాకొక్కకక్కైతోఁచున
ట్లొకయాదిత్యుఁడె యూర్మిమాలికలఁదాకనొక్కొక్కఁడైతోఁచుపో
లిక నీ వొక్కఁడవే చరాచరము లోకలిం జొచ్చి నానావిధా
త్మకభావంబునఁ గానవచ్చెదు మహాత్మా సర్వలోకేశ్వరా! 27

మ. సగుణం బంచును నిర్గుణం బనుచు నీకస త్త్వంబుఁ జర్చించునా
నిగమాంతంబులగూఢభావమును వాకణీనాథుఁడే విప్పి చె
ప్పఁగఁ జాలం డన మాకు వేద్యమె మహాకవాక్యార్థగాంభీర్య! మో
జగతీనాటకసూత్రధార! సకలజ్ఞా! సర్వలోకేశ్వరా !* 28

శా. వేదోక్తం బగునెల్లధర్మములకుఁ గవిచ్ఛిత్తి ప్రాప్తించె మా
భూదేవోత్తమయాగభాగములకుం గబూర్వామరుల్ సిద్ధమై
రో దేవా పరమేశ్వరా! దివికి దైత్యుల్ నాథులై యుండ మే
మీడీసత్త్వము నెత కోర్చెదము తండ్రీ! సర్వలోకేశ్వరా! 29

---

* ఇంతవరకును గల గ్రంథము 1919 సంవత్సరము పరభాగమందును, దీని తరువాత గ్రంథ మంతయు 1939 సంవత్సరము కడపటి భాగమందును రచియింపఁబడినది.

శా. లోకంబెల్ల నధర్మతప్త మగు టాకర్ణించి దుఃఖించి నా
నాకంబున్ బలియిచ్చి యాబలికి నూత్నసంపల్లు పోకార్చి యా
వీకాశంబున విశ్వపాలనవిధిన్ గా వేంచేయుసిరపుక్తై
నీకాళ్లం బడవచ్చినాము కరుణ న్వీక్షింపు సర్వేశ్వరా! 30

క. అని బహుభంగుల వారలు
వినుతు లొనర్పంగ నాది♦విష్ణువు గగనం
బుననుండి యదృశ్యుండై
స్తనితోక్తుల ని ట్లనెం బ్ర♦సన్నుం డగుచున్. 31

గీ. విమలవిజ్ఞానకశ్యపా! ♦విబుధులార!
మీతపోయోగనిష్ఠకు ♦మీస్తుతులకు
సంతసించితి,మీశ్రమ ♦సార్థకముగఁ
గోరుకొనుఁడు వరంబు మీ♦కోర్కె తీర్తు. 32

సీ. ఆమాట వీనుల ♦కమృతోపమానమై
తనరంగ నమరుల♦తల్లిదండ్రు
లదితికశ్యపులు బ్ర♦హ్మానందపడి నమ
స్కారం బొనర్చి యం♦జలిఘటించి
యవ్యయానందద♦యామయా! సురలక
ష్టంబు గ ట్టెక్కింప ♦జగముఁ బ్రోవ
నమరేంద్రుతమ్ముఁడ♦ వగుచు మాగర్భంబు
నం బుట్టు మంచు వ♦రంబు వేఁడి

గీ. రంత నిర్జరు లైకకం♦ఠ్యంబు గాఁగ
నిఖిలలోకేశ! మాజన♦నీజనకుల
కోర్కె నెఱవేర్చి మామది♦కుందు వాపు
మనుచుఁ బ్రార్థించి మఱియు ని♦ట్లనిరి భక్తి. 33

గీ. అదితిగశ్యపుండును నీ ♦ నవతరించి
తేని విలసిల్లు మాయింటి♦ తేయసంజ్ఞ
దివ్యతేజంబు పొసఁగెడు ♦ తేజరిలుట
మాకు దేవపదంబు స♦మ్మాన్య మగును. 34

చ. అనఁగ సనాదిమధ్యలయుఁ♦ డా భగవానుఁడు వారిచిత్తముల్
తనియఁగ మీకుఁ గోర్కి సఫ♦లం బగు మీ కగు భద్ర మిండ్లకుం
జనుఁ, డొనరించి శత్రుకుల♦నాశము మీ దగు యాగభాగభా
జనతయు మీమహత్త్వమును♦ జక్కఁగ నిల్పెద నంచుఁ బల్కినన్.

చ. అమరులు సిద్ధసాధ్యమురు♦దాదులు ధన్యుల మంచు హర్షనా
దము లెసఁగంగ నంబనశ♦తంబు లొనర్చుచు నప్పుడే బలి
ప్రముఖులు వెంగినట్లు సుర♦రాజ్యము చేకుఱినట్లు పొంగుచున్
దమమునుపడ్డపాట్లు పరి♦తాపము తీఱె నటంచుఁ గుల్కుచున్. 36

గీ. ఆత్మసంకల్పసిద్ధికి ♦ నలరుదితి
కశ్యపస్తుల వెంబడి ♦ గగనగతిని
తూర్పుగా వచ్చి మునిగణా♦స్తుత్య మైన
కశ్యపాశ్రమమునకు ను♦త్కంఠఁ జనిరి. 37

వ. అట్లు వా రండఱు బ్రహ్మర్షిగణసేవితం బైనయాతపోవనంబునం దాష్పణ్యాదంపతుల నారాధించుచు బ్రహ్మపారాయణపరాయణులై నారాయణావతారమున కెదురుచూచుచున్నంత. 38

వా మ నా వ తా ర ము

చ. త్రిదశకులంబు భవ్యగుణ♦దివ్యసుమంగళకల్పవల్లి య
య్యదితిని [illegible] యును♦ [illegible] లేక వెల్గుచున్
గిరులకు [illegible] ♦[illegible] నిండినయాదితేజమున్
[illegible] ♦ [illegible] దివ్యసహస్రవర్షముల్. 39

వ. అంత. 40

చ. కలఁ డని విశ్వసింపఁ దగు♦కార్యముచూపినసన్మయుండు నీ
కలిగిన దెల్ల కల్ల యని ♦గట్టిగఁ దెల్పిన యైంద్రజాలికుం
డిల మును నాల్గుమాటలు లుద♦యించినచిన్మయుఁ డాదితేయవి
రులు ముదమంద దైత్యు లసు♦రుల్ భయ మందఁగఁ బుట్టె బొట్టియై.

ఉ. అప్పుడు కశ్యపాదికమ♦హర్షులు దక్షముఖప్రజాపతుల్
ముప్పులు దప్పినార మని♦మ్రొక్కుచు నుండఁగ నేమిచెప్ప!మా
తిప్పలు తప్పె నంచు నహి♦దేవనరాదులు భక్తిభావముల్
చిప్పిల శ్రీహరిం దలఁచి♦ చిందులు త్రొక్కిరి ముజ్జగంబులన్. 42

గీ. అంత లోకేశుఁ డచ్చటి ♦కరుగుదెంచి
యదితిసుతునకు సాష్టాంగ ♦మాచరించి
యీకుమారుండు ప్రభవిష్ణు ♦వీశ్వరుండు
విష్ణు వని పల్కి చయ్యన ♦వెడలె నపుడు. 43

సీ. కాలాంబుదశ్యామ♦కమనీయవిగ్రహా!
వామనాకార! శ్రీ వత్సవక్ష!
ఉత్ఫుల్లరక్తాంబు♦జోల్లసల్లోచనా!
ధీరప్రసన్నగం♦భీరవీక్ష!
శతకోటిసూర్యతే♦జఃపుంజభాస్వరా!
సాక్షాత్కృతాఖిల♦సాధురక్ష!
ధర్మసంస్థాపనా♦ర్థప్రాప్తసంభవా!
స్పష్టీకృతాఖిల♦దుష్టశిక్ష!

గీ. యోగ మష్టగుణైశ్వర్య ♦మాగమములు
నిగమములు నీవ యజ్ఞప్ర♦ణేత నీవ
క్రతుఫలంబును నీవ యా♦గంబు నీవ
సర్వమును నీవ యీశ్వరా! ♦శరణు శరణు. 44

గీ. అనుచు బ్రహ్మర్షి దేవర్షు ♦లమరవరులు
బహువిధంబులఁ బొగడ నా♦పరమపురుషుఁ
డెఱిఁగి యుండియు నెఱుఁగని♦ తెఱఁగు దోఁప
ముద్దుపల్కుల నిట్లని ♦మాదరించె. 45

క. ఎందుకు వచ్చితి రిందుల
కుం దెల్పుఁడు వేల్పులార! కోరిక పారం
బొందఁగఁ జేతును నావుడు
నందఱు నంజలి ఘటించి ♦యని రేకముగన్. 46

చ. బలి యనుదైత్యనాయకుని♦బారికిఁ దాళఁగ లేక లోకముల్
సలఁగిన నెల్లధర్మములు ♦నాశనమైనవి, యేమి చెప్ప? మా
ఖలుఁడు విరించి దత్తవర♦గర్వమదాంధుఁడు పెట్టినట్టితి
ప్పలు తలపోసినంత మది♦ భగ్గున మండుచునుండె నీశ్వరా! 47

గీ. హరిహరీ! యాతఁడాడిన ♦ దాట గాఁగఁ
బాడినది పాట గాఁగ ని♦ప్పటికిఁ జెల్లు
ముజ్జగంబుల వానికి ♦ నుజ్జి లేఁడు
నీవుదక్కంగ, మాకింక ♦నీవ దిక్కు 48

క. మునిదేవపితౄణము దీ
ర్చనుపాయము లేక భూమి♦సురులేడ్వఁగఁ ద
ర్పణహవ్యకవ్యములు చెం
దనుపాయము లేక మేము ♦దుఃఖింతు మిటన్. 49

గీ. నాకవాసంబు తొలఁగిన♦మాకు నింక
నాకలోకంబుగతి చెప్ప ♦నాల్కరాదు,
దేవరా! నీకుఁ దెలియని♦ దేమి కలదు!
మనసు నిల్వక చేసిన♦మనవి గాక. 50

చ. శరణు పరాత్పరా! శరణు ♦ సర్వజగన్నిలయా [illegible]!
శరణు, భవత్పదాబ్జముల ♦ సన్నిధి పెన్నిధిగా [illegible]
కరుణకు దోసి లొగ్గితిమి ♦ కావు మి దే [illegible]
ల్లరకును దొంటిధర్మవిధు ♦ లన్ విలసిల్లెడు [illegible] వే! 51

చ. కడపటికై త్రియాత్ర గజ ♦ గం బఖిలంబును [illegible]
ప్పుడు హయమేధయాగమును ♦ బూనికతో నొనరింపుచుండ, నే
వడుపున నాబలలిం గనియ ♦ వచ్చునో యోగతిఁ [illegible] వచ్చునో
యెడఁదఁ దలంచి లోకముల ♦ కెల్లశుభం [illegible] యీశ్వరా!

చ. అనవుడు వానునుండు నర ♦ హాసముతో [illegible], [illegible]
స్తనయుఁడు వేదవేత్త ముని ♦ [illegible]
త్యునిహయమేధవాటికిని ♦ [illegible]
నను వగుకీర్తితో మెలఁగి ♦ యచ్చట [illegible].

గీ. ఆసుధామయవాక్యల ♦ నాలకించి
సురల సోత్సాహముగఁ బురం ♦ [illegible]
రాతఁ డానందమునఁ గాంచి ♦ నమునగు [illegible]
నతఁడు ధన్యుండ దేవరా! ♦ యనిమె [illegible] 54

—వామనమూర్తి బలియాగశాల [illegible].—

సీ. బ్రహ్మచర్యం బుట్టి [illegible]
మజినోపవీతమహాం ♦ జ్యాదు లలర,
వేదవేదాంతవి ♦ వేకంబు కనుపట్టు
నట్టులు మేధావి ♦ బొట్టు తనర,
జ్ఞాననేత్రము వికా ♦ సము నొందినట్టులు
బ్రహ్మతేజంబు వ ♦ క్త్రమున నెలయ,
ధర్మసంస్థాపనార్థము పుట్టినట్టులు
దండంబు నాతప ♦ త్రంబు మెఱయ,

గీ. పొత్తులం దున్నయాచిన్ని♦పొట్టి పాప
క్రొత్తవడు గైన బాలుని♦కొమరుమిగుల
నఖిలమునులును దేవత♦లరయుచుండ
నాబృహస్పతిమెదుటం♦ బ్రత్యక్షమయ్యె. 55

క. గురుం డామాయావటుకుని
కరముంగొనె, నంత వారు♦ గగనగతి నిశా
చరయజ్ఞవాటిదరి జే
రిరి, కరమును వదలి గురుం డ♦దృశ్యుం డగుచున్. 56

గీ. వెనుక నేతెంచు నింద్రాది♦విబుధవరులం
గలసి యాకాశమందుండి♦ కాంచుచుండె
వామనుండు క్రిందికిం దిగి♦ నప్పుడల్ల
నల్లనన్ యాగశాలలో♦ నడుగుపెట్టె. 57

సీ. దైతేయవీరు లందఱు మెచ్చి తల లూఁప
బలిచక్రవర్తివైభవము పొగడి
పండితు లెల్ల సెబాసని యాలింప
హయమేధయాగంబు ♦నభినుతించి
మును లెల్ల తత్త్వంబు ♦గని కన్ను తెఱవంగ
హోమమంత్రార్థంబు ♦లుగ్గడించి
సభ్యులచిత్తకంజాతముల్ వికసింప
బహుయజ్ఞఫలము ♦లుపన్యసించి

గీ. ఇతఁడు హరిహరధాతలం ♦దెవఁడొ యనుచు
వింతగా నెల్లరుం జూడ ♦వేదశాస్త్ర
మూర్తియో యన వామన♦మూర్తి ముందు
క్రమముగాఁ జని దానవ♦ప్రభుని గాంచి. 58

ఉ. పాండవవంశవర్ధన! వదాన్యయశోధన! లోకపాలసం
భావితలోకపాలన! విమర్దితవీరవితాన! ధీరతా
ప్రాభవబలేంద్ర! నీవు కడుఁ ధన్యుఁడ వీహయమేధమందు నీ
ప్రాభవ మరయ నెంతయు నపూర్వము దీన శుభంబు నీ కగున్. 59

తే. అనుచు దీవించి, యానంద సమాదరంబు
లెసఁగ బలి లేచి తనవంకఁ గాంచుచుండ
నారయు బ్రహ్మాదిబుత్విగంతరముఁ జొచ్చి
మంత్రతంత్రపరిజ్ఞానమహిమ తెలుప. 60

సీ. ఒకచోట వేదపాఠకులు కవళ్లలోఁ
దడఁబడ ముందుపదంబు తెల్పి,
ఒకచోట యజ్ఞాంగ మొకదాని కొక్కటి
గోచరింపఁగ దానిగుర్తు చెప్పి,
ఒకచోట యాగోపయుక్తవస్తువులలో
గట్టితప్పులు వేలు పెట్టి చూపి,
ఒకచోట మంత్రంబు లుచ్చరించుటలోని
స్వరదోషములు చెప్పి సంతరించి,

తే. తనదుమాటకు నడ్డంబు దగిలినట్టి
దైత్యగురుఁ డగుశుక్రుని దక్కినట్టి
సర్వజ్ఞుల యుక్తిశాస్త్రప్రమాణ
సరణి నిశ్శంకముగ నిరుత్తరులఁ జేసె. 61

క. అంత బలీంద్రుం డద్భుత
సంతోషము లెసఁగ మ్రొక్కి సాత్త్వికవృత్తిన్
చెంతఁ గలపైఁడిపీటఁ ద
నంతన వామనుని నిలిపి యభిముఖుఁ డగుచున్. 62

ఉ. ఎక్కడివాఁడ? వెక్కడికి నేఁగెద? వెవ్వరివాఁడ? వేలనీ
విక్కడి కేఁగుదెంచితి? మునీంద్రకుమార! భవాదృశుండు నా
కెక్కడఁ గానరాఁడు గన నీడునఁ జిన్నవు తెల్విఁ బెద్దవై
వెక్కజ మయ్యెఁ జిన్నవడుగా! తెలుపం దగు నీదువృత్తమున్. 63

చ. అన విని వామనుండు దరహాసముతో నసురేంద్ర పాకశా
సనవరుణాంబుజాసనులు సల్పినకైవడి నశ్వమేధ మీ
వొనరుచువార్త వించుఁ గన నుత్సుకతం జనుదెంచినాఁడ నా
కనుఁగవ ధన్యమయ్యె నధికం బగుపుణ్యము నీకుఁ గల్గెడున్. 64

గీ. వర్ణములయందు బ్రాహ్మణవర్ణ మాఢ్య
మాశ్రమములందు గార్హస్థ్య మర్హతమము
క్రతువులం దశ్వమేధయాగంబు ఘనము
దానవులయందు సత్యవర్తనుఁడ వీవు. 65

వ. సువర్ణశృంగుండు లోహాక్షురుండు వాయుజవుండు స్వర్గేతుండును
కాంచనగర్భగౌరుండు విశ్వయోనియు నగుపరమపురుషుని కభీష్టం
బగునశ్వమేధము సర్వకామప్రదంబై సకలపాపనాశకంబై స్వర్గాది
సకలసౌఖ్యంబు లొసంగు నని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అచింత్యవైభ
వంబున దాని నాచరించునీ కందరానిఫలంబు గలదె? దైత్యనాయకా!
నీజన్మము తరించినది. అని పలుక బలీంద్రుఁ డానందపరవశుండును
భక్తియుక్తుండునై యంజలి చేసి. 66

చ. అనఘ! మహానుభావ! సకలాగమకోవిద! విప్రబాల! నా
జననము ధన్యమయ్యెను నిజంబుగఁ దావకదర్శనంబునన్
ననుఁ గరుణించి తెల్పుము వినం దగునీచరితంబు, నీవు కో
రినవర మిచ్చెదం గొని తరింపఁగఁ జేయుము నన్నుఁ గూరిమిన్. 67

వ. అనిన విని వామనుం డిట్లనియె. 68

క. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గూఁతుఁను
నల్లుండును గొడుకు కోడ కలన్నయుఁ దమ్ముం
డిల్లును వాకిలి యనునవి
యెల్లయుఁ దెల్లంబు కల్ల కయే మనువాఁడన్? 69

ఉ. కోరిక లేదు రాజ్యమున, కగుజ్జము లేన్గులు పల్లకీలు సం
బారము వెండి కబగరువు భామినుల లక్కఱ లేదు నాకు నేఁ
గోరుదు వేని ధర్మమునఁ కగూరిమి యోని త్రిపాదమాత్రమా
ధారుణి నగ్ని దాఁచుకొనక దానముచేయుము దానవోత్తమా!

వ. అనవుడు మాయావటువున కసురపాలకుం డిట్లనియె. 71

చ. వడుగవు చిన్నపిల్లఁడవుక వాంఛ లెఱుంగవు పెద్దవారినే
నడుగవు తోడివారిసుఖ కమైనను జూడవు గాక, నన్నుమూఁ
డడుగుల నేల కోరుదె? యిక దా భవదీయవరంబు? లక్షకో
టడుగుల మేరకోరుకొనుకమా మునిబాలక! నీ కొసంగెదన్. 72

వ. అన విని శుక్రాచార్యుండు. 73

ఉ. ఈవల దీవరంబు దనుజేశ్వర! యీవర మివ్వవద్దు మా
యావటు వీతఁ డాహరి, సురావళికోరిక దీర్పఁబుట్ట ని
ద్రావరజుండుగా, నిది యథార్థము నమ్ముము, నేల గీల తే
దావల కొంప మున్గు నిపుడు డావలి కీతని సాగనంపుమీ! 74

చ. అన విని దైత్యరాజు నిజమా యిది యంచు నొకింత సేపు నె
మ్మనమునఁ జింతచేసి హరి మాణవకుం డయి యేమిచేయు న
న్నని తనలోన నవ్వుకొని యబ్బినపాత్రము వీడవచ్చునే
యనుకొని లేచి చేతఁగొని యర్ఘ్యజలాంచిత హేమపాత్రముఁ. 75

వ. వామనుం జూచి ససంభ్రమంబుగ. 76

చ. తిరుగుము తూర్పుగాఁ, దిరిగితిన్, గొను, మీఁదగు, నేమి కావలెన్?
ధరణి కియత్ప్రమాణము? పదత్రయమాత్ర, మొసంగినాఁడ, నా
కరమున ధారపోయు,మనఁగా గురునానతి దాఁటుచుంటి నా
స్థిరమతి లేనియట్లు గురుఁడిక్కు- కనుంగొనె,శుక్రుఁ డిట్లనెన్. 77

చ. కరమున ధారవోయకుము,కారణ మేమి?వటుండు కాఁడు నే
నెఱుఁగుదు, నెవ్వఁ డీతనుఁ,డుపేంద్రుఁడు,సత్య, మెసత్య,మైనచోఁ
బరమముదంబు,వంచనము,వంచనమా?హరి తానుగా మద
ధ్వరమును జూడ వచ్చి సను దానము కోరెను ధారవోసెదన్

ఉ. ఎందు లభించు శ్రీహరికి నీ డగునుత్తమదానపాత్ర?మే
నిందుకు జంక నంచుఁ గవికిం గేర్పడఁ బల్కి,బలీంద్రుఁ డార్య!చా
పందగు నీకరం బనఁగ వామనుఁ డింకను వానిపాప మే
పొందఁగ తూర్పుగాఁ దిరిగియుండియె చాపెను సవ్యహస్తమున్.79

వ. అంత దానవాన్వయవినాశసూచకంబుగా దక్షిణహస్తంబు చాచిన
యావటువుసభూషణపూర్వాం బ్రశ్రుతచరం బాసురశ్రీజిహ్వాగ్రానముత్ప
న్నం బచింత్యవైభవం బమేయమహిమంబు నైనదివ్యరూపం బవలో
కించి పరేంగితజ్ఞుండును బరమపావనుండును బద్మనాభభక్తుండు నగు
ప్రహ్లాదుఁ డాసన్నం బగుపౌత్రునియధఃపతనంబున కంతరంగంబునఁ
దలంకియో వామనావతారతత్త్వం బుపదేశింప నూహించియో
సత్వరంబుగ మనుమని సమీపించి. 80

ఉ. ఆఁగుము ధారవోయ కసురాధిప!నీప్రపితామహున్ మహా
భాగుని గూల్చినట్టిహరి వామనుఁడై నిను మట్టువెట్టఁ దా
నీగతి వచ్చె నన్నబలి యిట్లనె నా కిఁక నేమి కావలెన్?
యాగఫలప్రదాత తనయంతన వచ్చుట భాగ్యమే కదా! 81

చ. అడిగెడువాఁడు విశ్వమున కంతకుఁగారణ మైనయాశ్వరుం,
డడిగెడువాఁడు లోకములనెల్ల జయించినదానవేశ్వరుం,
డడిగినభూమి మూఁడడుగులంచు మనంబునఁ గొంకుచుండ,ని
వ్వడువున నడ్డుపెట్టఁ దగవా?పరమేశ్వరభక్తబాంధవా! 82

గీ. 'దేహి' యని వచ్చు నెవ్వఁడు, 'దేహి' యన్న
వానిఁ బొమ్మను నెవ్వఁడు,వారిరువురి
నాశ్రయించును బెద్దమ్మ యంచుఁ బెద్ద
లన్నమాటలు వినవె? నీవదియుఁ గాక. 83

గీ. బ్రాహ్మణుని కిచ్చెద నటంచుఁ బ్రతినచేసి
యివ్వకుండినపాపాత్ముఁ డీధరిత్రి
బ్రతికి నింద కలక్ష్మికిఁ బాత్రుఁ డగును
జచ్చి నరకముఁ గాంచు నిశ్చయము గాఁగ. 84

గీ. అన్యవిప్రుండు యాచకుఁ డైనయపుడె
యాడి తప్పినచో నిట్టికీడు గలుగ
దాదివిష్ణువె యర్థి యై నప్పు డాడి
తప్పితే వచ్చుదోషంబు చెప్ప నగునె? 85

క. కావున నీకు నమస్కృతి
గావించెద నీదుమాట గావింపమి కే
నీవడుగున కిచ్చెద నితఁ
డీవేఁడిన దంచుఁ బలికి యీక్షించి హరిన్. 86

చ. మరల నిఁకొక్కమాటు బ్రీతిమాటలెడ వామన!యల్పమాత్రభూ
తర మిది యేల?యిప్పుడను బట్టుము వాఁడ్విపరీత విలాసుం
ధర సకలంబు నా,వటువు దానవనాధ! త్రిపాదభూమియా
దగమున నిమ్ము చాలు నగి దాన జగత్త్రియ మిచ్చినట్లగున్. 87

గీ. అనఁగ బలిచక్రవర్తి వామనుకరమున
"విప్రరూపాయ విష్ణవే విశ్వరూప
ధారిణే త్రిపదాని దదామి తుభ్య"
మనివచించుచు ధారవోసెను ముదమున. 88

వామనుని విశ్వరూపము

వ. అంత వామనుఁ డవామనుండై భూవలయంబు పాదద్వయంబు, పిశా
చంబులు పాదాంగుళులు, మరుత్తులు పాదసంధులు, సాధ్యులు జంఘలు,
విశ్వేదేవులు జానువులు, రుద్రులూరువులు, లక్ష్మీమేధాధృతికాంత్యాది
విద్యాగణంబు కటిప్రదేశంబు, ప్రజాపతి గుహ్యంబు, వసువులు పృష్ఠంబు
గంధర్వభుజంగు లూర్ధ్వాధరోదరభాగంబులు, స్వర్గద్వారంబు నాభి,
వేదం బురంబు, బ్రహ్మ హృదయంబు, ధర్మంబు మానసంబు, విదిశలు
బాహువులు, గుహ్యకులు హస్తాంగుళులు, యక్షులు నఖంబు, లదితి
మహాదేవి కంఠంబు, వైశ్వానరుండు ముఖంబు, వాయుదేవుండు
నాసిక, సర్వయజ్ఞంబు లోష్ఠంబులు, సర్వచ్ఛందస్సులు దంతంబులు,
సరస్వతి జిహ్వ, మిత్రత్వష్టలు భ్రూయుగంబు, రవిచంద్రులు నేత్రం
బులు, దిగశ్వి దేవతలు కర్ణంబులు, వైకుంఠంబు లలాటంబు, ద్యులోకం
బుత్తమాంగంబు, మేఘమండలంబు శరీరకాంతి, సూర్యకిరణంబులు
శిరోజంబులు, తారకలు రోమకూపంబులు, దివ్యాప్సరసలు దేహ
రేఖలు, శక్రాది దేవతలు సర్వాంగతేజంబు, దేవర్షులు పౌరుషంబు
నుంగా, వివిధదేవమయం బగువిశ్వరూపంబును గ్రమక్రమముగా
దశదిశలకు విస్తరింపఁజేయ నచింత్యమైనయావిజృంభణంబున
కత్యాశ్చర్యపులకితాంగులై మహర్షులు. 89

చ. మొదల నురంబుతోడ సరిపోయినకశ్యపసూర్యమండలం
బదె కనుచుండఁగా నుదరమందు కనంబడి యంతలోనె నా
భిదరిఁ గనంగ వచ్చి యటుపిమ్మట నూరుయుగంబుచెంతఁ దాఁ
బొదలుచు నంత జానువులపొంత్తున నొప్పె మహాద్భుతంబుగన్. 90

వ. అనుచుఁ బ్రశంసించి యానందపరవశులై [illegible]
కించుచున్నంత. 91

గీ. దానవేంద్రునిమాట సత్యంబు గాఁగ
విశ్వరూపంబు దాల్చిన విష్ణు వప్పుడు
ధారవోసినయాత్రిపదంబు లనఁగఁ
ద్రిభువనంబులు గైకొని తృప్తి గాంచె. 92

వ. ఆసమయంబున. 93

శా. లోకాతీతము లోకపూర్ణము దురాలోకం[illegible] ల్వివి
శ్వాకారప్రథిమంబు దానవవిభుండాశ్చర్య మేపార నా
లోకింపం గని దైత్యవీరులు ఖలుల్ క్రమ్మి[illegible] నా చక్రమై
నేకంబై పడి రావతంగములు నక్రహ్నం [illegible] గేర్చెడిన్.

వ. మఱియు వివిధాయుధహస్తులైన విప్రచిత్తి [illegible] మహామోఘు
లుగ్రక్రోధమూర్తులై హృషీకేశుం జుట్టుము[illegible] [illegible] వామనమ్ము
శిక్షకుండు. 95

చ. కరపదతాడనంబు లసిఘాతగదాహతి [illegible] ము
ద్గరపరిఘాప్రహారములుగా బలి యట్టులె [illegible] ను
ర్వరపయిఁ గూల్చి యద్దనుజసైన్యము [illegible]
హరణ మొనర్చి నిల్చె దనుజాధిపుముందట వామనుండిటన్. 96

వ. అప్పుడు బలీంద్రుండు చేతులు జోడించి ప్రముక్త... 97

బలి వామనుని స్తుతించుట.

శా. ఏయోగంబున నేతపోమహిమ నిక్కెక్కి [illegible] నీ
మాయామానుషవిగ్రహా! విదితసత్యాజ్ఞాగ్రహానుగ్రహా !
నాయౌద్ధత్యము నిన్ను [illegible] [illegible] నా
కీయోగం బెటు లబ్బెఁ? గాన నదిమ్రోలే చే[illegible] [illegible]. 98

ఉ. ధన్యుఁడ నైతి నీపదసరోజదాసుఁడ నైతిని, ముజ్జగంబులన్
గణ్యుఁడ నైతి నీశుభవర్తనంబులు నీకు వశంబుచేసి, నే
మాన్యుఁడ నైతి నీపరమంబగు తత్త్వము గాంచువారిలో,
నన్యునిగాఁ దలంపకు మిఁకనైన ననుం గృపఁ జూడు మీశ్వరా!

వ. అనుచు ముకుళితనయనుండై యొకింతసేపు మహామహిమసంపన్నుం
డగుశ్రీమన్నారాయణునిదివ్యరూపంబు మనసార ధ్యానించి యావ
టుఁడా పరమేశ్వరునకు మరల నమస్కరించి దేవదేవా! ఇఁక నా
గతి యేమి? నే నేమి చేయఁదగు నాన తిమ్మని సవినయంబుగ
నర్థించిన నప్పరమాత్ముఁడు. 100

చ. మనుజుల బాధపెట్టకు మహర్షులతోఁ గలహింపఁబోకు మిం
ద్రునికి మదగ్రజన్మునికి ద్రోహముచేయకు మెన్నఁడుం దదు
క్తిని శిరసా వహించి పరకీయము దాఁటకుమీ మదాజ్ఞ యీ
విని ననుఁ దప్పినాఁడ వసురవేల్పులుఁ జూతురు నిన్నుఁ గూరిమిన్.

మ. ధరణీచక్రము నాకలోకమును బాతాళంబు దేవేంద్రుఁడే
పరిపాలించెడుఁ, దక్కలోకములు దిగ్భాగంబులుం దొల్లి మె
ప్పుగ పాలించిరి వారలేలెదరు, నావాక్యం బలంఘ్యంబు, యీ
మదినూనం జెడఁగొట్టి చక్రమునకుం ద్రాణంబు లీఁబోకుమీ!

మ. హితమే నొక్కటి చెప్పెదన్ వినుము నీవిక్కట్టు నూహించి నీ
యతిధైర్యంబు నివదాన్యతయు సత్యంబున్ గొంచి నీతోంటియు
న్నతి భావించి వధింప లేక బ్రతుకుంగా నెంచు నీ కిచ్చితిన్
సుతలం బందుల కేగు మింక దితివంశ్యుల్ తోడుగా దానవా!

ఉ. ఇంపుగ నచ్చలీంద్రుఁడు జనార్దన! నందన, మానసంబు నా
... ఇట్టులో? యచటఁ గ్రీడసెడినా పని యేమొ? నీకు నే
నేవిధిఁ గూర్తునో? యనఁగ నీశ్వరుఁ డిట్లనె దానవేంద్ర! దై
త్యావన మాచరింపు సుతలావనిపాలన మీ వొనర్చుచున్. 104

సీ. నియమంబు లేనియధ్యయనంబు నశ్రోత్రి
యంబైనపితృదేవతార్చనంబు
దక్షిణ లేనియధ్వరము ఋత్విజులు గా
కున్నవార లొనర్చుహోమములును
శ్రుతివిహితముగ సంస్కృతము కానిహవిస్సు
నశ్రద్ధగా నిచ్చునట్టియీవి
మద్విరోధు లొనర్చుమహితకార్యంబులు
మద్భక్తనిందకుమంచిపనులు,
గీ. అనెడు నివి యెల్లనీభాగమునకు వచ్చు
వానితో జీవనము చేయవచ్చు నీకు
సుతలలోకనివాసంబు సుఖముసంగఁ
బొమ్ము దానవ! సపరివారమ్మునంగ. 105
గీ. భగవదాజ్ఞాప్రకారమా బలి వెడలెను
వామనుఁడు మాయమై త్రిదివంబుఁ జేరె.
శక్రుఁ డగ్రేసరుం డయి చనుచునుండ
సకలదేవత లరిగిరి సదనములకు! 105
వ. అంత. 107

నాగబాధితుఁడగు బలి సుతలమున శ్రీహరిని స్తుతించుట

మ. దనుజానీకము బంధుమిత్రగణముల్ దారాత్మజుల్ తోడ రాఁ
జని వైరోచని యిమ్ముగా సుతల మాసాదించెనో లేదొ యం
తన నాగంబులు వచ్చి వానికరపాదం బొందుగాఁ గట్టినై
చె నహా! యీశ్వరమాయ! చూడు బలికింజేటయ్యె సర్పంబులన్.
వ. అయ్యవసరంబున నాగబంధంబులవలనివేదన దుర్భరంబై కనుపట్టి గుట్టు వదలక బలీంద్రుఁడు లోలోనఁగుందుచుండ భార్యాపుత్త్రమిత్రాదులతనికష్టంబు గాంచి మొఱ్ఱపెట్టుచుండ దానవపసు లంపటు

ని దేమి వింత! పాములెక్కడ? బలిచక్రవర్తిని బధించు టెక్కడ?
చూచెద రేమి? పట్టి లాగి కొట్టి కోసి చీల్చెదము గాకయనుచుఁ
బెద్దగా నఱచుచుండి రప్పుడు. 109

క. ఆదారిఁ బోవునారదుఁ
డేదో సంకులనినాద ♦మీక్షించెదఁ గా
కాదెసకుఁ బోయి యని తా
నాదానవు లున్నచోటి ♦కరుదెంచి వెసన్. 110

ఉ. కాంచి బలీంద్ర! నీవు పడు♦కష్టము చూచి విచార మయ్యె, భా
వించఁగ దీనికారణము♦ విష్ణునిమాయఁ దోఁచె, బంధముల్
ద్రెంచఁ దలంతు రేని పది♦రెట్లగునాగులబాధ, గానఁ గా
వించుము శ్రీహరిస్తవము ♦ క్రీడతొలంగునుబన్నగాళిచే 111

గీ. అనుచు వైరోచనికి విరిం♦చసుతుండు
ఘనతరం బగునాగపీ♦డనము తొలఁగ
దేవదేవస్తవంబు బో♦ధించి చనియె
భక్తితో దానిఁ బఠియించె ♦బలియు నిట్లు. 112

గీ. సప్తలోకంబులను మీఁద ♦సప్తలోక
ములను గ్రిందను నిర్మింప ♦మూల మగుచు
సప్తసూర్యాత్మమహిమ వి♦శ్వమున వెలుఁగు
సచ్చిదానందతత్వంబు ♦ సంస్మరింతు. 113

గీ. విశ్వ మంతయు నెందు నా♦విర్భవించు
నిఖిలలోకంబు లెద్దాన ♦నిలిచియుండు
సర్వజగములు నెందులో ♦సమయు నట్టి
సచ్చిదానందతత్వంబు♦సంస్మరింతు. 114

గీ. సకలభూతప్రపంచంబు సంహరించి
యోగియై సంవిదాకృతి నుండియుండి
వెండియును దాని సంతను విడుచునట్టి
సచ్చిదానందతత్త్వంబు సంస్మరింతు. 115

గీ. శిష్టసంరక్షణము దుష్ట శిక్షణంబు
ధర్మసంస్థాపనంబు నధర్మనిహతి
యాచరింపఁగ నవనిపై నవతరించు
సచ్చిదానందతత్వంబు సంస్మరింతు. 116

గీ. వేదములు భూమి విప్రులు విబుధవరులు
కష్టముల మున్గినప్పుడు కావఁ బూని
మత్స్య కూర్మ వరాహ సిం హంబులైన
సచ్చిదానందతత్వంబు సంస్మరింతు, 117

గీ. తనయు నొకని నపాంతరతముఁ డనంగ
నాత్మసంకల్పమునఁ గాంచి యతనిచేత
వేదముల కర్థములను జెప్పించినట్టి
సచ్చిదానందతత్వంబు సంస్మరింతు. 118

గీ. మున్ను గురుశాపహతుఁ డయి పుట్టుగుడ్డి
యైనదీర్ఘతముం డను నసఘుమతికి
ఋషికులాలంకృతికిఁ గన్ను గలిగించినట్టి
సచ్చిదానందతత్వంబు సంస్మరింతు. 119

గీ. పరిబల మైనట్టిమొసలికిఁ బట్టుపడుచు
దిక్కు గానక మొఱపెట్టి దేవదేవ!
కావు మన్నట్టిగజరాజుఁ గాచినట్టి
సచ్చిదానందతత్వంబుసంస్మరింతు. 120

గీ. భక్తవత్సల!నీపాదాబ్జములు తలఁప
సకలసంసారబంధముల్ సడలు ననఁగ
భుజగబంధంబు సడలు టబ్బురమె? దేవ!
సకలజగదీశ్వరా!నమస్కారశతము. 121

క. అని భక్తియుక్తుఁడై బలి
వినుతింపఁగ సంతసించి విష్ణువు గరుడున్
బనిచెను బలిపన్నగబం
ధనమోక్ష మొనర్ప నతఁడు తత్క్షణము వడిన్. 122

చ. సుతలము చేరఁ జూచి యహిశూరులు కాతరులై బలీంద్రుతో
ధృతియుఁ బరిత్యజించి పరు గెత్తిరి భోగవతీపురంబు,న
ట్టితతిని నైజదుర్గతి కడిందివిషాదము గొల్ప దైత్యుఁడా
నతముఖుఁడై నఁ గాంచి ఖగనాయకుఁ డిట్లనె నూఱడించుచున్.

ఉ. కాలవశంబు దుఃఖము సుఖంబును దీనికి నింత కుందఁగా
నేల!మదాంధవృత్తి జగదీశ్వరుఁ గానక నేన కా జగ
త్పాలుఁడ నంచుఁ బొంగి బహుభంగులఁ బాప మొనర్చినాఁడ వా
కాలమునందు తత్ఫలము గాంచక తప్పునె దానవేశ్వరా! 124

ఉ. ఇప్పటికైన నీహృదయ మేగతి నున్నదొ చూడఁగోరి తా
నిప్పగిదిన్ జగత్పతి పరీక్ష యొనర్చి యహీంద్రబంధముల్
తప్పఁగఁ జేసె నింకఁ బదిలంబుగ నుండుము నీకుఁ దానుగాఁ
జెప్పు మటన్న మాటలు వచించెదఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా! 125

గీ. "సుతలమం దిప్పు డీవున్నచోటినుండి
రెండుక్రోసులవఱకుఁ బోకుండవలయు
దాఁటఁ గూడదు సమయంబు దాఁటితేని
చెప్పుచున్నాఁడ నీతల చెక్కలగును". 126

గీ. "నాదుసమయంబు దాఁటక నడతు వేని
నిరతమును నన్ను మదిని ధ్యానింతు వేని
వేయిసంవత్సరంబులపిదప నాదు
లోకమును జేరుదువు దైత్యలోకనాథ!" 127

క. ఆసమయము విని బలి యేఁ
జేసెద హరియాజ్ఞ యనుచుఁ జేయెత్తి జగ
చ్ఛాసకునకు మ్రొక్కెను విన
తాసుతుఁడును విష్ణుసన్నిధానము చేరెన్. 128

ఉ. ఈకథ విన్నవారు పఠియించినవారును నారదోక్తసు
శ్లోకహరిస్తవంబు మదిలో జపియించినవారు నెల్ల దూ
రీకృతసర్వపాపులురరీకృతపుణ్యులు నై సమస్తభూ
లోకసుఖంబు లొంది పరలోక సుఖార్హత గాంతు రెంతయున్.

క. అని వ్యాసునిశిష్యుఁడు వా
మనుకథ వినిపింప హృష్టమానసుఁ డగుచున్
జనమేజయుండు గౌరవ
మున వినయము భక్తి దోఁప మ్రొక్కి మునీంద్రా! 130

గీ. విశ్వమంతయుఁ దనయందు విశ్వవిశ్వ
మెల్ల దా నిండియుండ నింకెందుకోస
మబ్జనేత్రుఁడు కైలాసయాత్ర చేసె
నయ్యుదంతంబు తెల్పుమం చడుగుటయును. 131

ఇది
శ్రీజటప్రోలుసంస్థానాధీశ్వర శ్రీరాజాసురభిలక్ష్మారాయమహీశ
సత్కృతచిరకాలవార్షికసమ్మానుండును, శ్రీనూజవీడు
సంస్థానవిభువర శ్రీరాజా నారయప్పారాయ
శ్రీరాజాసింహాద్ర్యప్పారాయ రాజసోదరాస్థాన
చిరకాలసమ్మానితుఁడును, తదారణప్రణీత
భీష్మప్రతిజ్ఞాదికృతియు నైన
మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి సంతరించిన
యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు
తృ తీ యా శ్వా స ము.

ఆంధ్రభవిష్యపర్వము.

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్లో॥ వాసుదేవం మహాదేవం కేశవం శివమవ్యయమ్
రమానాథ ముమానాథం నారాయణ మహంభజే. 1

రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణుని బుత్త్రవరమడుగుట.

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

క. నరనాథ! వినుము పరమే
శ్వరుకైలాసాద్రియాత్ర వర్ణించెద శ్రీ
హరిహరమతత్త్వవివేచన
పరమార్థం బెల్ల దానఁ బ్రత్యక్ష మగున్. 3

ఉ. ద్వాపరమందు రక్కసులు దర్పితులై చెలరేగి లోకముల్
మాపుట యాలకించి పరమాత్ముఁడు విష్ణుఁడు కృష్ణుఁడై జగ
ద్గోపన మాచరింప దయతో ధరణీస్థలి యాదవాన్వయో
ద్దీపనుఁడై జనించి తనతేజ మెలర్పఁగ బాల్య మాదిగా. 4

చ. ఖలు లగుదానవాధములఁ గంసుఁడు మున్నగుదుష్టధూర్తరా
జుల నరకాసురాదిరిపుశూరులఁ గూలిచి దేవమర్త్యబా
ధలు తొలఁగించి ధర్మము యథాస్థితికిం గొనివచ్చి యెల్ల రా
జులు దనయాజ్ఞలో మెలఁగుచుండ వసించెను ద్వారకాపురిన్. 5

క. శ్రీకృష్ణునివాసంబై
నాకంబును మించి నందనప్రాసాద
శ్రీకంబై ద్వారక భూ
వైకుంఠం బనఁగఁ బుణ్యపట్టణ మయ్యెన్. 6

చ. ధరపయి రాజధానులకుఁ దక్కువయే? జగదీశుఁడున్న యా
పురిసరిరావు గాక, తలపోయఁగ వెండిపసిండిప్రాఁతలన్
మెఱసెడియట్టికోటలును మేడలు మిద్దెలు గోపురంబు లా
పరిఖలు సర్వపుష్పఫలవస్తుసమృద్ధియు నెందుఁగల్గునే? 7

గీ. వివిధవిద్యలకును సాంగవేదములకుఁ
బ్రకటనిజధర్మగతచతుర్వర్ణములకుఁ
బరభయంకరచతురంగబలములకును
బుట్టినిల్లయ్యె ద్వారకాపట్టణంబు. 8

ఉ. అంబుధివేల నంటి చతురశ్రముగా దశయోజనప్రమా
ణంబుగ నొప్పునప్పురమున న్నడుచక్కి విచిత్రశిల్పర
మ్యం బగుపెద్దరాచనగరంబర మంటుచుఁ బట్టణంబు స
ర్వంబును గాంచుచుండెను సువర్ణఘటాంచితవజ్రకాంతులన్. 9

గీ. అష్టమహిషీసమేతుఁడై యిష్టసుఖము
లానర నందున్న శ్రీకృష్ణుఁ డొక్కరాత్రి
యంతిపురమున రుక్మిణీకాంతఁ గూడి
యలరుచుండఁగఁ బ్రియుఁ గాంచి యాలతాంగి. 10

గీ. "మనసు సిగ్గును దోఁప నిందనుక మీకుఁ
జెప్పనా మాననా యని చిడిముడిపడి
ప్రాణనాయక! యీవేళ పట్టలేక
చెప్పఁదలఁచితి నాకోర్కె సెలవుగోరి. 11

క. ఏమీ యనుకోరుగదా!
నామాటలు విన్న మీరు నవ్వుదు రేమో!
సామాన్యపుఁగోరిక గా
దేమందురు?" నాఁగ నాతఁ డిట్లనె నగుచున్. 12

చ. తలఁచిననీమనోర్కి కవ♦తారికయా యిది? లేక ప్రోషకాం
తలసరసోక్తిచాతురివి♦ధానమ? కాక వినూతనప్రసం
విలసనమా? చెలీ! తెలుప♦వే భవదీయమనోరథంబు నా
యలవికి మించినం దగిన♦యత్నమున న్నెఱవేర్చి తీరెదన్. 13

మ. అనినన్ రుక్మిణి భర్తచేయి గొని నా♦థా! స్వర్గసౌఖ్యంబు మిం
చినసౌఖ్యంబును గాంచుచుంటి మని నా♦చిత్తంబు శాంతింప దే
మనుదానన్? మగమొల్క లేనిమన కీ♦మైశ్వర్య మెల్లన్ వృథా
యనిపించెం గరుణించి పుత్త్రవర మి♦మ్మా నంశము న్నిల్పుమా!

చ. అడుగక యుండియుం డడిగి♦నందుకు మక్కువ దీర నీవు నా
కడుపునఁ బుట్టువాఁడు సరి♦గా నినుఁబోలినవాఁడు సుందరా
రుఁడు యదువంశవర్ధనుఁడు♦ క్రూరవినాశనుఁ డెల్లవిద్యలుం
బడసినవాఁడు గావలె న♦వశ్యము నామన సెట్లు తీర్చెదో! 15

చ. అనుడు జనార్దనుండు దర♦హాసముతోఁ దెలియదా సఖీ! పు
త్త్రునరకంబునుండి కుల♦మంతయుఁ బ్రోచును బుత్త్రుఁ డట్టిపు
త్త్రునికయి తీర్థయాత్రలు క్ర♦తువ్రతదానతపోజపాదు లెం
దును బచరింతు రెందఱో! సు♦తుం గనుకంటెను భాగ్యమున్న దే!

గీ. కొడుకు పుట్టినశ్రీమంతు♦ నెడఁ దలంచి
పోయె నొకపుత్త్రికామేష్టి ♦పోయె ననుచు
నాకులంపడు దేవేంద్రుఁ ♦డంద్రుడు, కొడుకు
గలుగు టెంత యలభ్యమో♦ గంటె చూడు. 17

గీ. ఐన నెయ్యది కష్టసా♦ధ్యంబొ? దానిఁ
గోరుచుండుట సర్వసా♦ధారణంబు,
అందు నిహపరసాధన♦మైన పుత్త్రి
జనన మాసించు టెంతయు ♦సాజము గద! 18

ఉ. కావున నెల్లరుం గొడుకు ♦ గావలె నందుగ కాని, వాఁడు వి
విద్యావినయాది సంపదల ♦ కాకరుఁడేని కులప్రసిద్ధి, పా
పావహుఁ డయ్యెనేని కుల ♦ హానియు వచ్చును, గోరకుండియుం
గావలుఁ దైనపుత్త్రిఁ గను ♦ కామినకంటెను వంధ్య మే లగున్. 19

ఉ. కోరకకోర కీ విప్రుఁడు ♦ కోరినకోరిక కోరినట్లుగాఁ
దీరఁగ నాదిదేవు నజు ♦ దివ్యతపోమయు నీలలోహితుం
గూరిచి బ్రహ్మచర్యమున ♦ ఘోరతపం బొనరించి యాజగ
త్కారణుదీవనం బడసె ♦ దన్ రజతాద్రికిఁ బోయివచ్చెదన్. 20

క. అని పలికి రుక్మిణీసతి
యనుమోదము గాంచి కృష్ణుఁ ♦ డరుణోదయవే
ళను వార్చి వేల్చి విప్రుల
కును దక్షిణ లిచ్చి, కొలువు ♦ కూటంబునికున్. 21

కృష్ణుఁడు యాదవాది వీరులను ద్వారకయొప్పగించుట.

క. చనుదెంచి రత్నసింహా
సనమునఁ గూర్చుండి బంధు ♦ సచివాప్తభ్రా
త్రనుజాదులు యదువీరులు
పనివిన గాంభీర్య ముట్టి ♦ పడ నిట్లనియెన్. 22

ఉ. పిన్నటనాఁటఁగోలెఁ బృథ్వీస్థలిఁ బాపము మాపఁ బూని నే
మొన్నటిదాఁక శాత్రవ ♦ సమూహ మణంచుచు వచ్చి సౌఖ్యసం
పన్నత గూర్చితిన్ సకల ♦ మానవజాతికిఁ గాని, పౌండ్రకుం
డన్నమహీశుఁ డొక్కఁడు మ ♦ దాంధుఁడు నిల్చెను శత్రుశేషమై. 23

ఉ. ఒక్కని కేమి యంచు మన ♦ మొప్పరికింపఁగ రానిదిట్ట పే
రెక్కినజెట్టి భౌమునికి ♦ నిష్టసఖుం డఖిలాస్త్రశస్త్రముల్
చిక్కినద్రోణశిష్యుఁ డని ♦ చేయఁగ రెండవజామదగ్న్యుఁ డా
యొక్కరి కన్నువేసి కను ♦ చుండెను ద్వారక ముట్టడింపఁగన్. 24

గీ. ద్వారకాపురి వానికిఁ దలఁపునచ్చె
నేని యఱకాలిమంట నెత్తెక్కునంట!
యాదవుని పేరు వాఁడు విన్నంత లేచి
తోఁక తొక్కినతాఁచునా బుసబుసకుసనంట! 25

చ. ప్రకటితమత్సరుండు సమరప్రియుఁ డాతఁడు సుస్థిరంబుఁ జే
రికిఁ గొనఁ జెప్పు జెప్పు చెలరేఁగునొ సందు లభించెనేని ద్వా
రకపయి కెత్తివచ్చును గరంబు నిజంబు, పరాకు లేనిప్రా
ణికమయి రాజనీతిసరణిం బురరక్షణ మాచరింపుఁడీ! 26

వ. అని పలికి యుగ్రసేనాదిబంధుమిత్రామాత్యుల సాకూతంబుగ నవ
లోకించి—— 27

ఉ. ఏ నిపు డేగుచుంటిని మహేశ్వరుఁ జూడఁగ నెండికొండకున్
గానఁ బురంబు వీడి యరుగం జన దాటలు వేఁట లంచు మీ
లో నొకరేని నేను బురిలో మఱి పాదము పెట్టుదాఁక, నే
మైనఁ బరాకునం బడుదురా పురనాశము సిద్ధమేసుఁడీ! 28

గీ. ఏను బురమున లే నని యెఱిఁగెనేని
ద్వారకాపురి నిర్యాదవం బొనర్చు
వాఁడు తప్పక దండెత్తి వచ్చి పడును
గాన జాగ్రత్తఁగాఁ బురిఁ గావవలయు. 29

సీ. రాకపోకల కుత్తరద్వార మొక్కటి
వదలి తక్కినపురద్వారములను
గట్టిగా మూయించి యట్టాలకంబుల
పై యుద్ధసామగ్రి నభ్రపఱిచి
ఉత్తరద్వారంబు నుభయపార్శ్వంబులఁ
బటుగాత్రసాయుధభటుల నిలిపి

వచ్చిపోయెడివారు ద్వారంబునందు చూ
పంగ రాజముద్ర లేర్పాటుచేసి

గీ. ముద్ర లేసట్టివారల ముదల నుంచి
స్వీయుఁ బరు నర్హరీతి శిక్షించుచుండి
వేగు నడపుచుఁ బుర మెల్ల వేళలందు
వేయికన్నులఁ జూడుఁడీ వీరులార! 30

వ. అని యానతిచ్చి మఱియు బలభద్రాదివీరుల నొక్కొక్కరి
నుద్దేశించి. 31

సీ. పరభయంకరగదాపాణి!హలాయుధా!
ద్వారకాపురము భద్రంబుసుమ్మి
శస్త్రాస్త్రవిద్యావిశారద!సాత్యకీ!
ద్వారకాపురము భద్రంబుసుమ్మి
పరహాస్యనయశాస్త్రసారజ్ఞ!ఉద్ధవా!
ద్వారకాపురము భద్రంబుసుమ్మి
యుద్ధతంత్రప్రవీణోగ్రసేనమహీశ!
ద్వారకాపురము భద్రంబుసుమ్మి

గీ. సర్వసంపత్సమృద్ధంబు సకలసౌఖ్య
భాజనం బగుయాదవరాజధాని
మీకు విడిచితి నే వచ్చుదాఁక రిపుని
బారిఁ బడకుండఁ గావుఁడీ ధీరులార! 32

వ. అని హెచ్చరించి కొలువు చాలించి సభ్యులెల్లయథోచితంబుగ
సెలవు గైకొని వెడలినంత. 33

శ్రీకృష్ణుఁడు బదరికాశ్రమ మేఁగుట

మ. కమలాక్షుండు తలంచె వాహనము, ఋక్సామమాత్రాపక్షుండు యా
గమయాంగుండు యజుశ్శిరుండు జితనాకస్వామి నాగాంతకుం
డమరాభీష్టసుధాహరుండు హరిభక్తాగ్రేసరుం డావిహా
గమనాథుం డరుదెంచి, "వచ్చితి నమస్కారంబు స్వామీ!" యనన్.

మ. అనురక్తిం గని వీఁపు తట్టి "ఖగనాథా! వచ్చితే సేమమా?
నను గైలాసము చేర్తువే? హరుని సందర్శింపఁ గాంక్షింతు" నా,
వినతానందనుఁ "డింతకంటెఁ గలదా! వేంచేయు మీపాదపా
సునియంసస్థలి" నంచు వేఁడుకొని కృష్ణుం డెక్క నుత్సాహియై. 35

సీ. బాల్యంబునందఁ గోవర్ధనం బెత్తిన
పురుషోత్తముండు ఘోషంబుల నిలింపఁ
పౌరబృందము నేత్రపర్వమై యూరేగి
పురి దాఁటి మిన్నంటెఁ బ్రమ్మున వెసఁ
జెవిదాఁక లాగి యేసిన ములికి వడి మించి
చండమారుతమహాజవము నొంచి
మెఱపు వేగంబును మిహిరాంశుజాలర
యంబును దాఁటెనో యనఁగ నొప్పు

గీ. వడికి దివి నేగుపక్షులు పుడమిఁ బడఁగఁ
బుడమి వనపర్వతంబులు బోరగిలఁగ
జవరవంబు లయాబ్ధిఘోషంబు నాఁగ
సంజవేళకు బదరికాశ్రమముఁ జేరె. 36

గీ. అత్తఱిని విష్ణుపదవర్తులమరసాధ్య
సిద్ధగంధర్వు లెల్ల జేజే యటంచు
గరుడివాహును వెంబడి నరుగుదెంచి
క్రిందికిం దిగి భక్తిఁ గీర్తించి రిట్లు. 37

శ్లో. "జయాజేయ నమోదేవ భూతభావనభావన!
నారాయణ నమోదేవ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే!
నమస్తే సకలేశాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే
ఆదికర్తఃపురాణాత్మన్ బ్రహ్మయోనే సనాతన!
అచిన్త్యమూర్తయే తుభ్యం నమస్తే సత్యరూపిణే
జయాజేయ హరే దేవ యోగిధ్యేయ పరాగతే!" 40

బదరికాశ్రమవాసులు కృష్ణుని సత్కరించుట

క. అప్పు డాశ్రమవాసులు వే
దపురాను లనంగ వచ్చి తచ్ఛబ్దార్థం
బు పరోక్షముగా నిదిగో
యపరోక్షమె యంచు మ్రొక్కి రచ్యుతుఁ గనుచున్. 41

గీ. అంత గరుడుని డిగ్గి జనార్దనుండు
సకరుణాలోకనంబుల సకలదివిజ
తాపసులఁ గాంచి వారి నంతదవి గూడి
యాశ్రమముఁ జూచువేడుక నరుగఁజొచ్చి. 42

సీ. మునులయభ్యర్చనార్థనముతో శుకశారి
కాకోకిలములు స్వాగతము చెప్ప
బ్రహ్మర్షు లిచ్చునర్ఘ్యంబుతో జాహ్నవి
విమలశీతలశీకరములు చల్ల
మాణవకస్తుతిమంత్రపాఠంబుతో
సకలజంతుగణంబు స్వస్తి చెప్ప
స్త్రీజనంబులు చల్లులాజలతో లతా
పాదపంబులు పూలవాన గురియ,

గీ. ఐదువలతో హుతాగ్నులు కహారతీయ
శాంతరస మొల్కునట్టియాశ్రమముశోభ
కంతరంగంబు పొంగంగ నల్ల నల్ల
నడచి యాతండు బదరికాశ్రమాంతరము చేరె. 43

వ. అప్పుడు. 44

గీ. కశ్య పాత్రి భరద్వాజ♦కణ్వ రైభ్య
వామదేవ వసిష్ఠ జా♦బాలి ధౌమ్య
గౌత మాంగిరో యాజ్ఞవ♦ల్క్య ప్రముఖులు
కృష్ణపరమాత్మఁ గని నమ♦స్కృతు లొనర్చి. 45

క. ఇదె పాద్యం బిదె యర్ఘ్యం
బిదె దర్భాసనము తోడి♦కృష్ణాజిన మి
య్యదె పేయం బిదె పుష్పం
బిదె ఫల మని సత్కరించి ♦యెంతయు భక్తిన్. 46

శా. దేవా! మాజననంబు పావనము మా♦తీర్థంబు సార్థంబు, మా
భావం బెంతయు శాంతిఁ జెందెను భవత్కాంతాననాలోకనంబునన్,
జీవన్ముక్తుల మైతి మేము, ఫలియించెన్ మానసోద్యోగముల్,
నీవాత్సల్యము నిర్వచింపఁ దగనా♦నే? విశ్వవిశ్వంభరా! 47

క. అని వినుతించినఁ జెలువగు
పున వారలఁ గాంచి హరి త♦పోధనులారా!
మును పున్నతపోవన మని
కనుఁగొన వచ్చితిని బదరి♦కాశ్రమ మనుచున్. 48

చ. కుశలమె యెల్లతాపసుల♦కున్? సుఖ మున్నవె హోమధేనువుల్?
కుశఫలమూలధాన్యముల♦కున్ గొఱ లేదు గదా? యదృష్టముల్
ప్రశమిత మయ్యెనే?జపత♦పంబులు వహ్నులు వేదపాఠముల్
వశితయుఁ దత్త్వబోధము న♦వారణ నిత్యము సాగుచున్నవే? 49

క. అని యడుగ, నీయనుగ్రహ
మున నేమియుఁ గొఱఁత లేదు ♦ మురహర! నీద
ర్శన మొక్కవిశేషము నేఁ
డని యతనికి విందుచేసి ♦ రమ్మునివర్యుల్. 50

సీ. శ్రీరామునికి విందు ♦ చేసినయాభర
ద్వాజుఁడే యం దున్న ♦ వాఁడు గాన,
ఆవిందు వర్ణింప ♦ నలవి గాదిల భర
ద్వాజవిం దందు ర♦ద్దాని నేమొ,
అది భరద్వాజ మ♦హాముని యత్నమో
శ్రీమహావిష్ణుమ♦హామహిమమొ?
చెప్పశక్యంబు గా♦ దప్పురుషోత్తముఁ
డతని వెంబడి వచ్చి♦నట్టి సుగలు,

గీ. అమృతవాంఛను మఱపించు♦నట్టివివిధ
ఫలరసాజ్యపయోదధి♦భక్ష్యభోజ్య
చోష్యలేహ్యాదిసర్వవ♦స్తువులతోడ
నారగించిరి విందు లా♦హా యటంచు. 51

గీ. అంత నందఱు ముచ్చట♦లాడుచుండ
గరుడి గూర్చినపల్లవా♦స్తరణమందు
నడుము వాలిచి హరి కొంత♦తడవు కునికి
వేకువను లేచి తత్కాల♦విధులు తీర్చి. 52

నరనారాయణాశ్రమమునఁ గృష్ణుఁడు యోగనిష్ఠనుండుట

వ. తోడ వచ్చినవారి నెల్ల వీడుకొలిపి యాశ్రమవాసులయనుమతి నంది గరుత్మంతు నంద నిలిపి నారాయణుండు దా నొక్కరుండ గంగోత్తరతీరంబునఁ దాను దొల్లి నరునిం గూడి తపస్సు చేసినప్రదేశం

బవలోకించునభిలాషంబున బయలువెడలి గంగాతీర్థంబులు తపోవేదికలు ఋషులరచ్చపట్లు ఫలపుష్పభరితంబు లగునుపవనపంక్తులు కదళీవనంబులు మొదలగునాశ్రమవిశేషంబు లభిజ్ఞసహృదయాహ్లాదకంబులుగా నీక్షించుచుం జనిచని. 53

సీ. అఖిలపురాణేతి♦హాసార్థముల విచా
రంబు గావించు పు♦రాణమునులు
కర్మకాండజ్ఞాన♦కాండసంబంధంబు
తర్కించు వేదవే♦దాంతవిదులు
సగుణనిర్గుణతత్త్వ♦సామరస్యరహస్య
ముగ్గడించెడు మహా♦యోగివరులు
ముక్తిభేదములతో♦ ముక్తాత్మభావంబు
పన్యసించెడు పర♦బ్రహ్మవిదులు

గీ. తనరఁ బరమాత్మునాస్థాన♦మనఁగ సత్త్వ
శమదమానంద విజ్ఞాన♦సదనమైన
యోగసిద్ధాశ్రమంబున♦కుత్తరమున
వెలయుచుండిన తనతోఁటి♦నెలవు చొచ్చి. 54

వ. ప్రశాంతపావనంబు మనోహరంబు నిశ్శబ్దంబు వివిక్తంబు నైన యొక్క బదరీషండమధ్యభాగంబునఁ గుశకల్పితాస్తరణంబున సుఖాసీనుండై మానసంబు సమాధినిష్ఠంబు గావించి యాత్మధ్యానంబున నున్నంత నిశాసమయంబున "రండి రండి పాఱిపోవుచున్నవి మృగములు. పరుగెత్తండి. అమ్ములఁగూలఁ గొట్టండి తినండి. భగవంతుఁ డగు శ్రీకృష్ణుఁ డీప్రాంతముననే యున్నాఁడు. దేవా! మాధవా! కేశవా! నమస్కార నమస్కార" మను మృగయుల కేకలతో భయవిహ్వలంబులై పరుగు లెత్తుమెకంబులయు వానిం దఱుము వేటకుక్కలయు నఱపులతో

సంకులంబగు మహానినాదంబు సహాక్షిక్షోభకరంబై శ్రవణగోచరం
బగుచు నాజగత్పాలకుండు. 55

క. కడుదారుణ మీశబ్దము
కడలి కలఁగినట్లు వనము ♦కలఁగంబడె, నె
క్కడినారు మీరు? నన్నొక
యెడఁబోఁగనుటయేమి? వేఁట♦యే మొక్కడెడన్? 56

—ఘంటాకర్ణునికిఁ గృష్ణుఁడు వరమిచ్చుట.—

చ. అని కనువిప్పి చూచి విపి♦నాంతర మంతయు నెండగాసిన
ట్లనయము దివ్వటీలవెలుఁ♦గారుట కచ్చెరువంది యార్తని
స్వనములఁ బరులెత్తివడి♦వచ్చుమృగంబులు వింద్లు నమ్ములున్
గొని పఱతెంచుభూతములు♦ క్రూరపిశాచికలుం బిశాచులున్.

క. తనయున్నెడ కేతెంచుట
కనుగొని యిదియేమి యనుచుఁ♦గమలదళాక్షుం
డనుకొనుచున్నంతనె గొ
బ్బున నిద్దఱు భూతవరులు♦ పొడచూపి రటన్. 58

సీ. పాఱపండ్లను గున♦పాలకోఱలు తాటి
పట్టెనాల్కలు నెఱ్ఱ♦మిట్టగ్రుడ్లు
దూలాలకాళ్లు కం♦బాల చేతులు చేట
చెవులు బూరాల నా♦సికలు గలిగి
భీకరాకారులై♦ పేగులు నమలుచు
నెత్తురు త్రాగుచుం♦ మత్తు చెంది
తూలుచుం జిందులు తొ్రొక్కుచు నవ్వుచు
నార్చుచు నడగొండ♦లనఁగవారు

గీ. తారసిల్లుచు శ్రీహరి♦దానవారి
మాధవుం డెక్క డున్నాఁడు♦మాయలాఁడు?
మాకు దర్శన మీయఁడే?♦ మాపిశాచ
జన్మముల కింక నైన మో♦క్ష మొసఁగఁడె? 59

ఉ. స్వామి మహానుభావుఁడు కృ♦పానిధి విష్ణువు రాఁడె రాఁడె? మా
బాములు తప్పవే? యనుచు ♦బారలు సాఁచి ... కృ
ష్ణా! మముఁ బ్రోవవే యనుచుఁ ♦జంపిన జంతువు లాగికొంచు దే
వా మధుసూదనా పరమ♦పావన పాపవినాశనా హరీ! 60

చ. అని పలలంబు మెక్కుచు జ♦నార్దన! దారుణ మైన జీవహింస
సనమునఁ బాపజీవనము ♦సల్పఁగ లే మిఁకఁ జాలునయ్య! యీ
యనుభవ మేముచేసిన మ♦హాదురితంబున కంతె యంచు నా
ర్యాన నటు వచ్చివచ్చి కని♦యంబుజనాభుని నిల్చి యుల్లసన్. 61

ఉ. ఎవ్వఁడ వీవు? నీ వొకఁడ ♦విచ్చటి కెచ్చటినుండి వచ్చినాఁ?
వెవ్వరివాఁడ? వెందులకు ♦నెందుకుఁ బోవుచు నాఁగితిందు? నీ
రెవ్వరు? నిర్మనుష్యము మృ♦గేంద్రముఖాఖిలదుష్టసత్త్వమా
నివ్వనిలోఁ బిశాచముల♦కెట్లు భయంపడ కున్నవాఁడవో! 62

క. నీసంగతి తెలియఁగ మా
కాస వొడమెఁ జెప్పు మనుచు♦నర్థింపఁగఁ బ
ద్మాసనమం దుండియె శ్రీ
వాసుం డిట్లనియె భూత♦వరులం గనుచున్. 63

గీ. క్షత్త్రియుండను యదువంశ ♦సంభవుండ
శిష్టరక్షకుఁడను దుష్ట♦శిక్షకుండఁ
బార్వతీ నాయకుని గాంచి♦ భక్తిఁ గొలువఁ
బోవుచున్నాఁడఁ గైలాస♦మునకు నిపుడు. 64

సీ. బదరికాశ్రమము నా♦పాలనలోనిది
    బ్రాహ్మణావాసంబు♦ పావనంబు
సత్ఫలం బగు యోగ♦నిష్ఠకు నిర్విఘ్న
    మగుతపశ్చర్యకుఁ♦దగిన, దిందు
చొరరాదు నీచులు♦ శునకంబు లెప్పుడు
    వేఁటాడ రా దిందు ♦ వేఁటకాండ్రు
మీ రన్యకీదురా♦చారం బి దే మింక
    ముం దొక్కయడు గైన ♦ మోవరాదు

గీ. సెలవు మీ రిచ్చితి రేని శి♦క్షింతు మిమ్ము
ననుచు నదలింప, వారిలో ♦నగ్రజుండు
దైవవశమున జడిసి యం♦దఱిని నిల్పి
యంజలి ఘటించి మ్రొక్కి యి♦ట్లనియె హరికి. 65

సీ. వినవయ్య నేను గు♦బేరునియనుచరుం
    డైనఘంటాకర్ణుఁ♦డనెడువాఁడ
విష్ణునామము నాకు♦వినిపింపకుండ గం
    టలు వీనులందాల్చి♦మెలఁగువాఁడ
భూతపిశాచప్ర♦భుండనై చనువాఁడ
    నపరమృత్యు వనంగ♦నలరువాఁడ
నశ్రాంత మాంసర♦క్తాశనంబున ఘోర
    దర్పుఁడనుకీర్తిఁ♦దనరువాఁడ

గీ. సంతకుని సంతకుం డను♦సంతసూరుఁ
చెలఁడు నాతమ్ముఁ డిందలి♦యోగణంబు
నాదుపరివార మన్నపా♦నములు మాంస
రక్తములు నాకు వేఁటయే♦బ్రతుకుతెరువు. 66

గీ. ఇట్లు భూతవరఖ్యాతి ♦ నెసఁగునేను
హాయనముక్రింద సర్వభూ♦తాధినాథుఁ
గొలువఁ గైలాసమున కేగి ♦ ఘోరతపము
సలుప నాతండు మున్న ద♦ర్శన మొసంగి. 67

క. మెచ్చితి ఘంటాకర్ణా!
యిచ్చెద వర మడుగు మనఁగ ♦ నెంతయుభక్తిన్
దచ్చరణంబుల కెరఁగుచు
హెచ్చినయుత్కంఠ ముక్తి ♦యిమ్మంటి,ననన్. 68

మ. పరమేశుండును బ్రీతి నన్నుఁ గని ని♦ర్వాణంబు నీఁజాలువాఁ
డరవిందాక్షుఁడు గాక యన్యుఁ డది యీ♦యం జాలునే? తొల్లి యా
నరనారాయణు లున్నచోట నిపు డా♦నారాయణుం డుండె వే
గిర మయ్యాశ్రమ మేగు మవ్విభుని భ♦క్తిం గొల్చి ముక్తిం గనన్.

క. నారాయణనామావళి
పారాయణ విష్ణుమంత్ర♦పఠనంబులు సం
సారారణ్యచ్ఛేదన
కారణములు గా నెఱింగి ♦కను మవ్విభునిన్. 70

క. అని యానతీయ నద్దే
వుని పాదద్వంద్వ మాత్మఁ ♦బూనియు గోవిం
దుని పాదంబులు గొనఁ జ
య్యన వచ్చితి నయ్య బదరి♦కాశ్రమమునకున్. 71

గీ. చెవులఁ గట్టినగంటలు♦చవులఁగొట్టె
పాఱనైచితి నిప్పుడు♦పంకజాక్షు
నామసంకీర్తనంబె నా♦నేమ మయ్యె
మానసంబును హరిపదా♦ధీన మయ్యె. 72

గీ. సహజధర్మంబుగా వేఁట ♦సల్పుచున్న,
స్వర్గవారంబు నన్నంటి ♦వచ్చుచున్న,
నైజ మగుభోజనం బే నొ♦నర్చుచున్న,
వాసుదేవుని గనుట నా♦వాంఛితంబు. 73

సీ. వేదాంతవేద్యుఁడై ♦విశ్వంభరుం డైన
యోగనిష్ఠుం డెందు ♦దాఁగినాఁడొ?
సత్యస్వరూపుఁడై ♦సంవిదాకారుఁడై
నెగడునీశ్వరుఁ డెందు ♦నిలిచినాఁడొ?
సర్వలోకాత్ముఁడై ♦సర్వజ్ఞుఁ డైనట్టి
శ్రీవిష్ణు వెందు వేం♦చేసినాఁడొ?
ద్వారకావాసుఁడై ♦ధర్మసంస్థాపనం
బొనరించుకృష్ణుఁ డెం ♦దున్నవాఁడొ?

గీ. ఆనందధాముపాదంబు ♦లాశ్రయించి
ముక్తి గాంచెద నన్నయా♦సక్తితోడ
నాశ్రమం బెల్ల వెదకుచు ♦నరుగుచుంటి
నీ వెఱింగినఁ దెల్పుమీ ♦నృపవరేణ్య! 74

చ. తొలి నేఁ జేసినపాప మెట్టిదో! జగ♦ద్ద్రోహంబుగా జాలికిన్
వలినై ప్రాణివధం బొనర్చుచు హరి♦ద్వేషంబు మీఁజన్ విశ్వం
ఖలవృత్తిం జరియించినాఁడ నిపు డా♦గర్వంబు శాంతించె నెం
దుల నున్నాఁడు పరాత్పరుండు హరి? నా♦తోఁ జెప్పవా మానసా!

గీ. యదుకులంబునఁ బుట్టిన♦యట్టినీవు
ద్వారకానాథు యదువీరు ♦వాసుదేవు
నెఱుఁగవే! యాతఁ డిచ్చోటి♦ కేగుదెంచెఁ
జూడవే! వచ్చిపోయిన♦జాడ గనవె? 76

గీ. శంకరుం డన్నమాట య♦సత్యమానె?
యీశ్వరునితోఁటియాశ్రమ♦మిదియె కాదె?
యనుచుఁ బ్రశ్నించి,హరిమాన ♦మాకళించి
హరిని గన్గొనుదాఁక నిం♦దధివసింతు. 77

వ. అనుచుఁ దనతోడి నున్నరక్తమాంసంబులు కంఠపూర్తిగా నారగించి తత్పాత్రంబులు మృగయాసాధనంబులు దూరంబుగఁ బెట్టి శ్వగణంబుతోడఁ బిశాచగణంబును వెనుకకుఁ బంపి శుద్ధజలంబుల హస్తపాదముఖంబు గడిగికొని శుచియై యించుకదూరంబునఁ గూర్చుండి విష్ణునామజపంబు చేయుఁ దమ్ముని నియమించి తా నొక్కకుశాసనం బేర్పఱచుకొనిసుఖోపవిష్టుండై పరమేశ్వరుపాదారవిందంబులంతరంగంబునఁ బాదుకొల్పి యంజలి ఘటించి భక్తియుక్తుండై యుమామహేశ్వరోపదేశవిశేషాధిగతవాగ్విభవుం డగుట భవ్యవాక్కుల నిట్లని స్తుతించె. 78

దండకము:-శ్రీసత్త్వసత్యస్వభావా! స్వభావానుభావాంకురత్వంచభూతా! ప్రభూతాత్మదివ్యామృతానందతేజోఽనుభాస్వత్సహస్రాంశుభాభాసమానాసులామేయ చిన్మాత్రవిస్తారితాజాండభాండోదరాంచజ్జగజ్జాలమూలాత్మమాయాప్రవిష్టస్వపక్షీయహా! స్వయాపాత్మసంధానవిద్యోతితాద్వైతిభావానుభూతిప్రతీతి ప్రతీతాస్వయానంద! సాకారవాపాసునానికిసీపాలకానేకదుర్దానవామూల నిర్మూలనారంభ సంరంభ సంభావనాభవ్యదివ్యావతార ప్రణీతామరస్తోమ భూమీసురానంద! గోవింద! బ్రహ్మర్షిదేవర్షులే నిన్నుఁ గాంచంగ నిష్ఠాగరిష్ఠాత్ములై పెక్కువేలేఁడు లష్టాంగయోగంబున దీరినారన్న ఘూఘుండనై యోగమో యాగమో జ్ఞానమో ధర్మమో యేదియు న్లేక నీపాదపద్మంబులం గాంచ నాసించునాసాహసం

బింత యంతౌనె? లోకావనా! పావనా! యాదిమధ్యాంతహీనా! జగత్కారణా! విశ్వరూపా! విరూపాక్షభావంబునన్ లోకముల్ ద్రుంచి యేకార్ణవసంబందు నేకాకివై సచ్చిదానందభావస్వయం జ్యోతివై యోగివై యుండి యట్లుండి విశ్వంబు నావిష్కరింపం దలంపూని లోకేశరూపంబుతోడన్ యథాపూర్వభూతప్రపంచంబు నిర్మించునోయాదిదేవా! మహాదేవ! దివ్యప్రభావా! భవన్మాయ లాబ్రహ్మరుద్రాదులే చాటంగా నేర కున్నారననాకు దిక్కేమి? నీపాదపద్మంబులే దిక్కుగా నాకు ముక్కంటి చూప న్నినుం జాడ నీవాడ కేతెంచి యున్నాఁడ రక్షింపుమో దీనరక్షా! నమస్తే నమస్తే నమః.

చ. అని నిజఘోరపాపపరి♦హారముగా మనసార నాజనా
ర్దనుచరణాంబుజం దలఁచి♦తత్పరుఁడై సకలేంద్రియప్రవృ
త్తిని మరలించుమంత్రజప♦దీక్షను బూనఁగ నాంతరింద్రియ
ఘనమున మేను గట్టి మదిఁ♦దామరసాక్షుని నిల్పి భక్తిమై. 80

వ. చక్రపాణీ! నీచక్రంబున నాఘోరశరీరంబు సంహరింపుమునిన్నుఁ గొలుచుచు దేవదూతనై యుందు. భక్తకల్పద్రుమమా! జన్మరాహిత్యం బనుగ్రహింపుము. అనుక్షణంబు నీధ్యానంబు దప్ప నాకితర చింత లేకుండ నామానసంబు నిష్కామంబు గావింపుము. పంచభూతంబులు నాపంచేంద్రియంబులు వశీకరించుకొన నాచిత్తంబు భవదాయత్తంబై భవదీయదివ్యనామామృతాస్వాదసంబున మత్తుగొనఁ గటాక్షింపుము. జాగ్రదాదిసకలావస్థల సుఖదుఃఖంబులు రాగద్వేషంబులు మఱచి నాహృదయంబు త్వదీయపాదారవింద లగ్నం బగుటయే నాయభిలషితంబు. దేవదేవా! మహానుభావా! శరణుశరణు, అనుచుం బ్రార్థించి. 81

శ్లో. ఓన్నమో నారాయణాయ
విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే
మమ భూయా న్మనశ్శుద్ధిః
కీర్తనా త్తవ కేశవ! 82

వ. అనుచు గొంతెత్తి ముమ్మాఱు పఠించి కూర్చుండుచు జాతి
హీనుండు నయ్యు నప్పిశాచవీరుం డగుఘంటాకర్ణుం డంతలో భగ
వద్భక్తిపరవశుండై సర్వేంద్రియనిగ్రహంబుగాఁ జిత్తం బేకాగ్రంబు
గావించి నారాయణమంత్రంబు జపించుచుఁ దదేకధ్యానపరవశుండైన
సమాధిం బడియుండి యుండనిర్మలాంతఃకరణంబున నీలమేఘ
నిభంబు శంఖచక్రగదాఖడ్గాంచితచతుర్భుజంబు కిరీటకుండలంబు
పీతకౌశేయవసనంబు పద్మాక్షంబు శ్రీవత్సకౌస్తుభాలంకృతవక్షంబు
నిశ్చలంబు నగుదివ్యరూపంబు సందర్శించి నారాయణా! మాధవా! దేవా!
భక్తబాంధవా! దానవాంతకా! దీనరక్షకా! కృతార్థుండ. స్వామీ!
నాజన్మ తరించినది. నాపాప మంతరించినది. మాధవా! కేశవా!
మహానుభావా! విశ్వరూపా! విశ్వాకారా! విశ్వేశ్వరా! యనుచు
భావంబు పట్టఁజాలక యానందాశ్రువులు స్రవించుకొనుచు దేవ నారాయణా!
కృష్ణకృష్ణా! యనుచుఁ దన్మయత్వంబున నృత్యంబు సలుపుచు
నొక్కమాఱు కన్ను దెఱచి తాను మొదటఁ జూచి పలుకరించిన
మానవుండే సమాధిలోఁ గన్నమాధవుం డని గుర్తించి గోచరించిన
హర్షపులకితాంగుండై. 83

మ. ఇతఁడే విష్ణు వితండె కృష్ణుఁ డితఁడే యీవిశ్వముం బ్రోచువాఁ
డితఁడే నేను సమాధిలోఁ గనినవాఁ డీతండె నాపాలిదై
వత మీశానుఁడు నాకుఁ దెల్పినకృపాపారీణుఁ డీతండె జ
న్మ తరించెం గనుఁగొంటి నంచుఁ బరమాత్మా! దాసునిం బ్రోవుమా!

క. అని ముమ్మాఱు ప్రదక్షిణ
మొనరించిసాష్టాంగనతులు♦నొనరించి హరీ!
విను నీమహిమం బెఱుఁగక
మనుజుఁడ ననుకొంటి తప్పు♦ మన్నింపఁదగున్. 85

ఉ. పాపుఁడఁ బాపవర్తనుఁడఁ♦బాపశరీరుఁడఁ బాపబుద్ధి నా
పాపము నిన్నుఁ జూచి ననుఁ♦బాసె,దయారసపూర్ణలోచనా!
పాపవినాశనా! పతిత♦పావన! యీతను వింక మోయఁగా
నోపను నీచజీవనము♦నొల్లను ముక్తి నొసంగుమీ కృపన్. 86

క. పాపం బెడలును బశ్చా
త్తాపంబున నందు రదియ♦ప్రాయశ్చిత్తం
బో పురుషోత్తమ! కాదే
నీపాదాలోకమునఁ బు♦నీతుఁడఁ గానే? 87

సీ. శబ్దపూర్వకసృష్టి♦సాధనవేదంబు
దొంగకు ముక్తి నొ♦సంగలేదె?
సర్వభూమండలిఁ ♦జాపచుట్టగఁ జుట్టు
పాపబుద్ధికి ముక్తి♦చూపలేదె?
హరిహరీ! యనుభక్తు♦నగచాట్లఁ బెట్టిన
క్రూరాత్మునకు ముక్తి♦ గూర్పలేదె?
పరమర్షి నుతపతి♦వ్రత నెత్తుకొనిపోయి
మొసఁగుకూళకు ముక్తి ♦నీయలేదె?

గీ. నిన్ను నిందించి యెదిరించు♦నీచమతుల
కందఱకు నీవు ముక్తి నీ♦యంగలేదె?
అట్టులే నన్నుఁ జక్రాస♦మట్టుపెట్టి
దీనవత్సల! యిమ్ము వి♦దేహముక్తి. 88

క. నీమహిమఁ బుట్టె జగములు
నీమహిమనె విశ్వ మెల్ల ♦నిలిచెను దుదకన్
నీమహిమనె యణఁగారును
నీమహిమన నీవ యందు ♦ [illegible]దానా! 89

ఉ. మందర మెత్తినావు నృప♦[illegible] నిర్వదియొ[illegible] కి
న్కం దునుమాడినావు బల♦గర్వితుఁ [illegible]నబలీం[illegible] నుద్ధతిన్
గ్రిందికిఁ ద్రొక్కినావు చెల ♦రేఁగినయా శిశుపాలు దంతవ
క్త్రుం దునియించినావు బహు♦రూపము నీమహిమంబు కేశవా! 90

ఉ. రాతిని నాతిఁ జేసి తిభ♦రాజును బ్రోచితి గోపభామినీ
ప్రీతి యొనర్చి తంధునకి ♦విశ్వముఁ జూపితి కుబ్జమేను వి
ద్యోత మొనర్చి తాశబరి♦కుత్తమలోక మొసంగి తుద్ధతా
రాతుల సంహరించితివి♦ద్రౌపదిమానము గాచి తీశ్వరా! 91

చ. కొడుకును గూల్చి తండ్రి కొన♦గూర్చితిరాజ్యము,తండ్రిఁ జీల్చియుం
గొడుకునకున్ సుఖంబు నొడఁ♦గూర్చితి,తల్లి నణంచి తండ్రియా
నుడిపితి,వన్నఁ జంపి యొడ♦యుం బొనరించితి తమ్ముఁ,దమ్ములం
గెడపినయన్నగర్వ మణఁ♦గించితి వేమన నీమహత్త్వమున్? 92

గీ. కశ్యపునిశిక్ష గాంచితి ♦కాలకంఠు
నుపచరించితి కౌశికు♦నొద్ద నేర్చి
తధిగమించితి సాందీప♦నాంతికమున
విశ్వగురుఁడవు నీమాయ♦వేద్య మగునె? 93

క. నీయవతారంబులు నీ
మాయలు లీలలు ననంత♦మహిమలు తెలియన్
నాయట్టివాని కగునే?
మాయామానుషశరీర!♦మహిమాధారా! 94

క. కనుఁగొన వచ్చితి నిన్నే,
కనవచ్చితి వీవె నాకుఁ గలలో,నీవే
కనిపించితి విచ్చట,నిం
కను సందియ మేమి? లోక కర్తవు నీవే. 95

క. హరిహరి!కృష్ణాకృష్ణా!
మురహర!సురవర!ముకుంద! మునిజనవంద్యా!
కరుణింపుభక్తినమ్ముని
శరణాగతవత్సలా!ప్రసన్న గభీరా! 96

వ. అని యాడుచుఁ బాడుచు నవ్వుచు నాట్యంబు సల్పుచు హరినామ సంకీర్తనపూర్వకంబుగాఁ బునః పునః ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరించి యెదుర నిలిచివినయవినమితగాత్రుండై బద్ధాంజలియై యిట్లు మానసికపూజావిధానంబున మాధవు నర్చింపఁ గడంగె. 97

సీ. ఆవాహనంబు సహస్రశీర్షా!, జగ
ద్వ్యాపకా!రత్నసింహాసనంబు,
అబ్ధిశయాన!పాద్యం బర్ఘ్య మభిషేక,
మంబుదాభాంగ!పీతాంబరంబు,
యజ్ఞఫలప్రదా!యజ్ఞోపవీతంబు,
మందారవనవాస!చందనంబు,
వనమాలి! సురభిళ పత్రపుష్పంబులు
రవిచంద్రనేత్ర! నీరాజనంబు

గీ. కామధేనువుపాలును గల్పవృక్ష
ఫలము నైవేద్య మఖిలజీవనవిధాన!
భక్తరక్షణతత్పరా!వందనములు
సర్వలోకేశ! సర్వోపచారవిధులు. 98

మ. అని పాదంబుల వ్రాలఁగా హరి యనన్యం బైనయాభక్తికిం
దనియం జిత్తము చేతితో నిమిరె ఘంటాకర్ణు, వాఁడంత మో
హనరూపంబును దాల్చి యచ్చెరువు నాహ్లాదంబు మీఱన్ జనా
ర్దన! దేహంబున మార్పు గాదు భవబంధచ్ఛేదముం జేయుమా! 99

గీ. అనుడు హరి వానిఁ గని నేఁటి యమరనాథుఁ
డెంతకాలంబు నాకంబు నేలునంత
వఱకు నందుండి నీ వటు పైని నన్నుఁ
గలియుదువు పొమ్ము నాకలోకమున కనుచు. 100

గీ. ఆదరంబున వర మిచ్చి యతనియనుజుఁ
గాంచి నీ వన్నతోడ నాకమున నుండి
నేఁటియింద్రుండు చనినంత నీవు శక్ర
పదవి నొందెదు పొమ్మని పలికి లేచి. 101

శ్రీకృష్ణుఁడు కైలాసశిఖరికేఁగి తపస్సు చేయుట

క. తనవిడిదికిఁ జని మునులకు
వినిపించెఁ బిశాచకథ సవిస్తరముగ న
మ్మును లలరి నుతించిరి యం
తన తూరుపు తెల్లవాఱెఁ దత్సమయమునన్. 102

వ. వాసుదేవుండు తాపసోత్తములం గూడి గంగాస్నానం బాచరించి ప్రాతఃకాలానుష్ఠానంబు దీర్చి వచ్చి ప్రయాణోన్ముఖుం డై యుండు నంత, మునీంద్రు లతని నాలోకించి మహాత్మా! నీవు చెప్పిన వృత్తాంతంబు విన్నపిదప ఘంటాకర్ణుఁ డెక్కడ మోక్షం బెక్కడ? యని మాహృదయం బద్భుతాక్రాంతం బయ్యె. ఘోరకీనసుం డైనవాఁ డొక్కజాములో నిన్ను భక్తిం దలంచినంతనే వానికి స్వర్లోకసౌఖ్యం బబ్బనే! అంతయత్యల్పకాలంబున వాని కట్టిమన

శ్శుద్ధి గలిగించినది నీయనుగ్రహంబు గాక వే ఱేమి! చిత్తశుద్ధి లేక నీయనుగ్రహంబు రా దందురుగాని, నీయనుగ్రహంబు లేక చిత్తశుద్ధి గలుగ దనియుఁ గర్మపరిపక్వం బైనఁగాని నీయనుగ్రహంబు రా దనియు విదితి మైనది. మే మెంతకాలంబునుండి యో తపోయోగనిష్ఠమై నుండ నేఁటికిఁ గదా నీదర్శన మైనది! ఆహా! అతండు పిశాచకులుం డైననేమి! ప్రాణిహింసకుఁ డైననేమి? నిన్నెఱుఁగక చూచియు నంతలోనే నిర్మలచిత్తుండై సంయుజుండై నిన్నంతరంగంబునఁ గాంచఁ గల్గుటకుఁ గారణంబు వానికర్మంబు పరిపక్వం బగుటగదా! దేవా! యింతటినుండి ఘంటాకర్ణునుదంతము మనశ్శుద్ధిబోధకంబై లోకంబున వ్యాపించుఁ గాక. మహానుభావా! నమస్కారము. అని ప్రస్తుతింప నతండు దరహాసవికసితాననుండై యందఱి నొక్కమాఱు వీక్షించి మీ రందఱు కైలాసంబునకు రండని సెలవిచ్చి గరుడవాహనం బెక్కి కైలాసాభిముఖుండై 103
వెడలి.

సీ. శివుఁ గొల్చి మున్న దాఁ♦జెందెఁ జక్రం బెందు
భార్గవుం డస్త్రముల్♦వడసె నెందు
నలినగర్భశిరంబు♦నఱికె హరుం డెందు
పౌలస్త్యుగర్వంబు♦తూలె నెందు
గణదేవతలు కాల♦కంఠుఁ గొల్చెద రెందు
యోగసిద్ధమహర్షు♦లుందు రెందు
రాజరాజేశ్వరా♦రాధకుం డగు నెందు
పుణ్యతరంగిణుల్♦పొడము నెందు

గీ. అట్టికైలాసగిరిమీఁది♦కవతరించి
మానసానందకర మగు♦మానసంబు
నుత్తరతటంబుఁ జేరి య♦య్యోగివరుఁడు
ద్వాదశాబ్దతపశ్చర్య♦తలఁపుచేసె. 104

సీ. పరిచర్య లొనరింప ♦గరుడచక్రాదులు
నిత్యాగ్నిహోత్రంబు ♦నెఱపుచుండి
యజ్ఞక్రమంబున ♦నాహారనియమంబు
పాటించి ఘోరత ♦పం బొనర్చి
కడపటినెల నత్రి ♦కశ్యపాదులఁ గూడి
భక్తి నారణ్యక ♦పఠన సల్పి
ప్రణవపూర్వక మైన ♦పంచాక్షరి జపించి
యగ్నిఁ బూర్ణాహుతి ♦నాచరించి
గీ. ఈశ్వరధ్యాననిరతుండై ♦యొసఁగునంత
ధ్యేయుఁ డైనట్టికృష్ణుండు ♦ధ్యాత యయ్యె
కనుచుఁ జూడంగ నచ్చటి ♦కమరసిద్ధ
సాధ్యగణములు వచ్చె నా ♦సమయమందు. 105

సీ. గంగాతరంగసం ♦గతసుధాకరఖండ
శోభితం బగుజటా ♦జూట మలర,
డిండిమదక్షకుం ♦డీదీపికాశూల
భూషితం బగుచతు ♦ర్భుజము లలర;
నాగేంద్రరుద్రాక్ష ♦నాగచర్మవిభూతి
దీపితం బగుదివ్య ♦దేహ మలర,
అఖిలప్రపంచమూ ♦లాధారశక్తి యీ
శ్వరి తనవామపా ♦ర్శ్వమున నలర,
గీ. మునులు ముందును భూతాళి ♦వెనుక నడవఁ
గర్మమోటులు రెండుప ♦క్కలను నడవ
వృషభవాహనుఁ డగుచు వి ♦శ్వేశ్వరుండు
గరుడవాహనుఁ జూడంగ ♦గదలె నపుడు. 106

గీ. శివుఁడు కదలంగఁ గైలాసశిఖరి కదలె
ననఁగ సంచలింప నెల్లఁ గ్రమ్మనుగమించి
వాసుదేవుని జూడఁగ వచ్చియున్న
యమరగణములఁ జేరి రథ్యావసరమున. 107

ఉ. వారును నీను నేకమయి వాహినులట్టులు, భక్తిగౌరవో
దారతరంగపంక్తులు ప్రాకడంతరసీమల వెల్లివాఱ నో
ఙ్కారము వేదమూలము జగన్నిలయంబును సర్వసృష్టిసం
హారకరంబు నాహరిహరాత్మకతత్త్వముఁ గాంచి యుబ్బుచున్.

శ్లో. జయ దేవ జగన్నాథ! జయ రుద్ర జనార్దన!
జయ విష్ణో! సరోజాక్ష! జయ శంభో! త్రిలోచన! 109
జయ కౌస్తుభభూషాఙ్గ! జయ భస్మవిరాజిత!
జయ శంకర! గౌరీశ! జయ గోవిన్ద! మాధవ! 110
చక్రపాణే జయానన్త! శూలపాణే జయాభవ!
వాసుదేవ! మహాదేవ! సనాతన! హరే! జయ! 111

హరుండు హరికి దర్శనమిచ్చి పుత్త్రవర మొసంగుట

గీ. అనుచు నుతియించుచుండ వాహనము డిగ్గి
యీశ్వరుఁ డుమఁ గూడి తన చెంతకేగుదెంచు
నీలలోహితుఁ గాంచి సద్విభక్తి
నీలగాత్రుండు శిరమునఁ గేలుమోడ్చి. 112

శ్లో. నమశ్శివాయ శాన్తాయ ప్రణవాయ పరాత్మనే
నమ ఆద్యాయ బీజాయ శఙ్కరాయాష్టమూర్తయే
మాయానన్తస్వరూపాయ శక్తియుక్తాయ శూలినే
విశ్వాయ విశ్వనాథాయ విశ్వకర్త్రే నమోనమః. 114

చ. అనుచు నమస్కరించి నిగమాగమమూర్తి నిను న్నుతింప నె
వ్వనితర మీశ్వరా! హృదయపద్మమున న్నినుఁ బాదుకొల్పి పే
ర్మిని భజియించుచుంటిని సమీహితసిద్ధి యొనర్చి భక్తునిం
దనుపు మనంగ శంకరుఁడు తత్కరముం దనకేలఁ బట్టుచున్. 115

క. ఏమిది విపరీతము! నీ
వేమి! తపం బేమి! నరము లిచ్చెడినీవే
కామితసిద్ధికిఁ దాపస
భూమిక ధరియించినావె! భువనాధీశా! 116

చ. తనయునికై తపించువని తామణిరుక్మిణికోర్కి దీర్చుదీ
క్షను దప మిట్లొనర్చితివి కాని, యొసంగితిఁ దొల్లి నీకు నం
దనవర మట్లు తప్పదు జనార్దన! నీ కెఱిఁగింతుఁ దత్ప్రస
క్తిని విను మంచుఁ జెప్పఁదొడఁగెన్ మునిదేవగణంబు మెచ్చఁగన్.

సీ. తండ్రియానతిని భూధరరాజపుత్రి యీ
సతి నాకుఁ బరిచర్య సల్పుచుండఁ
గృతయుగాదిని నేను జితమానసుండనై
నిశ్చలం బగుతపోనిష్ఠ నుంటిఁ
దనమనోరథసిద్ధి దలఁచి యింద్రుండు నా
తప మణంపఁగఁ బుష్పధన్వు నంపఁ
గుటిచేసి నాపైని గుసుమాస్త్ర మాతండు
పఱపి నాకోపాగ్ని భస్మమయ్యె
గీ. అపుడు దానికిఁ గారణ మాత్మఁ దలఁచి
నాకలోకేశు నాలోచనంబు తెలిసి
నిరపరాధుండు మన్మథు మరణమునకు
జాలిపడుసంతలోఁ బద్మసంభవుండు. 118

వ. అతిరయంబున హంసవాహనారూఢుండై నాసన్నిధి కరుదెంచి బద్ధాంజలియై. 119

చ. జరిగినదాని కిప్పుడు విచార మదేల మహేశ్వరా!రతీ
శ్వరుఁ డశరీరుఁ డయ్యు సుమసాయకుఁడై త్రిజగంబులందు సం
చరణ మొనర్చి కామపురుషార్థము నిల్పఁగ,భూమిపై మహా
పురుషునిపుత్త్రరత్న మయి పుట్టివెలుంగ ననుగ్రహింపుమీ! 120

చ. అని నను వేఁడ మే లనుచు నప్పుడె తొంటివరంబు దీరఁగా
ననుమతి యిచ్చి,ద్వాపరమునం దభిజాతులు రుక్మిణీజనా
ర్దనులమనోరథంబు ఫలితంబుగఁ బుట్టెడు భూమి నంచుఁ ద
క్కనవర మిచ్చినాఁడ,నెఱిఁగించితిఁ గాని యెఱుంగవే హరీ? 121

శివుఁడు దేవాదులకు విష్ణుతత్త్వ మెఱిఁగించుట.

క. అని పలికి హరుం డచ్చటి
మునివరగంధర్వసురసమూహము వినఁగా
వినుతించె విష్ణుతత్త్వం
బనితరవేద్యంబు సచ్చిదానందంబున్. 122

చ. కనులకు గోచరించునది గాక మఱొక్కటి లే దటంచు నీ
కనఁబడుదానికిం బ్రకృతి కారణ మంచును దేహభిన్నుఁడై
తనరును వేఱొకం డనుచుఁ దద్వ్యతిరిక్తుఁ డొకండు కర్తయం
చును వివిధంబుగాఁ దలఁచుచుందు రెఱుంగక విష్ణుతత్త్వమున్. 123

చ. “అనవరతంబు నీవు కనులారఁ గనుంగొని వీనులారఁగా
విని మనసారఁగా ననుభవించిన దెల్ల నశించు దీని నం
తను వెలయించు నొక్కపరతత్త్వమె సత్య”మటంచు నెంత చె
ప్పిన విపరీతవాద మని పీఱిఁడి పల్కఁడె? వేత్త పల్కునే? 124

చ. తెలియఁడుగాక మందమతి దీనిరహస్యము, తెల్పెద [illegible]
గలిగిన దీని కంతకును గారణ మొక్క[illegible] [illegible] తెలియనాఁ
దలఁపఁడె? లేకయున్న వివిధ[illegible]బగు [illegible] [illegible]మాపనం
కలితచరాచరాత్మక జగంబు [illegible] యుత్పత్తిల్లునే? 125

చ. కదలునె గంధవాహుఁడు [illegible] భీతి [illegible]?
బొదలునె కర్మసాక్షి? శశి పొల్చునె? భూ[illegible] [illegible]?
చదల నుడువ్రజంబు [illegible] నిల్చునె? యగ్ని మండునే?
యుదధులు వేల నా[illegible]నె? య[illegible] [illegible] [illegible]యు [illegible] [illegible]? 126

చ. అవగత మైనవిశ్వమున కంత కనాది యనంతుఁ [illegible]యుం
భువు విభుఁ డాదివిష్ణు వగు మూల, మతండు గుణత్రయాత్మకం
బవునిజమాయఁ జొచ్చినఁ ద దవ్వ్యశక్తిని [illegible]
భవభువనంబు లేర్పడియె మాయి యటంచును [illegible] [illegible].

క. ఆవిష్ణువు సత్వాంశం
బీవిష్ణువు, తామసాంశ మేను, రజోంశం
బావిధి, సృష్టిస్థితిలయ
భావన మే మంచు నిదియ పరమార్థ [illegible]. 128

ఆ. ఆదివిష్ణు వనఁగ నా పరబ్రహ్మంబు
సర్వసంగతుండు సర్వసాక్షి
ప్రత్యగాత్మ యైన వరమాత్మ [illegible]
కర్మభోక్త యైన కర్త యతఁడె. 129

సీ. అతఁడు సహస్రశీర్షాక్షి సహస్ర స
హస్రపా [illegible] సహస్ర[illegible],
అతనిమూర్ధంబునా నాకాశ ముదయించె
నగ్నిం[illegible] లుదయించె [illegible],

అతనికన్నుల సహస్రాంశుండు జనియించెఁ
చిత్తంబునం బుట్టె శీతకరుండు,
అతనిప్రాణంబున ననిలంబు పుట్టెఁ బా
దంబుల ధరణి; శ్రోత్రముల దిశలు,
గీ. అతనివదనభుజోరుపాదతలమందు
వరుసగాఁ బుట్టె నాలుగువర్ణములును
బంచభూతంబు లాతనిప్రకృతు లట్టి
విశ్వరూపుం డతండు సర్వేశ్వరుండు. 130
సీ. విశ్వవిశ్వవ్యాప్తవిష్ణుఁ డయ్యె నతండు
హరి యయ్యె హరుఁ డయ్యె సంహారశక్తి,
నారసంవాసియై నారాయణుం డయ్యె
శంకరుం డయ్యె శివంకరేచ్ఛ,
విధివిష్ణురుద్రప్రవృత్తిఁ గేశవుఁ డయ్యె
నింద్రియేశత హృషీకేశుఁ డయ్యె,
వేదత్రయక్రమవిధిఁ ద్రివిక్రముఁ డయ్యె
నీశ్వరుం డయ్యె భూతేశుఁ డగుట,
గీ. వివిధవిద్యలు గాంచి గోవిందుఁ డయ్యె
సమధికానందమూర్తియై శంభుఁ డయ్యెఁ
ద్రిజగదావాసమై వాసుదేవుఁ డయ్యె
నణు వగుచు వామనుం డయ్యెఁ బ్రణవ మయ్యె. 131
గీ. అతనిమహిమను వెలసినయఖిలజగము
లతనియందె విలీనంబులగు నిజంబు,
సర్వవిధకార్యకారణజాత మైన
యాతఁ డొక్కఁడె తథ్య మన్యంబు మిథ్య. 132

క. తనయందు జీవరాశిం
గనుచుం దను జీవరాశిఁ గనుచుం దనుఁదాఁ
గనువాఁడు నేన నేనే
యనుకొని బ్రహ్మాహ మస్మి యని సుఖియించున్. 133

క. ఇది యాదివిష్ణుతత్త్వం
బిదియే వేద్యంబు దీని నెఱిఁగినయతఁడే
మదిఁ దన్నుఁ దా నెఱింగెడు
నది జీవన్ముక్తి యందు రాద్యమునీంద్రుల్. 134

—హరిహరైక్యప్రశంస—

క. హరుఁ డిట్టు చెప్ప నందఱు
హరి హర కేశవ శివా జనార్దన శంభూ!
పరతత్త్వజ్ఞానంబునఁ
జరితార్థుల మైతి మనుచు సంతోషమునన్. 135

వ. సర్వజ్ఞుం డగునమ్మహేశ్వరుం డుపదేశించినపరమాత్మతత్త్వం బంతరంగంబునఁ జింతించుచు హరిహరాత్మకపరమాత్ముని కనేకసాష్టాంగనమస్కారంబు లాచరించి పరమానందవికసితవదనారవిందులై చేతులు జోడించుకొని నిలిచి రంత నీశ్వరుండు మఱియు వారి నెల్లర నుద్దేశించి— 136

చ. వినుఁడు శివుండు విష్ణు వనుభేదము లే దని నమ్ముఁ డీజనా
ర్దనుఁడును నేను నొక్కటి యథార్థ, మితండు తపంబున న్ననుం
గనినది లోకసంగ్రహముగాఁ దలపోయుఁడు, కృష్ణుఁ డేమి? నం
దనుఁ గనుకోరికం దప మొనర్చుట యేమి? నిజం బెఱుంగుఁడీ!

వ. అని సదాశివుండు తమయేకత్వం బెఱింగించినంత సకలదేవదేవయోనియోగీంద్రమునీంద్రు లందఱు నైకకంఠ్యంబుగా హరిహరాత్మకతత్త్వం బిట్లు స్తుతియించిరి. 138

శ్లో. సర్వాణి శివనామాని విష్ణునామాని సర్వశః
అర్థత శ్శబ్దత శ్చాపి నాస్తి తేషాం భిదా క్వచిత్, 139
మహేశ్వర శ్శివ స్సాక్షా ద్విష్ణు స్స్యా జ్జగదీశ్వరః
జనార్దనో హరి స్సోఽయం రుద్ర ఏవ జనార్దనః 140
అనయో రంతరం నాస్తి ద్వా వేతౌ పరమేశ్వరః
పరం బ్రహ్మ పరం ధామ పరమాత్మా హరో హరిః,
శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే
మహావిష్ణుస్వరూపాయ మహితాయ నమోనమః 142

గీ. అనుచు వినుతింప నీశ్వరుం డాలకించి
భక్తవరులార! మీకి దే పరమధనము
సర్వతపములు జపములు సకలవిధులు
నిదియె, మోక్షంబునకు మార్గ మిదె నిజంబు. 143

చ. హరి పరమేశ్వరుం డొకఁడె యందఱికోర్కెలు తీర్చువాఁడు, స
స్మరణమె చేయుచుండుఁడు సదా మది నీతఁడు నేనుఁ గాన సు
స్థిరమతి భక్తియోగనిరతిన్ భజియింపుఁడు ముక్తికాంక్షమైన్
జగమయరూపబోధి శరణాగతవత్సలు నాదివిష్ణువున్. 144

క. అని పలికి వారి కండఱి
కిని జనస్థానపతి యొసంగి శ్రీకృష్ణునిబుజముం
గౌని సాగు మింక నేనుం
జనియెద నని చెప్పి వెడలె శ్రీసగణుం డగుచున్. 145

గీ. అంతఁ గృష్ణుండు శంకరుఁ డాత్మఁ దలఁచి
[illegible]స్థితిఁ జిత్త ముప్పొంగుచుండ
సాగి వెంచినసత్రోవనే మరల బదరి
కాశ్రమముఁ జేరె గరుడవాహనము నెక్కి. 146

క. అని చెప్పిన వైశంపా
యనమునిఁ గని కౌరవాన్వయాభరణుం డా
జనమేజయుండు ముదునం
దనుపిమ్మటివృత్త మెఱుఁగఁగోరె దలంతు నమటయున్. 147

ఇది
బ్రహ్మసూత్రార్థదీపికాకారజోస్యుల విహాహసంస్కృత కృతికర్తయు
శ్రీ చర్ల బ్రహ్మయశాస్త్రి గురువరకరుణాధీతపాణినీయుఁడు
శ్రీ మంథా చెన్నయశాస్త్రి గురుపాదకరుణాధీతోత్తర
మీమాంసుఁడునగు మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి
రచియించిన యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు
చతుర్థాశ్వాసము.

ఆంధ్రభవిష్యపర్వము.

పంచమాశ్వాసము.

శ్లో. సన్మయంకల్పితాజాండం, తన్మయంచిన్మయంమహః
లీలాప్రశమితాధర్మం, కృష్ణంత్వాంస్మరామ్యహమ్. 1

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

గీ. వాసుదేవుండు బదరికావనమునందు
జాహ్నవీతీరపావనాశ్రమములందు
భక్తిపరవశులైనతాపసులకోర్కి
సంతసంబునఁ గొన్నివాసరము లుండె. 3

వ. ఆసమయంబునఁ బౌండ్రకరాజస్థానంబున. 4

పౌండ్రకునిగర్వోక్తులు

ఉ. పోరికిఁ బేరుపడ్డబలుపోటరి రాజుల నోర్చి వారికై
వారము లందుమేటి యదువంశజిగీషువు వాసుదేవుఁడ
న్పేరిడుకొన్నమచ్చరి వివేకవిహీనుఁడు పౌండ్రకుండు దై
త్యారి నణంచుపూన్కి మెగయన్ సభవారలఁ గాంచి యిట్లనెన్.

చ. ఇలఁ గలరాజు లందఱి జయించితిఁ గాన్కలు గొంటిఁ గాని వృ
ష్ణులు పొగరెక్కి నాకడిమి చూడక యుండిరి కృష్ణు నమ్మి,యా
ఖలుఁడును శంఖచక్రములు ఖడ్గగదాధనురాదిసాధనం
బులు నెద నమ్మి గర్వమునఁ బొంగుచు నన్ను గణింపఁ డెయ్యెడన్.

ఆ. పులిని బోలఁ జూచి తెలివితక్కువనక్క
వాత లెట్టుకొన్నరీతి నతఁడు
నన్నుఁ బోలఁ జూచి నా వాసుదేవుఁడ
న్పేరు పెట్టుకొని మోసితిమాలి.

సీ. అస్థినిర్మిత మైనయతనిశంఖం బీడె
సహజ మైనట్టినాశంఖమునకు?
పాఁతగిల్లినవానిరోఁతచక్రం బీడె
సరికొత్త దైననాచక్రమునకు?
ముక్కపోయినవానిమొద్దుఖడ్గం బీడె
కడవాయిదేఱునాఖడ్గమునకు?
తుప్పుపుట్టినవానిచప్పిడిగద యీడె
నూతనం బైననాచేతిగదకు?
గీ. కొమ్మువింటికి సద్వంశజమ్మువింటి
కేమిపోలిక? చెప్పెడి దేమి యింక?
నాదుపరమాయుధంబుల యాదవేంద్రు
మట్టుపెట్టెదఁ దప్ప దీమాట నిజము. 8
చ. వసుధను వాసుదేవుఁ డనఁ బౌండ్రమహీంద్రుఁడ నేను గాక యా
తనుకులమారిగోపవని తావిటధూర్తుఁడు వాసుదేవుఁడే? *
యసమపరాక్రమార్జిత జయంబుల నేనును జక్రపాణి నా
పసులను మేప డొంకిగడ పట్టిన యాతఁడుఁ జక్రపాణియా? 9
గీ. కన్న గానక కృష్ణుండు కత్తె న్నెఱుఁగక
న న్నెఱుంగక వర్తించుచున్న వాఁడు
వాని నేఁ జక్కఁబెట్టెదఁ గాని యిప్పుడు
సభ్యులార! వినుండు నాశాసనంబు. 10
చ. ఇది మొద లెల్లవారలు నహీనబలు న్నను నొక్కనిన్ మహీ
విదితుని వాసుదేవుఁ డని పిల్వఁగ నొప్పును, గాని కృష్ణు దు
ర్మదు నిఁక వాసుదేవుఁ డన రా దిది తప్పితి రేని మీకుఁ ద
ప్పదు పదివేలనిష్కముల బంగరుదండుగ చెప్పితిం గదా! 11

* తనుకులమారి గొల్లతలదాసుఁడు చోరుఁడు వాసుదేవుఁడా? పా. అం.

చ. అనుడు సదస్యులందు సచివాప్తపురోహితు లెల్ల మేలు మే
లని యెలుఁగెత్తి యాజ్ఞఁ గొనియాడిరి, సూరులు కొంద ఱేము వి
ష్ణునిపయి కెత్తి వత్తు మనఁ జొచ్చిరి, కొందఱు రాజు లేమి శా
సన మని సిగ్గు చెందియును జల్లగ నూరకయుండి రత్తఱిన్. 12

గీ. సకలలోకవిహారి తాపసికలమారి
తత్త్వవిజ్ఞాత లోకవృత్తాంతవేత్త
నారదమహర్షి కైలాసనగమునుండి
వచ్చి యచ్చట దర్శన మిచ్చె నంత.

నారదుఁడు పౌండ్రకుని నిరసించుట

ఉ. అందఱు వేచి భక్తివినయంబుల మ్రొక్కుచు మానిదీవనల్
పొందఁగ, నాతిథేయవిధిపూర్వకముగా మునినాథుఁ బైఁడిగ
ద్దెం దగ నిల్పి పౌండ్రకుఁడు దేవమునీశ్వర! నీవు పోనిచో
టెందును గల్గఁ బో దనుచు నెంచితి నీ కొకమాట చెప్పఁగన్.

చ. అని మది సిగ్గు లేక తమయంతర మేని యెఱుంగ కాతఁడో
మునివర! నీవు నిత్యమును బోయెడిచోటుల నెల్లఁ బౌండ్రకుం
డనునరనాథుఁ డొక్కఁడె సమస్తజగంబున వాసుదేవుఁడా
జనపతి చక్రపాణి యని శార్ఙ్గి యతం డని చెప్పుచుండుమా! 15

చ. మహితుఁడు భూతలేంద్రుఁ డసమానయశోరుచిరప్రతాపధూ
ర్వహుఁడు విశిష్టరాజకులపావనవర్తనశత్రుదుర్మదా
పహుఁ డత డొక్కఁడే యనియు "పౌండ్రమహీశసమానరేశ్వరో
సహి" యనియున్ సమస్తభువనంబుల నెల్లెడఁ జాటిచెప్పుమా!

క. సమయజ్ఞుండవు గావున
సమయమునకు వచ్చినావు సంతస మయ్యెన్
శ్రమ యిచ్చితి సంయమివర! 17
క్షమియింపుము తెలుపు మీనిజస్థితి జగతిన్.

చ. కలఁ డనుకోకు యాదవుని గన్గొని వేఱొక వాసుదేవుఁ డే
యిలపయి, నాదు పేరు ధరియించినయాతఁడె నే, స్త్రీర్యశౌర్యదో
ర్బలముల వాఁడు నాకు సరివచ్చునె? సకిలి పప్పు చెప్పఁగా
వలయునె? వాసుదేవుఁ డనఁగ నొకఁడె నీవును సల్లగొల్లనిన్. 18

సీ. అశ్వసందోహమా హతవాయువేగంబు,
కరియూథమా మహాఘనసమూహంబు,
స్యందనవ్యూహమా సర్వతోగమనంబు,
భటసంఘమా కాలభటనిభంబు,
ఘనరాజబృందమా గాంగేయకల్పంబు,
శస్త్రాస్త్రజాలమా సారతరము,
సచివాప్తవర్గమా సర్వసమృద్ధంబు,
కాలమా యుద్ధానుకూలతమము,

గీ. ఇన్నిటం జేసి నేఁ డెల్లి యెత్తి వెడలి
కృష్ణుతో వృష్ణివంశంబు గీటణంచి
ద్వారకాపురిఁ గాల్పించి తెరలి వత్తుఁ
జెప్పు మీమాట కనఁబడ్డజీవి కెల్ల. 19

వ. అన విని నారదుం డశ్రావ్యదురాలాపనిరాసనసూచకంబుగా నపహా
సించి. 20

చ. హరిహరి! యెంతమాట వినవయ్యె!ని దెంతటిదుస్సహార్తమో?
యరి యగుఁ గాక నీకు హరియైనను నీ విటు లాడవచ్చునే?
సరసిజనేత్రుమీఁదఁ బగఁ జాటినమాటలపాప మంతయున్
సరసిజమిత్రుమీఁది కెగఁజల్లినదుమ్మయి నీతలం బడున్. 21

ఉ. ఎక్కడివాసుదేవజగదీశ్వరుఁ డెక్కడినీవుపౌండ్రకా!
యక్కట! క్రొవ్వి యిట్లు తెగనాడు దె!యెత్తిన వెండి వత్తువే?
కుక్క మొఱుంగుఁ గాక మదకుంజరముం గని చెంత కేఁగునా?
తక్కక యేగెనేని మఱి దానికరాహతిఁ దప్పి వచ్చునా? 22

గీ. సర్వలోకంబు తనయందుఁ, సర్వమందు
తాను నుండుట, వసుదేవతనయుఁ డగుటఁ,
గేశవుఁడు వాసుదేవుఁడై కీర్తి కెక్కెఁ
దలఁచుకొ మ్మర్థ మాపేరుతగునె నీకు? 23

గీ. చక్రి యని శార్ఙ్గి యని కొంకుజంకు లేక
కాటుకూఁతలు కూసెదు గాని నీవుఁ
జక్రివై తేని కుమ్మరిచక్రి కాఁడె?
తొండ మున్నంత దోమ వేదండ మగునె? 24

గీ. పట్టఁ బగ్గాలు లేకుండ ♦మిట్టిపడిన
యతిదురాత్ములు నరకాసు♦రాదిఖలుల
కెట్టిదుర్గతి పట్టెనో♦యెఱుఁగ వొక్కొ?
నిఖిలజగదీశు నెదిరింప♦నీతరంబె? 25

చ. పలుకులు వేయు నేల విను♦పౌండ్రక! నీవును నీబలంబులున్
శలభములట్లు లాభువన♦శాసనుకోపలయానలంబునన్
మలమల మాఁడిపోవుదు ర♦వాంతముగా నిది నిశ్చయంబు, పె
ద్దలు నినుఁ జూచి నవ్వుదురు♦తప్పదు, పొ మ్మిఁకఁ జెప్ప నేటికిన్?

క. అని పలికినఁ బౌండ్రుఁడు మదిఁ
గనలియు నేమైన నెదురు♦గాఁ బల్కిన న
మ్ముని కోపించి శపించెడు
ననుభయమున శాంతచిత్తుఁ♦డై యిట్లనియెన్. 27

క. శాపాయుధుండ వని నేఁ
గోపము దిగమ్రింగి యూర♦కుంటి మునీంద్రా!
యీపాటి కేగు మీ వని
చాపలమున నతఁడు కొల్వు♦చాలించి చనెన్. 28

-ఁఁ నారదుఁడు పౌండ్రకు నవినయంబు కృష్ణునకుఁ జెప్పుట. ఁఁ-

ఉ. నారదుఁ డంతఁ గామగమనంబున శ్రీహరి యున్నచోటికిన్
జేరి ముకుంద! యే మనుచుఁ జెప్పెదఁ బౌండ్రకుఁడు దుర్మదాంధుఁడై
ద్వారకమీఁది కెత్తి చనువాఁడయి యంతటఁ జాటుమంచు నన్
గోరినవాఁడు, వానిచెయుకాంతలఁ జెల్లుబడౌ యెఁ గర్జముల్. 29

గీ. వాసుదేవుండ నే నని వాఁడు తనను
శంఖచక్రగదాఖడ్గచాపములకుఁ
బాంచజన్యాదిసంజ్ఞ లేర్పఱచుకొనియెఁ
జిత్ర మిది వాఁడు నోకశబ్ద మస్పృష్టిక గ. 30

క. అతని దురాలాపంబులు
ప్రతిహతముగ దుష్టగర్వపరిహారముగా
క్షితిపతులయెదుట దూషిం
చితి నైనను మొండి కేమి సిగ్గు? మహాత్మా! 31

చ. అనుడు మురారి యేను నిజమాబలసర్వము పుష్టిచింతనం
బును మును నే నెఱుంగుదు సపూర్వము గా దిది తాపసోత్తమా!
కనియెదుగాక రే పతనికాయము ముక్కలు ముక్కలై పడన్
వినియెదు గాక నన్నతఁడు పేర్మి నుతింపఁగ నింద్రుకోల్వునన్.

ఆ. అనిన నమ్మునీంద్రుఁడానందమునఁ జనె
హరియు నాశ్రమంబునంద యుండె
నిచటఁ బౌండ్రకక్షితీశ్వరుం డప్పుడె
జైత్రయాత్ర పురినిఁ జాటించి. 33

-ఁఁ పౌండ్రకుఁడు ద్వారకపై నెత్తివచ్చుట. ఁఁ-

క. పదివేలరథంబులు ని
ర్వదివేలతురంగమత్తవారణములు ను
ర్వ్బుదపత్తిబలంబులు గొని
కదలె రథం బెక్కి చక్రఖడ్గాద్యంబుతో. 34

చ. అతనికిఁ దోడుగాఁ గదలి తురంగబలంబులఁ గూడి శౌర్యద
ర్పితు లగునేకలవ్యపృథివీవరముఖ్యనరేంద్రు లప్పు డు
ద్ధతగతి వాహినుల్ నడవ ధారుణి కుంగినచోట్లు వారణ
ప్రతతులదానధారల భరంబున వాహిను లయ్యె వింతగన్. 35

చ. ఇనుఁ డపరాద్రికేగుతఱి కెల్లబలంబు సగంబుమేర దాఁ
టెను, భటు లంత నెత్తుదివటీలవెలుంగు దినేశకాంతియై
యనువు పడంగ రేయి పగలయ్యెను, మృత్యువు జుట్టుపట్టి యీ
డ్చినగతి దండు లన్నియును జెచ్చెర సాగె నవార్యవేగమై. 36

ఉ. ఘోరతరాస్త్రశస్త్రములు కుప్పలువోసినబండ్లు వెంబడిన్
వారణయోధవార మిరువంకల నాశ్వికకోటి ముందు నొ
ప్పారఁగ నర్ధరాత్ర మగునప్పుడు పౌండ్రుఁడు ద్వారకాముఖ
ద్వారము డాయ వచ్చి నృపవర్గము నచ్చట నిల్పి యిట్లనెన్. 37

ఉ. మీరును మీబలంబులు సమిద్ధబలోద్ధతిఁ బశ్చిమాదిక
ద్వారము లాక్రమింపుఁ డని వారణ మే నిటు లేగి యుత్తర
ద్వారము ముట్టడించెదఁ బదం డని తాఁ జనె మేరుధీరుఁడై
వీరభటాహవప్రథనభేరులు మ్రోఁగుచునుండ నత్తఱిన్. 38

చ. అది విని పౌరవర్గ మకటా! యిది యే మని భీతి నొందఁగా
యదుకులవీరశేఖరు లహో! కుటిలాత్ముఁడు పౌండ్రరాజు దు
ర్మదమున వచ్చె నంచుఁ బురరక్షణసాధనతీవ్రచిత్తులై
కదలిరి నాల్గువైపుల కఖండరుషారుణభీషణాస్యులై. 39

వ. ఆసమయంబున. 40

గీ. "పరభయంకరపౌండ్రకవాసుదేవ
భూతలేశుండు మీతోడఁ బోరవచ్చె
వెడలి రం డింక యాదవవీరులార!
రానిచోఁ గప్ప మంపించి బ్రతికిపొండు." 41

చ. తలపడ, వానిసేనలు యథాథాయథలై చెదరంగ సంపవా
నలు గురియించి వానియెదనాటఁగ వాఁడిశరంబు లేసి ని
చ్చలముగఁ జచ్చెఁ బొంతుఁ డసిసాత్యకి పెట్టినబొబ్బతోన మూ
ర్ఛిలి బడిలేచి వాఁ డసనిచే గుఱిచేసి శరంబు లేసినన్. 46

చ. అనుమచాపనైపుణిఁ దరదాసగముల్ తెగఁగొట్టి యొక్కము
ల్కిని గాని వానివి ల్లణికి కేతన మాతఁడు గూల్చునంతలో
వెనుకను వచ్చినట్టి పరవీరబలంబు హలాయుధంబుతోఁ
దునుముచు వచ్చి తమ్మునికిఁదోడయి నిల్చెను రాముఁ డయ్యెడన్.

క. ఇచ్చటికయ్యపువార్తల
కచ్చునడి యోకలవ్యుఁడరసంబున వే
వచ్చిరణాగంగ నంతటఁ
బచ్చఅసిమునిబు బాణశిఖ గురియింపన్. 48

ఉ. ఆనడి కాఁగలేక భయమందుచుఁ బర్విడుయోధవర్గముం
గ్రోవకఁ దెచ్చుసాగణుఁడుకిశోధ్పడఁగా నిశితాదిపీను లే
పావహేలంగ వాని కెదురై యని చేయుచునుండఁ బొండ్రధా
త్రీవిభు సజ్జగించె బలదేవుఁడు సాత్యకిఁ గూడియుద్ధతిన్. 49

చ. ఉరవడి నుగ్రసేనుఁ డపుడోరి నిషాద! ధనుశ్శరంబులం
గిరములఁ బట్టినంతనె మగంటిమిఁ దీరినబంట వౌదె? నూ
కర మురుశోల లబ్బె నని గంథగజం బగునొక్కొ? నీదుపో
తర మణఁగింతుఁజూడు మని బాసణబాణము నొవ్వ నేసినన్. 50

చ. అది యెద నాట నొచ్చియు లయాంతకుఁడైఁ యతఁ డుగ్రసేను ని
ద్యపటుసాయకంబుల సపాగతచాపవరూథుఁ జేసి మే
నదరఁగఁ జేరి నొరగునట్టులు ఱొమ్మున నమ్ము గ్రుచ్చి యో
ముదుసలి! చాలునా యనఁగ మూర్ఛిలి లేచి యతండు పెన్గదన్.

గీ. విసరె నది వేఁకలవ్యుని♦విల్లు విఱిచి
యరద మగలింప నతఁడెక్కె♦నన్యరథము
నితఁడు వేఱొక్క విల్లందె♦నింతలోన
నిరుబలంబుల పోరాట♦మేపుచెందె. 52

చ. మునుమిడి కామపాలుఁ డరి♦భూపతిసేనలఁ దున్మిచెండఁ బాం
డునిని జలపట్టి సాత్యకి ప♦టుప్రదరంబుల నొంచుచుండె, హె
చ్చినపగ నుద్ధవుండు మద♦సింధురలీలఁ జెలంగి పోయినా
యనిబలగంబులన్ జదుప♦నాతఁడు తాఁపఱిము మేను [illegible].

సీ. అయి దేసిముల్కులఁ♦నక్రూరు హార్దిక్యు
"బ్రతుకు జీవా! యంచుఁ♦ [illegible]" [illegible]
దశసాయకములను నుద్ధవుండు "కృష్ణా! యను
పురము దిక్కై పాఱెఁ♦ బోవఁ" [illegible]
తొమ్మిదిక్రూరభల్లమ్ములసారణుం
డరదంబుపై వ్రాల్చ♦[illegible]
తొంబదికోలలఁ♦తోనుగ్రసేనుండు
వసుదేవుఁ [illegible]

గీ. కాచి చ్చనఁగాఁ బోలి♦కలను [illegible]
కడలఁ బుంఖానుపుంఖంబు♦గాఁ బ్రచండ
శరపరంపర లడరింపఁ ♦బరువులెత్తి
బడుచు లేచుచు యాదవ♦భటగణంబు. 54

గీ. ఇట్లు వార్ష్ణేయబలముల♦ యే పణంచి
సింహగర్జన మొనరించి,♦సీరపాణి
సాత్యకియు నేరి? యని జయ♦శంఖ మూఁదఁ
బౌండ్రుఁ డది విని యుత్సాహ♦భరితుఁ డగుచు. 55

ఉ. ద్వారకవాటముల్ నగరివాకిటనల్పులు పెల్లగించి ప్రా
కారపుఁగోడ గొట్టి పరిఖం బడఁద్రోసి యవారణంబుగా
ద్వారక గొల్లగొట్టి యదువల్లభుమేడలు గూల్చి తద్ధనా
గారము లెల్లఁ దోఁచుకొనఁగాఁ జనుఁడీ యని చేయి వీచినన్. 56

వ. సహాయభూపతు లాసన్న యెఱిఁగి తమతమబలంబులం బురికొల్పి నంత నవి యెల్ల వివిధసాధనసమేతంబులై పఱచి యొక్కుమ్మడి తూర్పుద్వారంబు గూలఁగొట్టి కోటలోపలఁ జొచ్చె నప్పటియాదవబలంబులహాహారవంబులు పెడబొబ్బలు వీరాలాపంబులు విస్ఫారంబులు భేరీభాంకారంబు లాకాశకుహరం బగలింప నమ్మహాసంకులనినాదం బాలకించి సాత్యకి రోషవిషాదవికలాంతరంగుండై యాదెసఁ దిరిగి చూచి. 57

మ. అవురా! యెంతపరాభవంబు? నగరప్రాగ్ద్వారముం గొట్టి శ
త్రువు దుర్గంబునఁ గాలుపెట్టెనె? యదుద్రోహంబు గావించి మృ
త్యువువాతం బడకుండఁ బౌండ్రుఁ డిఁక నిందు న్నిల్చునే? నేను శా
త్రవనిర్మూలము చేయకుండఁగ బలిధ్వంసి న్నిరీక్షింతునే? 58

చ. అని పటుకోపవేగమున నచ్చటికిం గరదీపికాళి వె
ల్గస సరసంబునం జని నిలుండు నిలుండు దురాత్ములార! కృ
ష్ణునిపురి నర్ధరాత్రమునఁ జొచ్చినదొంగలు మీ కిదే ఫలం
బని గురునిం దలంచి యనిలాస్త్రము నుద్ధతి నేసె నేసినన్. 59

ఉ. వాహణ మద్భుతంబు నగు వానికిఁ దాళక శత్రుసైనికుల్
వాయుగుదూదియ ట్లెగిరిపోయి నలుంగడ నెందు గూలియే
మైరో యెఱుంగరా, రపుడు యాదవవీరులు తక్కుమూఁక నే
పారఁగ నుగ్గడంచుచును బౌండ్రుని సాత్యకి దాఁకి యిట్లనెన్. 60

ఉ. పౌరుషశాలివే పెఱికి♦పందవు దొంగవు గాక? యీనిసిన్
ద్వారక దోఁచుకోఁ దలఁచి♦వచ్చితె? నీతల గొట్టి కట్టెదన్
ద్వారమునందు చూడు మని♦దారుణబాణము లైదు కూర్చి నిం
డారఁగ లాగి యేయ నతఁ♦డా శరముల్ తెగఁగొట్టి యిట్లనెన్. 61

సీ. సాత్యకీ నీకునుగ శరములా? గోప్రుమ
మగుడఁ జంపినబంటు♦మాయలాఁడు
యుద్ధంబు వచ్చు నం♦చూహించి ముందుగా
ద్వారకాపురము నీ♦తలకు నెత్తి
కైలాసగిరికిఁ బి♦క్కజలంబు చూపెనే?
కుఱ్ఱకుంకవు నీవు♦కోట గాతె?
కోట గొట్టితి నన్న♦మాట దక్కిన నేమి?
మన్నామచోరుండు♦మడియకుండె

గీ. అట్టియెడ నిన్నుఁ జంప నే♦మగును? పొమ్ము
వద్దు వద్దుండు పౌండ్రిక♦వాసుదేవు
చేతిలో నీవు చచ్చిన♦రీతి తెలిసి
గొల్లభామల మిండఁడు♦కూలుఁగాక. 62

వ. అనిన విని సాత్యకి పట్టరానికోపంబునఁ బెదవు లదర మొగంబు
జేవురింప నాకర్ణపూర్ణశరాసనుండై 63

ఉ. కాలము తీఱె నీకు, నినుఁ♦గాకులు గ్రద్దలు పీఁకునంతకున్
బ్రేలెదు గాక, నీవు నొక♦వీరుఁడవే? పురి దొంగపోటుగాఁ
గాలిడినంతనే గెలుపు♦గాంచితివే? జగదీశుఁ దిట్టునీ
నాలుక యూడి క్రిందఁబడె♦నా? యని కర్కశకాండ మేసినన్. 64

క. నెత్తురు గ్రక్కుచు నించుక
తత్తఱపడి పౌండ్రుఁ డపుడు♦దారుణకోపా
యత్తుఁడయి యమ్ము చేకొని
సత్త్రజి బలరాముఁ డచటి♦కరుదెంచుటయున్. 65

గీ. ఏకలవ్యుండు చెచ్చెరం జేగవంచి
కోపితాక్షుఁడు నహదేవునిం రౌద్ర మెసఁగ
నప్పు డారెండు దంటలు నాహవంబు
భువికి దివికిని గూడ నబ్బురముగాఁగ. 66

వ. సాత్యకిపౌండ్రు లొండొరులకోడక తీసిపోక శస్త్రాస్త్రంబులం బోరిపోరి విర
థులై నేల కుఱికి శక్తిగదాతోమరంబుల శక్తికి మీఱం బోరాడి
పోరాడి బాహాబాహియుంబు లెఱుంగక యస్త్రాయుధాగ్రహంబుల నంత
రంగంబు లల్లాడ మల్లయుద్ధంబునకు దిగి చేతిదెబ్బలు పిడిగుద్దులు
మోఁకాలిపోట్లు తన్నులు పండ్లపట్లునుంగా నొండొ రెఱుంగక క్రిందఁ
బడుచు మీఁదఁ బడుచుఁ ద్రొక్కుచుఁ జిక్కుచుఁ బెడగాలుపట్టి
కొట్టుచుఁ బెడకేలుపట్టి ద్రొబ్బుచు ధూళిధూసరితాంగులై
స్వేదధారలు రక్తధారలుం గారఁగ నెడతెగక యూర్చుచు నిరు
బలంబులు నొండొరులం జూచుచుండ గెలుపోటములు లేక యలసి
సొలసి చేతియుక్కు తక్కఁగూలఁబడి రయ్యవసరంబున. 67

గీ. రామరావణులట్టులు గామపాలుఁ
డేకలవ్యుండు పోరాడి రేమి చెప్ప?
సైన్యములు కొంత హర్షవిషాదములకు
నరనిమిషమేని నిలుకడ యబ్బకుండె. 68

గీ. అస్త్రశస్త్రమహాయుద్ధ మెసఁగ నదియె
ముందు లెక్కింపఁదగు, నట్లు పోరుచుండఁ
గొంతవడికి నిషాదులగుంపు మీఁది
కడరుటయుఁ జేరు వెగి యచ్యుతాగ్రజుండు. 69

చ. హలమొకచేతఁ బూని ముసలాయుధ మింకొకచేతఁ బట్టి య
ప్పలమునఁ జొచ్చి గ్రుచ్చి యిరువంకలకుం బడలాగి మోఁది య
ప్పాలికల నెల్ల నేనుఁగుల పోగుల నింపఁగఁ జేయునంత మొ
క్కలుఁడు నిషాదరాజు గద కేలఁ గొని క్రిందికి డిగ్గి యుద్ధతిన్. 70

చ. హలిపయి కేగుదెంచె నతఁ♦డప్పుడు పెన్గద పట్టి వానితోఁ
దలపడె వీర లిచ్చట గ♦దాసమరంబొనరించి, రక్కసా
విలమతిఁ బౌండ్ర సాత్యకులు♦ వెంజియుఁ బూనిరి మల్లయుద్ధ, మా
చలమును శౌర్యమున్ సమం♦చాతురి వారికి వారికే తగున్. 71

గీ. అమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు ♦ లద్భుతంబు
లగుట నిరువాఁగు నిశ్చేష్ట♦ మయ్యె నప్పుడు,
అవ్వి కనలేక తారక♦ లంతరించెఁ
జూచుకోరికఁ దలయెత్తె ♦ సూర్యుఁ డంత. 72

శ్రీకృష్ణుఁడు ద్వారకకువచ్చి పౌండ్రకుని సంహరించుట

గీ. బదరికాశ్రమమునుండి ♦ బయలువెడలి
గరుడుపై నెక్కి కృష్ణుండు ♦ గడియలోన
ద్వారకాపురిచెంతకుఁ♦ జేరి ఘోర
నాద మాలించి యుద్ధంబు♦ గాఁ దలంచి. 73

గీ. వృష్ణియదువీరభటకోటి♦ వేడ్క హెచ్చ
శత్రుయోధబలంబును♦ త్రాహి మునఁగ
దిక్కు లెల్లెడ శబ్దంబు ♦ పిక్కటిల్లఁ
బాంచజన్యంబు పూరించెఁ♦ బౌరు లప్పుడు, 74

మ. హరిశంఖధ్వని యాలకించి యమునా♦ధా! ద్వారకాపాలకా!
కరుణం గావుము నీపురం బనుచు మ్రొ♦క్కన్, [illegible] సం
బరముం జూపఁగ, శత్రుసైనికులు కం♦పం బొందఁ, [illegible] సం
గరరంగస్థలి డిగ్గి భిన్న మగు[illegible]♦ [illegible]. 75

గీ. తన కని దారకుఁ డప్పుడు
కొనివచ్చినయరద మెక్కి♦ గురుతరశంఖ
ధ్వని గావించినఁ బౌండ్రుం
డని మాని మురారి నెదుర♦ [illegible]. 76

గీ. అపుడు సాత్యకి తేరికి ♦నడ్డమగుచు
యుద్ధమర్యాద దాఁటుదే♦ యోద్ధ లేని
పోర నను గెల్చి పోవుట ♦పొసఁగు నీకుఁ
గానిచో నిన్ను ముందుకుఁ♦గదలనీను. 77

క. అని గద చేకొని త్రిప్పఁగ
ననుజన్ముని బిలిచి కృష్ణుఁ♦డాఁగుము నీచె
ప్పినది నిజం బైనను వా
నిని విడువుము తన్మదంబు♦ నే నణఁగింతున్. 78

క. ఆ మాటలు విని పౌండ్రకుఁ
డేమీ! నానుద మణంతు♦వే? యింతకు నీ
వేమూల దాఁగినాఁడవు?
రా మఱి,యణఁచెదవు గాక ♦రా యని మెదుకై. 79

చ. జగతిని వాసుదేవుఁడను♦ జక్రిని శార్ఙ్గిని నేను గాక నీ
వగుదువె! యావు నెద్దు ముస♦లవ్వను బండిని గూల్చినందుకా
మెగురుచునుంటి వోరి! చల♦ మెక్కినమాటలు కట్టిపెట్టి నీ
పొగ రణఁగింతు విల్లు గొని♦ పోరికి సిద్ధము కమ్ము నావుడున్. 80

గీ. మందహాసంబు గావించి♦మాధవుండు
పౌండ్రకా! నీదుచిత్తంబు ♦వచ్చినట్లు
ప్రేలుకొనవచ్చుఁ గాని నా♦ పేరు విన్న
నింతదుఃఖంబు నిన్నేల♦హింసపెట్టు? 81

గీ. కోరుకొన్నది గాదు నా♦ పేరు నాకు,
కోరుకొన్నను రాదు నా♦ పేరు నీకు,
క్రొత్తగా నీవు తగిలించు♦కొంటి గాని
పిలిచెనే యెవ్వఁడేని యీ♦ పేర నిన్ను? 82

ఉ. మానవు గాక చక్రి నను మాట వృథాశ్రమ చేసి మోసి చ
క్రాన నొసర్చినట్టి ఘన కార్యము చెప్పుము చూత, మెట్టులో
మానిక నా సుదర్శనముతో సరివచ్చిన వచ్చుఁగాని వీ
ర్యానికి సాటివచ్చునె? యయఃఫలకంబును జక్ర మందునే! 83

గీ. బ్రతికినా చచ్చినా నీకు వాసుదేవ
పదము చెల్లదురా వెఱ్ఱి పాడెకట్ట!
మాట లింకేల? తుచ్ఛపు నోటిపంద!
నన్ను గెలువు మటంచు బాణంబు విడిచె. 84

చ. అది యరిగి చి శౌంద్రుఁడు పదా తిరమై యుజమై క్రమంబుగాఁ
బ్రదరము చేసి సారథిఁ దురంగములం దనుఁ గొట్ట నాత్మలో
యమునికి మెచ్చి మొల్కసగ వారఁగ శౌర్గము లాగి, తేమపై
ల్లడరఁ బతాక సారథి హయంబులు నేలకుఁగూలనేసియున్. 85

గీ. చక్రరక్షకు లిద్దఱిఁ జావఁగొట్టి
రథము చతికిలఁబడఁగఁ జక్రములు నఱికి
యొకరిదో శౌర్గ మిప్పు డేనెఱుకపడెనె?
యనుచు సవ్యాంగఁ బాండ్రకుఁ డరద ముఱికె. 86

చ. గిరగిరఁ ద్రిప్పి కత్తి పరఁగింపఁగ ముక్కచేసి కృష్ణుఁ డ
య్యారి గద వేయఁ జెక్కి పరిఘాయుధ మేయఁగ రెండుచేసి దు
ర్ఘర మగుశక్తి పూన్కి విసర న్నడిగాఁ బడఁగొట్టి, యోరి!నీ
గమన మణంగెనే!గరిమఖడ్గివి గా వటె యంచు దెప్పినన్. 87

చ. మన మెఱియంగ వాఁ డపుడు మాధవ! నో రణఁగింతు నంఁడు మం
చనుపమసారమై దశశతారమునై బహుభారలోహంభా
జన మయి ఘోర మైనతన చక్రము చేకొని నన్నుఁ జంపఁ బు
ట్టినయుస కాచుకొ మ్మని కడిందిమగంటిమి నేసె నాప్పుచున్. 88

క. గిరగిరఁ దిరుగుచు మెఱయుచుఁ
జరచర చనుదెంచు దాని♦జవముం గని య
చ్చెరు వొందుచుఁ గృష్ణుఁడు తన
యరదము దప్పించె నది య♦యవనిం బడియెన్. 89

ఉ. అది గని పౌండ్రకుండు తన♦యాయుధ మట్టులు పొల్లవోవఁగా
మది గని మొక్కరాయి గొని ♦మాధవ! చచ్చితి వంచు వేసినన్
యదుపతి దానిఁ గూల్చి యసు♦రాంతక మమ్మహనీయచక్రమున్
వదలఁగ దానిఁ జీల్చి యది ♦వచ్చెను వెండియుఁ గృష్ణుచేతికిన్. 90

గీ. ఇట్లు పగతుని ద్రుంచి నా♦రాయణుండు
నగరజనుల హర్షని♦నాద మెసఁగ
వృష్ణియాదవవీరమిత్రులు♦వెంటరాఁగఁ
జనియె వేడ్క సుధర్మ కా♦సమయమందు. 91

ఏకలవ్యుఁడు పాఱిపోవుట

క. బలరాముఁ డేకలవ్యుని
బల మారఁగఁ గొట్టె ఱొమ్ము♦పటపట లాడన్
బల మారఁగ నాతండును
బలభద్రునురంబు గొట్టెఁ♦బటుతరగదతోన్. 92

ఉ. అంతట హాలాయుధుండు తులు♦వా! యిదె కూలితి వంచు నొక్కఁడు
దాఁచిన మొందముం బగుగ♦దం దనచేతులఁ బట్టి యెత్తఁగా
అంత తనచేతివంటి మిది♦యాఁపఁగ రా దని యేకలవ్యుఁడ
త్యంతభయాకులుం డగుచు♦నంబుధిలోఁబడఁ బాఱిపోవుచోన్. 93

ఉ. వానిని వెంబడించి బల♦భద్రుఁడు పర్వెడఁ బూనె నప్పుడా
పూర్ణవిహీనుఁ డొక్కగతి ♦మన్నును మిన్నును గాన కేగి వే
గానఁ బయోధిఁ జొచ్చి హలి♦గట్టిన నాఁగుట చూచి, యీశ్వరా!
దీనుని గాచి తంచు నొక♦దీవికిఁ జేరె గజీఁతనేర్పునన్. 94

సీ. కామపాలుండు యుద్ధరం♦గంబుఁ జేరి
యరిబలం బెల్ల నిశ్శేష ♦మగుట చూచి
వృష్ణియదువీరవరుల వే♦ర్వేఱఁ బొగడి
సాత్యకిం గూడి కృష్ణుని♦సభకు వెడలె. 95

ఉ. అందుల కేగుదెంచి రప్తు♦డాప్తులు మిత్రులు బంధువుల్ మహా
నందముతోఁ గనుంగొనఁగ ♦నందునినందను భక్తులుం జిదా
నందుని వాసుదేవుని గ♦నం జనుదెంచిరి, నాఁటిదేవకీ
నందనునాసుధర్మ సుర♦నాథుసుధర్మను మించెనో యనన్. 96

ఉ. ఆసభలోనిపెద్దలకు♦నంజలిచేసి నమస్కరించి వి
శ్వాసము తెల్పి పిన్నలకు ♦సన్న నినవ్వ్వనఁ గృష్ణుఁ డాశ్రమా
వాసులయాదరంబు వన♦వాసిపిశాచయుగంబుభక్తి కై
లాసముఁ జేరుకొంట వర♦లాభము నన్నియుఁ జెప్పి వారికిన్. 97

శ్రీకృష్ణుఁడు రుక్మిణ్యాదులకు దర్శనమిచ్చుట

గీ. కొలువు చాలించి దరహాస ♦మలర లేచి
యంతిపురి కేగి రుక్మిణి♦యనుమతింప
సత్యభామాదిసతుల న♦చ్చటికిఁ బిలిచి
సర్వమును దెల్పె వారలు ♦సంతసింప. 98

వ. అనంతరంబ. 99

సీ. రుక్మిణీదేవికోర్కులు దీరఁ బ్రద్యుమ్నుఁ
గాంచి యానందంబు ♦ గాంచుచుండ
సత్యభామాదులు ♦ సర్వసంపదలతోఁ
దులఁదూఁగుచుం దన్నుఁ ♦ గొలుచుచుండ
ద్వారకాపురము శాత్రవబాధఁ దొలఁగి భూ
తలనాకమై వృద్ధిఁ ♦ దనరుచుండ,
అవని నిష్కంటకంబై ధర్మబద్ధమై
పాఁడిపంటలతోడఁ ♦ బరఁగుచుండ

గీ. నిజకులోచితవృత్తులై నిఖిలజనులు
భక్తివాత్సల్యగౌరవభయవినయములు
వెలయఁ దనయాజ్ఞ మీఱక మెలఁగుచుండ
సకలజగదీశ్వరుం డయ్యెఁ జక్రపాణి. 101

వ. అని పౌండ్రకవధాఖ్యానంబు వినిపించుటయు జనమేజయుండు సంతుష్టస్వాంతుండై మునీంద్రా! శ్రీకృష్ణకథామృతాస్వాదనంబునఁ దనివి చెందువా రుండఁబోరు. శ్రీహరిమహత్త్వంబు ప్రతిపాదించు నుపాఖ్యానము లెన్ని విన్న నింకను వినవలె నని యే మనస్సువ్విళ్లూరుచున్నది గావున నింకొకటియడుగుచుంటి ననుగ్రహింపుము.

గీ. 1. హంసడిభకుల నణఁగించె హరియటంచు
విందు వా రెవ్వరో వారిచంద మేమొ!
వారిసఖుఁడు విచక్రునివార్త యేమొ!
నుడువు మంచును భక్తితో నడుగుటయును. 102

ఇది
ప్రేమతత్త్వకలివిడంబనసత్యకీర్తి భీష్మప్రజ్ఞాంధ్ర దశరూపక
భాసభవభూతినాటకవచనాది కృతులకును, శృంగారరస
విమర్శన కర్ణార్జునశీలపరిశీలనాది వివిధవిషయిక
వ్యాసంబులకుం గర్తయగు మల్లాది
సూర్యనారాయణశాస్త్రి నిర్మించిన
యాంధ్రభవిష్యపర్వమునందు
పంచమాశ్వాసము.

1. హంసడిచికులనియు, హంసడింభకులనియు, బాఠములు కలవు.

ఆంధ్రభవిష్యపర్వము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్లో. ఓఙ్కారాక్షరరూపాయ। యోగగమ్యాయయోగినే
రజస్తమోవినాశాయ। శ్రీకృష్ణాయనమోనమః. 1

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె. 2

హంసడింభకులజనాదికము

గీ. విమలతరకీర్తి తత్త్వవివేకమూర్తి
యాగదీక్షారతుండు సత్యరూపరుండు
సాల్వరాజ్యంబు నేలు సుక్షత్త్రియుండు
తనరుఁ గాంపిల్యపురి బ్రహ్మదత్తుఁ డనఁగ. 3

మ. అనపత్యుం డగునాతఁ డిర్వురును భార్యల్ వెంబడింపం దపో
వనముం జొచ్చి పదేండ్లు దీక్ష గొని శర్వాణీపతిం గొల్వ నా
తని కాతండు కలం గనంబడి మహీంద్రా! నీకు శీఘ్రంబుగాఁ
దనయుల్ పుట్టుదు రిద్ద ఱేగు మని యంతర్ధానమైనంతటన్. 4

క. నరపతి మేల్కాంచి వేడ్కన్
వరలాభము తెల్పి తనదు సవనజాక్షులతోఁ
బురమునకుం జనుదెంచెను
బరమేశ్వరుకరుణకలిమిఁ బరవశుఁ డగుచున్. 5

గీ. ఆసమయమందె యైదేళ్లు హరిని గొలిచి
బ్రహ్మదత్తునిమిత్త్రుండు బ్రాహ్మణుండు
మితసహుఁడును బడసె సుబుత్త్రవరము
వార లట్లు కృతార్థులై వఱలుచుండ. 6

మ. మనుజేంద్రోచితశాస్త్రవిద్యలు క్రమంబుగ హంసుఁడు డింభకుండు నాఁ
దనయులు శంకరోత్తముల దివ్యసుధామరుపత్ని యొక్కనం
దనుని జనార్దనాఖ్యుని జనార్దనసన్నిభుఁ గాంచి,రంత వా
రును సమానతంత్రములల్లు నెసకమునం గనునెయ్యమునన్ మెలంగుచున్. 7

చ. కులగురుసన్నిధానమునఁ గోరిక నేర్చిను మీఱ వేదవి
ద్యలు ఘనరాగసాధనము దండరహస్యము లాహవంబులన్
మలఁగెడి యుద్ధమార్గములు నేర్చినయంతట సర్వరాజులన్
గెలిచినపాటి లస్య్యఘనకీర్తి గడింపఁగ హంసడింభకుల్. 8

క. కులపతియగు మునివరాలిం
గొలువఁగ హిమగిరికి నేగి ఘోరతపంబుల్
సలిపిరి, యింటనె చక్రిన్
దలఁచుచు విద్యారతిన్ జనార్దనుఁ డుండెన్. 9

గీ. రాజపుత్రులు పంచవర్షంబు లట్లు
గాలి మేసుక తపంబు గాఁ దపింప
హరుఁడు ప్రత్యక్షమై కోర్కు లడుగుఁ డనియె
నెలమి యీశాను మ్రొక్కి వారిట్టు లనిరి. 10

చ. ఘనమతి నామహేశ్వర కృపామయ శంకర! భక్తియుక్తి నీ
ఘనమహిమ న్మనంబునఁ దలఁచు సజ్జను లిష్టము గాంచుచుండ, నీ
ఘనకృప గాంచు సద్భక్తులు గాంచుచునుండ నింక నీ
ఘనముగఁ బుత్రసుతులు వాంఛితసిద్ధిని గాంచు టబ్రమే? 11

సీ. మనము నీ సేవను క్రింద సజ్జలవిషయలయందు
నాకఁ జేసిని మనుమనోర్వ కుండునట్లు,
రాజ్యసామ్రాజ్యవైభవ బ్రహ్మాస్త్రశస్త్రంబు
లక్ష్మీప్రభావంబు లబ్బునట్లు,

పగఱ కభేద్యంబు♦లగుకవచంబులు
ఘనశక్తిపరశువుల్♦కలుగుచున్నట్లు,
పాయక యుద్ధస♦హాయులై యుద్ధలు
ప్రథమ వీరులు వెంట♦వచ్చుచున్నట్లు,

గీ. వరము లిమ్మన నట్టులే♦హరుఁ డొసంగి
యంతఁ గుండోదరుని విరూ♦పాక్షుఁ బిలిచి
యాజి వీరికిఁ దోడగుఁ♦డనుచుఁ జెప్పి
యందె యంతర్హితుం డయ్యె♦నప్పుడు నాఁడు. 12

వ. ఈశ్వరానుగ్రహంబున నభీష్టంబు సిద్ధించినయందుకుఁ బరిపూర్ణస్వాంతరంగులై భస్మోద్ధూళితవిగ్రహంబులును రుద్రాక్షమాలికాభూషణంబులును జటావల్కలవ్యాఘ్రచర్మాంబరధారులునై శివునంగోటనుండి యూఁడి పడినట్లు శివరూపంబుల నొప్పుచు "నమశ్శివాయ శాన్తాయ నిత్యాయ పరమాత్మనే" ఇత్యాదిగా శివస్తోత్రంబులు చేయుచు నిజగృహంబున కరుదెంచి. 13

గీ. తల్లిదండ్రుల పాదప♦ద్మముల కెఱఁగి
గురునికిని మిత్రసహాయునికిఁ♦ గోటి మ్రొక్కి
మిత్రుఁడైన జనార్దను♦మేను నిమిరి
సేవకుల నెల్లఁ గరుణ నీ♦క్షించి రంత. 14

వ. వీరపురుషలక్షణంబుల నిరవ్వై [illegible] సామంతులు ప్రజలు భయభక్తివినయ[illegible] హంసడిభకులు రాజ్యకార్యంబు [illegible] నుత్తమరాజవంశసంజాత [illegible] స్వధర్మంబులు యథోక్తంబుగ [illegible] యుండిరి. జనార్దనుండును [illegible]

యుగుసుశీలను వివాహమాడి గృహమేధివిధుల మెలంగుచు గర్భిణుల లాచరించుచుండె. అంత నొక్కనాఁడు. 15

హంసడిభకులు వేఁటకేగి యతులను బాధించుట.

చ. మునులు వసించునాశ్రమపు ప్రాంతల దుష్టమృగంబు లున్నవా
ర్తను విని వేఁట సల్పుమతిఁ దద్వని కేగిరి హంసడింభకుల్
మునికొని వేఁటకాండ్రు పని ముట్లు సమస్తము వాహనంబులం
గొని చనఁగా జనార్దనుఁడు కూర్మిఁ దోడయి రా రథంబులన్. 16

చ. చని వని ముట్టడించి యదె చార్లమొకంబు సివంగి యే దదే
యిదె వరాహమంబు ఖడ్గ మిదె భల్లుక మిందు వృకంబు సింగముం
గను మదె దుప్పి లేడి శశకం బను కేకలుతో మృగార్తని
స్వనము లెసంగఁ గ్రూరమృగజాల మణంచిరి శస్త్రచాతురిన్. 17

వ. ఇట్లు మధ్యాహ్నం బగుటయు మృగయ చాలించిపరిచరవర్గంబును శ్రమమును గొంతయలసట దీర్చుకొని యచ్చటి కనతిదూరంబున నున్న యొక్క కమలాకరంబుం జేరి శ్రమాపనోదంబుగ నవగాహనస్నానం బాచరించి జలంబు లాని తత్తీరతరుచ్ఛాయల విశ్రమించి యుండె. 18

ఉ. వేఁటనిమిత్త మచ్చటికి వీరులవిందుగ నేగుదెంచి యా
ద్విజ్ఞు లెరుంగకమునుపుఁగాఁ బరిచరావళి నచ్చట నిల్పి వార లా
ముని ముజూడ నేగి మునినాథపరీతుని వైష్ణవాఖ్యన
ప్రాంతముఁ దిద్దుఁ గాశ్యపమహాముని గాంచి నమస్కరించినన్. 19

గీ. ఆయన మువ్వురికిని మునివర్యు లెలమి
సముచితసత్కారవిధు లెల్లనాచరించి
వారిసుగుణము వినయంబు హర్ష మలరఁ
గాశ్యపమునీంద్రుఁ గాంచి యిట్లనియెఁ బల్కె. 20

చ. అనఘుఁడు తత్త్వవేత్త వివిధాధ్వరకర్త మహీశ్వరుండు మా
జనకుఁడు రాజసూయమును సల్పఁ దలంచి నృపాళిఁ బిల్వఁగాఁ
బనిచెను, దానికిం దిరుగుబాటొనరించెడువారి గెల్చి నా
యనుజుఁడు నేను మాజనకు నాహవశాలకుఁ జేర్చు మేల్తుఁబున్. 21

ఉ. శూలిదయాతిరేకమున శూరుల నెల్లర నోర్చునట్టి యా
భీలపరాక్రమాదులు లభించెను మాకు, మమున్ జయింపఁగాఁ
జాలెడువాఁడు లేఁడిది నిజం బిఁక నాయనగారి యాగ మే
జాలము లేక సాగుటయు సత్యము, కావున మీర లందఱున్. 22

గీ. రాజసూయంబు చేయింపరాఁదగు నని
మనవి చేయుచున్నాఁడ నన, మునీంద్రుఁ
డప్పటికిఁ దీరనేని మా యాగదీక్ష
శిష్యులం గూడి వత్తుము సిద్ధ మనియె. 23

వ. అంత హంసడిభకులు కాశ్యపాదులకు బహుప్రకారంబు లాచ
రించి వారివీడుకోలు వడసి జనార్దనుం గూడి యమునానది వెనుకటి
సరోవరంబు నుత్తరతటంబునం జనుచు నొక్కచో నుపాంతంబునం
బ్రశాంతమైనయొక్కయాశ్రమంబు గాంచి సమీపించి యందు. 24

సీ. యమనియమాదియోగాంగసాధనమున
నింద్రియంబులను జయించువారు
శమదమాదికషట్కసంపద నాత్మత
త్త్వానుసంధానంబు సలయువారు
సర్వవేదాంతార్థసారవిచారణఁ
జిత్తమేకాగ్రంబు చేయువారు
జీవాత్మపరమాత్మ భావనాద్వైక్యజీ
వన్ముక్తిమార్గంబు పట్టువారు,

గీ. అగుచు నమనస్కయోగంబు నభ్యసించు
హంసపరమహంసలను లక్ష్యపెట్టరయుచుండ
నాల్గవయవస్థ దాఁటి యానందియైన
వానిఁబద్మాసనస్థు దుర్వాసుఁ గాంచి. 25

వ. పాపంబు పండెనో యన దుర్గర్వారంభంబున దురహంకారులై, కోప
కారణంబు కలిగెనేని కన్ను తెఱచి చూచినంత నఖిలప్రపంచంబు
భస్మముచేయఁ జాలు నమ్మహర్షి మహామహిమం బెఱుంగక యతనిఁ
దిరస్కరింపఁబూని 36

ఆ. బోడితలలవారు ♦ పుట్టగోచులవారు
చుట్టుముట్టి యుండ ♦ నట్టనడుమ
బిఱ్ఱబిగిసి వెన్ను ♦ బిగఁదన్ని కూర్చుండె
వీఁ డెవండొ పెద్ద ♦ వెఱ్ఱిబోడ ! 27

ఉ. ఆసలు మానినట్లు జను ♦ లందఱి మోసముచేసి యెట్టియా
యాసము లేక పొట్ట బలి ♦ యం దిన వేసిన వేస మైనస
న్న్యాసము నొక్కయాశ్రమమె? ♦ యర్థము ధర్మము కామ ముత్తమా
భ్యాసమునం జరించెడు గృ ♦ హస్థులకన్నను మిన్న లుందురే? 28

వ. అని పలుకుచు, జనార్దనుం డించుక వెనుక జంక నయ్యన్నదమ్ము
లిరువు రింకొకయడుగు వైచి దుర్వాసోమునీంద్రు కట్టెదుట నిలచి
నిశ్చలసమాధి నల్లేయున్నయతనిం బరిభవదృష్టి నీక్షించి. 29

క. కదలఁడు చూడఁడు పలుకఁడు,
మదమునఁ గను మూఁతపడెనొ? ♦ మతి పోయినదో?
పెదవులు కదపక యేమో
మదిఁ దలఁచుచునున్నవాని ♦ మాడ్కి నటించున్. 30

గీ. వీఁడు గురువని నమ్మి యీ [illegible] సుండె
కొడుకు లెల్లరు పెడదారిఁ [illegible], [illegible]
తాఁ జెడుట గాక చెఱిచె నిం[illegible], [illegible]
జెడ్డ కోఁతి వనం బెల్ల [illegible] చెఱచినట్లు. 31

ఉ. నిప్పుల నీరు వోసి సతి నెత్తిని నిప్పులు వోసి [illegible]
తప్పిన యిట్టి మూఢులను దారికిఁ దెచ్చుట [illegible]
నిప్పుడు బుద్ధి చెప్పి తమ యింట్లకుఁ [illegible], [illegible]
కెప్పుడు తప్పు చేయ నని [illegible]. 32

వ. అనుచు నొడలు మఱచి యిట్లు [illegible]. 33

ఉ. ఎందుకు డాబు చేసెద? వి[illegible]? [illegible]
బొంద గృహస్థధర్మములఁ బోనడ [illegible]? [illegible]
గం దిగఁద్రొక్కి వీరు నరకంబునఁ [illegible]? [illegible]
క్లొందఱిఁ బాడుచేసితివొ? [illegible]? 34

ఆ. సతుల సుతులఁ గూడి [illegible]
హరిహరాదు లెల్ల [illegible]?
స్త్రీలు పురుషు లనఁగ సృష్టి చేసిన [illegible]
త్కారణుండు చేఁత కాని [illegible]? 35

ఉ. చేసిన పాపముం దలఁచి చింతిలి [illegible]
శాసన మాచరింపుము, వి[illegible]
న్యాసము మాను మానుము గృహస్థత, [illegible]
చేసి సుఖింపు మిందు, తు[illegible]. 36

గీ. ఆలకించితి వా?—బహు [illegible]?
ఒళ్లు తెలియక యున్నాఁడ [illegible]!
బ్రతుకఁ దలఁచితి వేని మా పలుకు చేయు
మనుడుఁ జిత్తంబు కలఁగ జనార్దనుండు. 37

చ. శిరముఁ బాపెనా! పెరయు, దుర్జనభాషణ మాలకించు నా
దురితము లంటెదరని నిజదోసిలి యొగ్గితి నంచు మ్రొక్కి, ని
ష్ఠురగతి మాంసపిండ ఘనులఁ దలఁచి మదాంధులు బుద్ధిహీను లం
తరము లెఱుఁగలేనివారలయి వృథా మునినాథుని ధిక్కరింతురే? 38

ఉ. ఆయువు పెట్టెగావలయు దనక్కట! మీఁచదు వెల్ల పొల్లయై
నేఁడుట నేర్చె నే గురువు? దలెంతటిమూర్ఖులుగాని యింతయ
న్యాయముగాఁ దలంతురె? విశుద్ధమహామహిమాంచితుఁ డైనయిట్టిశా
పాయుననుగ్రహస్రష్టిఁ గెఱకఁ బ్రాణముఁ బాయక నిల్వ నేర్తురే? 39

గీ. ఎట్టిమహానీయుఁడో యిమ్మునీంద్రుఁ డనుచు
వందనం బాచరించి దీవనలు గొందు
రంతియే కాని యిట్లు నిందింతురయ్య!
ఖర మెఱుంగునె చందనపరిమళంబు? 40

గీ. వర్ణములయందు బ్రాహ్మణవర్ణ మట్టు
లాశ్రమములందు సన్న్యాసమధికతమము,
వాని నిర్వాహ గనువాఁడు ధన్యతముఁడు
పరమహంసాఖ్య మానవనికపట్టుఁగొమ్మ. 41

చ. అని నిగమాంతవేత్త లగుసన్నాధ్యులు తెల్పినతత్త్వసారముం
గనియును మాఱు నసన్న్యయతిగర్వాణి వింటిని,జాలు నింక మి
మ్మున్నను విషనాశిఁ బడి సమున్గుదునో గరళంబు తిందునో!
యనలముఁ జొత్తునో!యనుచు హాయనుచున్ విలపించె నత్తఱిన్.42

వ. సర్వ్యాసోమహా సోమపాట లాలకించి యట్లె నిశ్చలుండై యుండి
యుంచుమాట వన్న్యా ది. 43

క. కనియె జనార్దను వత్సల
మును జెల్కెడియొక్కకంటకముందుగఁ, బిదపన్
గనుఁగొనె హంసుని డింభకు
ఘనరౌద్రానలము గ్రక్కుకంటి నొకంటన్. 44

క. కనుఁగొని యాదౌర్జన్యం
బునకారణ మాత్మఁ దెలిసి పురుషోత్తముఁడా
యను బడి వీరలు తమయం
తన తాము నశింపనలయు దర్పితు లనియున్. 45

క. కనుఁగొని "చత్తురు చత్తురు
చనుఁడు చనుం డిపుడు మీరు, శాపంబున మి
మ్మును గూల్పఁ జాలియును శాం
తిని గని యున్నాఁడ విడిచితిం బోపొండీ! 46

చ. విని సయిరింపఁ జాల నిఁకవీటిఁడిమాటలు పొండుపొండు నేఁ
గనలితి నేని మి మ్మొకరిఁ గాదు మహీవరవంశ మెల్ల నా
శన మొనరింతుఁ గాని యముసన్నిధి కేగఁగ మాటఁ జంకఁ బె
ట్టినమిము నేను గూర్చినసడిం బడఁజాలను జెప్ప నేటికిన్?" 47

చ. అని యదలించి లేచి విపినాంతరసీమకుఁ బోవఁ జూచున
య్యనఘుని రెక్క పట్టుకొని యట్టిటు ముమ్మఱు గుంజి హంసుఁడే
మనఁ దగు? గోచి చింపెను, భయంపడి శిష్యులు పాఱిపోయి ర
య్యనుచితకృత్యముం గని జనార్దనుఁ డాఁగు మటంచు నడ్డమై. 48

గీ. తప్పు తప్పంచు వానిహస్తంబు పట్టి
పట్టు విడిపించి లాగె నివ్వలికి సంత,
యతియు హృదయంబు భగభగలాడ మీఱు
కినుక దిగమ్రింగి మెల్లగా ననియె నిట్లు. 49

మ. హతమార్చం గలనేను మి మ్మథముకలారా!కాని నా కేల సం
యతచిత్తుండను లోకరక్షకుడు దైత్యారాతి యుండంగ?నీ
క్షితి మీపేరుప్రతిష్ఠ లుండ వికమీచేష్టల్ జరాసంధభూ
పతి యాలించినఁజీయటంచు మిము మీబాంధవ్యమున్ దూఱెడున్.

వ. అని పలికి, జనార్దనువంకఁ జూచి దుర్వాసుండు. 51

గీ. స్వస్తి యగుఁగాక,యిహపరసాధనంబు
లెల్ల ఫలియించుఁగాక,శ్రీకృష్ణ నీవు
రెండుమూఁడేండ్లలోన దర్శింతుగాక
వెడలు మిది యెల్ల మీతండ్రి కవినెడుఁగాక. 53

వ. అని చెప్పుచుండ హంసడింభకులు మఱింతక్రోధావిష్టులై దౌర్జన్యంబు
నకు దిగి. 53

సీ. దండముల్ విఱిచి కమండవుల్ నలిచేసి
దర్భాసనంబులు కతగులఁబెట్టి
మూఁకుళ్లు ముంతలు కగోకర్ణములు కుండ
లిం తేసిగా నేల కనేసి కొట్టి
కృష్ణాజినంబులు కకేలఁ గాలను జీల్చి
కాషాయవస్త్రముల్ కకాళ్ల నుట్టి
అగ్నయే స్వాహాయకటంచుఁ గుటీరముల్
చిటచిట లాడంగఁక జిచ్చుపెట్టి

గీ. చూడ వచ్చినమొఱకును కగూడె మంపి
మైణమాంసంబు తెప్పించికయాగ్నృహాగ్ని
యందె కాల్పించి యింపారకనారగించి
పాగ రణంగినదా? యంచుఁకబోయి రప్పుడు. 54

గీ. బ్రహ్మదత్తునిపుత్త్రి లీ♦శ్వరునిభక్తు
లధిగతామ్నాయు లస్త్రశ♦స్త్రాగమజ్ఞు
లక్కటా! భ్రష్టులై పోయి♦రని వగచుచు
నరిగె వారిని గూడి జ♦నార్దనుండు. 55

వ. అంతఁ బలాయితులై తిరిగివచ్చిన యామవేలయతులు నాశ్రమవినా
శంబునకు వగచుచుండ వారి నూరార్చి, దుష్టులైన రాజపుత్త్రులు
చేసినదుండగంబుల కానవాల్లుగా నగ్నిపాలుగాక యందందు
చెదరిపడియున్నకృష్ణాజినకశాసన కాషాయ కౌపీనంబుల చీలికలును,
కాలీకాలనిదండఖండంబులును, నమందులున రావంబులంకలును
మూటలుకట్టుకొని వారు వెంటరా దుర్వాసుండుద్వారకామార్గంబు
పట్టెనంత. 56

దుర్వాసుఁడు తనబాధ కృష్ణునకెఱిఁగించుట.

గీ. కాలు నేలను మోపిన♦కాముగమన
మనఁగ దుస్సహ మగుకోప♦మ నెడిచండ
మారుతము పట్టి త్రోయంగ ♦నారు నెల్ల
వాఱువేళకు ద్వారక ♦చేరుకొనిరి. 57

ఉ. చేరి పురోపకంఠసర♦సిన్ శ్రమ వాయఁ గ్రుంకి [illegible]
తీరిచి యాహ్నికంబు వసు♦దేవకుమారునిసౌధసింహ
ద్వారము చేరి,రంత మునిశ వల్లభుఁ డంపెను [illegible]
హారునిచేత లోపలికి ♦నప్పుడు చక్రి సుఖర [illegible]. 58

శా. లీలార్థంబుగఁ దాను సాత్యకియు నో [illegible] ము
ద్వేలంబై తమకంబు హెచ్చ [illegible]
గోలం బంచును వ్రేళులం గొని తగు♦లో [illegible] గో [illegible]
చాలోకించెడుబంధుమిత్రతతికిన్ ♦హర్ష [illegible]. 59

క. సుగ్రీవునితోఁ దాల్మిన
శగ్రీవాంతకుఁడు క్రీడ ◆సల్పినగతిఁ బ్ర
త్యగ్రోత్సాహంబున రా
జగ్రామణి కృష్ణుఁ జూడ ◆సాత్యకి గెలిచెన్. 60

వ. మఱియుఁ గౌతుకాతిశయంబున. 61

క. ఒక్కొక్కయదుకుమారుని
దక్కక యట్లోర్చుచుండఁ, గదఱి చిక్కక వాఁ
డొక్కఁడ నిలిచెను యతిగణ
మక్కడనే నిలిచె రెండుయామము లయ్యెన్. 62

వ. అంత నతం డాట చాలించుటయుఁ బడిహారి చేతులు మోడ్చి దేవా! దేవర దర్శింప వచ్చినమునిగణంబు కోటముంగిట వేచియున్న దని విన్నవించి యుత్తరువు వడసిపోయి విచ్చేయుం డన సశిష్యుండై దుర్వాసుఁడు కక్ష్యాంతరంబులు గడచి సుధర్మ సమీపించి ముఖద్వారంబుఁ జొచ్చి. 63

చ. కనఁగ నజాండమో యనఁగఁ గాంచనగోళము చేతఁ ద్రిప్పుచున్
గనుఁగవ సత్వరేఖయు మొగంబునఁ జిక్కుల తాండవింపఁగాఁ
గనులకు విందుగా నెదురుగాఁ జనుదెంచెడుకృష్ణుదివ్యమూ
ర్తిని మనసారఁ గాంచి వినుతించిరి మానులు భక్తినమ్రులై. 64

చ. కనలున నెఱ్ఱవాఱిన మొగంబున గందలివారు భీతిలన్
జనిగినగోచి పెట్టుకొని చేరఁగ వచ్చినమానినాథుకే
ల్గొని యుచితోపచారములఁ గ్రలోపలికిం గొనిపోయి యందఱిన్
దనిపి యథోక్తపూజల జనార్దనుఁ డిట్లనె నయ్యతీంద్రుతో. 65

శా. కామక్రోధముఖారివర్గమును ధిక్కారించి సర్వేంద్రియ
గ్రామంబుం దిగఁద్రొక్కి బంధపరిముక్తస్వాంతుఁడవై యోగవి
ద్యామార్గంబున నాత్మతత్త్వ మనుసంధానించుచున్నట్టి యో
స్వామీ! నీ విటు లేగుదెంచుట మహాశ్చర్యంబుగాఁ దోఁచెడున్.

గీ. సర్వసంగపరిత్యాగశాంతమతివి
కాంక్షచే రావు, రావు నిరాహ్వానముగ,
ఇందు విచ్చేయఁ దగినంతహేతు వేమొ?
తెలియకున్నాఁడ దయచేసి తెల్పుమయ్య! 67

మ. అన దుర్వాసుఁడు కోపవేగమున నేమన్నావు దైత్యాంతకా!
నను వంచించెదవే? సమస్తజగదంతర్వ్యాప్తి నం చే నెఱుం
గనె? నా రాకకుఁ గారణంబు తెలియంగా రాదె నీ కోసనా
తన? విశ్వాత్మక విశ్వకారణ జగత్కల్యాణసంధాయకా! 68

ఉ. ఏను బురాతనుండ భవదీయమహామహిమంబు లెఱుంగ వి
జ్ఞానులలో నొకండ, జలజప్రభవాదు లెఱుంగు నీవు, పౌ
రాణికదివ్యరూపము ధరాస్థలి ధర్మము నిల్పఁ బుట్టస
మానుష మైనరూపమున నవాయులు సర్వము నే నెఱుంగుదున్.

చ. ఎఱిఁగి యెఱుంగనట్లు నటియించుట యుక్తమె నాయెడ? నన్నిజ్ఞుని
లెఱుఁగఁడె మేఱమూను? జగదీశ్వర! శిష్టులఁ బ్రోవ దుష్టులన్
జెఱుప జనించుచుండు నని చేసినతొంటిప్రతిజ్ఞ యుంటగో
మఱచితె? దొంగనిద్ర గనువానిని మేల్కొనఁ జేయవచ్చునే? 70

ఆ. సగము చచ్చి వచ్చి శరణుచొచ్చితి నయ్య!
కష్టపా టెఱింగి కాతు వనుచు
నాదుకర్మఫలము నానోట విన గోరి
పుండుమీఁద మొంటి పోసినావు. 71

శా. నీపై కోపము గాదసూ యిది జగన్నిర్మాణపారీణ! యా
పాపారంభులు పాండుడింభకులు నాపై నిన్న గావించు దు
ర్వ్యాపారంబునఁ గిన్కకిన్క, నను సర్వజ్ఞా! క్షమింపం దగున్
గోపం బింతయు సంతరించ నీక నీకు న్నాగతిం దెల్పెదన్. 72

ఉ. మాదురదృష్ట మెట్టిదో? దనూరమణా! వినిపింప నోరురా,
దీనృశబాధ లొందిన మహీసురు లెక్కడ నుండఁబోరు, ని
ర్వ్యాజము శాంతిఁ గొల్చి సటువిం బరతత్త్వము చింతచేయుచూ
కీదురవస్థ వచ్చుటకు హేతువు కర్మము గాక యే మగున్. 73

గీ. కలుష మడఁగించి ధర్మంబు గావఁదగిన
క్షత్రియ కుమారు లెక్కడ? సంయములను
బట్టి బాధించు టెక్కడ? యెట్టిఁడైన
నిన్నటో ముక్కుపై వేలు వేసుకొనఁడె? 74

గీ. హారవరమదాంధులైన యాపాండుడింభకు
లమరపతి నైన గణియింప రాజ సనఁగ
శాంతనవు బాహ్లికుని జరాసంధు నైనఁ
జీకిం గొన రంచు వచింపనేల? 75

గీ. అట్టిఘనశూరు లయ్యు వా రల్పబుద్ధి
నిన్న చేసినపాపంబు విన్న నిపుడ
చేతఁ జక్రంబు వట్టి విచ్చేసి వారి
చేతు లింతింతముక్కలు చేసి రావె? 76

క. యతులన సన్యాసం బన
మతి సంతోషిరోఁత వడయు మనుజాధము వీ
క్షితి నుండఁబోరు, వారే
గతిఁ బుట్టిరో యెట్టిగతులు గన నున్నారో!

గీ. శ్రీహరీ! యేమి చెప్పుదు? కనుఁగొనుము,
"పలికిమాలినసన్యాసమును దొఱంగి
యాశ్రయింపుము గార్హస్థ్య మనుచు వారు
నన్నుఁ దిట్టినతిట్లన్ని యెన్ని కావు. 78

ఉ. ముందుగ గోచి చింపి, సను మున్నులు గుంజినవాంసుఁ జూచి వీ
రందఱు పాఱిపోయి రప్పుడు దానుజనుండు జనార్దనుండు నా
నిం దొలఁగించెఁ, గానియెడ నిన్నె కన్నులనిండఁగాఁగ ని
న్నుం దిలకించియుందును మనోరథసిద్ధిని గాంచియుందుఁగా. 79

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 80

ఉ. వేసము మార్చి బంధువుల వీడి యరణ్యము చేరినంత స
న్యాసము సిద్ధిగాంచునె? సమస్తము పోయెఁగాని సన్న్యా
న్యాసము సిద్ధిగాంచ దనుసత్యము నాఁ డెఱింగినను నా
మానసకలార్థసంచయము మాన్పఁగఁ జాల్పె నందుఁ ద్రిక్కుల్. 81

వ. చిత్తగింపు మనుచుఁ దను దెచ్చినమూఁటలు విప్పి [illegible]నెదుటఁ
బెట్టె. 82

సీ. కంసనిషూదనా! కాంచు మీ శాటీలు
చీల్చినచేతులు చీలిపోను
బలిమర్దనా! చూడు బ్రహ్మాండభాండంబులు
విఱిచినహస్తముల్ విఱిగిపోను
నరకాంతకా! కుండలు దాఁచి చూడు నూ
పాపులతలల వ్రక్కలగిలిపోను
దానవారీ! చూడు దర్భాసనాదు లా
చెట్లచర్మముల్ చిరిఁగిపోను

గీ. ఉట్టి చిక్కంబు గోకర్ణుకు మొక్క టేమి?
సర్వనాశన మయ్యె నాశ్రమము నమ్మ
మమ్మహాఘోరపాపుల నణఁపకున్న
నామశేషంబు గాదె సన్న్యాస మింక? 83

క. వారిని గెలువఁగఁ జాలిన
వీరులు లోకమున లేరు విను మింక నీవే
తీరున నమ్మదమత్తులఁ
బోరం బరిమార్చువాఁడవో దైత్యారీ! 84

గీ. శిష్టసంరక్షణంబు నీచేత యగుట
రక్షకుం డనుబిరుద మేర్పడియె నీకు
దుష్టు లగుహంసడిభకులఁ ద్రుంచి యిపుడు
నిఖిలలోకేశ! నీపేరు నిలుపుకొనుము. 85

క. అని రౌద్ర హాస్యకరుణము
లును భక్తియుఁ దోఁపఁ బాపలుంటాకుఁడు మో
గనిధానము దుర్వాసుఁడు
వినిపింపఁగ నఖిలలోకవిభుఁడిట్లనియెన్. 86

శ్రీకృష్ణుని హంసడిభకవధ ప్రతిజ్ఞ—యతిసత్కారము

మ. విని యున్నాఁడను హంసడింభకులు గర్విష్ఠాత్ము లేరిం గణిం
పనిగుండా లని కాని, తాపసుల నేఁపం జూతురా యంచు నుం
టిని నుపేక్షామతి, నాది పెద్దపొరపాటే తప్పు మన్నింపు మో
మునినాథా! శివుఁడడ్డు వచ్చినను నిర్మూలింతు నప్పాపులన్. 87

క. హరుఁ డొక్కఁడ కాదు సురే
శ్వర వరుణ బ్రహ్మ లిపుడు వరము లొసఁగినన్
బరిమార్చెద నీకిచ్చకు
గుఱి యగునావంటయింటికొందేల్ల నసిన్. 88

క. నిన్నుఁ గాఱియపెట్టుట త
మ్మెనను గట్టఁగఁ ద్రాళ్లు తామువ మును చేకొను టీ
యనుమిా! కాలము కర్మం
బౌనగూడెను, సాధుబాధ సూరకె చనునే? 89

ఉ. గంధగజంబులట్లు కడుఁ గ్రాగావర మెక్కినవారి కా...
సంధుఁడు బంధుఁ, డాఖలుడు శత్రుజ నుంబున కేగ, వానిసం
బంధము లేకయున్న నతిఁ బట్టి వధించెవ హంసు డింభకున్
సఁకిలి రేని మువ్వురు నసాధ్యము శత్రుజయంబు, కావునన్. 90

గీ. సత్వరంబుగ వారిని సంహరింతుఁ
దప్ప దిది సంయమీంద్ర! సత్యంబుతోడు,
యతుల నెల్లరగూడి మీాయాశ్రమంబు
చేరుకొనవచ్చు నింక విచారముడిగి. 91

వ. అనుచు మునిజనహృదయనివాసుం డగుముకుందుం డానతీయ
దుర్వాసుం డమందానందపరవశుండై యిట్లనియె. 92

చ. వరములదండ కంఠములఁ భాసిల మాకొనుదైత్యపీపులం
బొరిగొనినట్టి నీమహిమ ముందట నిల్తురె హంసడింభకుల్?
పరపర కట్టిలే నమలు వానికి నప్పము లొక్కలెక్కయే?
మురహర! లోకరక్షక! తమోహర! మెచ్చితి నీప్రతిజ్ఞకున్. 93

ఉ. కారణజన్మ మెత్తినజగత్త్రయకర్తవు కేశవా! నమ
స్కారము, నీమహామహిమ సర్వ మెఱింగియు నిన్ను గన్న నో
వ్వారఁగ మిాఱుకోపమున నాడినమాటలు సైఁపుమిా! క్షమా
సారులు భక్తదోషములు సైఁతురు గాదె సుమత్వభావనన్? 94

క. అన విని హరి యిట్లనె నే
ననవలసినయట్టిమాట ♦యంటివి నీ వో
మునివర! నామాటలలో
ననుచిత మేదేని యున్న ♦నది సైఁపఁదగున్. 95

క. సారాసారవిచారణఁ
దీరినమీవంటియతులు ♦ తెలియంగ క్షమా
సారు లని చెప్పఁ దగుదురు
సైరణ యేపట్టునందు ♦నడలకయున్నన్. 96

ఉ. సైరణ చిత్తశుద్ధికిని♦సాధన, మింద్రియనిగ్రహంబునం
గారణ, మైహికం బగుసు♦ఖస్థితిమూలము, పుణ్యసద్గతి
ద్వారము, తత్త్వచింతకు ని♦దానము, సత్యముదారి, ముక్తి కా
ధారము, సర్వసద్గుణ ని♦ధానము దానికి సాటి యున్నదే? 97

ఆ. కాన మీరు సర్వకాలసర్వావస్థ
లందు దానిఁ దలఁపఁ దగదెనఘులార!
అనుచుఁ జెప్పి లేచి రందఱికిని మ్రొక్కి
భిక్ష యారగింపఁగ వేఁడుకొనియె. 98

ఉ. 'ఓ'మని యైదువేలయతు లొక్కట లేచి గురుండు ముందుగాఁ
దామరసాక్షుతోఁ జనుచుఁ దద్గృహభిత్తుల నైజవిగ్రహ
స్తోమముఁ గాంచి భ్రాంతిపడి యొత్తిన సాపడి రేమి? యెవ్వరీ
స్వాములు? తోడివారొ? యను సల్కుల భోజనశాలఁ జేరఁగన్.

గీ. కృష్ణుకనుసన్న యమువృష్ణ♦వృష్ణివరులు
యతుల నెల్లర నుచితాస♦నాదివిధుల
బహుసుచిరభోజ్యపానీయ♦భక్ష్యములను
ఫలరసంబుల సంతృప్తి♦పఱచి పిదప. 100

27

గీ. పట్టుకౌపీన మొక్కటి ♦పట్టుపుట్టి
మొక్కటియుఁ గాఁగ నందఱే♦ కొసఁగి రంతఁ
బద్మనాభునిపీఠోక్కలు ♦వడసియతులు
ముద మలరఁ దొంటియాశ్రమం ♦బునకుఁ జనిరి. 101

వ. దుర్వాసుం డొక్కండు మాత్రి మచ్చట న నిలిచి నారదమహర్షిం
గూడి పరతత్త్వవిచారం బొనర్చుచుండె. పుండరీకాక్షుండు హంస
డింభకోపాయం బన్వేషించుచుండె నట్టియెడ.

హంసడిభకులు బ్రహ్మదత్తుని రాజసూయము చేయుమనుట-జనార్దనుఁడడ్డు చెప్పుట

చ. గురుసచివాప్తబంధువులఁ♦ గూడి సభాస్థలి నున్న ధర్మత
త్పరుఁ డగుబ్రహ్మదత్తుఁ దమ♦ తండ్రిఁ గనుంగొని హంసడింభకుల్
"నరపతి నిందు నందు నభి♦నందితుఁ జేసెడిరాజసూయమున్
జరపఁగ దీక్షగైకొనుము♦సర్వముసిద్ధ మొనర్తు మెమ్మెయిన్. 103

గీ. యాగసంకల్ప మొనరించి♦నట్టి నెలకు
ధరణినల్లడ విజయప♦తాక నిల్పి
యజ్ఞసంభారములతోడ♦ నవనిపతుల
వెంటఁ గొనివచ్చుపని మాకు♦ విడిచిపెట్టు". 104

క. అనిపలుక, సుతులమాటకు
జనకుం డానంద మొంది ♦ సభ్యులఁ గని, యే
నొనరింతు రాజసూయము
జనపతులకు యోగ్య మైన♦ జన్నంబనియెన్. 105

క. అనుడు జనార్దనుఁ డుర్వీ
శుని గని సైరింపు మడ్డు♦చొచ్చితి ననుచున్
విను మొక్కమాట చెప్పెద
నని హంసుని గాంచి యిట్టు♦ లనె నెయ్యమునన్. 106

చ. బళిబళి! యెట్టిసాహసము? ♦ భారతవర్షము గొడ్డువోయెనే?
యిలపయి సర్వదిగ్విజయ♦మిప్పుడు పోకకుఁ బుట్టెఁ డయ్యెనే?
తెలియక రాజసూయమును♦ దీర్చినతొల్లిటివారిశౌర్యముల్,
తలఁపక నేఁటిశూరులయు♦నంతము లీగతిఁ బల్కవచ్చునే? 107

ఆ. ఇరువదొక్కమారు♦ ధరణీతలం బెల్ల
త్రొక్కి చూచి రాచ♦మొక్క లేఱి
కలుపుతీసినట్టి♦ గండరగండండు
పరశురాము బాహు♦బలము వినవె? 108

సీ. ఆభార్గవునిదర్ప♦మణఁగించినట్టియా
చండశాసనుఁడు భీ♦ష్ముండు లేఁడె?
పరభయంకరశస్త్ర♦పాండిత్యమహితుండు
కురుకులాగ్రణి బాహ్లి♦కుండు లేఁడె?
సీరూస్తబంధుండు♦ నిర్జితారినృపాళి
దొడ్డఁ బెట్టినమాగ♦ధుండు లేఁడె?
కదనరంగంబునఁ ♦గాలరుద్రుని కీడు
జోడైన తాళధ్వ♦జుండు లేఁడె?

గీ. అఖిలశూరులలోన వి♦ఖ్యాతిఁ గన్న
యస్త్రవిద్యాఘనుండు సా♦త్యకియు లేఁడె?
ఔర! చాలును దిగ్విజ♦యంబుమాట
చెప్ప కిఁక గోడలకుఁ గూడఁ♦జెవులుకలవు. 109

చ. ఖలుల వధించి భూతల మ♦కంటకముం బొనరించినట్టి ని
ర్మలతరకీర్తి భూవరశ♦రణ్యుఁడు కృష్ణుఁడు ద్వారకాపురిం
గలఁ డని నీవెఱింగియు సు♦ఖంబుగ నున్నటు లుండ కెందు కీ
యలజడి తెచ్చుకొందువు? జ♦యం బన మాటలు కాదు మిత్రమా?

గీ. మొన్న సన్యాసులను గెల్చి • యున్నరీతి
యప్పుడే చెప్పె దుర్యోధను • డచ్యుతునకు
దానిపై నిప్పు డధ్వరా • హ్వాన మొకటి
కూడఁ జేరిన నగ్గిపై • గుగ్గిలంబె. 111

చ. యతివరపీడ యాదవుల • కాగ్రహకారణ మయ్యెనంచు నా
కతిథి యొకండు తెల్పె, మన • మార్గము వారలు సాగనీరు, మీ
హితమును గోరి నేను వచి • యించితి మానుఁడు రాజసూయమీ
హితులును మంత్రులు న్నృపుఁడు • నే మను వారలొ యాలకింపుమీ!

చ. అన విని పాండుసూనుఁ డిట్లనె జ • నార్దన! వారు నీవుఁ జెప్పఁగా
విని యెఱిఁగి దేమి? భూవరుఁ డ • భీష్టము తెల్పెను జాలుఁ, గాని ము
గ్గినఫల మైనభీష్ము దివి • కిం జనఁగాళులు చాఁచి మీఁదికిం
గనుఁగొను బాహ్లికున్ గెలువఁ • గా దని యేగతి నీవెఱిఁగితో? 113

మ. బలభద్రున్ గణియించువార మె సురా • పానప్రమత్తాత్ము? మే
ల్పలికీరా! సాత్యకి లెక్కచేసితివె వి • ల్కాఁడంచుఁ? గంసారియా
టలు మాదగ్గఱ సాగునో? క్కా? యగచా • ట్లం బెట్టుమా వానిఁ? గొం
పలలో మాఱక తుచ్ఛయాదవులు మా • పై కెత్తి రా శక్తులే? 114

గీ. అట్టివారల లెక్కచే • యంగ నేల?
శౌర్యసంపన్నుఁ డాజరా • సంధుఁ డొకఁడె,
అతఁడు ధర్మాత్ముఁ డనుకూలుఁ • డాప్తబంధుఁ
డింక దిగ్విజయంబున • కేమి కొఱఁత? 115

ఉ. తప్పదు రాజసూయవిధి • తప్పదు దిగ్విజయంబు, గాన నీ
విప్పుడ ద్వారకానగరి • కేగి జనార్దన! యాదవేంద్రుతోఁ
జెప్పుము "మాకు నీవు దరి • సించెడి కప్పము సర్వ ముప్పుగా
నప్పనచేసి యాగసమ • యానికి రమ్మని నామమాటగా. 116

గీ. ఇట్టిపని నిర్వహింపంగ ♦ నీవె తగిన
మిత్రుఁడవు మాకు నీకంటె ♦ మిత్రుఁ డేఁడి?
ఒక్కమఱుమాట చెప్పకు ♦ మొట్టు సుమ్ము!
వెడలిపొమ్మిది నెఱవేర్చి ♦ వేగ రమ్ము. 117

చ. అనఁగ జనార్దనుండు బదు ♦ లాడక నవ్వుచు లేచి "నేఁడు రే
పని జరిగించు చక్రిపుర ♦ యాత్ర లభించెను నేఁటి కీవిధం
బున, నిది యొక్కమేలె తల ♦ పోయఁగ భూపతి వద్ద మాట ద
క్కను హరిపాదసేవ సమ ♦ కూడు" నటంచుఁ దలంచి వేడ్కతోన్. 118

జనార్దనుఁడు జనార్దనుని సందర్శించుట.

గీ. చేరి యనుమతి వడసి తం ♦ డ్రికిని మ్రొక్కి
హంసడింభకకరస్పర్శ ♦ మాచరించి
యానావికి వచ్చి గతి సైగ ♦ యిచ్చినంత
ననిలగతి మించి పోవుహ ♦ యంబు నెక్కి. 119

గీ. ఎండఁ బడి దప్పి గొనుపాంథుఁ ♦ డెదుట నీర
మరసి సర్వోత్తునట్లు జ ♦ నార్దనుండు
కృష్ణసందర్శనపిపాస ♦ హెచ్చఁ దేజి
దౌడు నడపించుచున్ మదిఁ ♦ దలఁచె నిట్లు. 120

సీ. కందోయి తనియఁగాఁ ♦ గనుఁగొందునా నేఁడు
కులదైవతంబగు ♦ జలజనేత్రు!
వీనులవిందుగా ♦ విందునా నేఁడు ని
ర్వ్యాజదయామూర్తి ♦ యమృతవాణి!
చేతోముఖఫలముగా ♦ సేవింతునా నేఁడు
పరమేశ్వరుని పాద ♦ పద్మయుగము!
భావంబు వికసింప ♦ భావింతునా నేఁడు
దేవాదిదేవుని ♦ దివ్యమహిమ!

గీ. ఔర! నాపూర్వపుణ్య మేమనఁగ వచ్చు?
ధన్యుఁడను నేను ననుఁ గన్నట్టి మాన్యమతులు
తల్లిదండ్రులు ధన్యులు, ధర్మపత్ని
ధన్య రాలంచు భక్తిఁ బ్రస్తుతంబు సేయు. 121

వ. పురాణపురుషోత్తముఁ డగుసర్వేశ్వరుని మహామహిమలు మన సార ధ్యానించుచుం జనిచని, ధ్యాన నిమగ్నమానసుండై తా వచ్చినపని తలంపునాటి స్వాంతంబున చింతించుచు. 122

గీ. ఉప్పు తెమ్మని హరి కెట్లు చెప్పనేర్తుఁ?
జెప్పు కెట్టులు మిత్రు వంచించనేర్తు?
అక్కటా! యెంత నాత్మజ్ఞుఁ గష్టమునకుఁ
జిక్కువడ కుండఁబోవు నేర్పదియుఁ గలదె? 123

గీ. ఐన నాహరి సర్వజ్ఞుఁ డౌటఁ దానె
గా నని యెఱుంగ కున్నె? యోర్పమరి నీవు!
అోటఁ దలదూర్చి రోఁకటిపోటులకును
వెఱవవచ్చునోకో! యవివేకి నగుదు. 124

వ. అని దాత్యనిర్వాహంబు నకుఁ బ్రయత్నింపుచు చనుచు మఱియును. 125

క. నాజన్మము నాకన్నులు
నాజన్నము ధర్మనిరతి నానత్యంబున్
నాజిజ్ఞాసయు సఫలము
గాఁ జూచెద యాదవేంద్రుఁ గన్నుల నిప్డే. 126

సీ. భక్తిసమ్ముండనై భద్రకీర్తము చేసి
పాదపద్మంబులు ప్రస్తుతింతు,
ఆపాదమస్తకం బాదివ్యదేహంబు
చూచి యానందంబు సొంపుఁగాంతు,

శాంతగంభీరప్రసన్నవీక్షణ మైన
నెమ్మోము గనుఁగొంచు నిల్చియుందు,
ఎన్నఁడో పి రెమునఁ గేతెంచి నెడిభీ
మణితోషణార్థభాషణము విందు,

గీ. ఎవనినెఱమున నే మనయించినానో?
ఆపరంధాముఁ డైన సజనార్తనుండు
తనదు సరింటిభక్త భక్తునికుమారుఁ
గరుణఁ జూడఁడో? నారాక గనుఁగొనండో? 127

వ. అని భావించుచు ద్వారవతిఁ జేరి కృష్ణప్రసాదంబుముంగిట గుజ్జము
దిగి ద్వారపాలకునిచేఁ దనరాక తెలియ నంపి యాదయాళుననుమతి
వడసి సుధర్మఁ జొచ్చి సూరాభక్తజనార్దనుండు. 128

సీ. నవరత్నకాంచనోన్నతసింహపీఠిపైఁ
దనతోడ బలదేవుఁడును వసింప,
ఎదుట శైనేయుండును నెడమవైపున నుద్ధ
వాదిముఖ్యాప్తులునధివసింప,
దుర్వాసుఁడును నారదుం డుగ్రసేనుండు
కుడిప్రక్క సద్గోష్ఠిఁ గూడియుండ,
గంధర్వు లొకవంకను గానంబు పచరింప
నచ్చర లొకవంక నాడుచుండ,

గీ. వందిమాగధసూత స్తవంబు లెసఁగ
సభ్యసామంతహర్ష నిస్వనము లలర
సామగానంబు కర్ణరసాయనముగ
వినుచు నోలగం బున్నవిష్ణుఁ గాంచి. 129

గీ. హంసదూతను భక్తజ♦నార్దనుండ
దేవదేవ! జనార్దన!♦దీనరక్ష!
యనుచుఁ బాదంబు లంటి [illegible]♦దన [illegible]
యల్లె బలదేవునికి మ్రొక్కి ♦ [illegible] హరియు. 130

వ. అతని యథోచితస్థానంబునఁ గూర్చుండ నియోగించి, మీతండ్రికిఁ గుశలమా? బ్రహ్మదత్తునికి సుఖమా? హంసడిభకులకు నారోగ్యమా? యని యడిగి, యాపద్వృత్తవీరు లేమి చెప్పి రని ప్రశ్నింపఁ? వినిపింపు మనన నతండు చేతులు జోడించి. 131

ఉ. ఏ మని విన్నవింతు! జగదీశ్వర! నీపదపద్మములన్ గనం
గా మది తత్తరించు నెడఁగగర్మము చాలక ద్రోహ్య నుంచు నా
కీమిష వచ్చి మీఁదఁ బడె గనిందుకె డెందము కుందుచుండె, నా
రేమని రంచు నన్నడిగెదే? సకలజ్ఞుఁడ వీ వెఱుంగవే? 132

వ. అనిన విని భక్తమందారుం డగుయదునాథుండు. 133

ఉ. భూతలనాథుమాటలను గమాటలుగట్టుకువచ్చి నీవు నీ
దూతలవంతు, కాని గుణదోషవిచారణ నారి కేల? నీ
వై తెగనాడ వచ్చితివె? కయా దొర లన్నది తెల్ప నింతగా
భీతిల నేల? చెప్పుము లభించునె గండము మంత్రసానికిన్? 134

గీ. అనుడు విప్రుండు లజ్జాకులాత్ముఁ డగుచు
దూతకృత్యంబునం దలదూర్చినాను
గాని నీమాట జవదాటఁగాని యొకటి,
పాపలేశం బెఱుంగ నీపాదమాన. 135

వ. ఇది వాచ్యం బిది యవాచ్యం బిది కర్తవ్యం బిది యకర్తవ్యం బిది గ్రాహ్యం బిది యగ్రాహ్యం బని నిర్ణయింప సర్వజ్ఞమూర్తియు సర్వాంతర్యామియు సర్వజగదాత్మకుండు నగు దేవరవారే ప్రమాణము

ఇఁక వారన్న దన్నట్లు గా విన్నవించుటయే నాపని. మన్నించి
చిత్తగింప వేఁడెద. 136

—✿✿ హంసుఁడు పంపినవార్తకు శ్రీకృష్ణుఁడుక్రుద్ధుఁ డగుట. ✿✿—

చ. నరపతి బ్రహ్మదత్తుఁడు వొ♦నర్పఁగఁ బూనెను రాజసూయ, మ
ధ్వరమును జూడఁ గప్పములు♦పట్టుకు రండని హంసడింభకుల్
ధరఁ గలరాజులం బిలువ ♦దాసుల నంపుచు, నిన్నుఁ బిల్వఁగన్
గరముగ నుప్పు తెమ్మని య♦నన్ బనివంచిరి నన్ను శ్రీహరీ! 137

చ. అన విని వింతనవ్వు నగి♦యంబుజనాభుఁడు కొల్వు గాంచి సా
ల్వుని కిపు డుప్పు మోసుకొని♦పోవలె సిద్ధముకండు యాదవుల్!
మనకు నియంత లైరి ఎర♦లాభమదాంధులు హంసడింభకుల్
వినుఁ డనఁ గామపాలముఖ♦వీరుల నవ్విరి, యెల్లసాత్వతుల్. 138

గీ. విఱుగఁబడి నవ్వు చొక్కరి♦వీఁపు నొకరు
చఱచుకొంచు బళీబళి! ♦చక్రపాణి
పన్ను చెల్లించు నంచుఁ జ♦ప్పట్లుగొట్టి
దూత తల వంచుకొనె సిగ్గు♦చేత నప్పుడు. 139

చ. హరి యతనిం గనుంగొని జ♦నార్దన! పాపము పండె వారికిన్
గరముగ నుప్పు తె మ్మనిరి♦గా! సరి తెచ్చెదఁ దేక తప్పునే?
కర మిడఁ జక్రమో శరమొ♦కత్తియొ వారిశిరంబులం దద
ధ్వరమున, వారిదేహముల♦పాఁతఱ కుప్పు కరంబు తెచ్చెదన్.

ఉ. నీచులు తమ్ముఁ దా మెఱుఁగ♦నేరనిమూఢులు గాక, యెంతసే
పీచికిలింతయెప్పు? హరుఁ♦డిచ్చునుగాక వరంబు పోరఁ దా
నై చనుదెంచి యడ్డపడి♦యామదమత్తులఁ గూర్మిఁ గావఁగా 141
జూచును గాక, వార లిఁకఁ♦జూడఁగ రారు ధరాతలంబునన్.

గీ. యుద్ధమున నుప్పు కప్పంబు ♦సిద్ధమనుము
దాడి యీక మూఁడునాళ్లకుఁ ♦దప్పననుము,
స్థలము మధురాప్రయాగపు♦ష్కరములందు
నేది వా రందు రది మాకు♦నిష్ట మనుము. 142

క. మోమోటపడక వారికి
నామాటలుచెప్పు దేజ♦నార్దన? పోనీ!
నీమనసునొచ్చునేమో!
యామత్తులకడకు వచ్చు ననుజుఁడు నీతో. 143

గీ. వెడలు మింక జనార్దనా! ♦విప్రబాల!
భద్ర మగుఁగాక నీకు మ♦ద్భక్తనిధికిఁ
గష్టసంసారనీరధిఁ ♦ గడచి తుదను
గాంచెదవుగాక విష్ణులో♦కంబు సుఖము. 144

క. అని పలికి, సాత్యకిం గని
చని యాతనిఁ గూడి నీవు♦సాల్వునిస్థలికిన్
మనమాటలు మననిశ్చయ
మును వారికిఁ జెప్పిరమ్ము♦పొ మ్మని పంపెన్. 145

సాత్యకి హంసడిభకుల చెంతకుఁ బోవుట.

వ. అంతఁ గొలువువా రెల్లను యథోచితముగాఁ దమతమ సదనంబులకుం జనిరి. సాత్యకియు ననుష్ఠానము నిర్వర్తించి యుక్తమ హయం బధిరోహించి జనార్దనుం గూడి సాల్వనగరంబున కేఁగి తన రాక యతనిచే హంసడిభకుల కెఱిఁగించి వారి సన్నిధానంబునకుం జని యథోచిత సత్కారపూర్వకంబుగ సన్మానితుండై యంత హంసుండు సాత్యకిం గనిరి. 146

మ. విని యున్నాఁడను నీపరాక్రమము నీవిద్యావివేకంబు మున్,
గనుఁగొన్నాఁడను నేఁడు సంతసము, సౌఖ్యంబే? సుఖోపేతులే
మనవా రందఱు మాధవాదు, లని సంభావించి ప్రశ్నించి, మ
న్ననకున్ మెచ్చినయట్లతండు సుఖ మున్నా రెల్ల రచ్చో ననన్.

వ. హంసుండు జనార్దనుం గాంచి, 148

క. కనుఁగొన్నావా? యదుపతి
ననుమానము లేక నిన్ను నంపినమాటల్
వినిపించినావ? యతఁడే
మనిమెను నచియింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్. 149

జనార్దనుఁడు హంసుని మందలించుట.

క. కనుఁగొంటి నంబుజాక్షు
ముని బీతాంబరుఁ బ్రసన్నముఖుఁ బద్మాక్షున్
మునియదువరపరివృతకాం
చనపీఠనివిష్ణు శంఖుఁ జక్రిన్ శార్ఙ్గిన్. 150

క. కనుఁగొంటి వందిమాగధ
వినుతుని సామంతరాజవినతాంఘ్రిని స
జ్జనులం గావఁగ దుష్టుల
నణఁపఁగ నవతార మెత్తినట్టిపరాత్మున్ 151

క. కనుఁగొంటి జగత్కారణుఁ
గనుఁగొంటి జగన్నివాసుఁ గనుఁగొంటిని నా
కనువిందుగఁ బరతత్త్వముఁ
గనుఁగొంటిని భక్తలోకకల్పద్రుమమున్. 152

క. వినిపించితి నీమాటలు
విని జగతీనాయకుండు కవింతగ నవ్వెన్
విని నవ్వె సభాజన మె
ల్లను గడు పుబ్బంగ నేను లజ్జపడంగన్. 153

ఉ. ఏ మనువాఁడ? హంసునికి నెందుకుఁ బుట్టెనో యిట్టిబుద్ధి? యయ్యో!మతి పోయెఁగాని, యిఁక నీ ముప్పు కరంబని యెట్లు చెప్పినానో మురవైరితోఁడ? నని యిమ్మలికమ్మున నంచుకొన్న వేమా మే మఱి యొత్తలే దడుగు నిమ్మా మహాత్ముఁడు చూచె నాగతిన్.

చ. పొరపడి నోరుజాతితివి పో! యిపు డైనను దప్పు దిద్దుకోఁ దరుణము దాఁటలేదు, మునిశల్లజుఁ డొందినబాధ తీర్ప సం దరయుము రారి కీపలుకు కలగ్గిని జల్లినగుగ్గిలంబు నాఁ జరచర మంట దెచ్చె నది సర్వము సాత్యకి తెల్పు నీపయిన్. 155

—హంసుఁడు జనార్దనుని దూషించుట—

చ. అన విని కన్ను లెఱ్ఱపడ హంసుఁ డిదేమిర బ్రాహ్మణబ్రువా! ననుఁ జెడనాడి శత్రువుగుణంబులు మెచ్చెదె! యెంతసాహసంబున కొడిగట్టినావు? మతి పోయెనె నందకుమారు దొంగడా బును గని! వానిమాయఁ బడిపోయితె? ఛీ కనరాకు నా కిఁకన్.

చ. సురుచిరభూషణంబులును సొంపగు బట్టలు దాల్చి గద్దెకున్ సరిపడఁ బోఁతవిగ్రహము చాడ్పునఁ జక్కఁగఁ గూరుచుండి, కాతరు లగురాజులున్ నయము దాఁటినవీరులుఁ బొట్టకూటిదాసరులు నుతింపఁ బ్రుల్లిపడు జారుఁడు దేవుఁడె నీకు దుర్మతీ. 157

చ. సమయము కార్యము న్మఱచి శత్రుని మోసపువేషభాషలన్ భ్రమపడి నన్ను దూఱి రిపు రాజు నుతింతువె? తిన్నయింటి వాసములు గణించుని న్నిపుడు చంపినఁ బాపము లేదు గాని సఖ్యము తలపోసి కిన్క దిగనాడితి నిన్విడనాడితిం గృపన్. 158

చ. హితుఁడవె మాకుఁ బురోహితుఁడవే సచివుండవె? రాజభక్తిని
శ్చితమతి వేనివమ్ము నిరసింతె యరాతిని జూచి? యాహవ
క్షితి మముఁ జూచి యాదవుఁడు గీదవుఁ డేమయిపోవునో! భవ
న్నుతులకుఁ బాత్ర మెవ్వఁ డగునో! కనుఁగొందువుగాక పొమ్మిఁకన్.

గీ. అనుచు దూషించి, యంత సాత్యకిని జూచి
యేమి వచ్చితి విచ్చటి? కేమి చెప్పి
పంపె నీయన్న నిన్ను నాపాలి కిపుడు?
తెచ్చెనే యుప్పు కప్పంబు మెచ్చుగాఁగ? 160

వ. అనుడు సాత్యకి కోపవేగభీకరస్వరుండై మాయన్నగారు నీకుం జెప్పు మన్నయనివార్యం బైనయమోఘవచనం బాలకింపు మని యిట్లని యె. 161

హంస సాత్యకుల సక్రోధ సంభాషణము

క. "కర మిచ్చెద మీయిరువురి
కరములు పొలికలన నాదు ఖడ్గంబునకున్,
కర మిచ్చెద మీశిరములు
శరవర్షముకుఁ బడియు నాదు శార్ఙ్గంబునకున్. 162

క. కరదానవ్రతకల్పము
కరసంగ్రహలక్షణంబు కరఫలవిధియుం
గర మనుమోదించిననా
కరసర్వస్వంబు నీవె కైకొందు వనిన్." 163

వ. అని పల్కిరని చెప్పి యనంతరంబ. 164

ఉ. క్రిందును మీఁదు గానక హరిం గర మిమ్మని దాని కప్పు తె
మ్మందువు? నీదునాల్క మొదలంటఁగఁ గోసిననందకంబు ని
న్నిందుము గాక యుప్పు! పలువా! చెలరేఁగుచు వేగ మీ రనిన్
గ్రుందుటకే శివుం డిడె వరం బది సిద్ధము నేఁట రేపటన్. 165

ఉ. ఎంతటిధైర్యసాహసము ♦ తెం[illegible]వాంఛనే? [illegible]! నీ
యంతరమేమి? సర్వ[illegible]♦ సర్వాత్మ[illegible] భా[illegible]
త్యాంతకుఁ డైనచక్రధరు♦ సం[illegible] మేమి? [illegible] శ్రమ
ల్లింతలుపడ్డవారియవ♦ [illegible] ఫల్ [illegible]! 166

గీ. ఉప్పు తెమ్మన్నయంతనే ♦ మొ[illegible] లేదు,
ఇల్లలికినంతనే పండు ♦ గెట్టు లగును?
అయిన మీమాట కష్టమా? ♦ హా[illegible]
లుప్పుతో మిమ్ముఁ గ[illegible] ♦ ము[illegible]. 167

గీ. హంసడింభకమూర్ధ బా♦ [illegible]
సముయమం దుప్పుసేసలు ♦ చల్ల[illegible]
వేచియున్నారు యదుభోజ♦ వృష్ణి[illegible]లు
హరిసహాయులు వారి సే♦ ళ్లాలకింపు. 168

సీ. వీనులారఁగ మును ♦ విన్నావు [illegible]
గన్నారఁగా [illegible]♦గా [illegible],
నుతి కెక్కి రెఱుఁగవే ♦ కృ[illegible] [illegible]
బభ్రుఁ [illegible]♦[illegible]?
ఎఱుఁగనివా రుం♦[illegible] తా[illegible]
సారంగు శస్త్రాస్త్ర♦ [illegible]?
సంగ్రామరంగము♦స్సహాయు లైనవిష్ణు[illegible]
నుద్ధవుం[illegible]♦[illegible]!

గీ. ఎంద అని చెప్పనేస్తుఁ గ♦ [illegible]
భండనం బెల్లి లేక మొ♦ల్లుండె, పోరి
[illegible]లను మధురాప్రయోగ[illegible]♦ప్కారములను
నెద్ది యైనను మీయిష్ట ♦ మెన్నుకొనుఁడు. 169

గీ. లేక గోవర్ధనం బైన ♦ మాకు హితమె,
ఏది మీ కిష్ట మెటులైనఁ గల్పుఁ♦డీ! బిత్తరీఁ
గోపాలిఁ దలగోసినాస్నమూ♦ర్ఖులు వినండి
నిప్పు మద్ప్రంతు నుచ్చుటఁ ♦ గదలి రండి 170

వ. అనుచు ససహాసంబుగాఁ ధిక్కరించినశైనేయుపలుకులు కర్ణశూలంబులు మనశ్శల్యంబులు నై వేధించినంత నయ్యన్నదమ్ము లిర్వురు పట్టరానికోపంబున నొక్కుమ్మడి మందిరంబు మాఱుమ్రోఁగ హుంకరించి. 171

ఉ. దూతవు గానఁ బ్రాణముల♦తోఁ గనిపించెదుగాని యింతకున్
నీతియు నీతియుం దొఱఁగి ♦ ప్రేలిననాలుక కోసి నోటిపై
నాతలు పెట్టుకొందుమె? య♦భాజన సాత్యకి! పొమ్ము పొమ్ము నీ
పోతర మాజిలోఁ దణఁగుఁ♦ బోరికి రమ్మనుకట్టిగొల్లనిన్. 172

ఉ. యాదవుఁ డేమి? మాకు ♦ నెదురాడుట యేమి? హరప్రసాదసం
పాదిత ఘోరశస్త్రములు♦ మా ప్రమథాధిపమైత్రి గాంచి యై
నా దరిసింపరాఁడె కద♦నంబునఁ గప్పము? నీవు పొమ్ము, రే
పే దుగ మంచుఁ బుష్కరము ♦ నెన్నితి మంచును జెప్పు వానికిన్.

చ. కరము నొసంగఁ గందు బ్రతు♦కంగలఁడే యెవఁడేని? సర్వభూ
వరమకుటప్రభారుచిర♦పాదసరోజులు సార్వభౌము లీ
శ్వరవరలబ్ధశస్త్రవర♦సాధితదిగ్జయరాజసూయు ల
న్నగుణగరిష్ఠ హంసడిభ♦కుల్ గనువా రని చెప్పు వానికిన్, 174

చ. హరికి సహాయు లన్నసదు♦కంతయు వాచవి కైనఁ జాలునే
సురపతిఁ గేరుపంచశత♦శూరులు సూరెలఁ దీరుమాకు? సం
గరమున నెంద తాపసుల♦కాపరిఁ గాచినఁ ద్రొక్కిపట్టి కం
ఠర పురి ప్రుచ్చుకొందు మిది ♦ తప్పక ముందుగఁ జెప్పువానికిన్.

గీ. అనుడు సాత్యకి లేచి దు♦రాత్ములార!
బ్రతికి పోతిరి దూతలై♦ వచ్చియుంటఁ,
గాని-చో మీర లీగతిఁ ♦గాఁచు లఱవ
నింతసే పూరకుందునే ♦యీనాఁటికి? 176

చ. అదియును గాక మీమరణ ♦మాజగదీశ్వరుఁ డంబుజాక్షుఁ డా
యదుకులభూషణుండు దితి♦జాంతకుఁ డైనమురారిచేత ను
న్నది, యది గాన నాశరము♦నన్ మృతి తప్పెను మీకు నేఁటికిన్
బ్రదుకుఁడు, రేపు శ్రీహరిశ♦రంబులఁ జత్తురు గాక, యేగదన్.

క. అన హంసడింభకులు చ
య్యన మీఁదికి వచ్చి దూత♦వగుటం బ్రాణం
బునఁ దప్పితి వీనాఁటికిఁ
దునియదె నీనాల్క రేపు ♦తూలఁగుము పాపీ! 178

వ. అనుచు వారు మాటకు మాట బదులాడి కడుపుమంట దీర్చుకొని యంత, సాత్యకి నవ్వుచు నోరీదురహంకారులార! రేపు జీవంబుతో నే నుందునో మీ రుందురో పుష్కరతీరం బెఱుంగును లెండు రండి రండి యనుచీవలికి వచ్చి తనహయం బెక్కి వాయువేగంబున నిజ పురంబున కరుదెంచి జరిగిన దంతయు జనార్దనునకు విన్నవించె. అతండు నాక్షణంబ బలాధ్యక్షుల రావించి "రేపు పుష్కరసరస్తీరం బున మనకు హంసడిభకులతో మహాసంగ్రామంబగు నందుకుం దగిన సకలసంభారంబులతో వివిధసన్నాహంబులతో సిద్ధముకం డని యానతిచ్చె నంత నానాఁటివేకువజామున. 179

యాదవుల పుష్కర ప్రయాణము

చ. అరదములన్ గజంబుల హ♦యంబుల నెక్కిపదాతికోటి ముం
దరుగ, బలాధినాథులు స♦హాయులుగాఁ దురగాధిరూఢులై
గురుతరసర్వసైన్యముల♦కున్ నలుప్రక్కల వృష్ణిభోజభూ
వరయదువీరపుంగవుల♦ వారలుతీరిన తేరు లేగుడున్. 180

చ. పరమితి లేనివీరభట♦వారము ప్రక్కల వెన్క ఘోరని
ర్ఝరతరభేరిభాంకృతు ల♦రాతులగుండెలు వ్రీలునట్లు
సత్వరగతి వచ్చుచుండ, యదు♦వల్లభుఁ డాహవశూరవేషభా
స్వరుఁ డయి యాయుధంబులు బు♦జంబులఁ గ్రాలఁగ వేడ్క
మీాఱఁగన్. 181

గీ. సూతమాగధవంది♦సంస్తుతు లెసంగ
బ్రాహ్మణులమంత్రపాఠంబు♦పరిఢవిల్ల
దారుకుఁడు పూన్కి నడుపుర♦థంబు నెక్కి
చనుచుఁ బూరించె వడిఁ బాంచ♦జన్య మప్పుడు. 182

ఉ. ఆనినదంబు కొండగుహ♦లంటి గుభిల్లన మాఱుమ్రోఁగుచున్
గానలు నేలఁ గూలినని♦నాదముతోఁ జని ఘూర్ణితాంబుధి
స్వానముతో దిశాప్రతిర♦వంబులతోఁ జెలరేఁగి పట్టుట
ధ్వానతరంగరూపమునఁ ♦దాఁ జద లంతట నిండె నవ్వడిన్. 183

వ. ఇవ్విధంబున సమధికచతురంగబలంబులతో వాసుదేవుండు పుష్కర
సర స్తీరంబు చేరి యందలిస్కంధావారంబుచెంత నరదంబు డిగ్గి వీర
సామంతదండనాథులు విడిసినపటకుటీరంబు లరయుచుం జనిసరోవరం
బున నుపస్పర్శ మాచరించి యతివర్యులకు నమస్కరించి వచ్చి బల
నాథసమేతులై బలభద్రసాత్యకులు పన్ను మోహరంబులు నిరీక్షించు
చుండె నయ్యవసరంబున. 184

హంస డిభకుల యుద్ధసన్నాహము

సీ. సితచందనాక్షతాంక♦చితకూర్చభాగులు
భస్మపుండ్రోజ్జ్వల♦త్ఫాలతలులు
స్ఫటికలింగవిభాసి♦వక్షఃకవాటులు
తపనీయఘటిత ♦రుద్రాక్షసరులు

ధగధగాయితతనుత్రాణశిరస్త్రాణ
గోధాంగుళిత్రాణగుప్తతనులు
బహువిధశస్త్రాస్త్రభరితరథారూఢు
లక్షీణతూణచాపాసిధరులు,

గీ. అగుచుఁ బ్రమథులజంట ముందరుగుచుండఁ
బటహభేరీరవంబు దిక్తటము లంటి
చన, దశాక్షౌహిణీసైన్యసహితు లగుచు
బయలువెడలిరి హంసడింభకులు వేడ్క. 185

సీ. రాక్షసేశ్వరుఁడు సంగ్రామధీరుఁడు ప్రాణ
సఖుఁడు హిడింబాసురుఁ డభయము కోరి
తనతోడ నెనుబదియెనిమిదివేలర
క్కసులతోఁ బోరికిఁ గదలి రాఁగ,
ఆది నింద్రుని గెల్చినట్టిశూరుండును
యాదవతతి నొంచినట్టిఘనుఁడు
హంసడింభకుల కత్యంతప్రియుండు జ
నవనాథుఁడు విచక్రనామకుండు

గీ. యాదవులమీఁదిపగ దీర్చుకోఁదలంచి
లక్షలకొలందిదైత్యబలంబుతోడ
బహువిధాహవసాధనసహితుఁ డగుచుఁ
బటుతరస్యందనం బెక్కి బయలుదేఱె. 186

గీ. హంసడింభకులవార్తకు నాప్తమిత్ర
బంధుజన మెల్ల తోడుగా వచ్చెఁ గాని
నిర్నిమిత్తవిరోధంబు నింద్య మనుచు
సాగి రాఁ డయ్యె నాజరాసంధుఁ డొకఁడు. 187

ఉ. ఆగతిఁ గూడినట్టి చతురంగబలంబులు భూమి యూనిన
న్గ్రెగడునట్టి యొత్తడికి నేల్లు తటాకము లింకె, వృక్షముల్
పోగులుపోగులై పడియె నేలోయలు మిట్టలు మట్ట మయ్యెఁ ద
ద్వేగవిఘాతధూళి వినువీధిని బర్వె విచిత్రరూపమై. 188

గీ. కదనవడిం బొంగి పొరలెడు కడలిమాడ్కి
లయసమయచండవేగానిలంబుపోల్కి
వారి చతురంగసేనాప్రవాహ మింత
లోనఁ బుష్కరతీరంబు కగానవచ్చె. 189

గీ. పుష్కరం బెన్నుకొనె యుద్ధభూమి గాఁగ
హంసుఁ డది యొక్కటే వానియర్హగుణము,
ధరణిఁ గలయెల్ల పుణ్యతీర్థంబులందు
ముందుగాఁ జెప్పఁదగిన దీపుష్కరంబె. 190

గీ. పుండరీకాక్షుఁడును మఱియీపుష్కరంబు
పాప మణఁగించు దర్శనస్పర్శనముల
నట్టియుభయంబు నొక్కమాఱె యరయునట్టి
భాగ్యము లభించె నిరువాఁగువారి కెల్ల. 191

యదువీర హంసడిభకుల ఘోరసంగ్రామము

వ. ఇట్లు వచ్చినసైన్యత్రయంబు సర్వంబును బుష్కరతీరకదనరంగంబు చేరినంత నుభయపక్షంబుల భేరీకాహళపణవఝర్ఘరడిండిమాది వాద్యంబులు కడు మ్రోఁగుటయు రెండుబలంబులు దలపడియె నప్పుడు రథికులు రథికులం గదిసి యు నాశ్వికు లాశ్వికులం గూడియుఁ బదాతులు పదాతులం గలసియు నతిఘోరంబుగ సమయుద్ధంబు జరుపుచుండ, రాక్షసబలం బతివేలంబుగ యదుబలంబుపైఁ బడుటయు వృష్ణిభోజవీరు లాగుంపును ముట్టడించి నిశితశర

పరంపరల వారిని గాలుసేతులు ఖండించియుఁ గంఠంబులు తెగనఱ
కియు నురంబులు చీల్చియుఁ బొలికలను రక్తమును బగులనొత్తి చించి
చెండాడుడు హతశేషం బగునిశాచరగణంబునఁ గొందఱు కాంది
శీకులై కాలికిబుద్ధి చెప్పిరి. కొందఱు పిపాసార్తులై సముద్రంబు
చొచ్చిరి. కొందఱు నేల కౌఁగిలించుకొని పడియుండిరి. ఇట్టియెడ
హంసడిభకులు చెఱియొకప్రక్కనుండి యోహో! ఓడకుఁ డోడ
కుఁడు మే మున్నవార మనుచు, నేఁడియాదవగోపాలుఁ డెక్కడ
నున్నాఁడనుచు, సమరాంగణమధ్యంబున కేతెంచుచున్నంతట; వారికి
ముందై విచక్రుం డతిరయంబునఁ జక్రపాణి నెదుర్కొనె. బలభద్రుండు
హంసు నెదిరించె, సాత్యకి డిభకు నడ్డగించె, హిడింబు నుగ్రసేన
వసుదేవు లెదుర్కొనిరి, శక్తిసంయాదవాధిపులు పరపదాతిమర్ద
నంబున సంసక్తం బయ్యె, నంతఁ గర్మసాక్షి గగనతలమధ్యగతుం
డగుటయు. 192

సీ. చక్రాయుధుండు విచక్రుని దెస్పది
మూఁడుశరంబులఁ ద్రుముం పె నతఁడు
వాఁడిముల్కుని హరిభవక్షంబు గ్రొత్తగ
ద్వ్యష్టలోకము లాంధ్రక్రక్కనట్లు
నెత్తురు గ్రక్కంగ, దైత్యుఁ గృష్ణుండు
క్రోధుండై సిడమునుభగ్నమును
సారథిఁ గూల్ప సకస్లీయుంపు నగి నేము
బొప్పి కట్టఁగ నొసల్ భగ్నమొనరించెను
గీ. తల్లడం బంద గదఁ గొట్టెఁ దల్లనొప్పి
బండరా మొత్తి వేయంగ భూలకడ్డఁ
డందుకొని దానిఁ ద్రిప్పి యసురునురఁ గొట్ట
వాఁడు మూర్ఛిల్లెఁ బ్రాణముల్ దవిలిపొల్లు. 193

వ. అంతఁ గొంతసేపటికి వాఁడు తెలివి వడసి లేచి కోపావేశంబున ఘోరం బగుపరిఘంబు గొని యోరీ! యింతమాత్రంబున కెగిరిపడకు మని యదలించి. 194

మ. తొలి దేవాసురసంగరంబు నెడ నాతోఁ బోరఁగా వచ్చినా
బలముం గన్గొని భీతి చెందితివిగాదా? వాఁడనే నేను, నా
దళితేంద్రామరబాహుదర్పము నదేదైత్యారివా నీవు? నేఁ
డిలఁ గృష్ణారిని నేను గాచుకొనుమీదయీ దెబ్బ గోపాలకా? 195

క. అని పరిఘ విసరఁగాఁ గ
త్తిని దానిం దునియ నఱకి దితిజాధమ! పొం
గణఁగినదా? యని, చెట్టుం
గొని వేయఁగ దానిఁ జెఱిచి కూలిచి పిదపన్. 196

చ. హరి యపు డుగ్రబాణ మనలాస్త్రముతో జతచేసి యేయ న
ద్దురితుని బూదిచేసి యది తోడన తూణముఁ జేరె నంతఁ గా
తరు లయి దైత్యు లెల్లరు యథాయథలై పరుగెత్తి యబ్ధిఁ జొ
చ్చిరి మఱి చచ్చిరో బ్రతుకు జీవుఁడ! యం చట నుండిపోయిరో!

క. అక్కడ హంసుఁడు హలధరుఁ
డెక్కువతక్కువలు లేక యెక్కటిపోరన్
నెక్కొని తుద కరదంబులు
ముక్కలుగా నేల కులికి యుంచినకిన్కన్. 198

వ. గదాయుద్ధంబునకుఁ గడంగి కుడియెడమపక్కలకు మాఱుచుఁ గూర్చుండియు నిలచియు వంగియు మోఁకరిల్లియు నొఱగియు మొక్కలించి యిట్టిగదాసంగ్రామంబు గన్నది గా దని యిందలి వారు నందలివారు నచ్చెరువడుచుండ నొకరి నొకరు వధింపఁ గోరి యొక్కరి కొక్కరు తీసిపోక యలసియు సొలసియుఁ బట్టువిడువ కట్టులై యతిఘోరంబుగఁ బోరుచుండి రాసమయంబున. 197

క. కసి మసఁగుపూన్కి సాత్యకి
కసి దీరఁగ వాఁడిములుకులనాకమ్ములు నే
నసియాడఁ గొట్టి డింభకు
నాసటన్ నిశితాంబకంబు తనొవ్వఁగ నాటన్. 200

గీ. అతఁడు శైనేయురథముపై నొక్కనుచేల
శరము లేయంగ జడిసొనఁ గురిసినట్లు
సాత్యకియు వాని నడుమునఁ జక్కఁ బెట్టి
డింభకునిచేతివిల్లు ముక్కల్గఁ ద్రుంచె. 201

గీ. వాఁడు వేఱొక్కవి ల్లంది వాఁడిములికి
మోమున న్నాటఁ బూచినమోదుగట్లు
లమరి సాత్యకి కినిసి వాఁ డందుకొనుట
తడవుగా నూటపదివింట్లు తుడిచిపెట్టె. 202

ఉ. నిక్కము విల్లు చేతఁగొని నేర్చిన డింభక! పోటరీఁ డనే
కెక్కుడ నేని యంచు హసించి యుఱుకఁగ ఖడ్గముఁ బూని యుగ్రతన్
నెక్కినపూన్కిఁ దేరు డిగె నీపయిఁ గత్తిని బట్టి నాయతిన్
జక్కఁగఁ జూపెదే యనుచు సాత్యకియున్ దిగెఁ జేత ఖడ్గియై.

వ. అంత వారిరువురు సౌభద్రదాశార్హనని సకలసామంతస్తులం బోలి ఖడ్గవిద్యాప్రావీణ్యంబు మెఱయ భ్రాంత ముద్భ్రాంత మావిద్ధము ప్రవిద్ధము బహునిస్సృత మాకాశము వికాశము భిన్నము నిర్మర్యాద మమానుషము సంకోచితము కుంచితము సవ్యజానువు విజానువాహికము చిత్రకము శ్లిష్టము విసంభము అంశితము సృతము సర్వబాహువు వినిర్బాహువు సవ్యేతర ముత్తరము త్రిబాహువు తుంగబాహువు సవ్యోన్నత ముదాసి స్పృష్టతఃప్రథితము యథాధికము ప్రథిత మనుముఖ్యనిరోధప్రకారంబులఁ బరిక్రమించి పరాక్ర

మించి పరస్పర ప్రహరణపరాయణులై యన్యోన్యజిగీషాయత్త చిత్తులై యొండొరులం బెఱుంగక యిహమో పరమో యిదే తేల్పవలె నన్నంతటిదృఢదీక్షతోఁ బోరుచుండ గగనతలంబున దేవగంధర్వులు గుంపులుగూడి యీద్వంద్వయుద్ధం బాలోకించుచు గెలుపోటములు నిశ్చయింపలేక యహో! యీఖడ్గయుద్ధం బప్రతిమానంబు. వీరిలో నొకఁడు ద్రోణునిశిష్యుఁడు వేఱొకఁడు పినాకిశిష్యుఁడు. వీరిశౌర్య చాతుర్యంబు లెన్నవచ్చునే? వాసుదేవార్జునసాత్యకులు మువ్వురును శస్త్రాస్త్రకోవిదులు సంగ్రామదుర్జయులు, మహేశ్వరకార్తికేయ డింభకులు మువ్వురు మహారథు లాహవదుర్దాంతులు, మొత్తమా ఱ్వురు సదృశబలపరాక్రములు. ఇఁక వీరి తారతమ్యం బేర్పఱుప నెవరితరము మంచుఁ బ్రశంసించుచుండి రట్టియెడ. 204

క. వసుదేవుఁ డుగ్రసేనుఁడు
ముసలితనం బనక మొనకు ♦ మొనగాళ్లైరా
క్షసనాయకుపై సాయక
విసరము గురిపింప, లక్ష్య♦ పెట్టక వాఁడిన్. 205

ఉ. కత్తి ఖణేల్ ఖణేలనెడి♦కాయమువాఁడు హిడింబుఁ డుద్ధతిన్
ముత్తగఁ జంబు తూళ్లు తిను♦మాడ్కిని వృష్ణిబలంబువారి న
స్వస్తుగ మెక్కుచుండఁ గని ♦వృద్ధమహీపతు లాత్మతూణముల్
రిక్తలు గాఁగఁ దక్షలుశ♦రీరము ముంచిరి బాణధారలన్. 206

వ. అప్పుడు వాఁ డాసాయకంబు లెల్ల దిగమ్రింగి వారివైపు నవ్వుచు నచ్చిమోరీ! బడుగులమేనికండ యొకపంటిక్రిందికైనఁ జాల దని యింతదనుక మిమ్ము భక్షింపకుండుట నాతప్పు గాని యిది మీ తప్పుగా దనుచు వారి నరదంబులనుండి క్రిందికి దిగలాగి విండ్లువిఱిచి.

గీ. కాఁగి చల్లారినట్టిదు♦గ్ధంబులట్టు
లాస దీరంగ మీానెత్తు♦రానువాఁడె
ననుచుఁ దెలివంగ నోరు, [illegible] ♦ రాక[illegible]
పరుగులెత్తిరి తమవెంటఁ♦ [illegible] వాఁడు. 208

చ. అది గని యచ్యుతాగ్రజుఁడు♦[illegible] కచ్చు[illegible] నచ్చి, నీ
మద మణఁగింతు రమ్మ నను♦ మూర్ఖ[illegible] [illegible] హిడింబుఁ
[illegible], వాఁ
డది విని మోము ద్రిప్పి విప్ర♦తాననుఁ[illegible] బలభద్రుఁ [illegible]
మ్మదరఁగ గ్రుద్దె, బాహుబల♦ మారఁగ నాతఁడు గ్రుద్ద [illegible]బడెన్.

క. అడిగెడి దే మింక వారల
పిడిగ్రుద్దులు చెంపపెట్లు ♦పిడికిటిపోట్లున్
మడమలతాఁపులు తన్నులు
నొడుపులు మోఁకాలిపోట్లు♦హోరస ద్రమోఁగెన్. 210

ఉ. ఎందును దీసిపోక యటు♦లిద్దఱు పోరుచునుండ నప్పుడుం
బొంది హిడింబుఁ డేపుచెడి ♦బోరగిలం బడె రాముఁ డా ఖలున్
సందిట, బట్టి యెత్తి పది♦సారు లెగాదిగ నూఁచి చావరా
పంద!యటంచుఁ ద్రోసుపయి♦పట్టునఁ గాల గిరాటువేసినన్. 211

ఆ. వచ్చినట్లు వాఁడు♦ చాలసే పట్లుండి
యంతఁ దెలిసి లేచి♦చెంత నున్న
మడుగునీరు ద్రాగి ♦యడుగులు తడఁబడఁ
దప్పిపోయె నడవి♦దారి పట్టి. 212

ఆ. అంతనాహిడింబుకహిత శేషపరిచరు
లందు నొక్కఁ డేనికమందు క్రైనఁ
గానరాక భీతిఁ గనద్దిక్కై మాయ
మైరి వేవెలుంగు కనస్తమించె. 213

ఆ. కలనిలో వారు నగిగి నోర్వక కికి నోసరు
కనఁబడ్డనసంబాషకోఁదుడఁ బెగ్గసిల్లు వేగ
నలయుకొనుచుండ్రు గుండ్రనై కన్నెలయు వచ్చెఁ
గాని దుర్మేధయుద్ధంబు గట్టిపెట్టి. 214

క. ఆకరంగంబు గోవర్ధనాద్రితటము
ప్రాగ్దాపాదుప్పునదే సందుకపోరు పొసఁగు
ననుచు నిర్ణయ మొనరించి కహరి తెలుపఁగ
హంసడింభకు లొగ్గాక కయనుచునప్పుడు. 215

గీ. చచ్చినాఁడు విచిత్రాంగుడు కచచ్చినట్లు
జాతకినాఁడు హిడింబరాక్షసుఁడు, వారి
కాల్బలంబు హతంబు నిక్కగతము సయ్యె,
ననుచు వినియును హంసనర కమాత్మఁ దలఁచి. 216

చ. అని మన కెంతయుం దగినకయుమాహానరంగ మటంచు సేనకుం
గనలఁగ నానతిచ్చి యుసకకాంతులఁ బోలెడికాగడాలు త్రో
వ వెలుఁగఁ గూడ కేగిరి వనంబున, దే యట నిల్చి సేనతో
యదుకులవర్ధనుం డరిగెకనగ్గిరికిన్ రవితోఁచు వేళకున్. 217

గోవర్ధనాద్రిపై రెండవనాఁటియుద్ధము

వ. అంత నప్పర్వతంబున నుత్తరపార్శ్వంబున యమునానదిచెంత నుభయ
బలంబులు వ్యూహంబులఁ దీరుటయు. 218

ఉ. భేరులు మ్రోఁగె, హేషలును బృంహితముల్ చెలరేఁగె, వీరవి
న్యాసము తోఁచెఁ, జక్రములు సంగడి యేచెను, హంసడింభకుల్
తేరుల నెక్కి మైదె, వసుదేవుఁడు ముందుగఁ బెద్దపిన్న లౌ
శూరులు వారి మార్కొనఁ జనుచునుండిరి రామకేశవుల్. 219

సీ. వసుదేవుఁ డేసె నెబ్బదిబాణములు హంస
డిభకులమీఁద గదుఁ డెంబదికడిఁది
సారణుం డిరువది సాత్యకి యఱువది
మూఁ డుగ్రసేనుండు మూఁడునూఱులు
ప్రద్యుమ్నసాంబులు పదియూళ్లు పదిదోళ్లు
విరటుండు కంకుండు నిరువదేసి
ఎనుబది పృథుండు నేయంగ నతిపర్వ
సితసాయకంబు, లచ్చెరువు గాఁగ
గీ. ఆసహోదరు లాయమ్ము లవనిఁ గూల్చి
క్రూరబాణంబు లుపదేసి కూల్చి యొక్క-
రొక్కరిని గొట్ట నెత్తుర గ్రక్కికొనుచు
భయపడుచు వారు తొలఁగి రాసట్టుసంబు. 220
ఉ. పాకము తప్పెఁగార్య మని పంకజనేత్రుఁడు హంసుఁ డాఁకఁ గాఁ
దాఁకె హలాయుధుండు బలదర్పితు డింభకు, నాఁకయ్యె సూ
నాకమువారు తొంటిసుర నాయకతారకసంగ్రమంబు తీ
రై కనుపట్టె నంచుఁ గొనియాడుచు నుండిరి పుష్పకంబులన్. 221
గీ. తమదు బాణాలు వీరికిఁ దగిలినప్పు
డఱచి శంఖాలు పూరింప హంసడిభకు,
లాత్మశరములు వారిఁ దూఁటాడినప్పుడు
సింహనాదం బొనర్చిరి సేనిశౌ. 222
ఉ. ఆలము సాగుచో నటులు హంసునిబాణము ప్రా ... ని
శ్రేలను బూనఁగాఁ దునిమి కృష్ణుఁడు పట్టెఁగఁ బాంచజన్యమున్
శూలము లార్చుచున్ బ్రమథశూరులు మీఁదికి వచ్చి రంతఁ ద్రి
శ్శూలగ శౌరి శేరుటికి నేసగ నారఁగ ... నిచ్చెన్. 223

. కేలు కేలును గాలును గాలు కలిపి
పట్టి పైకెత్తి కొంటకంచుక పగిదిఁ ద్రిప్పి
వెండికొండ మొగంబుగా విసర, వారు
హాహారా! యంచు బంతులకట్లందు పడిరి. 224

. ఆపని గనుఁగొని హంసుఁడు
కోపారుణలోచనములఁ గొఱకొఱఁ గనుచున్
గోపాలకుతో నిట్లనె
భూపతులును మింట సురలు మునులున్ వినఁగన్. 225

హంసుఁడు కృష్ణుని ధిక్కరించి యుద్ధముచేయుట.

క. ఏమోచితక్రియము చేసితి
నీమాయలు తుచ్ఛమహీమ♦లీతంత్రంబుల్
నాముందు కట్టిపెట్టుము
నీమూఁక మణఁగింపఁ గోరి♦నే నున్నాఁడన్. 226

చ. మనుజవరేణ్యు లందఱును♦మా కరియప్పన మిచ్చినారు మా
జనకుఁడు రాజసూయమును♦సల్పఁగఁ గోరుచు, నీ వొకండ వే
మని యది యడ్డుపెట్టెదవు?♦ప్రాణము తీపగునేని యిచ్చి పో
వెనుకను, నివ్వవేని యొక♦వ్రేటున కిచ్చెదనట్లు చేసెదన్. 227

చ. ఎఱుఁగుదువా యమర్త్యతతి♦కీశ్వరుఁ డీశ్వరుఁ డంచు? నట్లె న
న్నెఱుఁగుము మర్త్యసంతతికి♦నెల్లెడ నీశ్వరుఁ డంచు వింటివా?
యెఱుఁగుమ రేక చెప్పు మిపు♦డైన మనంబునఁ జింతచేసి నా
కఱకఱమొఱుంగుతూపులకుఁ♦గంఠము నిత్తువొ కప్ప మిత్తువో! 228

వ. అనుచు జగన్నాథుం డపహసించి యోరీ దురహంకార! నావల్లఁ
గష్టము గానఁ గోరుదేని నీబలంబు చూపికొమ్ము. నీవు బాధించిన
యతులు నిన్ను శపించుచుఁ బుష్కరంబున నున్నవారు. నే

నుండఁగా నీవు వర్ణాశ్రమంబులు [illegible] బ్రహ్మ ద్వేషులగు దుష్టుల ఖండించి లోకంబు [illegible] జగ త్పాలకుండను నే నుండ నీవు [illegible] నన్నుఁ గప్ప మదుగునంత [illegible]? [illegible]! [illegible] నన్నుఁ బొరియింప నున్నది చూడుమని [illegible].

క. ఆకర్ణపూర్ణ ధన్వుం
డై కర్కశనిశితబాణ [illegible]
వైకుంఠునుపుట [illegible]
పోఁకుచు [illegible]. 230

వ. అంత [illegible]. 231

ఉ. శౌరియు [illegible]
సారథిఁ జేసి సాత్యకి [illegible] యాస్త్ర [illegible]
గూరిచి, యోరి! [illegible]
డారఁగఁ గాల్చివేయు [illegible].

ఆ. వారుణాస్త్ర మేసి [illegible],
నితఁడు పావనాస్త్ర [illegible],
నతఁడు దానిఁ [illegible] స్త్ర [illegible],
యపుడు హరి [illegible] స్త్ర [illegible]. 233

గీ. అతఁడు రౌద్రాస్త్ర [illegible]
ప్రబలపైశాచగాంధర్వ [illegible],
బ్రాహ్మకౌబేరయామ్యాస్త్ర [illegible]
సరి ప్రయోగించి [illegible]. 234

వ. అంత బద్ధమత్సరుం [illegible]. 235

వ. ప్రకటవిరోధినాశకము♦బ్రహ్మశిరోఽస్త్రము నెత్తి యేయ నం
దకధరుఁ, డట్టియస్త్రమున♦దాని నణంచెను హంసుఁ, డాతఁడం
దుకు వెఱఁగంది నిశ్శ్యమతి♦తో యమునాజల మాచమించి వ
చ్చి కడఁగి వైష్ణవాస్త్రమునఁ♦జేర్చినయమ్మున హంసునేసినన్ 236

—♦ హంసుఁడు పాఱిపోయి యమునలో నణఁగారుట. ♦—

చ. దితిజులఁ గూల్చి తొల్లి యసి♦త్రిప్రజకున్ జయ మిచ్చి విశ్వవం
దిత మయినట్టిదానివశి♦ తేజి కనుంగొన లేక దానికిం
బ్రతి గనరాక బెగ్గిలి గ♦భాలునఁ గ్రిందికి దూఁకి కాళియా
హి తెగినచోట వాఁడు పడి♦యెన్ యమునాతటినీహ్రదంబునన్. 237

చ. హరియును వానివెంటఁ బడి♦యందఱు నచ్చెరు వంది చూడ నీ
కరియును నప్పసంబు నిదె♦యంచు శిరంబును గాలఁ దన్ని వె
నుగిగను, హంసుఁ డప్పుడ మృ♦తిం గనెనో యడు గంటి వన్నగే
శ్వరునికి నెక్కెనో యెఱుఁగఁ♦జాల మెచ్చటను వాఁడు లేఁ డిలన్.

గీ. హంసుఁ డట్లులు మడుఁగులో♦నణఁగి పోవఁ
"బచ్చె హంసుండు వైష్ణవా♦స్త్రమున" కన్న
మాట నవతాళములతోడ♦మాఱుమ్రోఁగె
భువిని నవి నొక్కతీరున♦భూతలేంద్ర! 239

వ. అని చెప్పి వైశంపాయనుండు. 240

చ. జనవర! హంసు నాగతిని♦జంపక యున్న జనార్దనుండు, నీ
జనకునితాత ధర్మజుఁడు ♦సల్పఁగఁ జాలునె రాజసూయ? మ
య్యనుపమశస్త్రసంపదయు♦నవ్వరముల్ గల వానిముందు ని
ల్చునె నృపరాజులోక? మది♦నూ! కత మాహరి వానిఁగూల్పఁగన్.

వ. అనుచు జనమేజయునకు హంసవధతత్త్వం బెఱిఁగించి మఱియు నిట్లు
చెప్పందొడంగె. 242

డింభకుఁడు సోదరునికై విలపించుట. యమునాహ్రదమునకు వచ్చుట.

చ. కలను గలంగ బోయి నిలఁ గాంగ నసంయమనాప్తమహం... వలం
బొలిసినవార్త డింభకుఁడు భూధర... గ్రాం
గిలి యరదంబు డిగ్గి ... కేగుచు ... నన్నా! దుం
దులఁ బడినా వటంచు ... జెప్పెడి ... బహ్మహదంబునన్.

గీ. దుమికి మడుఁగెల్ల గలఁచి లోఁగతము... మునిఁగి
కాలుసేతులఁ దడవి యొక్కడను గనక
తేలి యప్పటి కప్పటి కేగ... యున్న
వాసుదేవుని గని కిన్క... 244

క. ఓకీ గోపాలక! రణ
ధీరుని మాయన్నఁ జూచితే? యని ...
శౌరి యమునాహ్రదంబుం
గోరి యనుగు మనిచె వాఁడు ... 245

ఆ. మరలఁ జొచ్చి మునిఁగి ... ల
గలయఁ దిరిగి విసిగి ... చేతి
నెత్తి ... కొంచు ... బొబ్బ...
నన్న యన్న! యంచు ... 246

శా. అన్నా! ఒక్కనిఁ జేసి పోయితి ... ! ... ?
నన్నుం బ్రాణము కాదె నీకుఁ ... ? ... !
నన్నుం బిల్వవె! రాజమిత్రుఁ... ! ...
నన్నాహంబున దండిజన్మమును ... ! ... 247

ఉ. ఆహవమెప్పు గాంచి ... విద్రావణ...
ద్యాహవధర్మవేత్తవు ... గాన్కని
బాహుబలంబు నీకు ... వ
ర్త్మహవశంబున న్మడుఁగు... సాహసించితే? 248

వ. పసులను దస్యులంబులనుఁ భస్మముచేయుదు నైననేమి? సో
దరుఁడవు నీవు చూపవుగదా! నిను మ్రింగిన రాజసూయమా
దరమునఁ బండ్రి చేయుఁడుగదా! నినుఁ జేరఁగ వచ్చునే
ధరణీతలంబు నేలను గదా! యని యస్త్రము సన్యసించితిన్. 249

వ. అయ్యో! అన్నా! తలఁచినకొలఁదిని గుండె బద్దలగుచున్నది. మన యాలోచన మంతయుఁ దల్లక్రిందైనదిగదా! యని తలనేలఁ బెట్టి కొట్టుకొని పెద్దపెట్టున నేడ్చి యేడ్చి. 250

గీ. అకటకటా! యెంతయవమానఁ? మెక్కుడైన
సమరశూరుండు రణములోఁ జచ్చుఁ గాని
పాఱిపోవునె?, ఛీ! యింత బ్రతుకు బ్రతికి
యింక శత్రుని మొగము నేనెట్లుచూతు? 251

వ. అని కరతలంబుల మొగంబు గప్పుకొని. 252

సీ. శంకరా! నీసేవఁ సంతరించిన దివ్య
శస్త్రాస్త్రవితతి నిస్సార మయ్యె,
పురమర్దనా! మాకుఁ బోరిలోఁ దోడైన
భూతనాధులశక్తి పొల్ల యయ్యె,
ఈశ్వరా! నీకూర్మి కేకతావల మైన
మాయన్న యేటిలో మాయ మయ్యె,
రాజశేఖర! నీవరంబులు నమ్మిన
రాజసూయంబు ప్రభ్రష్ట మయ్యె,

గీ. శివశివా! ఉట్టినాలుగుచేర్లు తెగియె
నన్నఁజూపింపు మిం నా కనుచు లేచి
వ్రేళులం బట్టి నాలుక పెఱికికొంచు
మడుగులోఁ బడి ప్రాణంబు విడిచె నంత. 253

వ. అట్లు హంసడిభకుల నణఁగించి పుండరీకాక్షుండు పాండవసంగంబునఁ
కరుదెంచి యఖిలబలంబులతో ద్వారకకుఁ [illegible] నాదివీరుల కాన
తిచ్చి బాల్యంబున గోపబాలకులం గూడి క్రీడించిన గోవర్ధనతటం
బులఁ గొంతసేపు విహరింపఁ గుతూహలంబు పొడమ బలభద్రసహా
యుండై యందరిగె నాసమయంబున. 254

చ. అనఘులు రామకృష్ణులు విహార మొనర్చుచు [illegible]
నని విని నందుఁ డుబ్బి మలరార యశోదను గూడి సాహసం
బును బులగంబు పాలు దధిపొంగలి పచ్చడిను వెన్న మీఁగడల్
గొని చనుదెంచి వారిఁ గని కౌఁగిళులు దీరఁగ మ్రొక్కి యిచ్చినన్.

రామకృష్ణులు యశోదానందులఁ జూచుట.

గీ. రామకృష్ణులు భక్తిగౌరవములలర
వందనము చేసి ప్రేమతోవారు తెచ్చి
యిచ్చినపదార్థములు భుజియించి రంత
నచ్యుతుఁడు వారిఁ గన్గొనియడిగె నిట్లు. 257

సీ. వ్రేపల్లె చక్కఁగా వృద్ధి గాంచినదయ్య?
గోపికాజన మెల్లఁ గుశలమమ్మ?
గోష్ఠంబు లవి గాక క్రొత్త వేర్పడెనయ్య?
పెరుగుగూనలసంఖ్య పెరిగెనమ్మ?
గోగ్రాసమునకుఁ దక్కువ కల్లదు గదయ్య?
మెచ్చ ధేనువులు పాలిచ్చునమ్మ?
ఆలమందల కెల్ల నారోగ్య మగునయ్య?
పసులకాపరుల గాపాడుదమ్మ?

గీ. పల్లెగొల్లలు నీవశవర్తులయ్య
గొల్లతలు భక్తితో నీకుఁ గూర్తురమ్మ?
పంట లన్నియు మెండుగాఁ బండునయ్య?
బీదసాదులఁ గృపఁ గనిపెట్టుదమ్మ? 258

క. అని యడుగ వారు నీదయ
ననుకూలము సుఖము భద్ర మఖిలంబు జనా
ర్దన! నిన్ను సదా భక్తిం
గనుఁగొనలే కుంటి మన్న కష్టము దక్కన్. 259

వ. అనుడు నతం డలంతినవ్వు మొగంబునం దోఁప దాని కేమి లెండు. సద్గుణ సంపన్నుల కెందు నెట్టి లోపంబును గలుగఁబోదు. నాయందు వాత్సల్య ముంచి యిందు శ్రమపడి వచ్చితిరి. కృతజ్ఞుండ నింక సుఖంబుగ మీయింటికి వచ్చేయుఁ డని పలికి, యశోదంజూచి.

శా. అమ్మా! నీసుగుణంబులం దలఁచి ధన్యాత్ముల్ సదా సర్వసౌ
ఖ్యమ్ముల్ గాంతురు, నీకు మ్రొక్కు లిడులోకం బెల్ల నాభక్తలో
కమ్మే నమ్మము, నీదుశీలము జగత్కల్యాణమూలంబు స
త్యమ్మో తల్లి! నమస్కరించెదను వాత్సల్యం బెద నిల్పుమా! 261

వ. అని మాతాపితృభక్తి వారికిఁ బునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి వీడ్కొలిపి బలదేవుం గూడి తిన్నగాఁ బుష్కరతీరంబున కేతెంచి యందలి మునీంద్రబృందంబునకు భక్తితాత్పర్యంబుల నతు లొనర్చి నంత వారు పరమానంతభరితులై వారికుచితోపచారంబు లొనర్చి.

మునీంద్రులు కృష్ణుని స్తుతించుట.

చ. అమరుల నొంచినట్టి దురితాత్ము విచక్రుని జంపి రెండులో
కములకు మే లొనర్చిన, వకారణ మాశ్రమవాసు లైనసం
యముల నలంచినట్టిఖలు హంసుని డింభకుఁ గూల్చి తుర్యమా
శ్రమమును నిల్పి ధర్మమును శాస్త్రము మమ్మును బ్రోచితీశ్వరా!

ఉ. కారణ మీవు కారణము కారణ మీవు వివేకసార మో
ఙ్కారము నీవు వేదము మఖంబును గర్తయు యోగముం దప
స్సారము నీవు నీమహిమ సర్వము నిచ్చెను గాదె? ధర్మని
స్తారక! నీకృపం బడసి ధన్యుల మైతిమి లోకరక్షకా! 264

వ. అని బహుప్రకారంబుల వినుతించి ప్రణామంబు లాచరించి నంత
హృషీకేశుండు మందస్మిత వికసిత నయనారవిందంబుల నందఱి
నొక్కమాఱు కలయం జూచి మమ్ము మఱవకుఁడు పోయివచ్చెద
మని పలికి సాగ్రజుండై నిజపురంబున కేగుదెంచి ధర్మపాలనంబు
ధరాపాలనంబు గావించుచు నానందించుచుండె నట్టి శ్రీకృష్ణపర
మాత్ముని దివ్యచరితంబు పఠించువారికి వినువారికిం గూడ సకలశ్రే
యోదాయకం బని పలికిన జనమేజయుండు. 265

క. భారతహరివంశకథా
పారాయణ మయ్యెఁ దృప్తిఁబడెఁ జిత్త మింకఁ
గూరిమిఁ దీర్చుము పురసం
హారకథాశ్రవణవాంఛ యని యడుగుటయున్. 266

త్రిపుర సంహారోదంతము.

వ. వైశంపాయనుండు కురుకులవర్ధనా! వేదశాస్త్రశ్రవణముల్లు విష్ణుకథా
శ్రవణము పరమపదప్రాప్తిమూల మని వేత్తలు చెప్పిన తత్త్వ మిందు
తేటపడు సావధానంబుగ నాకర్ణింతువుగాక. శ్రవణ మనననిదిధ్యా
సనములను మూఁడును మూఁడుత్తులు గా నాత్మతత్త్వసందర్శనంబు
గావించు విద్వాంసుఁ డగుజీవుఁడు త్ర్యక్షుఁ డనఁబడును. స్థూల
సూక్ష్మ కారణదేహంబులు మూఁడును త్రిపురము లనఁబడును.
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలందు క్రమముగా విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ
రూపంబుల నున్నతన కుపభోగ్యము లైన యామూఁడుపురంబులను
బ్రహ్మాత్మత్వంబెఱింగిన యాత్ర్యక్షుఁడు ప్రణవనామక బ్రహ్మా
స్త్రంబున నిర్మూలముగావించుట త్రిపురసంహారము లేక త్రిపుర
దాహ మనఁబడును. ఈపరమార్థంబె ముఖ్యప్రతిపాద్యమైన త్రిపురసం
హారకథయందు నిగూఢమై యున్న దనుచు నిట్లు చెప్పఁదొడంగె.

చ. తొలి, తొలివేల్పుగుం పొకటి♦ తోడుగఁ గైకొని సూర్యనాభుఁ డ
క్షులుఁడును జంద్రనాభుఁ డను♦కావరుఁ డిద్దఱు నాత్మమాయ వే
ల్పులు చొరరానికోట లన♦మూఁడుపురంబులు మూఁడువేల తే
జులు వహియించి యాకసము♦చుట్టెడునట్టివి కట్టి నేర్పునన్. 268

గీ. బహుపదార్థసమృద్ధి స♦బ్బలము తాము
సందు వసియించి చదల న♦నారతంబు
తిరుగఁ జొచ్చిరి పితృయాన♦ దేవయాన
మార్గముల నరికట్టుచు ♦మత్తు లగుచు. 269

క. సురరాజపురమె వాటికి
సరి రా దనఁ జెప్పనేల♦సరిరా వని కి
న్నరగంధర్వపురంబులు ?
నిరవధినవరత్నహేమ♦నిధు లాపురముల్. 270

గీ. మెఱుపుకాంతులతో నేగు♦ మేఘము లన
నింగిఁ జరియించు సురగిరి♦శృంగము లన
వేల్పునదిఁ దోఁచురవిరథ♦బింబము లనఁ
బురము లామూఁడు సురవీధిఁ♦ దిరుగునపుడు. 271

క. వారంద ఱొనర్చెడిహుం
కారంబులు సింహనాద♦కటుభాషణవి
స్ఫారాట్టహాసములు హే
షారవము నెసంగె గగన♦చరభీకరమై. 272

చ. క్షితిజస్థానంబు లక్ష్ము నలు♦దిక్కులఁ గ్రిందికి మీఁదికిన్ మహా
జవగతిఁ బోవుచున్ జనప♦దంబులు కానలు కూలఁ ద్రొక్కుచున్
క్షితిచరఖేచరప్రతతి♦కీడ్పడఁ జేయుచు నూఁచముట్టుగాఁ
బితృగతి దేవయానముల♦ పే రణఁగింప భయంబునన్ సురల్. 273

వ. నిఖలదేవయోనివిశేషులు పితృదేవతలు [illegible] బురందర
పురస్సరులై. 274

గీ. అఖిలపైతృకకర్మఫ♦లానుభవము
పుణ్యలోకవిహారాను♦భూతి తోలఁగ
నింక ది క్కేమి మన కంచు♦నేమ్ముకొనుచు
బ్రహ్మదేవునిచెంతకుఁ♦బరుగు లెత్తి. 275

చ. శరణుపితామహా! శరణు!♦చచ్చి నినుం [illegible], మా
సురపురి కున్నత్రోవలకొ♦సున్న లు చుట్టను [illegible]
పురములు చేయుమూఁడుపుర♦ములో, [illegible]
ర్భరదురవస్థ దాఁటెడియు♦పాయము [illegible]! 276

చ. అన విని లోకనాథుఁ డిది♦[illegible], సీ
దనుజపురంబు లీశ్వరుఁడు♦[illegible]
య్యనఘుఁడు శంకరుండు శర♦[illegible]
య్యన విబుధాళి యొల్ల సుర♦[illegible].

గీ. వేదపఠనంబు వేదాంత♦[illegible]
జపతపోయోగమార్గవి♦చారణంబు
జ్ఞానవైరాగ్యభక్తిప్ర♦శంసనంబు
నాచరించుచుఁ జేరి వా♦[illegible]. 278

క. ధ్యాన ధ్యేయ ధ్యాతలు
జ్ఞానజ్ఞేయములు జ్ఞాత♦సర్వము [illegible]
యానందించెడుశంకరు
మానీంద్రపరీతుఁ గాంచి♦[illegible]. 279

చ. చల మలరం బురాసురులు♦[illegible]
దెలిపి, శివా! సమస్తజగ♦[illegible]! [illegible]!
తలఁపగఁ రానిదుర్గతికిఁ♦[illegible]? [illegible]
ఖిలులవధించునంతకును♦గా [illegible]. 280

చ. మును పడలేదె బాధ దితి♦పుత్త్రులచే? నది యింత ఘోరమా?
యనిలరవిందుకాంతిగతి ♦యాకులపాటునఁ గుందె నన్న నే
మనఁగల? దావిహంగమవి♦యచ్చరఖేచరు లన్నమాట లిం
కను వినవచ్చినన్ నిజము♦గా నవి యన్నియుఁ జిల్కపల్కులే. 281

గీ. గంగపా లయ్యెనయ్యొ! మా♦గతులు రెండు
హవ్యకవ్యంబులకు దూర♦ మైతిమయ్య!
మీరు మీ రన్న మొఱ్ఱలే♦మిగిలెఁ గాని
యీశ్వరా! యేమి దేవత్వ♦మేమి బ్రతుకు? 282

చ. అని మొఱవెట్ట వారి కభయం బిడి శూలి పినాకపాణియై
ధనపతి యస్త్రశస్త్రసహితం బగుయక్షబలంబుతోడ వె
న్కను,వివిధాయుధంబులగణంబులు రుద్రులు ముందు వెల్వడన్
జనె వృషభంబు నెక్కి యిరుచక్కల వేల్పులు రాఁగ మింటి,కిన్.

వ. అంత త్రిపురదైత్యు లొక్కుడిఁ దార్కొని, రత్తఱి నుగ్రుఁ డుగ్రుఁడై.

గీ. చాప మెక్కిడి యొక్కొక్క♦సాయకమున
నెగిరి వెన్కను నొఱఁగున ♦నేసి కొట్ట
వజ్రనిర్భిన్న పక్షపర్వతములట్లు
కూలె మూఁడుపురంబులు ♦నేలమీఁద. 285

గీ. తలలు బొప్పులు కట్టంగఁ ♦దనువు లెల్ల
కుళ్లఁ బొడిచినయట్లుగాఁ ♦గూలఁబడిన
దితిసుతులు మెల్ల మెల్లఁగాఁ ♦దెలివి చెంది
యిరులు గ్రమ్మినయంతఁ బై ♦కెగసి మరల. 186

చ. ప్రమథగణంబు యక్షులు సుపర్వులు మూఁగినచోటు చొచ్చి కుం
తములు గదాసిముద్గరగణంబుల వ్రేయుచు గుంపు భిన్నభి
న్నముగ భయాతిరేకమున నల్గడఁ బర్విడునట్లు ముట్టితీ
వ్రము తఱుమంగఁ జొచ్చిరి పురంబులతోఁ జద లెల్ల తామయై.

ఉ. ఆసమయంబునందు ధనుశ్చాపములు [illegible] సల్పి [illegible]
నేసినయస్త్రశస్త్రతతి [illegible] గాను [illegible]
రోసము మీఱ దానవులు [illegible] దాఁకి [illegible]
నాసలు మాని సిద్ధులు [illegible] చేరి [illegible]. 288

చ. అది గనుదైత్యనాయకులు [illegible] ముల్
చద లగలించుసట్టి [illegible] ముల్
కదలఁగఁ జేయు [illegible]
ప్రద మగునాద మొప్ప [illegible].

గీ. అది రథ స్థరసామమ [illegible]
బ్రహ్మ తేజోమయం [illegible]
వృషభరూపంబు ధరియించి [illegible]
దాని వహియించె ధర్మ మర్త్యంగఁ [illegible]. 290

క. హరుఁడు రథ మెక్క సప్త
హరిరథ్యము తనముకోము [illegible]
ర్భర మైసఱంకె వేసిన
సురశత్రువు [illegible]. 291

చ. హరునరథం బెక్కి తమ [illegible]
ర్జరులఁ బదేసి బాణములు [illegible]
శ్వరు గుఱిచేసి సర్వవిధశస్త్ర [illegible]
గురిసిన నాతఁ డన్నిటిని [illegible]. 292

మ. శర మొక్కం డదిలో సి [illegible] ముం
దరుదారంగఁ [illegible]
శరమే మూఁడుశరంబు [illegible]
పురముల్ మూఁటికి [illegible] యుంచు [illegible] ంబుగాన్.

వ. అట్లు త్రిపురదాహంబున దేవపితృయానంబులు నిరాతంకంబులు గావించినలోకశంకరుం డగుశంకరునికిని వృషరూపంబున ధర్మోద్ధరణం బొనర్చినధర్మస్వరూపుం డగుశ్రీమహావిష్ణువునకును భక్తినమ్రులై యఖిలదేవదేవయోనిపితృదేవతాదులు సాష్టాంగనమస్కృతు లాచరించి సుఖంబుగం దమతమ నెలవుల కరిగిరి. సత్యజ్ఞానానందమయంబు ననాదిమధ్యాంతంబు నైనహరిహరాత్మకదివ్యతేజం బంద యంతర్హితం బయ్యె. రాజేంద్రా! యిది త్రిపురదాహవృత్తాంతము. బ్రహ్మజిజ్ఞాసు వగుపురుషుండు సాధనచతుష్టయసంపత్తి నంతరరివర్గంబు నిర్జించి దేహత్రయంబును జ్ఞానాగ్ని నిర్దహించి యాత్మజ్ఞుండై బ్రహ్మభావము గాంచు ననుటయే యిందలినిగూఢంబైనపరమార్థ మని విశదీకరించి. 294

గీ. భావ్యుదంతంబు పుష్కర ♦ ప్రాభవంబు
ఘనవరాహ నృసింహ వా ♦ మన చరితలు
హరశిఖరియాత్ర పౌండ్రక ♦ హంస డిభక
పురవధయు నా భవిష్యంబు ♦ పూర్తిగాంచె. 295

వ. అని పలికిన జనమేజయుండు మునీంద్రా! మహాభారతేతిహాసంబు వినిపించి నన్నుం గృతార్థుం గావించితివి. నీవాత్సల్యంబున కెంతయుం గృతజ్ఞుండను. నీయనుగ్రహంబున నైహికాముష్మికఫలప్రదంబులగు నెల్లధర్మంబు లెఱింగిననాహృదయంబు వినిర్మలంబై సత్త్వసంపన్నం బయ్యె ధన్యుండ నింక నీశతపర్వామ్నాయంబు పఠించువారికి వినువారికిని లభించుఫలం బొక్కటియు ననుగ్రహించి తెలుపు మనుటయును.

భారతామ్నాయపఠనశ్రవణఫలము

చ. జనవర! భారతం బనఁగ ♦ సత్యదయాంతరశౌచనీతివ
ర్తనపురుషార్థజాతిమత ♦ ధర్మవివేకవిరక్తిభక్తిసా
ధనపరమార్థచింతనని ♦ ధానము సద్గురుబోధ రాజశా
సనము హితోపదేశము స ♦ శక్యము దానిమహత్త్వ మెన్నఁగన్.

గీ. భారతము విన్నఁ జదివినఁ బాప మడఁగు
యాగములు చేసినట్టిపుణ్యము లభించు
దుష్టసంసారవాంఛలు తొలఁగిపోవు
బుద్ధి వికసించు బంధవిముక్తి కలుగు. 298

వ. అని యాదిపర్వాదిభవిష్యపర్వాంత [illegible] శ్రవణ
ఫలంబు సంగ్రహించి తెల్పినంత. 299

క. ఘనుఁ డగు వైశంపాయన
మునిపతి నుచితోపచారముల సత్కారం
బొనరించి యనిపి సుఖముగ
జనమేజయవిభుఁడు ధర్మసంగతి నుండెన్. 300

ఇది

శ్రీమత్పవిత్ర హారితసగోత్ర మల్లాద్యన్వయపవిత్ర [illegible]
పస్తంబసూత్రాధీత సకలతంత్ర రామస్వామిశాస్త్రి పౌత్త్రుండును,
శిష్టచరిత వెంకమాంబా వేదవేదాంతజ్ఞాని శ్రీ [illegible]
పుత్త్రుండును శ్రీ చర్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గురువరప్రియ
శిష్యుండును సంస్కృత వాఙ్మయచరిత్ర [illegible]
శాసన మహావీర చరిత్రాది గద్య [illegible]
రూపాద్యనేకకృతికర్తయు నాంధ్ర [illegible]
పరిషత్కళాశాలా సంస్కృతాంధ్రాధ్యా[illegible]
కుఁడునైన సూర్యనారాయణశాస్త్రి
నిర్మించిన యాంధ్ర భవిష్య
పర్వము - ఓం తత్సత్.
షష్ఠాశ్వాసము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

[illegible], [illegible], ట-త, శ-స, ఖ-భ, స-స-ప-వ, తాలు మారిగుట [illegible]. [illegible] [illegible]పోయినవి. పాఠకులిట్టి యచ్చు తప్పులు [illegible].

[illegible]	[illegible]	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట.	పం	తప్పు.	ఒప్పు.
11	18	[illegible]	యుదరోమని?	83	5	ఒక్కొని	ఒక్కని
13	9	[illegible]	వెంటనయు	85	9	డయ్యోవు	డయ్యవు
25	12	[illegible]	మాత్రము	88	15	మేని	మేన
,,	19	[illegible]	[illegible]	91	15	మొయి	మెయి
28	1	[illegible]	[illegible]	95	14	గాకైక	రాకైక
30	11	[illegible]	[illegible]	,,	19	వేసె	లేసె
33	8	[illegible]	[illegible]	99	23	లేవెలు	వేవెలు
31	6	[illegible]	[illegible]	100	15	చతం	శతం
38	1	[illegible]	[illegible]	103	16	గెల్చెన-కియ్యేషన్	(చదువు)
39	12	[illegible]	[illegible]	104	16	గావించె	గావించి
,,	13	[illegible]	[illegible]	105	15	సేవకా	సేనకా
40	4-5	[illegible]	([illegible])	106	7	వేయని	లేయని
,,	16	[illegible]	ముక్త	110	22	పురుహూ	పురుహూ
45	6	[illegible]	[illegible]	114	7	కశ్యప	కశ్యపప
50	5	[illegible]	[illegible]	120	16	ప్రాకారంమె	ప్రాకారంబో
51	11	[illegible]	కరుణని	121	13	దితి	నదితి
53	9	[illegible]	వదిలుడు	,,	16	ప్రాశ్రివ	ప్రాశ్రిమ
54	10	[illegible]	[illegible]	124	7	జలలిం	బలిం
59	1	[illegible]	బూన్చిన	,,	13	ఆసుధామయ	(చదువు)
62	16	పడిపోయి	పడిపోయి	133	19	యతిధైర్యంబును	,,
,,	17	[illegible]	సురవా	140	7	హరిహరతత్వ	,,
66	9	[illegible]	మాహిమ	143	12, 15	[illegible], గూర్చుండి	,,
67	23	[illegible]	[illegible]	146	2, 24	బుక్కొనిమాత్మ, గరుడ	,,
74	18		జిజ్ఞా	151	10, 20, 22	[illegible], తాగ్రిగుచు,	
76	17	[illegible]	వేషు			నావ్వను	,,
77	18	[illegible]	పుత్రు	156	6, 12	శ్వగణం,	వాగ్విభ ,,
79	11	[illegible]	[illegible]చంద్ర	158	22	నాపాల	నాపాలి
81	12	[illegible]	వేవెలుగు	160	8	దంపకస్త్రిం	(చదువు)

పుట.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు	పుట.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు
162	21. 24,	కెక్కుటకు, బద్దె	నే(చదువు)	218	4, 10, 12.	మనుము. భవ),	
164	11	కనుచు, ననుచు	,,			గాంచెదవు	(చదువు)
165	16. 19	పేముండు, పరమాత్మ	,,	223		వాంతలు పెట్టుచుండు మె	,,
175	11. 13	పూర్ణాయు, గల్గ	,,	228	11	వాదివీరవారము	,,
179	17	ంాత్మ్రంచు	,,	230	14	కెక్కుడనేని	,,
180	4	మెడుకేగ	,,	232	5	యమ్యుతాగ్రి	,,
187	2	యోద్ధ వేని	,,	234	7	విపృథుండు	,,
188	17, 19. 20	మక్కులు, న్నలిగా	,,	236	11	కెనుక చక్కుని	,,
		గరిసి	,,	237	6	గూల్చితోల్లి	(చదువు)
189	21	గట్టిన	గట్టున	238	18	నన్నుప్రేమ	,,
197	10	చూపుడు	చూపెడు	239	3	వచ్చునేనునీ	,,
199	9, 12	మహాసి, పరమశీం	(చదు)	240	1, 18, 22, 26	పు డరీకా,	
201		కమండలల్	,,			పెరిగెనమ్మ, కాంపురుల, పెట్టు దమ్మ	,,
204	13	బెలుంగ	బెలుంగు	241	12	న్నిల్పుమా. 19 లోనర్చితి	,,
205	22	ధమురీ	(దుచవు)	245	24	ముట్టె	ముట్టి
208	22	సమత్వ	,,	246	10	చంద్ర	చంద్రు
212	8	మంతువ్రిలు	,,	247	19	సత్యసం, 21 లభించు	(చదువు)